Söz Uçar Yazı Kalır

(Müziğimiz Üzerine Söyleşiler)

Eralp ADANIR

METE ADANIR VAKFI

Mete Adanır Vakfı Yayınları-3

"SÖZ UÇAR YAZI KALIR"

Eralp **ADANIR**

M.A.V.Y

Mete Adanır Vakfı Yayınları-3

ISBN
978-9963-9474-0-9

Kontrol
Şevket Öznur

Kapak Tasarım ve Düzelti
Eralp Adanır

Sayfa Düzeni
Galari Kültür

Baskı (1500 adet)
Kitap Matbaacılık

1.Baskı: *Ağustos 2008**©Mete Adanır Vakfı - Eralp Adanır*

Kitabın yayın ve diğer tüm hakları METE ADANIR VAKFI'na aittir. Bu nedenle METE ADANIR VAKFI'ından izin almadan, kitabın tümü veya bir bölümü yeniden basılamaz, fotokopisi alınamaz. Kaynak göstermeksizin ve izin almaksızın metnin tümü veya bir kısmı ve kitaptaki resimlerin her hangi biri kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve hiçbir şekilde görsel, işitsel ve yazılı medya ortamında kullanılamaz.

Mete Adanır Vakfı Yayınları
PK: 346, Girne-KIBRIS
eadanir@yahoo.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz	5
Foreward	7
Röportajlar:	
1-Dt. Adnan Hakkı	9
2-Vedia Barut	16
3-Mustafa Kenan	27
4-Kâmran Aziz	50
5-Zeki Taner	73
6-Fikret Özgün	93
7-"Küçük" Aysel Bağdadi	111
8-Ahmet Belevi	136
9-Erdoğan Rifat	147
10-Rahmi Özsan	159
11-Aydın Hikmet	178
12-Ertan Galip	195
13-Ulus Yeşilada	216
14-Ekrem Yeşilada	233
15-Aytaç Çağın	243
16-Osman Karabulut	269
17-Hüseyin Kırıksaz	285
18-Turgay Salim	295
19-Ahmet Altıparmak	318
20-İbrahim & Rezvan Kurşiniler	328
21-Hüseyin Kanatlı	337
22-Ahmet Gürses	362
Eralp Adanır-Biyografi	372
Eralp Adanır-Biography	376
Mete Adanır	380

Eralp ADANIR'ın yayınları

-1-
"Ben ve Ben"
(1991-deneme)

-2-
"Onu Koklamak"
(1993-uzun öykü)

-3-
"Kıbrıslı Türklerde Müzik-Darül-elhan ve 1955-65 Dönem Toplulukları"
(1997-araştırma)

-4-
"Kıbrıslı Türklerde Müzik-2, Popüler Müziğin Gelişimi 1966-1976 Dönem Toplulukları"
(2001-araştırma)

-5-
"Siyah, Beyaz, Gri Yazılar"
(2003-deneme)

-6-
"Mete Adanır"
(2005-biyografi)

Önsöz

Konuşmalar arasında birçok şey anlatılır. Bu anlatılanlardan bazıları ne kadar "özel" olsa da, anlatılmış öyküler aslında bir toplumun sözlü tarihini de meydana getirmektedir.

İşte bu anlatılanların kayda alınması sorumluluğu, sadece bu konuda araştırmalar yapan, kitaplar yayınlayan kişiler tarafından gerçekleştirilmemeli, eli kalem tutan herkesin, aile içerisinde kendilerine anlatılan her olayı bir yerlere not etme sorumlulukları da var. Bu "notlar", Kıbrıs Türk Toplumunun kültürü, sosyal-folklorik yaşamı hakkında büyük bir değer taşımaktadır.

***"Söz Uçar Yazı Kalır"** ismini verdiğimiz bu kitap yolculuğumuzda da yapılan aslında, anlatılanların "uçup gitmemesi" için bir kayıt tutmaktır. En sade haliyle, kendi doğallığı içerisinde röportaj yapılan kişilerin anlattıkları, kendi yaşamlarının belki de bir "kare"sidir ama bizler için, kendi müziğimizin oluşumunda kilometre taşlarıdır.*

*Bundan dolayıdır ki, **"Söz Uçar Yazı Kalır"**ın birinci cildinde, gerek Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRTK)'ndaki TV program yapımcılığı görevim süresince gerçekleştirdiğim (İstasyon Programı) ve gerçekleştirmekte olduğum (Kum Saati) programlarına konuk aldığım, kendileriyle müzik üzerine söyleştiğim yüzlerce insanımız içerisinden seçme yaptım. Belli bir dönemle ilgili röportajlardan başlayarak, bu toplumun müzik tarihi dağarcığına bir şeyler katmak heyecanıyla, hem bir araştırmacı, bir yazar olarak hem de Mete Adanır Vakfı Mütevelli Başkan Yardımcısı ve Mete Adanır Vakfı Yayınları Sorumlusu olarak yola çıkıyoruz.*

*Kıbrıs Türk Toplumunun kültürüyle ilgili tüm alanlar, Vakfı'mızın yazılı belge olarak bu toplumun benliği ve geçmişiyle ilgili arşiv oluşturmada en büyük hedefimizdir. Bundan dolayı; 2005 yılında **"Mete Adanır"** biyografisiyle başlattığımız yayın hayatımızda, Kıbrıs Türk Futbolu'nda önemli bir yere sahip olan **"Özer Komando Efsanesi"** (2007) ile hız kazanarak, yayın*

hayatımızın 3. kitabını ise, bu toplumun müzik tarihiyle ilgili yeni bir çalışmaya ayırdık.

Bu kitabımızda kendimizce bir "yenilik" olarak addedebileceğimiz; röportaj yapılan kişilerin biyografilerinin, Türkçe'ye ek olarak İngilizce sunumlarının da yer almasındaki en büyük amacımız, küreselleşen dünyada, Kıbrıs Türk Toplumunun kültürüyle, kültür insanlarıyla ilgili bir nebze de olsa, Türk dilini konuşmayan meraklılarına, araştırmacılara da "biyografiler" açısından bilgi verebilmektir. Bundan dolayı, söz konusu "giriş-intro" bölümlerindeki İngilizce çevirileri için sevgili dostum Can Gazi'ye yürekten teşekkür ederim.

Aynı zamanda, sadece yardımlarla ayakta duran ve yol almaya çalışan Vakfı'mızın yayın hayatını sürdürebilmesi için katkı koyanları da ayakta selamlıyorum. Yayınlarımızdan elde ettiğimiz ve edeceğimiz tüm gelirler, Kıbrıs Türk Toplumunun kültürünü belgeleme ve arşivleme konusunda yol alabilmemiz için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bundan dolayıdır ki, satın alınacak her kitabın, bizlerin gerçekleştirdiği bu yolculukta çok önem taşıdığını belirtmek isterim.

"Değerlerimizi yok sayacak kadar lükse sahip değiliz" *düşüncesi ve inancıyla sizleri selamlıyoruz.*

Eralp ADANIR

Foreward

Many things are said in conversations between people. Despite some of these things being "personal" they in fact constitute the oral history of a community.

It is not just the duty of writers and researchers to record what is being told, anyone who can hold a pen is obliged to note down what is said to them by other family members. These "notes" carry great importance for storing information on the Turkish Cypriot community's cultural and socio-folkloric life.

This book called "Söz Uçar, Yazı Kalır" (Spoken Words Fly, Written Words Remain) is a record of what people have said, so that the words don't "fly away." In its simplest form, interviews conducted naturally, show maybe just one 'frame' of our lives, yet for us they are kilometres of stress in the formation of our music.

Because of this the first edition of "Söz Uçar, Yazı Kalır" is a selection of interviews that I have conducted with hundreds of our people, discussing music. They were guests on either "İstasyon/Station" that I used to prepare and present on Bayrak Radio and Television Corporation (BRTK); or they appeared on the programme I am currently preparing and presenting "Kum Saati/Egg Timer." I embark on this journey as a researcher, a writer and as Administering Vice President of the Mete Adanır Foundation and as Director of Publications of the Mete Adanır Foundation, and begin with interviews discussing a certain period, thus excitedly contributing to the knowledge of our community's musical history. The Foundation's biggest aim is to establish an archive of written documents regarding the characteristics and history of the community. Because of this, we started our publishing life in 2005 with a biography on "Mete Adanır." Keeping the momentum going it was followed by "Özer Komando Efsanesi" (2007), taking an important place in Cyprus Turkish Football, and this, our third book, is a new project on our community's musical history.

With this book we have something new, a first, the biographies of those interviewed are in English as well as Turkish. Due to globalization our aim is to give information about the culture of the Turkish Cypriot community to those who cannot speak Turkish; and to give information to researchers with the 'biographies.' For this I would like to thank my good friend Can Gazi for the English translations of the 'intro' sections of the book. At the same time I also stand and salute all those at the Foundation who have helped us to continue publishing work and stay alive. All the money we have raised, and will raise, will give us an important source of funds in allowing us to document and archive the culture of the Cyprus Turkish community. Thus I'd like to point out that every book sold will carry much importance in the journey we are undertaking.

I leave you with the thought and belief that "We do not have the luxury of dismissing out worth."

Eralp ADANIR

Dt. ADNAN HAKKI
(18.09.1914 - 14.02.1995)

Giriş:

İstanbul Üniversitesi'nde dişçilik eğitimini 1938 yılında tamamladı. İlk müzik dersini 5-6 yaşlarında, ülkemizde birçok müzisyenimize keman üzerine ders vermiş olan ve Kıbrıs'taki Klasik Batı Müziği konusunda önemli katkılar sağlamış Ermeni asıllı Vahan Bedelian efendiden alan Dt. Adnan Hakkı Bey, Kıbrıs Türk toplumunun müzikteki ilk büyük organizasyonu olan Darül-elhan (müzik-evi)'nda müziğe 12-13 yaşlarındayken başlamıştı. Yaklaşık 1935 yılına kadar çalışmalarını sürdüren Darül-elhan'ın çalışmalarının durmasından sonra kendisini 1942 yılında, bu kez Mustafa Kenan önderliğinde yeniden kurulan Darül-elhan'da ikinci kez görürüz. Daha sonraları Kıbrıs Radyosu'nun yayın hayatına başlamasıyla 1950'li yıllarda Mustafa Kenan beyle birlikte **"Mustafa Kenan Fasıl Heyeti"** adı altında radyo programları yapmıştı. Türk Müziği türünde besteleri

bulunan Dt. Adnan Hakkı Bey, bu bestelerini ud çalarak bir stüdyo kaydında seslendirmiştir. Kayıt altına alınan eserlerinden 24'ü Türk Müziği, 1'i de Türkçe Tango olmak üzere toplam 25 eserdir.

intro:

He completed his education in dentistry at the University of Istanbul in 1938. He took his first music lessons at the age of 5-6. He received music lessons from Armenian musician Vahan Bedelian, a man who has taught the violin to many of our musicians and who has made important contributions to Classic Western music in Cyprus. At the ages of 12-13 Dt. Adnan Hakkı began playing at the Darül-elhan (music house), one of the first big organisations of the Turkish Cypriots. He continued his work until Darül-elhan stopped operating in about 1935. In 1942 he returned to the Darül-elhan, established this time by Mustafa Kenan. Later, in the 1950s, with the opening of Cyprus Radio, he presented a radio programme with Mustafa Kenan called "Mustafa Kenan Fasil Group." With nearly 30 compositions of Turkish music, Dt. Adnan Hakkı recorded these pieces in the studio, whilst playing the lute. A total of 25 pieces were recorded, 24 of which were Turkish music, and one was a Turkish Tango.

-Sohbetimize isterseniz öncelikle nerede doğduğunuz, müziğe ne zaman başladığınız konusuyla girelim...

-1914'te doğdum. Lefkoşa'da, küçük yaşta başladım müziğe, ta üniversiteye gidene kadar devam ettim, üniversite-

den dönünce Darül-elhan'da arkadaşlarla hep birlikte çalışmaya başladık. Sonra bu meyanda eserler besteler yaptım ve bu yaptığım besteleri Türkiye'nin en meşhur bestekârı olan Sadettin Kaynak beye götürdüm ve *"gör bakalım eserleri"* dedim. Ve bana kendi eserlerinden olan bir kitapçığı yazarak verdi. Şöyle yazdı: *"Aziz dostum kıymetli sanatkâr Dt. Adnan Hakkı beyefendiye hürmet ve tazimlerimle, Sadettin Kaynak."* Ve eserlerimi beğendi. Ben de bestelerimin notalarını bastırmıştım.

-Tekrar gerilere dönelim... Müziğe 5-6 yaşlarında başladığınızı okumuştum bir röportajınızda. Hangi enstrümanla başlamıştınız?

-Şöyle başladım... Ben kendi arzumla keman'a başladım. Bedelyan isminde birisinden ders almıştım. Ta İstanbul'a gidinceye kadar. Ve bu meyanda dediğim gibi (İstanbul'dan) geldikten sonra, işte birçok eserler yaptım, aşağı yukarı 25-30 tane eserim vardır. Hatta Sadettin Kaynak bana dedi ki bu eserlerimi *"Alaaddin Yavaşça'ya götür de okusun ve benden de selam söyle."* Ben yapmadım onu çünkü ben bu eserleri bir hobi olarak yapıyordum. Yani bu eserlerle ben meşhur olacağım falan düşünmedim. Fakat zay olmasın diye bunları tekrar yaptırdım ve kasete de aldım. Ve kendi eserlerimi okuyarak yaptım bunu. Esas aletim keman olmakla birlikte keman'da okuma zordur. Onun için ud'la yaptım bu okumaları. Ve uzun zaman Kıbrıs Radyosu'na da ud'la iştirak ettim.

Dt. Adnan Hakkı Bey bir radyo programı öncesinde... (Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu) (Dt. Adnan Hakkı'nın arşivinden)

-Darül-elhan'da ud çalıyordunuz ama...

-Darül-elhan zamanında ud çalan yoktu. Onun için dedim ki "*durun yahu ben çalarım ud*" ve kısa zamanda çaldım. Az çok beğenildi mi beğenilmedi bilmem ama diyorlar ki beğendik.

-İlk bestenizi ne zaman yaptığınızı, hangisi olduğunu hatırlıyor musunuz?

-İlk bestemi hatırlamamakla birlikte sanırım 1936 yılında yapmıştım. İlk müzisyen olarak da Darül-elhan'da yer almıştım.

-Peki Türk Müziği?

-İlk eserim doğrudan doğruya bir Romans şeklinde bir eserdi. Daha sonraları Darül-elhan'daki arkadaşlarla böyle sıkı fıkı olduğumdan dolayı mıdır bilmem, belki de onların tesiriyle Türk Müziği'ne meyil ettim. Türk Müziği'ndeki bu çalışmalarım da sanırım talebelik zamanımdan ta ki üniversiteye gidene kadar devam etti. Üniversiteye gidip geldikten sonra o günlerde Darül-elhan bozulmuştu. İşte ondan sonra bir müddet ara verdikten sonra gene bu topluluğu oluşturduk. İşte o zaman Mustafa Kenan ele almıştı topluluğu, 1942'de.

Soldan sağa doğru: Keğam Celalyan (kanun), Mustafa Kenan (keman), Dt. Adnan Hakkı (ud). Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda program öncesi...

(Mustafa Kenan'ın arşivinden)

-Demek ki 1924-1935 yıllar arasında çalışmalarını sürdüren Darül-elhan'ın içindeydiniz?

-Asıl bizdik... Mustafa Kenan daha sonra katıldı.

-Darül-elhan'ın ilk kuruluşunda kimler yer almıştı, hatırlıyor musunuz?

-Birinci kuruluşta Nazım Ali İleri Bey vardı, Abdülazim Aziz, Dr. Derviş bey kanun çalardı, Dr. Mümtaz bey keman çalardı, Veli bey o da keman çalardı, Hasan Kemal Bey vardı o da klarnet çalardı. Bunları hatırlıyorum.

-Darül-elhan'da yer aldığınızda kaç yaşındaydınız?

-Aşağı yukarı 12-13 yaşındaydım.

-İki de bayan vardı galiba toplulukta?

-Evet, biri Dr. Zekai beyin hanımıydı. Zaten Darülelhan'ın kurucusu da Dr. Zekai Bey'di. Hanımı Fıtnat hanımdı bir diğeri de Macide Hanım. Fakat grupta tek bir solist yoktu. Hep koroydu...

-Halkın o yıllarda yapılan bu müziğe yaklaşımı nasıldı?

-Halkın yapılan müziğe o yıllarda alakaları vardı ama bugünkü bu derece kadar değildi. Bu da sanırım halkın (o yıllarda) kültür bakımından biraz zayıf olmasından mıydı, galiba öyle olacak. Türkiye'den gelen sanatçılara daha fazla rağbet gösteriliyordu.

-Kronolojik sıraya göre şimdiye kadar hangi gruplarda yer aldığınızı söyleyebilir misiniz?

Dt. Adnan Hakkı, bir konserde...
(Ahmet Belevi'nin arşivinden)

-Önce Darül-elhan'da başladım. Sonra Kıbrıs Radyosu'nda Mustafa Kenan Fasıl Heyeti'nde yer aldım... Kâmran Aziz daha ziyade Garb (Batı) müziğine yönelik eserlerle uğraşıyordu. Fakat Abdülazim Aziz ve Arkadaşları bizim gibi aynen Türk Müziği üzerinde çalışırlardı. O yıllarda Türk Müziği'ne daha çok rağbet vardı. Hadiseler başlayınca doğal olarak bizler de Kıbrıs Radyosu'na gitmez olmuştuk.

(röportaj tarihi:18-08-1994)

VEDİA BARUT
(14.02.1919 - 22.05.2003)

Giriş:

En eski gazete bayilerimizden olan Vedia Barut; çocukluk yıllarında; Kıbrıslı Türkler'in ilk en büyük müzik oluşumu olarak tarihe geçen ve 1925'te kuruluşu gerçekleştirilen Darül-elhan'da korist ve tiyatro kolunda, 11-12 yaşlarındayken yer aldı. 7 yıl keman üzerine Nâzım Ali İleri'den ders aldı. Nâzım beyden sonra Dt. Adnan Hakkı Bey müzik hocalığını yaptı. Vefatına kadar, özelikle gazete bayiliğinde 60 yılın üzerinde emek harcayan kişi olarak, çeşitli kurumlarca onore edilmiştir. Mehmet Recep Bey'in üç kızından biriydi.

intro:

Vedia Barut was one of the oldest newspaper dealers; during her childhood at the age of 11-12 she was a chorister and she also attended the theatre group of Darül-elhan, the first and biggest musical formation in the history of the Turkish Cypriots. She took violin lessons for seven years from Nazım Ali İleri. After Nazım Ali İleri, Dt. Adnan Hakkı became her teacher. Up until her death she was honoured by various corporations, especially for her efforts during her 60 years of work as a newspaper distributor. She was one of Mehmet Recep's three daughters.

-1925'de kurulan Darül-elhan'da korist olarak yer aldınız. Darül-elhan'ın kuruluşunu hatırlıyor musunuz?

-Darül-elhan cemiyetine ilk binasını verip de orayı açan Dr. Zekai Bey'di. Onun yeri de şimdiki eczacı Nebi Nami'nin olduğu yerdi. 1926'da evini verdi. Darül-elhan cemiyeti kuruldu ve ilk elebaşlarından benim dayı beyim Hasan Kemal, oranın idarecilerindendi, Darül- elhan'ın.

-Kimler yer alıyordu o yıllarda Darül-elhan'da hatırlıyor musunuz?

-Bu cemiyetin içinde galiba bugün hayatta olan pek yok ama gene de isimlerini söyleyebilirim: İlk konsolos olarak memleketimize gelen Asaf Bey şerefine verilen bir çay partisinde yer alan bu fotoğraf evimizde çekilmiş bir resimdir.

1920'li yıllarda Darül-elhan... (Vedia Barut'un arşivinden)

Yerde oturanlar-soldan-: Cevdet Arifoğlu, Selçuk, Cemal Münir, Adnan Hakkı, Haşmet Ali.

Oturanlar: Asaf Bey (TC Kıbrıs Konsolosu), Macide Şevket, Asaf Beyin eşi, Fıtnat Zekai, TC Konsolosluk kâtibi.

Birinci sırada duranlar: Hasan Hoca, dayıbeyim Hasan Kemal, Nazım Ali İleri, Zekai Balcı, diğer kişiyi tanıyamadım, Hasan Fahri Uzman, Kenan Bedevi, Veli, Pire Kemal, Dr. Zekai.

İkinci sırada duranlar: Hüsnü Öğretmen, Hakim Raif Bey, Mustafa İleri, diğer iki kişiyi de hatırlayamadım.

Üçüncü sırada duranlar ise; ilkini bilmiyorum, Mustafa Rifat, Karakaşlı, Mümtaz, diğerini bilmiyorum ve dayım Saffet Barut.

-Bu isimler de toplulukta yer alıyorlar mıydı?

-Evet, hepsi de topluluktaydı. Müzik üzerine çalışmalar yapan ise; dayı beyim, Nâzım Ali İleri, Kenan Bedevi vardı...

-Bu cemiyet ilk nasıl kuruldu ve siz bir bayan olarak nasıl girdiniz bu cemiyete?

-Vallahi size biraz önce de bahsettiğim gibi dayıbeyimin teşvikiyle oldu. Okuldan dönüşümüzde, bu yer yolumuzun üstü olduğu için eve gitmeden oraya giderdik. İllâ ki oraya uğrayıp dayıbeyimi görecek ondan sonra eve gidecektim.

-Kaç yaşındaydınız o yıllarda?

-Ben 1919 doğumlu olduğuma göre 11-12 yaşındaydım sanırım.

-Bir de fotoğrafınız vardı Münir Nurettin Selçuk ile...

-Evet, bizim evinizde 1930'da çekilmiş bir resimdi bu. Çay partisi vermiştik şerefine evimizde. Resimde yer alanlar şöyleydi:

Darül-elhan elemanları ve Vedia Barut, Münir Nurettin Selçuk'la.
(Vedia Barut'un arşivinden)

Yerde oturan üç bayandan soldaki ben'im. Ortada kız kardeşim Nedime Mehmet Recep, kenarda oturan da teyzemin kızı Muazzez Hüseyin.

Oturanlar: Remzi Okan (Söz Gazetesi sahibi), Nazım Ali İleri (keman), Münir Nurettin Selçuk, Sadi Işılay (keman), Hasan Kemal yani dayıbeyim (kanun, ud, flüt), Mustafa Tevfik İleri (ud)

Ayakta duranlar: Cici Mustafa, Osman, ismini hatırlayamadım, Sabri Bey (Posta Müdürü), Ekrem Yeşilada (İstanbullu), Faik, Rifat (Diş doktoru), Yusuf Kaptan (lisede spor öğretmeniydi), Fevzi (fotoğrafçı).

-Münir Nurettin Selçuk sürekli şal takan, boğazı kapalı giyinen biriydi ve bu konuda sanırım bir de anınız vardı kendisiyle ilgili...

-Evet, Münir Nurettin Selçuk, bizim evdeki çay partisinden sonra dışarı çıkacağında baktım eşarbını sarar. Ben de çocukluk mu neydi, merağıma dokundu ve sordum; *"niye böyle eşarp takıyorsunuz boğazınıza? Hanım kızım"* dedi, *"benim bütün sermayem bu'dur. Boğazımı gözlemezsem (korumazsam) nasıl olacak"* dedi.

-O dönemlerde bayanların müzik topluluklarına girmesi, sahneye çıkması, Kıbrıs Türk toplumunda nasıl karşılanıyordu?

-Hiç hoş görülmezdi ama biz bu olayın elebaşlarından olduk. Epey eleştirilere maruz kaldık ama yılmadık. Ne babam ne de annem bu eleştirilere aldırmadılar ve devam ettik.

-1930'lu yıllarda bayanların sahneye çıkması, şarkı söylemesi aslında hoş karşılanmıyordu demek ki...

-Pek tabi hoş karşılanmazdı. Fakat bu gibi olaylar yavaş yavaş herkes tarafından benimsenmeye başlandı. Biz bu gelişmelerin öncüsü olduk.

-Darül-elhan 1925-1935 yılları arasında çalışmalarını sürdürdü ve ondan sonra, 1942'de Mustafa Kenan bey tarafından yeniden oluşumuna gidilmişti. Fakat 1935 ile 1942 yılları arasındaki zaman diliminde, Darül-elhan'ın müzik yaşamından çekildiğini görüyoruz. Bunun nedenlerini hatırlıyor musunuz?

-Azalar (üyeler) yavaş yavaş cemiyetten ayrılmaya başlamışlardı. Ve yine de dayıbeyim tüm bu gelişmelere rağmen yılmadı ve devam ettirdi. Fakat ömrü yetmeyince onun ölümüyle birlikte cemiyet tamamen dağıldı. Dayım daha uzun yaşamış olsaydı Darül-elhan cemiyeti imkânı yok dağılmazdı.

-Dilerseniz biraz da Darül-elhan'ın konserlerinden bahsedelim...

-Konserlerimizi herkes beğenirdi. Her yer dolardı. Bilhassa Münir Nurettin Bey geldiğinde orası mahşer gününe dönüşmüştü.

-O yıllarda hangi şarkıların okunduğunu hatırlıyor musunuz?

-En çok ***"Yükselen Nağmeler"*** şarkısı çok beğenilirdi ve sürekli okunurdu.

-Siz o yıllarda şarkı okuyor muydunuz solist olarak, yoksa sadece Darül-elhan'ın korosunda mı yer alıyordunuz?

-Ben daha fazla okul korosuna giderdim. Müsamereler olduğunda onlara iştirak ederdim. Bu, "Aşık Garip" piyesi olduğu zaman, "melayke"(melek) rolünde ben ve yeğenim Muazzez'le rôl almıştık. Hafif ışık altında, hafif müzikle sahneye girdik ve Aşık Garip'e o anı yaşatmıştık. Sanki gece rüyasında sevdiği kızı görüyormuş gibi. Aşık Garip rôlünde de dayıbeyimdi.

-Peki, bu piyeste şarkı okuyor muydunuz?

-Evet mesela bir şarkı vardı Aşık Garip'in. Sözleri şöyleydi; "*Dün gece rüyamda bana/ Göründü bir ay Tiflis'te/ Sevdim onu kana kana/ Ararım onu Tiflis'te/ Melekler, çiçekler gelsin yanıma/ Dağlar dayanamaz benim derdime/ Gördüm o ela gözlü yüzü rüyamda/ Uçmalıyım, gitmeliyim Tiflis'e.*"

-Çok küçük yaşlarda kişiler de vardı Darül-elhan'da, değil mi?

-Evet, çok gençler de vardı.

-Bu oluşum genelde doktorlardan ve işadamlarından meydana geliyordu galiba...

-Tabii, memleketin ileri gelen şahıslarıydı bunlar.

-Toplumun ileri gelenleri müzikle uğraşırken, o yıllarda müzikle uğraşanlara pek de iyi gözle bakılmıyordu toplum arasında. İlginç bir tezat aslında...

-Erkekler için müzik aslında caizdi, hanımlar için caiz değildi.

-Babanız da bir imamdı ve bir bayan olarak koroda o yıllarda yer alabiliyordunuz!

-Evet, babam; Selimiye Camii baş imamıydı ve bu münasebetle bize izin veriyordu. Babam çok açık fikirli biriydi. Fakat yine de bizim bu davranışımızdan dolayı babam üzerinde halkın baskısı vardı. Bu baskılara maruz kalınca üzülürdü.

Vedia Barut'un ailesiyle ilgili bir fotoğraf. Kendisi sağ altta oturandır. (Vedia Barut'un arşivinden)

-Konserler yanında müsamereler de yapılıyordu o yıllarda. Bu müsamerelerde okuduğunuz şarkılar var mıydı, hatırlıyor musunuz?

-Müsamerelerde yer alan "Mesedi" piyesinde Bedevi'nin okuduğu bir şarkı vardı: "*Neştiyi bak sen bana söyle, cebin dolu mu, para ile/ Ben sana bir kız vereyim ki ömründe görmedin/...*"

Bu şarkıları ben sürekli tekrarlıyorum bugün de, unutmayım diye (gülüyor).

-Sizin müzikle ilgili çalışmalarınız nasıl başladı, Darülelhan'la birlikte ne kadar sürdü?

-Ben 7 sene keman üzerine çalıştım. Keman dersini ise Nâzım Ali İleri'den alıyordum. Nazım beyden sonra Dt.

Adnan Hakkı Bey müzik hocam oldu. Dayı beyim ölünce, bizim için de her şey ölmüştü. Müziği de her şeyi de bıraktım. Sadece bugüne kadar çalıştırdığım dükkânım kaldı.(gazete bayii dükkânı *e*)

-Dükkânınız da sizin bir yaşam iksiriniz oldu galiba...

-Evet, çünkü dayıbeyimin bana açtığı bir dükkândı ve hatırasını bu şekilde yaşatmak için, çeşitli zorluklara rağmen başarabildim.

-Sizi birçoklarımız esnaflık ve özellikle de uzun yıllar gazete bayiliği yapmış biri olarak anımsıyor. Esnaflığa başlayıp dükkânınızı ilk açtığınızda, bir bayan olarak ne gibi zorluklarla karşılaştınız. Bir bayanın o yıllarda dükkân çalıştırması, toplum nazarında nasıl karşılanıyordu. Bir de yakın geçmişimizde o bölgede bir yangında birçok iş yeri yandı. Sizin de yıllarınızı verdiğiniz dükkân bu yangında kül olmuştu...

-Dükkânı açtıktan sonra hakkımızda dedikodular olmuştu. Bunun da bir sebebi; babamın baş imam olması ve kızının da bir dükkânda çalışmasının yakışık almadığı görüşünden dolayıydı. Babam hakkında epey laflar söylemişti insanlar. Fakat babam tüm bu sözler karşısında hiç yılmadı. O yılların eşrafından Mithat Bey vardı, Lise'nin edebiyat öğretmeniydi ve çok kültürlü bir beyefendiydi. Bu lafları duyduğu zaman o kadar canı sıkılmış ki, haftalarca gazetelere yazılar yazmış ve bu lafları söyleyenlere eleştiriler yapmıştı, neden böyle davranıyorlar diye. Çok atılımcı biriydi ve halkı yeniliğe davet etmek için çok yazılar yazmıştı. Sonra o eleştiri yapanlar, yaptıklarında hatalı olduklarını anlamışlardı. Fakat benim bu durumlardan hiç haberim

olmadı. Babam da söylemiyordu üzülmeyim diye. Ama kendisi üzülürdü. Topuzu yiyenlerden biri de dayıbeyimdi. Ben dükkânıma gider gelirim, çalışırdım ve hiç bu gibi olaylardan haberim olmazdı. Çeşitli zorluklar, binbir ezgi cefayla çok şükür bugünlere kadar gelebildik. 64 senedir bu işi götürüyorum.

(röportaj tarihi: 13.05.2000)

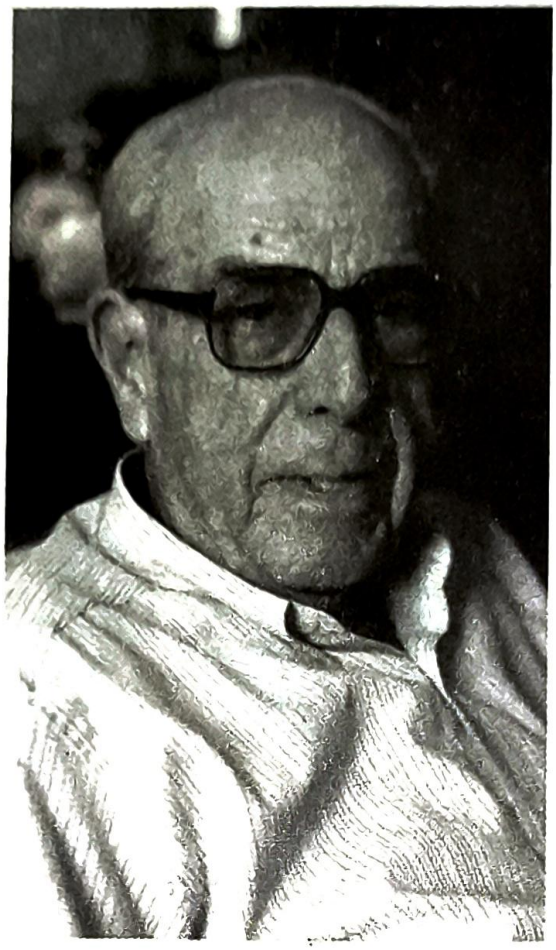

MUSTAFA KENAN
(1914 - 1997)

Giriş:

Kıbrıslı Türkler'in müzik tarihinde bir mihenk taşı olan ve "ilk" büyük müzik-tiyatro oluşumu olarak da önem taşıyan Darül-elhan'ın 1935 yılında çalışmalarına son vermesinden sonra, ikinci defa aynı isimle bu kez Mustafa Kenan önderliğinde 1942 yılında kurulmuştu. Kıbrıslı Türkler arasında keman sanatçısı olarak önemli bir yere sahip olan Mustafa Kenan, ilk keman dersini, yaşamını Kıbrıs'ta sürdüren İstanbul göçmeni Ermeni, Vahram Yenovkiyan'dan 9 yaşından itibaren yaklaşık 8 yıl boyunca aldı. Klasik Batı müziğinde aldığı dersler yanında, Türk Müziği'ni icra etmeyi de

öğrendi. 1940'lı yılların başında Rum tarafında bulunan tek müzik kulübü MOZART'ın orkestrasında Rumlarla beraber, birinci keman olarak çalıştı. 1953 yılında açılan Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nun Türkçe yayınlarında kullanılmak üzere, kendi adını taşıyan Mustafa Kenan Fasıl Heyeti olarak programlar verdi. 1964 yılında çok sesli müziği toplumumuza tanıtmak ve yaymak için, Yılmaz Taner'le birlikte Türk Filarmoni Topluluğu'nun kurulmasını gerçekleştirdi.

intro:

A touchstone in the musical history of the Turkish Cypriots, and the 'first' great music-theatre group, Darülelhan stopped functioning in 1935. However it was later re-established in 1942, this time under the leadership of Mustafa Kenan. Mustafa Kenan has an important place amongst the Turkish Cypriots as a violinist; taking his first violin lesson at the age of 9 from Armenian Vahram Yenovkiyan, who immigrated to Cyprus from Istanbul. He continued for nearly eight years. Aside from taking classical western music lessons he also learnt how to perform Turkish pieces. In the early 1940s he performed as first violinist with the Greeks in their only orchestra "Mozart." In 1953 the Cyprus Radio Broadcasting Corporation opened and he made radio programmes for use in the Turkish transmission using his own name, Mustafa Kenan Fasıl Heyeti." In 1964 he established the Turkish Philharmonic Group with Yılmaz Taner, in order to promote and spread choir music into the community.

✍

-Mustafa bey dilerseniz Darül-elhan'la başlayalım. Darül-elhan ne demektir?

-Darül-elhan'ın manası, Eski Türkçe'de şimdiki deyimiyle konservatuar gibi bir şeydi yani. Bunlar konser verirlerdi, ben o zamanlar 12 yaşında idim ve hayran kalırdım bunlara. Türk Müziği türünde konserler verirlerdi. Bu 1935'e kadar devam etti. Ondan sonra bazı nedenlerle kapandı. Ben Lefkoşa'ya becayiş olmuştum, 1939'da burdaydım (Lefkoşa'da). 1942'de bu eski Darül-elhan'ı; arkadaşlar bana *"yahu sen madem ki Türk Müziği de seven gel bu şeyi ihya edelim"*, yani canlandıralım (dediler). *"Ne olur senin başkanlığında toplayalım eski arkadaşları, yenileri bulalım"* ve o zaman işte 1942'de ben ele aldım meseleyi. Kapanmış olan bir kuruluşu tekrar biz canlandırdık 1942'de.

Mustafa Kenan beyin 1942'de yeniden oluşturduğu Darül-elhan'ın 1950'lerden bir fotoğrafı...

(Mustafa Kenan'ın arşivinden)

-O zamanlar başka yeni bir isim koymuş muydunuz bu oluşuma?

-Yine o kadar severdim ki bu Darül-elhan ismini, aynı ismi devam ettirdik. Hakikatta konservatuar değildi ama doğru yolda bir müzik topluluğuydu.

-Konserler veriliyordu...

-Evet, fakir fukara, yoksullar yararına konserler veriyorduk. Her sene bir konser verirdik. Ve yerimiz yoktu. İşte Kardeş Ocağı'nda başlamıştık provalar yapmaya. Bilahare evimde provalar yapmaya başladık. Büyük bir sofam vardı evimde. Burda olurdu 20-30 arkadaş... Benim rahmetli hanım da severdi müziği ve katlanırdı bu şeylere ve evimizde prova ederdik ve konser verirdik.

-Aşağı yukarı kaç kişiden oluşuyordu grubunuz?

-Vallaha şöyle böyle bir yirmi beş kişi vardık galiba...

-Hangi enstrümanlar yer alıyordu?

-Anlatayım sana: 4 kemanımız vardı, 3 udumuz vardı oldu yedi. 2 kanunumuz vardı, 9, 1 klarnetçimiz vardı, 10, 1 darbukacımız vardı, 11, tefçimiz vardı, 12... yani yaklaşık 15 kişiydi sanırım, unuttum tam rakamı. Fakat en aşağa on beş sazendemiz vardı ve o devrede on beş kadar da erkek okuyucumuz vardı, "Erkekler Topluluğu" vardı. Ve konser verirdik bu şekilde. Şunlardan oluşurdu gruplar da; eskilerden kalanlar vardı onları topladık, yeniler de vardı onları da aldık, fakat eski okuyuculardan -zaten eskiden o grupta

yalnız iki okuyucu vardı, büyük bir koro yoktu. O devrelerde koro falan yoktu, '25'lerde.

-İki solistiniz vardı...

-2 tane solist vardı ve ikisi de beraber okurlardı, fasıl yaparlardı. Biz bunu büyüttük burda ve aşağı yukarı 15 okuyucu yaptık...

-Kimler vardı okuyucu olarak... Erdoğan Rifat mesela?

-O bende değildi, ondan sonra geldi. Ama zannederim sağ kalanlar vardır. Çıraklı'nın iki oğulları vardır. Biri Mustafa Çıraklı, şeker falan (yaparlar)... Onun kardeşinin şeker fabrikası vardı, yenile öldü. Münür Bey vardı öğretmen, sağdır o şimdi hâlâ daha, Hazım Remzi vardı...

-Solist olarak mı yoksa sazende miydiler?

-Yok, o zaman solist yoktu. Ve solist olarak da 3 talebe vardı. Maalesef biri öldü, Mazhar'dı. O biri Nevzat sanırım sağdır hatta okul müdürüydü. Bunlar lisenin son sınıfındaydılar, üç arkadaş. Solist onlardı. Ma ne sesler, bayılın. Aydın vardı. İşte Mazhar öldü, Nevzat, o da Türkiye'ye gitti galiba. Bu ikisini hatırlarım. Onlar da vardı bu koroda ve solist olarak. Çok uzun zaman geçti hepsini hatırlamıyorum.

-1942 yılından bahsediyoruz...

-Evet, 1942'de oldu. Bu radyoda falan devam ettiydi. Ondan sonra değiştik başka kadro olduk. Onlardan bazıları vazgeçti falan.

-Yani ilk oluşturduğunuz grup 1942'deki Darül-elhan mıydı?

-Evet, 1942'de, 1935-36'da kapanmış olan Darül-elhan'ı tekrar ihya ettik. Yani hayata geçirdik.

-O zamalar herhalde Türk Müziği icra ediyordunuz...

-Evet, hep Türk Müziği.

-Peki, Türk Müziği türünü seçmenizdeki neden neydi, nasıl oldu?

-Esas zaten Darül-elhan Türk Müziği (icra eden topluluk) olduğu için, onu devam ettirmek istedik, bir. İkincisi benim esas müzik tahsilim (Klasik)Batı müziği üzerineydi. Ma Türk Müziği'ni dediğim gibi babamdan aşılandığım için, -o da Türk Müziği çalardı. Türk Müziği'ni de çok çok severdim. Benim hocam Ermeni Vahram Yenovkiyan, profesördü bu Fransa'dan mezundur Paris'ten, konservatuardan ama Paris'e gidip de Batı Müziği üzerinde Fransa'dan mezun olmazdan önce, bu adam İstanbulluydu ve babasıyla beraber, babası ud çalıyordu, İstanbul'da ud ve keman çalarlardı alaturka üzerine. Yani adamın alaturkası Batı Müziği kadar fevkalade güzeldi. Naptı bu adam, gitti Batı Müziği üzerine şey oldu. Batı Müziği'ni Türk Müziği'ne uyarladı, aklın durur Eralpcığım, aklın durur o adamın parmaklarına. Hayatta ben böyle Türk Müziği (çalan müzisyen görmedim)... Taksim yaparken ağlardın. Evimde bazan çalardı, yoldan geçenler dururları böyle dinlerlerdi kendisini ve alkışlarlardı. O zaman biz Lârnaka'daydık. Bizim esasımız Lârnakalı'dır. O Türk Müziği'nin de bilgisini ondan aldım ben.

-Batı Müziği eğitimini kimden aldınız?

-Beraber, Batı'yı da alıyordum ondan. Ben haftada iki defa ders alırdım. Bir buçuk saat her ders. Böyle şimdiki gibi yarım saat değildi. Ve tam bir konservatuarda gereken talim terbiye ne iseydi bu adam da onu verdi. Yalnız keman değildi, müziğin teorisi, müziğin solfeji, vokal, tam bir ders verdi adam bana.

-Bu insanlar, kemancı Kıbrıs'a mı yerleşmişlerdi o zaman?

-Evet, geldi ve Kıbrıs'a yerleşti. 2 kızı vardı bir oğlu vardı. İki kızı fevkalade piyano çalardı, adam zaten piyano da çalardı, oğlu da keman çalardı ve konser verirdiler. Hayran kaldık bu adama ve buraya yerleşti kaldı. Ben 8-9 sene ders aldım bu adamdan. Haftada iki defa. Yani güzel bir ders almışım. Sonra kendim ilerlettim. Ha diyeceğim Türk Müziği'ni bırak ben babamdan feyz aldım ama bu feyzi aldığımı bildiği için bu profesör bana Türk Müziği'nin temellerini de öğretmeye başladı. Çünkü kendi Türk Müziği adamıydı zaten. Anlattım sana daha evvel. Ve bizim bu bir buçuk saatlik dersimizin bir çeyreğini her derste, Türk müziğine ayırırdı. Bana Türk Müziği üzerine ders verirdi ve Türk Müziği'nde keman çalardık beraber. Ki bu çok zordur çünkü muazzam bir gabiliyetin olması lazım bunu yürütmek için. Çünkü Türk Müziği ile Batı Müziği tamamen ayrı kutuplardadır. Ben iyi Türk Müziği'ni o adamdan öğrendim. Ta ki buraya Lefkoşa'ya becayiş oldum ben. Buraya evlendim '39'larda, Lârnaka'daydım çünkü. Arkadaşlara dedim kuralım bu şeyi, o vakit biz çağırdık bunları ve benim başkanlığımda bu Darül-elhan'ı tekrar ihya ettik ve devam ettirdik.

Mustafa Kenan

-Türk Müziği'ni seçmenizdeki nedenler arasında, Türkiye'ye, Anadolu'ya duyduğunuz özlem etkili olmuş muydu?

-Anlatayım sana. Zaman zaman Türkiye'den buraya gelen sanatçılar vardı. Mesela ben daha çok küçükken Münir Nurettin Selçuk gelmişti, daha Lârnaka'daydık biz, bir kemanla gelmişti. 1945'lerde İkinci Cihan Harbinde, hatta "black out" (karartma *ea*) da vardı. Safiye Ayla gelmişti buraya konser verdiydi. Ondan sonra sırayla böyle Türkiye'den zaman zaman gelen okuyucular, sanatçılar vardı. Zaman zaman gelirlerdi konser verirlerdi. Solist olarak yani ve mahdud aletlerle, yani fazla öyle alet yoktu. Ve ben şahsen onlardan da feyz aldım. Yani onlarla devamlı temas halindeydim, yenilikleri öğrenirdim, onlar gittiklerinde Türkiye'ye bana bazı eserler gönderirlerdi. Mesela Safiya Ayla buraya geldiğinde, İkinci Cihan Harbiydi, hatırlarım. Beraber konser de verdik, çok takdir etti sarıldı öptü de beni, hayran kaldı, *"aman"* diyordu *"nasıl olur da sen Kıbrıs'ta böyle güzel keman çalan var"* dedi. Ahbabımızdı da. Ve Darül-elhan'da bir çay ziyafeti verdik. Türkiye'ye gittiğinde bize muazzam külliyat gönderdi. Külliyat dediğim, yani müzik repertuarı gönderdi. Hatta Sultan Selim'in eserlerinden de vardı. Dede Efendi'nin plaklarından... Muazzam

şeyler, bunlar hep nerededir şimdi... Rahmetli babam müziği o kadar çok severdi ki, "armonik" çalardı. Org yani, pedallı piyano için yazılmış ki yoktur Türkiye'de bu, o zaman nasıl oldu da buldu babam yani...Türk Müziği peşrevleri vardı, bazı şarkıları vardı piyano için, iki el için yazılmış. Hatta Padişahların bile marşları var bende.

-Bunları hiç fotokopi yaptırmayı düşünmediniz mi, hani yitip gider diye?

-Hatta bazılarını raflara kaldırdım. O kadar çok kitap vardı. Altı sandıklık eşyayı kaldırdım dolaba. Bunlar nerdedir diye sorsanız bana, belki de bir sene isterim arayıp bulayım kendilerini. Zamanında düşünmedik bir gün böyle sizler gibi değer kazanacaklarını ve soracaklarını.

-Peki beste?

-Beste, anlatayım sana... Apayrı bir şeydir. Hatta benim iki-üç bestem vardır, ma bestekâr olmadığım için bu şimdiki çocuklar gibi durup da ben bestekârım diye övünmedim övünmem da. Yalnız şunu söyleyeyim; sene 1945'te -bizim aynı zamanda Tiyatro bölümümüz de vardı onu da söyleyim sana. Darül-elhan'ın ve sonunda ona biz... İsim değiştirmiştik unutma bunu not et istersen, adını ME-TE koyduyduk. Müzik Evi Tiyatro Evi. Ma gene bir parantez içerisinde Darül-elhan ismini de yazardık ki bilsin herkes ne olduğunu- nerde kalmıştık?

-Beste demiştik?

-Evet... 1945'te ***"Para Delisi"*** isminde bir eser oynayacaklardı. Çok güzel bir eser, hem komedi hem güzel şeyi

vardı. Bunun içerisinde bazı bestelenmesi gereken şeyler vardı. Şiirler falan da vardı. Güfteler vardı, yoktu bunun bestesi yani onları ben besteledim. Çok muaffakiyetliydi. Çalındı çırpıldı, onları bile ben muhafaza etmedim. Ha o besteyi okuyan kız Necla Hanım vardı burda, aynı zamanda da üç kızın koro halinde okuduğu bazı eserler vardı. Bazılarını ona ilave edeyim -benim kızım Oya biliyorsun, Münüroğlu, Ankara'da bulunuyorduk, bu hanım da Ankara'da baş hakimle evliydi. Onun ziyaretine gittik. Bu dediğim 1974'lerde galiba. Hanım evliydi. Gittiğimizde ud da çalardı, keman dersi de benden aldı yani, vakti zamanında. Ud'unu aldı ve çaldı bize epey şeyler. Derken bu bestelediğim iki şiiri çaldı ve okudu. Ve Oya, tabii ben unuttum bile ama kulağıma yabancı gelmedi. Bu dediğim 1945, '75 kaç sene, 30. *"nedir?"* diye Necla hanıma sordu Oya. *"Babana sor"* dedi. *"Efendim"* dedi *"bunu sen besteledin unuttun mu?"* Ama nerdedir bilmem.

-Hiç notaya falan da mı almadınız?

-Notaya çektim ama nereye koyduğumu bilmem, değer vermedim. O an için yaptım ben bunu, değer vermedim yani. Sonra ben alçakgönüllü bir insanım Eralp. Hoşuma gitmez ben şuyum buyum diyeyim. Aha bunun içindeki bestekârlar hep yalandır. Hep imitasyondur, hep taklittir. Ayıptır, yani herkesi aldatmak ayıptır. Ben bestekâr değilim ama istersem çok güzel şeyler yaparım. Ben bestekâr olarak görmem kendimi. Ve olanları da kabul etmem.

-Batı Müziği'ne nasıl bakıyordunuz o zamanlar?

-O yıllarda maalesef Türk kesiminde Batı Müziği'ne değer veren yoktu. Benim bir tek Ziya Bey vardı rahmetlik, o

da Batı Müziği çalardı ama öldü. Benden başka Batı Müziği çalan kimse yoktu.

-Neden değer verilmezdi? Yani bir politikadan dolayı mıydı?

-Yok değildi. Alışmamıştık, beğenilmezdi, bir de unutmadan Abdülazim (Aziz *ea*) bey vardı. O da kurucularındandı Darül-elhan'ın, bir de diş doktoru Adnan Hakkı bey vardı. Ben, Adnan ve Abdülazim. Onlar da Türk Müziği'ne inkisap ettilerdi. Yani Abdülazim tamamen Batı Müziği'ni bıraktıydı. Onun da hocası Vahram Yenovkiyan'dı... Kâmran Aziz'i de çok takdir ederim ve bestelerini de severim.

Mustafa Kenan, Kâmran Aziz'le Tıp Balosunda. Fotoğrafta tango okuyan babam Alpay Raşit Adanır...

(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-1942'de Darül-elhan'ı yeniden oluşturduktan sonra '50'li yıllarda ilk oluşturduğunuz grup neydi? Mesela Mustafa Kenan Fasıl Heyeti!

-Ha o radyodaydı... Radyo '53'te açıldı.

-Ondan önce başka oluşumlar var mıydı?

-Oraya kadar hep böyle konserler verirdik. Tamamıyla konserlere haslettik faaliyetlerimizi. Ve dediğim gibi fakir fukara yararına veriyorduk. Ne vakit ki Radyo İstasyonu açıldı, o zaman üç grup olduydu. Bir de Kâmran hanımın grubu vardı, dört, ama o Batı (Müziği) tarafındaydı. Benim grubum, Abdülazim ve Zeki Taner. Kâmran hanım dediğim gibi o Hafif Müzik tarafıydı. Biz muntazam böyle giderdik radyoya programlar verirdik. Ve yine ek olarak devam ettirdik biz bu fakir fukaraya müzik faaliyetlerimizi.

-Bir notum vardı, **Erkekler Ses Topluluğu...** *Aynı şey miydi* **Fasıl Heyeti***'yle?*

-Evet aynıdır. Ondan sonra (Mustafa Kenan) Fasıl Heyeti oldu. Ondan sonra kız erkek karışık vardı... Bütün grupları birleştirdiydik büyük bir koro olduydu ve büyük saz olduydu.

-O yıllarda toplumun müziğe bakışı nasıldı, ne tür müzikten hoşlanırlardı?

-Değer verirlerdi. Türk Müziği'ni özellikle severlerdi ve verdiğimiz konserlere de çok ilgi gösterirlerdi. Kapılar kırılırdı yani doğruyu istersen. Türk Müziği'ne bayılırlardı, Batı Müziği'ni zaten o zaman Tango modasıydı, ha Tango-

ları falan severlerdi. Bu Tango türünde yine ben ve Kâmran Aziz Hanım vardı. Klarnet falan vardı. Her konserimize muhakkak bir Batı Müziği türü vardı. İstersen onu da söyleyeyim, Güner Özdil sazıyla konserlerimize iştirak ederdi.

-O yıllarda yardım veya destek görmüş müydünüz?

-Hiç kimseden yardım görmedik, kendi yağımızla kendi ciğerimizi kavurduk. Ve ekseriye ben cebimden para verdim, elbise yaptırttım ve hatta bazı zaman bizim konserlerimize iştirak etmeleri için, inanmayacaksın 5 Kıbrıs Lirası para verdiğim olurdu bir konser için. Yani müziğin hastasıyım ben. 5 lira verdim cebimden Kıbrıs Lirası, sırf bir konsere müzisyenleri getirmek için. Hiç kimsenin yardımını görmedik. Kimse bize yer vermedi. En sonunda (Mevlevi) Tekke'de çalışmalar yapardık. Bizim grubumuz, gerekse genel radyo grubumuz Tekke'de prova ederdik.

-O yıllarda başka topluluk/sanatçılar?

-Bildiğiniz gibi Abdülazim'in grubu vardı, Zeki Taner...

-Bu türde (Türk Müziği) beste yapılır mıydı, yani 1960'lara geldiğimizde?

-Hiç hatırlamam, öyle bir şey yoktu. Mesela Aydın Hikmet var ya, onlar çok küçüktü o zamanlar. Onların da ayrı bir grupları vardı, Güzel Sanatlar Derneği, fakat Aydın Hikmet benim topluluğa da bazen iştirak etti ve ud çalardı, iyi ud çalardı.

Mustafa Kenan Fasıl Heyeti... (soldan, oturanlar) Keğam Celalyan (kanun), Mustafa Kenan (keman), Dt. Adnan Hakkı (ud), Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda program öncesi...

(Mustafa Kenan'ın arşivinden)

-Türkiye'den gelen sanatçıların ülkemize gelmelerini nasıl karşılardınız?

-Türkiye'den gelen sanatçılara çok değer verirdik. Halk da çok değer verirdi ve dört gözle beklerdik. Türkiye'den gelenlere biz de çok değer verirdik ve hatta ziyafet verirdik (onlar adına) gene ben cebimden yani.

-O yıllarda Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu yardım etmiyor muydu sizlere?

-Kendi kendileriyle kavga etmekten vakitleri yoktu. Söyletme beni Allahasan...(gülüyor) Bu hastalıktır bizim içimizde.

-Türk Maarif İdaresi Güzel Sanatlar Kolu Halk Eğitim Bürosu tarafından Mayıs 1960'ta Lefkoşa Zafer sinemasında düzenlenen bir gecenin yorumu gazetelere şöyle yansımıştı:

"...Programa gece saat 20.30'da İstiklâl Marşı'nın okunmasıyla başlanmıştır. Şevket Gediklioğlu'nun açılış konuşmasından sonra Mustafa Kenan idaresindeki korodan iki Kürdili Hicazkâr ve iki de Nihavent makamında olmak üzere dört şarkı okunmuştur. Bunu Güner Özdil'in sazla okuduğu türküler ve sololar takip etmiştir. Programın birinci solo kısmında, sırasıyla Ahmet Belevi, Yıltan Mustafa, Cevat Şekeroğlu ve İsmet Daniş ikişer şarkı okumuşlar ve hepsi de ayrı ayrı alkışlanmışlardır. Kısa bir araya müteakip programa, Zeki Taner idaresinde Batı Müziği ile devam edilmiş ve Türk Müziği gibi bu kısım da çok beğenilmiştir. Programın ikinci solo kısmında, Yezdan Mustafa ve Cemil Soykan ikişer şarkı okumuşlardır. Aynı kısımda iki şarkı okuyan Erdoğan Rifat, umumi arzu üzerine tekrar sahneye çıkarak bir şarkı daha okumuştur. Programa Mustafa Kenan idaresindeki korodan dört şarkı ve kızlar ekibinin 'Halime' ile 'Çayda Çıra' ve erkekler ekibinin 'Sivas Ağırlaması' ile 'Bengi' oyunları ile son verilmiş ve milli oyunlarımız da diğer kısımlar gibi takdir edilmiştir..." *Hatırladınız mı?*

-Doğrudur, evet yaşa be Eralp...

-1959'un Mart ayında bir ilâna rastlamıştım gazetelerde, **"Kıbrıs Ses ve Saz Topluluğunun Büyük Konseri. Federasyon himayesinde yoksullar yararına..."**

-Artık Darül-elhan'ı kullanmazdık zaten...

-Benim de sormak istediğim buydu; Darül-elhan yerine artık bu tarihten sonra "Kıbrıs Ses ve Saz Topluluğu" ismini mi kullanmaya başlamıştınız?

-Evet evet... Hep beraberdik zaten.

-O dönemlerde Yavuz'un '57 yılında yazdığı bir köşe yazısı vardı; içerisinde şu ifadeleri kullanıyordu; **"... Gerçi, memleketimizde cereyan eden kanlı hadiseler ve bu yüzden yürürlüğe konan fevkalade ahval kanunları, sahne hayatımızın sönmesine mühim bir sebep teşkil etmişse de, tedhişçilik başlamazdan önce sahne faaliyetimiz yine sönük bir halde bulunuyordu..."** *'tedhişçilik ve konulan bazı ahval kanunlar' neydi ki müziğimizi bu kadar etkilemişti?*

-Şimdi benim bildiğim '55'te EOKA başladı ve bir müddet (çalışmalarımız) sekteye uğradı. Hatta bir süre radyoya gitmez olduk, sonra normale döndü gitmeye başladık. Ha '58'de hakikaten artık biz de başladık İngilizlere kafa tutmaya. Rumlar bir taraftan bizler bir taraftan, biz Rumlarla ve ortalık bir kaos içerisinde tehlikeli bir durum arz ediyordu.

-Bu durum müziğe nasıl yansımıştı?

-Bu vaziyette muntazam provalar yapılamazdı işte.

-Konserlerde de bir düşüş oldu mu?

-Benim bildiğim kadarıyla '58'den sonra bizler devam ettik yani, öyle dediği gibi müziğe ağır bir sekte vuracak bir durum hâtırlamam ben. Burda biraz abartıldı ama kısa bir devre sekteye uğrayabilir. Bir ay ya da altı ay olabilir ama bunu deyemezsin ki çok uzun oldu.

-Yine gazeteden bir alıntı yapayım size, şöyle ki: **"Kıbrıs Radyosu'nun Türk müzisyenleri müzik aşkıyla bir çatı altında birleşerek, Kıbrıs Ses ve Saz Topluluğu namıyle"** *denilen biraz önce de bahsettiğimiz tüm müzisyenlerin biraraya gelip kurdukları topluktu sanırım...*

-Evet. Müzisyenler hep amatördü.

-Kıbrıs Ses ve Saz Topluluğu'nun idaresi hep sizde miydi?

-Daima bendeydi. Hatta Larnaka'da Rumların bile bendeydi.

-Öyle mi?

-Evet...

-O yıllarda bayanların sahne almasına halk nasıl bakıyordu?

-Severek gelirlerdi hatta '50'de bile.

-Halktan herhangi bir tepkiye maruz kalmıyorlar mıydı?

-Hayır. Dur anlatayım sana... Ben genç olmakla beraber, o devrede, yani ben 1950'de, yani bundan kırk beş sene evvel anlarsın kaç yaşımda olduğumu, gençtim. Ama çok ciddi, dürüst ve disiplin sahibi ve sert bir adamdım. Ve bir okul gibi idare ederdim herkesi. Bütün aileler genç kızlarını, evli erkekler hanımlarını bana emanet ederlerdi ve giderlerdi. Hatta Kız Lisesi'nin müdüresi bile benim koromda okudu. Onun için '50'de bile benim en aşağı on beş on sekiz kadın, kız okuyucum vardı. Herkes gelirdi. Onun için yani kimse yan gözle bakmazdı. Hatta sana ben kısa bir şey de anlatayım çabucak: bir gün beklemediğim güzel bir kız geldi. Biz de meşk halindeydik. Geldi oturdu. Bitti dersler *"kimsin?"* diye sordum. Ama baktım kur yapmaya başladıydı birisiyle, gördüm bakışırlar. Ben de az kurt değilim yani (gülüyor), *"kimsin?"* dedim *"ben filanım"* dedi. *"niye geldin gızım sen buraya"* dedim, *"müziği ben severim"*, *"benden müsade aldın mı sen"* *"yani seni acaba ben kabul edebilir miyim kadroma almaya"*, *"e ne var"* diyor. *"bak kızım ben disiplin sahibiyim lütfen gelme buraya."* *"ma niye?"* dedi, *"soru sorma bana, bunlar daha çok şey öğrenecekler, lütfen gelme"* dedim devam ettim. Baktım ertesi sabah gene geldi. *"lütfen burasını terk et"* dedim, rica ederim. *"ma naptım ben"*, *"hiçbirşey yapmadın rica ederim"* dedim. *"fakat sana yerim yok kusura bakma ben prensip sahibiyim, lütfen git"* dedim. Ağlayarak çıkıp gitti. Ve sordu bana müdüre hanım; o da fark etti herhalde, *"niye bu kızı kovdunuz?"*. *"Ben de sana sorabilir miyim neden sordun bu soruyu sen?"*. *"benim gördüğüm şeyi siz de mi gördünüz?"* dedi, tamam işte. *"Tebrik ederim sizi"* dedi. Ben işte böyle bir adamım, ciddiyim. Birisi geç geldi, bir daha gelme derim. Mesela Ahmet Köroğlu meşhur, güzel sesi vardı Ahmet Köroğlu'nun. Aynı Münir Nurettin. Daima geç gelirdi provaya. Filarmoni Topluluğunu kurduk '63'ten sonra Yılmaz'la (Taner) beraber. Aradım Köroğlu'nu *"lütfen zama-*

nında gel" dedim. *"özür dilerim"* dedi, gene gecikti. *"Sana ikinci ihtarımdır, lütfen yapma"* dedim. Bu Ekrem Yeşilada da vardı koroda, o zamanlar talebeydi daha. Üçüncüde gecikti *"gelme artık"* dedim. *"beni enayi yerine koyma be Ahmet"* dedim, *"sana ben rica ettim. Git ve gelme"* dedim. Ertesi gün geldi bana özür diledi. O oldu bir daha yapmadı. Ben böyle çalışırdım.

-Etkinlik haberlerine baktığımızda hem koroyu idare ettiğinizi bir yandan da keman çaldığınızı görüyoruz. Zor olmuyor muydu?

-Ben karşıya geçerdim biraz yan olarak (dururdum) ve hem işaret verirdim (orkestraya) hem çalardım. Ve gayet kuvvetli çalardım ki idare edebileyim kendilerini. Haberde de denildiği gibi benim önümde özel bir mikrofon olamazdı zaten. Aksi halde ötekileri boğardım.

-Nusret Ersöz'ün 1959 tarihli Bozkurt gazetesinde çıkan bir yazısıydı bu...

-Tam onunla küs olduğum zamandı bu benim. Onu da kovmuştum ben çünkü (gülüyor).

-Repertuarda seçtiğiniz eserler yanında popüler şarkılara da yer verseydiniz iyi ederdiniz demişti?

-Ben daima grubumda klasik eserlere değer verirdim. Dede Efendiler vs. öyle fazla kıvrak şeylere yer vermezdim. O'dur dediği yani.

-Yani piyasadaki popüler şarkılardan bahsediyordu...

-Evet, ben fazla piyasa türüne geçmezdim. Çünkü benim esas maksadım Türk Müziği'ni anlatmaktı. Ve öyle meyhane müziği değildi anlatmaya çalıştığım.

Mustafa Kenan, kızı Gaye Kenan' la bir keman-piyano resitalinde.
(Mustafa Kenan'ın arşivinden)

-Peki, Rumlarla-Türkler arasında ilişki nasıldı eskiden, müzik açısından?

-Vallahi benim bildiğim şu. 1942'den itibaren, ben şahsım üzerine konuşayım çünkü Zeki Taner de, rahmetlik Vecihi Turgay da vardı, Fikret Özgün... Bunlar Rum orkestralarında çalışıyorlardı o zaman, hangi tarihten itibaren iltihak ettiler onu bilmiyorum ama ben şahsım üzerine konuşayım, 1942'den itibaren Rum tarafının tek orkestrası olan **MOZART Kulübü** vardı, orda birinci keman olarak inkisap (yer aldım) ettim.

-Orda Rumlar da vardı değil mi?

-**MOZART Kulübü** Rumlarındı zaten, ama müziğin daima milliyetle alâkası yoktur. Uluslararası şeydir. Ve benim müzisyen olduğumu öğrendiler, bizzat geldiler rica ettiler ben de memnuniyetler gittim. Ve senelerce **MOZART Kulübünde** birinci keman olarak çalışmaya başladım.

-Fikret Özgün hoca da vardı...

-Evet, o da vardı, Zeki Taner, Vecihi Turgay daha bir iki tane (kişi) daha vardı ama hatırlayamıyorum, çok eski hikâye bunlar. Ve diyebilirim ki bizsiz o orkestra yürüyemezdi yani. Ve ben 1963 yılına kadar Rum orkestralarında çalmakta devam ettim. Bunu da söyleyebilirim. Yani müzisyenler daima söylerim ben, onlarda aşırı milliyetçilik yoktur. Ve müzisyenlere karşı bir sevgi saygı beslerlerdi. Onun için bize karşı onlar, belki bize ihtiyaçları olduğu için ama zannetmiyorum, sonsuz saygıları da vardı. Cidden söylüyorum sonsuz saygıları vardı.

-Ortak bir yanınız vardı, müzik...

-Evet, müzik yanımız ortaktı bildiğin gibi ve bu açıdan, yani müzisyen olarak bizim onlardan hiç şikâyetimiz yoktu...

-'63 olaylarından sonra sizlere oradan ayrılmanız için bir baskı mı gelmişti yoksa doğal olarak kendiliğinizden mi ayrılmıştınız MOZART topluluğundan?

Toplumun güçlü sanatçısı Mustafa Kenan'la konuşma

BAYRAK RADYOSU

Mustafa Kenan'nın kızı Gaye Kenan'la verdiği konserlerin basına yansıyışıyla ilgili iki gazete haberi...

Baba-Kızın resitali muhteşem oldu

MUSTAFA KENAN VE KIZI GAYE KENAN PROGRAMDAN SONRA UZUN UZUN ALKIŞLANDILAR

-Otomatikman zaten '63 olaylarından sonra doğal olarak saflara geçmek gerekirdi. Gidemezdik zaten ve gitmek de istemezdik. Ancak şunu ilave edeyim, '67'de Köfünye hadisesinden sonra, ne zaman bir çıkarma bahis oldu ve bundan ürken Rumlar geri çekildiler ve yollar o zaman açıldığında, serbestçe Rum tarafına gidip gelme olduğu zaman, hatırlıyorum Göte Enstitüsü'nde bir konser vardı ve biz de davetliydik. Tabii Göte Enstitüsü de yeşil hatta olduğu için Ledra Palas'ın yanında olduğu için, Rumlar, Ermeniler, Türkler orda buluştuk. Ve bizi tanıyan Rumlar hemen koşarak geldiler, tokalaştılar, hâl hatır sordular ve hatta televizyon müdürü (PIK *ea*) Mitsilis isimli birisi vardı orda ki o

devrede de Mehmet Fehmi bey onun yardımcısıydı, Mitsilis geldi ve hâl hatır sordu. Sene 1962'de kızım Gaye henüz 16 yaşlarındaydı CBC, yani Kıbrıs Radyo Korporasyonu'nda kızımla beraber bir keman-piyano konseri verdik. Çaldığımız eser de Mozart'ın 10. Sonatı'ydı. Bu çok takdir gördü Rumlar tarafından. Hatta büyük puntolarla gazetelerde yazıldı, resimler çekildi, bunu hatırlayan Mitsilis '68'de bu konser için buluştuğumuzda rica etti acaba kızımla birlikte tekrar tv programı yaparmıyız diye. *"Çok memnun kalırız, ne isterseniz size veririz"* diye bir teklifte bulundu. Teşekkür ettim ama bu olanak dışıydı, yapamayız, imkânsızdı. Milyarlar verse yapmazdık çünkü bu artık milli hissi ayakaltına almak demek olurdu. Onun için reddettik.

(röportaj tarihi: 05-08-2004)

KÂMRAN AZİZ
(1922 -)

Giriş:

Kıbrıs Türk Folk müziğimizin mihenk taşlarından olan Kâmran Aziz ilk müzik yaşamına 8 yaşında piyano dersleri alarak başladı. İngiliz Kraliyet Müzik Okulu sınavlarını tamamlayan bestecimiz, 1940'lı yılların sonlarına doğru, **Kâmran Aziz ve Arkadaşları** topluluğuyla, hem yaptığı besteleri seslendiriyor hem de Türkiye'de Fecri Ebcioğlu tarafından "aranjman çalışmaları" daha gerçekleştirilmeden, yani yabancı şarkılara Türkçe söz yazılıp okunması yönündeki çalışmalarına başlanmadan, Kıbrıs'ta Kârman Aziz tarafından başlatılmıştı. 1950-1963 yılları arasında Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'na Batı müziği türünde **Kâmran Aziz ve Arkadaşları** ismiyle programlar verdi. Özellikle ***"Kıbrıs'ım"***, ***"Al Yemeni Mor Yemeni"*** isimli besteleriyle Kıbrıslı Türkler'in kalbinde önemli bir yere sahip

olan bestecimizin 70'i aşkın ve çeşitli türlerde bestesi olduğu bilinmektedir. Birçok pop-folk türünde çalışmalar yapan gruplarımıza, solistlerimize, besteleriyle kaynak teşkil eden Kâmran Aziz, pop-folk müziğimizde bir "başlangıç" olarak anılan Sıla-4'e de önemli motivasyon sağlamıştır.

intro:

A touchstone in Cyprus Turkish folk music, Kamran Aziz began playing the piano at the age of 8. At the end of the 1940s, after completing the exams of the British Royal Music School, our composer Kamran Aziz formed a group called **"Kamran Aziz & Friends."** She sang her own songs and in turkey she also began 'arrangements' writing Turkish lyrics to foreign songs, with thanks to Fecri Ebcioğlu. This had never happened before and she was the first in Cyprus to do this. Between 1950 and 1963 she presented radio programmes on western music under the name of **Kamran Aziz & Friends**, on Cyprus Radio Broadcasting Corporation. It is known that she has over seventy compositions of differing styles, and she is best known for ***"Kıbrısım/My Cyprus"*** and ***"Al Yemeni Mor Yemeni/Red Shawl Purple Shawl"***; both of which have important places in the hearts of the Turkish Cypriots. With her compositions she has organised sources for many pop-folk groups and soloists, and was a motivator for the group Sıla-4, the 'start' of our pop-folk music.

-Bu röportaj isteğimi kabul ettiğiniz için öncelikle size teşekkür etmek istiyorum. Bu tür röportajları bazen sağlığınızdan, bazen da yorgun olmanızdan dolayı pek kabul

etmiyorsunuz ama benimle röportaj yapmayı kabul etmeniz beni çok sevindirdi...

-Sağolun, sizin buraya gelmeniz de beni çok memnun etti.

-Şimdi uzun bir yolculuk yapacağız sizinle. Tabii ki yine sohbetimiz içerisinde ana fikir müzik olacak, bu memleketin müziği olacak ama bunun öncesinde biraz gerilere gidelim... Örneğin babanız Mehmet Aziz Bey sağlık alanında çok önemli çalışmalar yapmış bir insanımızdı. İsterseniz önce onlardan, o dönemlerden bahsedelim ve yavaş yavaş günümüze gelelim...

Kâmran hanımın babası Mehmet Aziz Bey, çalışmalarından dolayı dönemin İngiliz Valisi'nden bir nişanla onore edilmişti.
(Kâmran Aziz'in arşivinden)

-Babam Mehmet Aziz... Sıhhıye Baş Müfettişi olarak, ondan önce de sinekler üzerine çalışmalar yaptı. O dönemlerde ismi sorulduğuna, "hangi Aziz Bey?" denildiğinde "sinekçi Aziz Bey" denirdi.

-O dönemlerde sineklerden dolayı ülkemizde büyük bir sağlık problemi yaşanıyordu galiba?

-Evet, büyük bir problem vardı. 1912-13'lerde çok büyük bir sıtma hastalığı vardı. İngiliz... Birçok ordular Kıbrıs'a tarihi olarak savaşlardan buraya konmuş olanlar, büyük bir hastalık yüzünden kayıplara uğramıştır. Onun için İngiliz hükümeti o zaman Koloni devriydi, buna ciddiyetle iyilmek istediler. Babam da Amerika'dan yeni dönmüştü İngilizcesi iyiydi. Buraya gelen bu konuda ilgili kişiler, kendine bu görevlerden birini verdiler ve başlattılar. Devam etti...

-Birçok yer dolaştılar değil mi?

-Evet... Kendisi Baş Müfettişlikten sonra bu Malarya Radikasyon Skin'i üstlendi ve ekiple beraber epey çalışarak... Sardinya'da başlamıştı bu olay ama onlar kaybetti biz Kıbrıs olarak birinci bitirmiştik. Ondan sonra Amerikan Üniversitesi'nde bu konuyu başlatmış oldu, bir kürsüsü kurulmuştu. Ve Yakın Doğu'yu, hatta Hac'ca kadar gitmişlerdi. Bu nasıl yapılır güney'de, Türkiye'de hâlâ daha Malarya hastalığı mevcut... Ve bunu çok dikkatli olarak takip etmek lazım, uçakla gelen, vapurla gelen hatta eşeklerin üzerinde bile uçarak gelebilen bu sinekler hastalığı taşıyabilir. Eğer taşıyıcıysa, hasta insanlar bile bunu sağlıklı insanlara bulaştırabilirdi. Çok dikkat edilmesi gerekirdi. Hâlâ daha dikkat etmek gereken bir konudur.

-Buna da "Malarya hastalığı" deniyor...

-Evet, veyahut da "sıtma"...

-Peki, annenizden bahsedelim...

-Annem Hıfsıye Aziz'di... Dizdar köylüydü, babam Vudalıydı. Annemle evlendikten sonra Lefkoşa'ya gelmişlerdi. Ve terzilik üzerine çalışırdı. İlk diplomalı kadın terzi oydu, diplomasını da Rum tarafından almıştı. Tabii Rumcayı da orda öğrenmiş oldu. Daha sonra kendi atölyesini kurmuştu. "Terzi Hıfsıye Hanım" olarak bilinirdi ve en iyi terzilerimizdendi. Başkaları da vardı ama... Bu evimizden önceki evimizde 1925 yılında taşındıklarında orda atölyesi vardı annemin. Ve bütün elit, klâs insanların elbiselerini dikerdi.

Kâmran Aziz; Babası Mehmet Aziz, annesi Hıfsiye Hanım ve ablası Türkan hanımla bir aile fotoğrafında...
(Kâmran Aziz'in arşividen)

-Kaç kardeştiniz Kâmran Hanım?

-Biz üç kardeştik, ablam Türkân var...

-Türkân hanım da "diplomalı ilk Türk hemşiremiz" olarak yine Kıbrıs Türk toplumu içerisinde önemli yer edinmiş bir insanımız...

-Evet, Türkân ablam American Academy'den mezun olduktan sonra ilk Türk hemşirelik mesleğini diplomalı olarak burs almış kişidir. İki Rum bir Türk. Ve Amerikan Üniversitesi'nde iki sene kurs yaptıktan sonra bir süre burda Limasol'da çalıştı, ondan sonra tekrardan İngiltere'ye burs aldı gitti. Tam da büyük savaşların içerisine düştü, üç yıl savaşın içinde oradaki hastahanelerin içinde bu tecrübeyi gördü. Ve hayatın nasıl olduğunu savaş içerisinde, orda gördü. Geri dönüşü de gene bir heyecan oldu. Donanmayla Güney Afrika'dan geldiler, Mısır'dan uçakla buraya döndüler. Harbin içindeydi ama Atlantik'te olan olaylarda biraz tecrübesi oldu. Ve sonradan Soratoryum'a müdüre oldu, beş yıl, Kıbrıs'taki ilk açılan şey.

-Diğer kardeşiniz?

-Diğer kardeşim, Baber Aziz Türkiye'ye gitmişti... "Babür" diyorlardı ama çoğu "Baber" diyordu ve Baber kaldı. O diş hekimliği üzerine gitmişti ondan sonra savaşın başlamasıyla buraya geleceğine İngiltere'ye gitti. Tam içine düştü... O da bahriyede, ticari gemilerde battılar, çıktılar, '60'larda geri Kıbrıs'a geldi ve Veteriner Dairesi'nde ikinci memur olarak başladı. Lisan (yabancı dil) tabii önemliydi, bilinçli çalışan birisiydi... Ve burdaki olaylara katıldı tabii. Hayvanların hastalıkları, orda burda kalmış ölmüş hayvan-

ların... Veya tedavilerini Barış Gücü'yle yaptıkları olaylar vardı, epey maceraları vardı.

-Şimdi biraz da müzikten konuşalım isterseniz. Müziğe ilk başlamanız nasıl oldu, sizi bu konuda teşvik eden oldu mu, aile ortamında böyle teşvik edici bir unsur var mıydı?

Kâmran Aziz, annesi Hıfsıye ve babası Mehmet Aziz'le.
(Kâmran Aziz'in arşivinden)

-Annem ud çalıyordu ve sesi de güzeldi. Yani böyle Türk Müziği'nin, tanınmış bestelerini, Münir Nurettin Selçuk'un bestelerini mesela çalardı. Babam keman'a heveslendi ama sinekler çıkınca ortaya bıraktı (gülüyor). Ama bizi teşvik ederdi. Müzayedeler oluyordu İngiliz memurlar burdan ayrıldığı zaman, eşyalarını satıyorlardı. Ve birçoğu da İngilizce klasik müzikler, operetler, operaların plakları vardı, eski gramafonumuz da vardı. Sonra piyano bulduk, piyanoya merak sardık. Biz piyano dersi alacağız, piyano yok... Ama ne yapacağız biraz pahalı da bu mübarek, gene

böyle ikinci el, çok güzel yapılmış ama ses tabii çok mükemmel değildi, onu aldık. Ondan başladık Türkân ablamla beraber, bir Ermeni öğretmen vardı...

-Kimdi hatırlıyor musunuz?

-Vallahi "Kanatçiyan" diye birisiydi hatırladığım kadarıyla. Özel birisiydi şimdi kalan aklımda. Çok başarılı biriydi. E, bizim hoca gidince, Türkân ablam da bitirince okulu tahsile gitmek durumunda kaldı. Ben devam ettim, Kıbrıs Müzik Okulu denilirdi, Rum tarafında vardı öyle bir şey. Orda derse başladım...

Kâmran Aziz.

-Akordiyon çalmayı ondan sonra mı öğrendiniz?

-Evet, ondan sonra öğrendim. Sonra American Schooll Of Music diye başka bir okul vardı oraya devroldum (geçtim). Bu sınavları vardı biliyorsunuz (great *ea*), onlarda dördüncü- beşinci sınıfa kadar geldikten sonra ben bu piyano işini ilerletmek istedim. Piyano pek taşınmaz, ama taşıdık, yazda gittiğimiz tatil köylerine onu da taşıttırırdım. Ne akoru kalırdı ne de bir şeyi (gülüyor). Ondan sonra akordiyon daha pratik taşınır diye, çok da meraklıydı babam, aldı bana ilk bir küçük akordiyon. *"e olmaz daha büyüğünü"* dedim *"olmaz kızım d ur bakalım"* dedi... Neyse aldık 20 bas'lı bir akordiyon ve o American Schooll Of Music'in sınavları vardı, bir sertifika vermişlerdi bana akordiyon üstüne. Sonra Zelinka diye bir Macar vardı burda, ondan armoni ve şan, teorik gibi bazı dersler aldım. Kendimi de yetiştirmeye çalıştım.

-Bir Ermeni müzisyenden ders aldığınızdan bahsetmiştiniz. O dönemlere bakıyoruz da gerek piyano gerekse keman derslerinde Ermeni müzisyenlere rastlıyoruz...

-Evet, Bedelyan Efendi vardı kemancı meşhur ve lisede bando şefi olarak kalmıştı. Keman ama başka aletler de çalıyordu. Hanım Ermeniler'den vardı Kazanciyan, Kebenyan isminde, sonra Doktoryan... Bunlar çok müzikal, müzik dolu insanlardı ve sonradan Jale (Derviş) hanım tabii bizim onurumuz olarak Klasik Batı Müziği'nde, ders vermeye başladı. Kız Lisesi'nde bilhassa. Onunla çok iyi arkadaşlığımız oldu çünkü birçok korolarında, Türkçe çevirilere (aranjman çalışmaları, yabancı şarkılara Türkçe söz yazmak *ea* yardımcı oluyordum. Ve ailece de çok iyi ilişkilerimiz

vardı. Sonra da grubumuza katılmıştı (Kâmran Aziz ve Arkadaşları *ea*).

Vahan Bedelian; Kıbrıslı Türkler arasında yetenekli birçok insanımıza müzik dersi vermiş bir kişidir. Özellikle 1900'lü yılların başlarından itibaren, 1920'li yıllarda Lefkoşa Türk Lisesi Bandosu da olmak üzere, çalıştırdığı birçok bando ve klasik müzik orkestraları olmuştur...
(Fotoğraf: Vahan Bedelian kitabından, Antranik Dakessian - 2004 -Lübnan)

-1944-45 yıllarında İngiliz Askeri Radyosu vardı ve siz ilk müzik icra etmeye orda başladınız değil mi?

-Evet, orda Askeri radyoda, Lâkadamya'da burda yaşayan değişik kişiler, mesela Ermeni olabilir, Rum, Türk olabilir... Herkes kendine göre bir grup organize etti. Radyoya programlar vermemiz istendi bizden, daha evvel böyle birlikte çalıştığımız bazı konserlerde, toplu olarak çalıştığımız birkaç arkadaşımız vardı, hepsi çok değerli. Mesela Jale Derviş Hanım piyanosuyla, Zeki Taner, Fikret Özgün keza, Ahmet Anlar, Vecihi Turgay... Bu bir nüveydi aslında. Ve dediler ki *"madem siz böyle birşeyler başlattınız devam edelim"*. E, nere gideceğiz, nerde yapacağız? Jale hanımın evinde... Tamam, ordan da askeri bölgeye gideriz. Ne çalacağız, işte

bunu çalacağız... Canlı program yapmak yani kolay iş değildi.

-Direkt olarak canlı performans sergiliyordunuz, bir band kayıt yoktu değil mi?

-Hayır yoktu... Alet sıkıntımız da vardı, tabii Polis Bandosu'ndan ayrıyeten, arkadaşlarımızın bazıları Polis'ti, onun için çok yardımları olmuştu alet bakımından. Orda muhtelif Türk Müziği yanında, Hafif Batı müziği, tangolar, valsler çalardık. Bazen canlı programlarda ufak tefek hatalar da olurdu. Bazılarımızı gülme tutardı ama o gülmeyi yavaş yavaş bastırırdık, devam ederdik (gülüyor).

Kâmran Aziz ve Arkadaşları topluluğu bir televizyon programında. (Kâmran Aziz'in arşivinden)

-Gülmeyle ilgili bir anınız var mı böyle?

-Evet, Refet arkadaşımız, birşeyden dolayı bir gülme tutturdu. Aman bir şey de söyleyemen, dur da diyemen, işaretlerle filan... Öyle yaptıkça daha çok gülüyor, sonunda atlattık yavaş yavaş ama hiç unutamadım o günü (gülüyor).

-Canlı yayında çalmak aslında çok büyük bir risk...

-Evet, çok büyük riskti ve hiç deneyimi olmayan kişilerle birlikte...

-Peki, radyoya çıktığınızda grubunuzun belli bir ismi var mıydı?

-Evet, onu söylemek gerek; arkadaşlarımızın her biri işte şudur budur, *"Kâmran hanım bunu sen üstlen, kimsemiz birbirimizden üstün değiliz ama* ***"Kâmran Aziz ve Arkadaşları*** *olsun"* dediler. *"sizin istediğiniz böyledir mademki yapalım"* dedim. Yok ki ben onlardan daha fazla bir şeyim diye. Öyle oldu ve öyle sürdürdük gitti.

-Demek ki ilk İngiliz Askeri Radyosu'nda program yapmaya başladığınızda, bu '44-'45 yıllarına denk geliyor herhalde...

-Evet, aşağı yukarı...

-O günden itibaren siz "Kâmran Aziz ve Arkadaşları" topluğu ismini kullanmaya başladınız...

-Evet... Şeye taşındık daha sonra, Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'na. İlk benden deneme mahiyetinde bir par-

ça çalmamı istedilerdi. *"Kâtibim"*i çalayım dedim, neyi çalayım kendilerine. Onu bir başlangıç olarak yaptım tabii. Ondan sonra gelişmeler oldu grupta, aletler filan.

Genişletilmiş bir orkestra eşliğinde Kâmran Aziz mikrofonda... piyanoda Jale Derviş (sağda arkası dönük) ve fotoğrafın en sağında Zeki Taner görülmektedir.

(Kâmran Aziz'in arşivinden)

-Kaç kişi vardı grupta, kimler hangi entrümanları çalıyordu Kâmran Hanım?

-Beş kişiydik ama sonradan katılım oldu, gerek koro halinde gerekse sazla (enstrümanla). Keman çalanlardan, Fikret Özgün, bazan keman çalardı, saksafon-klarnet Zeki Taner bey, piyanoda Jale hanım, bateride Ahmet Anlar, Vecihi Turgay keman...

-Ferahzat Gürsoy daha sonra mı katıldı bateride sizlere?

-Ferahzat daha sonra... Salih Miralay akordiyonla, çok çok iyi çalıyordu hem de. Beraber çalardık, ben şan bölümündeyken o çalardı. Ferahzat çok iyi bir bateristi, bunlar bizim sağlam elemanlarımızdandı, belkemiğimizdiler.

-O zamanlar programlarınızda neler çalıyordunuz, hangi şarkıları, hatırlıyor musunuz?

-Şimdi bizim ilk önceleri bir sinyal müziği bulmamız gerekirdi. ***"Kuwai Köprüsü"*** diye tanınmış *bir filmden onun özgün müziklerinden biri olan parçayı alıntı yaptık.* "Onu koylum"(sinyal müziği olarak ***ea***) dediler *"zaten tanınmıştır, hem Batı Müziğidir de."* Böyle sürdü gitti kaldı bu sinyal. Başka arkadaşlar da geldi, Mirata kardeşler, Pastırmacı arada bir, ondan sonra ayrıldılar. Şan olarak Fikret'ten (Özgün) başka Rahmi Özsan vardı birara, çok da iyi bir sesi vardı. En son arkadaşımız Faiz Birman'dı. Bunların gerçekten çok güzel, özel bir sesi vardı. Rumlar bile dinlediklerinde *"bu adam kimdir?"* diye sorarlardı. Sesini Cuma günleri yayınlanan programda dinlerlerdi.

-Kaç saat sürmekteydi programlarınız?

-Yarım saat, üççeyrekti...

-Peki, hangi saatlerde yer alıyordu?

-Geceydi çünkü geç vakit bitirirdik. Ondan sonra çaldığımız müzikler banda alınmaya başlayınca biraz daha ra-

hatladık. Çünkü herkes çalışıyordu gündüzleri, gelemiyorlardı.

-Gecenin gece yarıları oralara, radyoya gitmek sizler için zor olmuyor muydu?

-Sonradan zorluk çekmeye başladık, zaten olaylar başlamak üzere idi. Heyecanlanıyorduk yani. Biz bu gibi şeyleri Kıbrıs'ta beklemiyorduk. Onu için gece eve dönmek, barikatlar, yoklamalar... Biraz artık bizleri ürkütüyordu. Korkuyorduk da aşikâr olarak. Ve o nedenle grup '60'lara kadar gelebildi. '63'te programı da hazırlamıştık ama veremedik.

-O dönemlerde radyolarda program yaptığınız zaman belirli bir ücret alıyor muydunuz?

-Çok cüzi birşey alıyorduk...

-Bugünlerde "telif hakkı" dediğimiz olay o dönemlerde bir şekilde işliyordu demek ki...

-"Telif hakkı" yoktu da, "gibi"... İki Kıbrıs lirası gibi birşeyler verirlerdi. Ama tabii o zamana göre fena sayılmazdı. Çünkü arabalarımızı kullanır giderdik, aletimiz de yoktu, çeşit çeşit uydurma birşeyler yapardık. Baterileri alırdık başka birinden, şu bu... marakas isterdik ne yapalım Hindistan cevizi bulur ondan yapardık... Yani bu gibi şeyler yapmak, kendimizin eforuyla yapılmış şeylerdi. Çünkü kurtarmazdı (pahalıydı), alamazdık.

-O dönemler repertuarlarınızda hangi şarkıların olduğunu hatırlıyor musunuz?

-O zamanlarda bu *"O Sole Mio"* gibi, sonra *"Portofino"*, *"Chiu, Chiu"* vardı. *"La Polama"* bilhassa *"Beyaz Güvercinim"* diyerekten ben ona Türkçe söz yazmıştım. Zaten Türkçe sözleri ben yazıyordum.

-Türkçe parçalardan neler vardı?

-Tangolar vardı... *"La Komparsita"*'yı da Türkçeleştirmiştim... Türkçelerden de işte meşhur, tanınmış *"Papatya"*m gibi *"Her Emelim..."* gibi şarkılar vardı. Sonra bizim Fikret'in (Özgün) kendi parçaları vardı, onun da benim de tangolarımız vardı. Jale hanımın tangoları vardı, kendi bestelerı, bunları çalıyorduk... *"Sana nerden gönül verdim..."*(mırıldanıyor) gibi parçalar vardı.

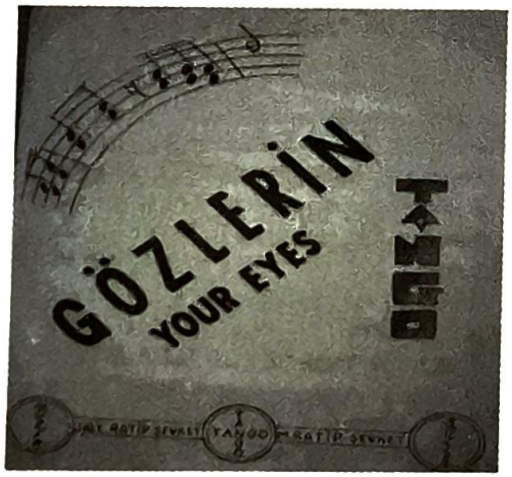

Jale Derviş'in bestelerinin sözleri eşi M. Ratip Şevket'e aitti. Üstte; Jale hanımın yaptığı tangolardan biri görülmektedir. Dikkatinizi bir noktaya çekmek istiyorum; şarkıların Türkçe isimleriyle birlikte İngilizce isimleri de yazılmaktaydı...

(Kâmran Aziz'in arşvinden)

-Fecri Ebcioğlu Türkiye'de yabancı şarkılara Türkçe söz yazmaya başlamadan önce siz Kıbrıs'ta başlamışsınız ve onları o dönem okuyordunuz da değil mi?

-Evet...

-Biraz daha o yıllarda bu tip şarkıların hangileri olduğu konusuna değinelim isterseniz...

-*"La Polama"* vardı, *"La Komparsita"*, *"O Sole Mio"*, *"Mavi Tango"* diye bir tango vardı tanınmış, sonra Latin türünde şarkılar vardı.

-Hangi yıllardan itibaren yabancı şarkılara Türkçe söz yazmaya başlamıştınız, hatırlıyor musunuz?

-'40'lı yılların sonlarında, 50'lerdeydi sanırım. Bir tanesinde 1953 tarihi yazıyordu biraz önce baktım. Ama ondan önce de başlamıştım bunları yapmaya.

-Yabancı şarkıları olduğu gibi okumak yerine, onlara Türkçe söz yazmaya niçin gerek duymuştunuz?

-Valla bir değişiklik olsun diye düşündük, birçok şarkıda, İngilizce olsun Fransızca olsun, anlaşılmıyordu aslında nedir söyledikleri. Çoğu da yabancı lisan, bizim memlekette vardı insanlar bunu anlayan, dışa açılalım derken bunları dinlerlerdi, bilirlerdi ama biraz da Türkçeleşmiş olsun diye düşündük. Bundan sonra da baktık Türkiye'de de bu aynı çalışmaları onlar da yapmaya başlamış.

-Daha önce sizin grubunuzda da yer alan Rahmi Özsan'la bir söyleşi yapmıştım ve Rahmi beyin dediğine göre; o yıllarda **"Tombala nejö"** *yani* **"Her Yerde Kar Var"** *diye bildiğimiz şarkıya Türkçe sözü Fecri Ebcioğlu yazmıştı ama siz bu parçaya Fecri Ebcioğlu'ndan önce Türkçe söz yazıp okumuşsunuz diyordu...*

-Ben hatırlayamıyorum ama Rahmi hatırladığına göre öyleydi herhalde... Çok popüler bir parçaydı *"Tombala nej"*, bugünkü günde bile.

Kâmran hanım; kendisiyle bütünleşen Akordiyonu'nu bazı etkinliklere birlikte götürüyordu. İşte bir Eczacıları Birliği Balosu'nda sahne aldığı bir an...

(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-'63 yılında patlak veren olayların ardından **Kâmran Aziz ve Arkadaşları** *topluluğu da dağılıyor sanırım. Ama onun öncesinde Kâmran Aziz olarak bu toplumun belleğine önemli besteler kazandırdınız. Özellikle Kıbrıs Türk Folk Müziği'nin başlangıcını sizin isminizle anmak doğru olur sanırım. Mesela bir* **"Al Yemeni Mor Yemeni," Kıbrıs'ım"...** *Küçüklerden büyüklere kadar, gerek müzisyen olsun gerekse müziksever, sizin şarkılarınızı okuyorlar, bizim grup da (Grup NET) sizin bu bestelerinize albümlerinde yer veriyor...*

-Büyük bir mutluluk tabii ki benim için. Bu parçalar benim için çok etkileyicidir. Özellikle ***"Kıbrıs'ım"***ın, hadiselere yaklaşık olaylara, ***"Kıbrıs'ım"*** bu duruma düşmesi, bu huzursuzluk, kavga, bu gibi tatsız olaylar, Kıbrıs'ıma ne oluyor? Kıbrıs'ım ne güzeldir, canımız gibi, her yerinde bir güzellik var diye, *"Kıbrıs'ın her kazası, sanki altın parçası"* demiştim şarkıda... yani onu düşüne düşüne bu ***"Kıbrıs'ım"***ı Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda canlı değil ama banttan verdik. Ve epey zaman isteklerde birinci olarak yer aldı...

-Peki, "Al Yemeni Mor Yemeni" nasıl, hangi koşullarda bestelenmişti?

-"Al Yemeni Mor Yemeni" biraz daha sonra oldu. Limasol'da bir festival vardı. Orda Nagehan Halit isminde bir öğretmenimiz vardı, o bir etkinlik düzenlemişti ve ***"Al Yemeni Mor Yemeni"***yi çalmak ve oynamak istediler. Hakikaten hepsi böyle *"al yemeni mor yemeni"* biçiminde folklorik elbiseleriyle beraber, bunu çalıp oynamışlardı. ***"Seni Orakta Gördüm"*** de vardı bununla beraber. Ve o zamandan başlayarak ***"Al Yemeni Mor Yemeni"*** çok sevildi, beğenildi, çok duygusal bir parça olarak gelir her zaman bana. Ve hâlâ daha birçok arkadaşın (çaldığını) gerçi değişik biçimde yorumlamaları var ama gene de temadan kaçmamışlardır, beni çok duygulandırır.

-Bu değişik yorumlamalara nasıl bakıyorsunuz?

-Bazıları biraz aşırıya kaçıyor diyebilirim ama (gülüyor), gene de çok mutlu ederler beni, programlarına bu parçaları koymalarından dolayı. Ve güzel de yorumlayanlar çok var.

Tabii sizin grupla da (Grup NET) çok iyi yorumlarınız var, söyleyiş tarzlarınız da candandır.

-Gerçekten biz de çok içten ve hissederek okuyoruz bestelerinizi...

-Öyle olunca tabii bu beni çok mutlu ediyor, çünkü yani duygulanırım. Böyle hakikaten bu kadar yıllık bir parça hâlâ dinleniyor, çalınıyor...

-Biz aslında size çok büyük bir teşekkür borçluyuz. Bu besteleri bu topluma kazandırdınız, bizlere kazandırdınız ve bu toplumun belleğinde bir yer verdiniz...

-Zaten bunlar artık benden çıkmıştır, toplumun malı olmuştur.

Kâmuran Aziz ve "Kıbrısım"

Hüseyin KANATLI

Geçtiğimiz hafta içinde Bayrak Radyosu'nun plâk listelerinin 14'üncü kademe [illegible] giren ve yükselmiye baş[illegible] Kıbrıs'ım şarkısı güzel [illegible] dört bir yanında [illegible] yankılar yarattı. Şarkı[illegible] çok sevilen Bayrak Kuar[illegible] tarafından [illegible], bu [illegible] kıymetini bir kat daha artırıyordu. Hele, şarkı[illegible] Bayrak Kuartet tarafından plâğa henüz alınmadan listeye girmesi, Kâmuran Aziz'in bu bestesine ayrı bir [illegible] katmaktadır.

Şarkının eski[illegible] dayanan bir tarihçesi var. [illegible] Kâmuran Aziz şu [illegible] anlatıyor.

Kıbrısım [illegible]

Basınımızda Kâmran hanımla ilgili çıkan haberlerden biri...

-Siz operayla da ilgiliydiniz, bu yönünüzden de bahseder misiniz?

-Mikado vardı, Ayalansi... Bunlardan, Mikado'dan üç... yani koroya katılmam haricinde, ***"Tree Little Girls From School Are We There Will"*** gibi bir bölümcük vardı, orda ben de söylerdim, üç kızdan birisi bendim. Büyük bir tecrübe oldu benim için. Yani böyle bir şey, opera tipi bir şeylere katılmış, kendi makyajımızı kendiniz yapacaksınız, Japon olacaksınız, kimona giyeceksiniz filan... Maalesef o fotoğrafı kaybettim ve bulamadım. ***"Tree Little Girls..."*** böyle oturmuş, İngiliz Okulu'nda vermişler bu programları, onlar organize ediyorlar. Ama daha sonra, daha büyük çapta İtalya'dan sanatçılar gelmişti. Bu gibi tanınmış operaları veriyorlardı. Onları ben... Karmen mesela... Orda ben görev almamıştım ama onların programlarını hiç eksiltmedim, yaptıkları ve oynadıkları müzikli oyunları ve melodileri (izlerdim)... Nitekim bir yerde çok önceleri, belki bir fotoğrafta görebilirsiniz. *"Barkarol"* olarak çaldığımız ve sahnelediğimiz...(melodiyi okuyor) ve çok sesli olarak yapmıştık onu o zamanlarda.

-Siz daha önceleri bestelerinizi yaparken sözlerini kendiniz yazıyordunuz...

-Evet...

-Fakat belli bir zaman sonra bir bakıyoruz bazı şiirleri de bestelemeye başlamışsınız...

-Evet, yerli sanatçılarımız, şairlerimizin şiirlerine de müzik koymaya başladım... Mesele Lefkoşa Türk Belediyesi'nin (tiyatrosunun) verdiği ***"Ümit İnsanda"*** olan oyunda-

ki bazı bölümlerinin sözlerine müziği ben yapmıştım. Sonra Pembe Marmara gecesi olayında onun sözlerine müzikleri yazdım...

-Hüseyin Irkad'ın "Mehmedimi Görebilsem" şiiri vardı...

-Evet, o da çok duygulandırmıştı beni.

-Değerli ressamımız Emin Çizenel'in "Gece" diye bir şiirini de bestelemişsiniz...

-Evet, o da *"pek şiir yazmam ben"* dedi ama içinden gelmiş ve yazmıştı, onu da bestelemiştim...

-Yalçın Kaya'nın "Yüce Güzelliğe Karşılama", Fikret Demirağ'ın "Sevda Yılım"...

-Evet, onları da bestelemiştim. Daha var ama insan zamanla unutuyor. Etkilendiğim bazı olaylar varsa... Mesela İnönü'nün ölümü... ***"Göçmüş Derler İsmet Paşa"***... Ona bir ağıt yapmıştım. Böyle siyah bir banda aldık, siyah zemin üzerine notaları bastırdık, yaldızlı... Ne âlemdi o zamanlar ve Büyükelçiliğe gitmiştik. Onlara takdim ettik iletilsin Mevhibe hanıma diye, eşine. Samsun'dan biri bir mektup yazmıştı bana, kutlamıştı beni. Çok beğenmişti bu besteyi, bana büyük sürpriz olmuştu. Yazdığım kişilerden değil de bir dinleyiciden gelmesi biraz beni mutlu etmişti en azından...

Kâmran Aziz'le Haziran 2006'da gerçekleştirdiğim ve BRT'de yayınlanan Kum Saati TV program çekiminden...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Marş'lar da vardı yaptığınız...

-Marş'larımız da genelde, güncel olarak, zamanın getirdiği yarışmalar olsun, Atatürk'ün 100. yılı veyahut 20 Temmuz'un 10. yılı münasebetiyle yapılan yarışmalar vardı, onlara katılmıştım... Belediyenin düzenlediği bir şey vardı, orada *"Çocuklar hep gülmeli ne güzel olurdu dünya insanlar hep dost olsaydı"* gibi besteyle çıkmıştım.

(röportaj tarihi: 03.06.2006)

ZEKİ TANER
(1918 - 17 Mayıs 1992)

Giriş:

Zeki Taner; özellikle Kıbrıslı Türklerde bando ve çok sesli müziğin gelişmesinde yaptığı çalışmalarla, kurduğu bando ve orkestralarla, bu konuda bir mihenk taşıdır. Yarım asırdan fazla bir zaman diliminde müziğimize katkı koyan Zeki Taner, Rüştiye'ye devam ettiği 13-14 yaşlarında iken, 1921 yılında Türk Lisesinde kurulan okul bandosunda nefesli çalgılar ile tanıştı. 17-18 yaşlarında ise İngiliz döneminde kurulan Polis Bandosu'nda memur olarak görev almış ve kısa zamanda Türk, Rum ve Ermenilerden oluşan bandoda yeteneği ile saygınlık kazanıp, solo klarnetist ola-

rak görev almıştır. Zeki Taner; Polis bandosunda İngiltere'-den Kıbrıs'a görevli olarak gelen İngiliz Bando Şeflerinden Armoni ve Orkestralama dersleri alarak kendini yetiştirmiş ve Kıbrıs' ta hemen hemen müziğin her türünde (Türk Halk Müziği, Klasik Türk Müziği, Bando Müziği ve Evrensel Çok Sesli Müzik) alanında göstermiş olduğu başarıları ile aranan bir sanatçı olmuştur. 1951 yılında Türk Lisesi Bandosu'nu kurması için komisyon tarafından görevlendirilir. 1963 yılında toplumlararası çatışmalardan dolayı Zeki Taner artık görevini Türk kesiminde yapmaya başlar ve o günkü Türk Lisesi Bandosu da doğrudan Kıbrıs Türk Mücahitler Bandosu olarak teşkilatlanır. Mücahitler Bandosu söz konusu gelişim süreci içerisinde bugünkü Güvenlik Kuvvetleri Bandosu'nun da temelini oluşturur. Zeki Taner; emekli oluncaya kadar Güvenlik Kuvvetleri Bandosu'nun başında kalır ve 1978 yılında ise yaş nedeniyle yüzbaşı rütbesiyle emekliye ayrılır.

intro:

Zeki Taner is a touchstone when it comes to his work on bands, orchestras and choirs that he has established; in particular his work with Turkish Cypriot musicians. His relations with the local music industry spans over half a century. In 1921, when he was 13-14, and studying at the Turkish Lyceum, he became familiar with wind instruments when the school band was established. When he was 17-18, during the British rule, he was an officer in the Police Band and in a short time proved his talent and gained respect amongst fellow band members, made up of Turkish, Greek and Armenian musicians. He was a solo clarinetist. During his time with the Police Band a British band conductor came from Britain to serve in Cyprus, and Zeki Taner developed himself by taking harmony and

orchestra lessons from him. He proved himself a successful and much sought after musician, playing nearly all styles of music (Turkish Folk Music, Classical Turkish Music, Band Music and Classical Choir Music). In 1951 he was commissioned to establish the Turkish Lyceum Band. Due to the intercommunal troubles of 1963 Zeki Taner began to work in the Turkish community; and the Turkish Lyceum Band became the Cyprus Turkish Freedom Fighters Band. The Freedom Fighters Band developed to become the basis of today's Security Forces Band. Until his retirement he was the head of the Security Forces Band and in 1978 due to his age he retired under the title of Captain.

-(Oğlu Yılmaz Taner'le söyleşi) Uzun zamandır aklımda o-lan ve sanırım müzikle ilgilenen herkesin aklında yer alan bir isim var; Zeki Taner... Birçok müzisyen yetiştirmiş bir müzik adamımız ve onu gelecek kuşaklara bir belge olarak taşıma konusunda da bir sorumluluk hissediyorum kendimde. Bu vesileyle oğlu ve aynı zamanda bir orkestra şefi olarak sizinle bu konuda bir röportaj yapmanın doğru olacağı kanısındayım... Sizin aynı zamanda babanızla ilgili bir araştırma çalışması içerisinde olduğunuzu sanıyorum...

-Evet doğrudur... Her şeyden önce çok teşekkür ediyorum. Tabii her şeyin bir zamanı olduğuna da inanıyorum. Yani Zeki Taner'i, sevgili babacığımı, bir belgesel hale getirmek için bana yapmış olduğunuz bu çağrı, beni hakikaten çok mutlu etmiştir. Benden ziyade aileyi de mutlu etmiştir, bundan dolayı hepimiz adına size teşekkür ederim...

Zeki Taner'i anlatmak, babamı anlatmak sadece benim anlatımımla yetersiz olacağına inanıyorum çünkü benim kadar yüzlerce öğrenciyi yetiştirmiş, onlara hem bir baba hem bir hoca olarak uzun yıllar birlikte olduğu birçok insanımızın onu anlatması, zannediyorum ki bu yöndeki çalışmalarınızı daha da bütünleştirir kanısındayım.

-Birçok öğrencisi vardı ama bugünün en renkli simalarından kimlerin olduğunu hatırlıyor musunuz?

-Tabii şu var; olay 1950'li yıllara gidiyor. Yani tam 55-56 yıl öncesine, yarım asırdan bahsediyoruz. Öyle 5-10 yıl değildir. Ve hakikaten yıllar geçtikçe birtakım insanımızın neler yaptığı çok önemli çünkü hele hele bizim insanımız, bizim kendi halkımız, bugün yaratılan bu ülkede yapılan birçok şeyler, üzülerek söylemek istiyorum ki, işte "bu insanlarımızla başladı bu yapılanlar" gibi ortaya çıkılıyor.

-İlk kez yapılıyormuş gibi...

-Evet, böyle lanse de ediliyor ki bu biraz üzücüdür esasında çünkü eğer bugün o tür davranışlar sergilenirse, elli yıl sonra da onların yaptıkları aynı şekilde anılacaktır. Bunu kesin deneyimler göstermiştir, onun için ben hasbel kader yaşantımın 14-15 beş yılını Avrupa'da geçirmenin mutluluğunu da yaşıyorum, üzüntünün de. Çünkü orda hakikaten birçok böyle ülkesine hizmet etmiş, yaşını almış, göçmüş birçok insan farklı şekillerde, kendi insanınca (insanı tarafından) seviliyor, sayılıyor, yaşatılıyor. Ama bizde maalesef bu dediğim gibi farklı yaklaşımlarla oluyor ve insanı dolayısıyla üzüyor.

-Biraz değerbilmezlik mi vardır toplumumuzda?

-Tabii ben bazı kelimeleri kullanmak istemiyorum esasında ama söylemek de gerekiyor. Çünkü yaşananlar var maalesef ama dediğim gibi Zeki Taner, hele onun döneminde "tek" insan olmanın sorumluluğu da vardı. Bir kişi her şeyi yapmak durumundaydı. Yani üstlendiği misyon çok önemliydi. İşte bu nedenle de takdire şayan bir kişilikti... *"kimler vardı öğrencileri"* diye sormuştunuz; bir kere 1950 yılı, işte ilk Türk Lisesi Bandosu'nun -ki Türk Lisesi Bandosu 1921'lerde de vardı. Yani Türk Lisesi Bandosu olarak 1921'lerde kurulmuştu. Hatta o zamanlar İngiliz bando şefi ve sonradan bir Ermeni beyin; Vahan Bedelian efendi diye bir keman hocasının Türk Lisesi'nde o bandoyu çalıştırdığını görüyoruz. Fakat 1935'li yıllara gelindiğinde bu bando o günlerde Kıbrıs Türk halkının ulusal duygularını kamçıladığı ve milli duyguları geliştirdiği düşüncesiyle (zannediyorum) dağıtılmış. Ta ki 1950-51 yıllarına kadar... O dönemde işte Polis Bandosu olarak rahmetli babamın da çalışmakta olduğu bandonun yenilenmesi nedeniyle enstrümanları satışa çıkarılmış ve tüccarlarımızdan birisi bunu alıp Türk Lisesi'ne hediye etmiş. Böylece o dönemlerde rahmetli babam bu bandoda en yetenekli kişiydi ve onun başlattığı çağrı üzerine, bu bandonun kurulması ve yürütülmesi yönüne gidildi.

-O dönemlerde rahmetli Zeki Taner, Polis Bandosu'nda yer alıyordu değil mi?

1921 yılında kurulan Kıbrıs Türk Lisesi Bandosu'nun, 1932 yılında çekilmiş bir fotoğrafı...

(Rifat Şener'in arşivinden alan Yılmaz Taner)

-Evet, Polis Bandosu'ndaydı... Polis'in bir bandosu vardı '50'li yıllarda ve orada yer alıyordu. Zaten babam 17-18 yaşlarında bu Polis Bandosu'na girmişti. Ve Türk, Rum, Ermeni ve Maronitler'den oluşan 35 kişilik bir bandoda, 7-8 tane Türk vardı. Diğerleri de Rum, Ermeni ve Maronitler' den oluşuyordu. İşte babamın yönetiminde başlayan Türk Lisesi Bandosu'nda hatırladığım kadarıyla, bugün çok sevdiğim ağabeylerim vardı; çünkü ben de 10-11 yaşında ortaokul'a yeni başlamışım, bando da yeni kurulmuş, o dönemde lise bandosuna, lise bölümünden elemanlar alınıyordu, ben de on bir yaşında, Yani daha orta bir iken ben de lise bandosuna girmiştim. Aklıma gelen; Özer Raif ağabeyim vardı, Dr. Akan Sonuç, yani ilk dönemler, rahmetli Hüseyin Nasıfoğlu, yine Mağusalı Erdoğan ağabeyim vardı, Lefkoşa'dan bir başka Erdoğan, Münür Muhtaroğlu,

bugün emekliye ayrılmış tıp doktoru Erbil ağabeyim vardı hatırladıklarım... Babam tabii beni de aldı ve en küçükleriydim ben (gülüyor). Yani daha orta bir iken ben de lise bandosuna girmiştim. Tekrar aklıma gelen; Özer Raif ağabeyim vardı, Dr. Akan Sonuç, yani ilk dönemler, rahmetli Hüseyin Nasıfoğlu, yine Mağusalı Erdoğan ağabeyim vardı, Lefkoşa'dan bir başka Erdoğan, Münür Muhtaroğlu, bugün emekliye ayrılmış tıp doktoru Erbil ağabeyim vardı hatırladıklarım...

-Daha sonraları bugünün politikacıları da yer almıştı bandolarda...

-Ondan sonra, toplumun çok ileri gelen kişileri oldu bu insanlar. Gerek Namık Kemal Lisesi Bandosu'ndan gerekse diğer lise bandolarından mezun olanların hepsi hem yetenekli hem de çok çalışkan ve kendilerini hayatta da başarılı hale getirmiş insanlarımız var. Hemen aklıma gelen; bugünkü Maliye Bakanımız Ahmet Uzun bey; Trompet çalıyordu... Onun yanında Olgun Paşalar Bey vardı... Yani şu anda ilk aklıma gelen politikacılar bunlardır. Doktorlar, mühendisler, yani her alanda başarılı olan insanlarımız vardı bandodan yetişen.

29 Ekim 1952 tarihli fotoğrafta bandodan bir görüntü...
(Yılmaz Taner'in arşivinden)

-Biraz başlara dönelim isterseniz ve Zeki Taner'in çocukluk döneminden bahsedelim. Mesela ilk müzikten feyzlerini nasıl almaya başlamıştı...

-Tabi, benim bu konuda hazırladığım bir çalışma vardı ondan size kısaca aktarmam gerekirse, Zeki Taner'i şöyle anlatabiliriz: Bence; eğer çocukluk dönemlerinde şimdiki gibi hareketli müzik yaşamımız, öğretmenler ve olanaklar olmuş olsa idi Zeki Taner ülkemizin en ileri derecede uluslararası üne sahip bir sanatçısı olurdu diye düşünüyorum. Bunu oğlu olduğum için değil, bir orkestra şefi olarak söylüyorum. Mütevazı ve orta halli geliri olan Ahmet Balcı Efendi ve Refet hanımın üçüncü çocuğu olarak 1918 yılında Lefkoşa'da doğdu. Mustafa Zeki olarak isimlendirilen "Zeki Taner" diğer mahalle çocukları gibi ilkokul ve Rüştiye'ye devam etmiş ve daha bu dönemlerde müziğe olan üstün yeteneği ile çevresindekileri hayrete düşürecek kadar dönemin yaygın sazı olan ud'u daha boyu ve fiziği uygun olmadığı halde büyük bir ustalıkla çalmasını becerebilecek durumdaydı. Zeki Taner, çocukluk yıllarında Kıbrıs' a konser vermek üzere gelen Münir Nurettin Selçuk'a da dinlettirilmiş ve üstün yeteneğine hayran kalan sanatçı anne ve babasından kendisi ile birlikte Türkiye'ye götürmesi teklifinde bulunmuş ancak anne ve baba küçük yaştaki oğullarından ayrılmayı kabul etmemişlerdi. Rüştiye'ye devam ettiği 13-14 yaşlarında 1921 yılında Türk Lisesinde kurulan okul bandosunda nefesli çalgılar ile tanışan Zeki Taner, 17-18 yaşlarında İngiliz döneminde kurulan Polis Bandosu'nda memur olarak görev almış ve kısa zamanda Türk, Rum ve Ermeniler'den oluşan bandoda yeteneği ile saygınlık kazanmış ve solo klarnetist olarak temayüz etmiştir. Zeki Taner "Taner" soyadını Anavatan Türkiye' de soyadı kanununun geçmesiyle Kıbrıs'ta da ilk alanlar ara-

bugün emekliye ayrılmış tıp doktoru Erbil ağabeyim vardı hatırladıklarım... Babam tabii beni de aldı ve en küçükleriydim ben (gülüyor). Yani daha orta bir iken ben de lise bandosuna girmiştim. Tekrar aklıma gelen; Özer Raif ağabeyim vardı, Dr. Akan Sonuç, yani ilk dönemler, rahmetli Hüseyin Nasıfoğlu, yine Mağusalı Erdoğan ağabeyim vardı, Lefkoşa'dan bir başka Erdoğan, Münür Muhtaroğlu, bugün emekliye ayrılmış tıp doktoru Erbil ağabeyim vardı hatırladıklarım...

-Daha sonraları bugünün politikacıları da yer almıştı bandolarda...

-Ondan sonra, toplumun çok ileri gelen kişileri oldu bu insanlar. Gerek Namık Kemal Lisesi Bandosu'ndan gerekse diğer lise bandolarından mezun olanların hepsi hem yetenekli hem de çok çalışkan ve kendilerini hayatta da başarılı hale getirmiş insanlarımız var. Hemen aklıma gelen; bugünkü Maliye Bakanımız Ahmet Uzun bey; Trompet çalıyordu... Onun yanında Olgun Paşalar Bey vardı... Yani şu anda ilk aklıma gelen politikacılar bunlardır. Doktorlar, mühendisler, yani her alanda başarılı olan insanlarımız vardı bandodan yetişen.

29 Ekim 1952 tarihli fotoğrafta bandodan bir görüntü...
(Yılmaz Taner'in arşivinden)

-Biraz başlara dönelim isterseniz ve Zeki Taner'in çocukluk döneminden bahsedelim. Mesela ilk müzikten feyzlerini nasıl almaya başlamıştı...

-Tabi, benim bu konuda hazırladığım bir çalışma vardı ondan size kısaca aktarmam gerekirse, Zeki Taner'i şöyle anlatabiliriz: Bence; eğer çocukluk dönemlerinde şimdiki gibi hareketli müzik yaşamımız, öğretmenler ve olanaklar olmuş olsa idi Zeki Taner ülkemizin en ileri derecede uluslararası üne sahip bir sanatçısı olurdu diye düşünüyorum. Bunu oğlu olduğum için değil, bir orkestra şefi olarak söylüyorum. Mütevazı ve orta halli geliri olan Ahmet Balcı Efendi ve Refet hanımın üçüncü çocuğu olarak 1918 yılında Lefkoşa'da doğdu. Mustafa Zeki olarak isimlendirilen "Zeki Taner" diğer mahalle çocukları gibi ilkokul ve Rüştiye'ye devam etmiş ve daha bu dönemlerde müziğe olan üstün yeteneği ile çevresindekileri hayrete düşürecek kadar dönemin yaygın sazı olan ud'u daha boyu ve fiziği uygun olmadığı halde büyük bir ustalıkla çalmasını becerebilecek durumdaydı. Zeki Taner, çocukluk yıllarında Kıbrıs' a konser vermek üzere gelen Münir Nurettin Selçuk'a da dinlettirilmiş ve üstün yeteneğine hayran kalan sanatçı anne ve babasından kendisi ile birlikte Türkiye'ye götürmesi teklifinde bulunmuş ancak anne ve baba küçük yaştaki oğullarından ayrılmayı kabul etmemişlerdi. Rüştiye'ye devam ettiği 13-14 yaşlarında 1921 yılında Türk Lisesinde kurulan okul bandosunda nefesli çalgılar ile tanışan Zeki Taner, 17-18 yaşlarında İngiliz döneminde kurulan Polis Bandosu'nda memur olarak görev almış ve kısa zamanda Türk, Rum ve Ermeniler'den oluşan bandoda yeteneği ile saygınlık kazanmış ve solo klarnetist olarak temayüz etmiştir. Zeki Taner "Taner" soyadını Anavatan Türkiye' de soyadı kanununun geçmesiyle Kıbrıs'ta da ilk alanlar ara-

sındadır. Çünkü o zamanlar Mustafa Zeki olarak anılıyordu. Zeki Taner Polis Bandosu'nda İngiltere'den Kıbrıs'a görevle gelen İngiliz Bando Şeflerinden Armoni ve Orkestralama dersleri alarak kendini yetiştirmiş ve Kıbrıs'ta hemen hemen müziğin her türünde (Türk Halk Müziği, Klasik Türk Müziği, Bando Müziği ve Evrensel Çok Sesli Müzik) alanında göstermiş olduğu başarıları ile aranan bir sanatçı olmuştur.

-Aslında Zeki Taner beyi konuşacağımız birçok yönü vardır...

-Evet, dediğim gibi o günün şartlarında hakikaten fevkalade bir olaydı.

Yılmaz Taner, solda objektife bakan ve kornet çalan kişi. Sol başta, idareci Zeki Taner görülmekte... Arka sıradan soldan sağa iyi görünebilenler; Üstün Orkan, Güner Kaşif, Mustafa Toros, Tegiyettin Mithat (Özden), Münir Muhtaroğlu, Ünsal Ersoy, Necati, Yılmaz Taner, Erbil Ahmet, ? Özsaruhan...

(Tegiyettin Özden'in arşivinden alan, Yılmaz Taner'den)

-Müziğe nasıl başladığı konusunu dilerseniz biraz daha açalım. Mesela birilerinden ders almış mıydı bu konuda?

-O dönemlerde 17-18 yaşlarında girmiş olduğu Polis Bandosu'nda İngiltere'den gelen bando şefleri vardı ki bunlar hakikaten çok kıymetli elemanlardı. İlk derslerini müzik konusunda da zaten orada almaya başlamıştı, daha önce de bahsettiğim gibi. Tabii olanak pek yoktu o zamanlar. Çevresinde kendisini yetiştirecek bir hocası filan yoktu, ancak bu bando çerçevesi içerisinde kendi kendini işte bu gerek bando şefinden gerekse dışarıdan getirttiği kitaplarla kendini yetiştirmeye çalışmış.

Zeki Taner sağda görülüyor. (Yılmaz Taner'in arşivinden)

Ama cidden o dönemde hatırlıyorum, on-on bir yaşlarındaydım, bando çalışmalarına giderken geceleri, bütün gece çalışıyordu. Çünkü birçok enstrüman var ve bu enstrümanlara ertesi gün gidip pozisyonlarını, şunlarını bunları öğretmek durumundaydı. Ki çok zor bir olaydır bu. Çünkü kendisinin esas saz'ı; klarnet. Klarnet'le ilgili olarak saksafon'ları da rahatlıkla belki götürebiliyordu ama bunun dışında trompet'tir şudur budur, yani bakır nefesli çalgıların pozisyonlarını saptayabilmek için hep çalışıyordu. Gece yarılarına kadar çalıştığını hatırlıyorum. Tabii dediğim gibi bu çalışmalar sonucunda aranan bir sanatçı olmuştu. Her tür müzik içerisinde, her kesimde, klarnet ve saksafon oldu mu görev alıyordu. Özellikle bu yıllarda, onu da hatırlıyorum; dış ülkelerden gelen birçok sanat grupları vardı. Mesela Opera grubu gelirdi ve klarnet eksikliği olurdu, onlar sorarlardı bize geleceğimiz yerde çalan var mı diye ve Zeki Taner gösteriliyordu. Rumların, Ermenilerin arasından bu gruplara hemen Zeki Taner klarnetist olarak gidiyordu.

-1942 yıllarında Rum tarafında MOZART diye bir müzik kulübü vardı...

-İşte orda da Zeki Taner devamlı klarnet sanatçısı olarak görev alıyordu. O bakımdan çok önemlidir.

-İkinci olarak demek ki Mağusa Namık Kemal Lisesi Bandosu'nu kurmuştu?

-Evet... Ondan sonra benim Ankara'dan gelişim var, bu arada Fikret Özgün bey hocamız vardı, o da Limasol'da bu yöndeki çalışmaları başlatır. Benim ada'ya öğretmen olarak gelişimden sonra ve bandoda yetişmenin verdiği bir avantajla, bu defa ben Lefke'de Gazi Ortaokulu'nda öğretmenlik

yapıyordum, orda da bir bando kurduk. Zaman zaman bu bandolardan takviye götürürdük ve babamın öyle bir şeyi vardı ki; mesela Lefkoşa Türk Lisesi Bandosu merkezdi. Mağusa'daki bando da gayet güçlü bir hale geldi ve birbirlerine yardımlaşarak... Mesela bandoyu büyütüyordu zaman zaman. Ve o kadar güzel bir dayanışma, işbirliğiyle güzel neticeler alınıyordu ki, mesela 25-30 kişilik bir bando bazan 40-50 kişilik bir bando haline dönüşüyordu. İşte zaten önemli olan bu yardımlaşmaydı. Yani yalnızca bir yerde olan bir şeyi, sadece "ben ben ben" olarak kapatmamak lazım. Olanakları birleştirmek, güç birliği yaratmak çok önemli.

-Bu gelişim süreci içerisinde benim gördüğüm bir de* Türk Filarmoni Topluluğu*'nun kurulması vardı...

-Tabii **Türk Filarmoni Topluluğu** çok ayrı bir ruhla yola çıkmıştı. Yine o 63 dönemlerinde toplumlararası mücadele başladığında, kendi içimizde sanatsal etkinlikler yapmamız gereği çok önemliydi. İşte o dönemlerde bir güç birliği yarattık kendi içimizde. Birçok arkadaşla biraraya geldik, Mustafa Kenan bey, rahmetli babam ve daha birçok genç arkadaşımızla birlikte, **Türk Filarmoni Topluluğu**'nu kurduk. O dönemlerde **Türk Filarmoni Topluluğu** çatısı altında, Evrensel Müzik vardı, Çok Sesli Müzik, Türk Halk Müziği, Klasik Türk Müziği, Hafif Batı Müziği...

Zeki Taner, bando ve çok sesli müzik dışında, Türk Müziği alanında yapılan çalışmalara, konserlere de katılıyordu. Bu fotoğrafta Türk Müziği icra eden bir toplulukta klarnetiyle katkı koyduğu anlardan biri görülmekte.

-Birçok türü barındırıyordu içerisinde demek ki...

-Evet... Her bölüm kendi başına ve özellikle neydi? Halk Müziği'ni de Çok Sesli yapardık. Klasik Türk Müziği'yle koro 2 ses, orkestra 3-4 ses. Yani bunların kayıtları da vardır. Düşünün ki 1963'lerde daha Türkiye'de bu tür çalışmalar yapılmazken, Kıbrıs'ta özellikle Mustafa Kenan beyle Klasik Türk Müziği'nde 2 sesli ve orkestrayı da orkestralama 3-4 ses yapıyorduk. Türk Halk Müziği de öyle, Hafif Batı Müziği de öyle.

-Güzel bir çalışmaydı değil mi?

-Evet... Zaten önemli olan müzik sanatıyla ilgilenen kişileri kendi zevk ve becerilerine göre fırsat vermek ve bir çatı altında toplamaktı. Çünkü o günün şartlarında dediğimiz gibi o kadar azdık ki, ancak böyle bir güç birliğiyle etkinlikler yapabilirdik. İşte sonradan o dönemlerde Bayrak Kuartet vs. diğer gruplar gelişmeye başlıyor ve bütün bu etkinliklerle toplumda müzik faaliyetleri yürütülüyordu.

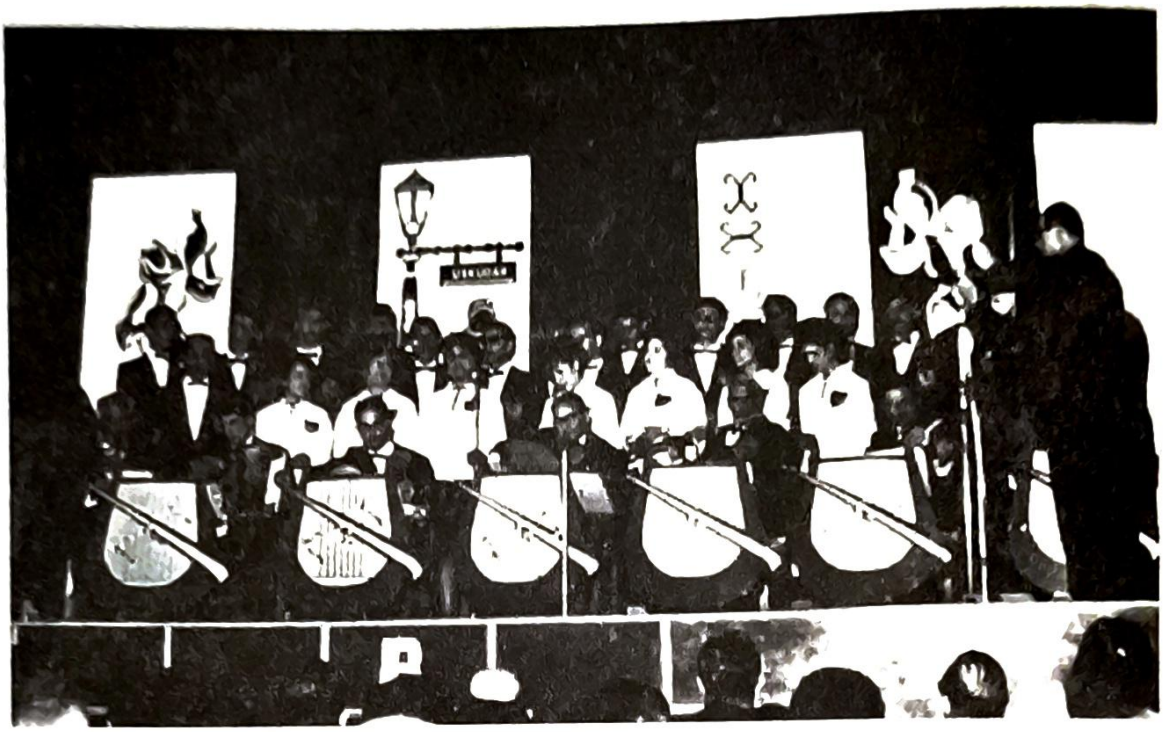

Kurulan **Türk Filarmoni Topluluğu**'nun Klasik Türk Müziği kolunun konseri. İdarecisi sağ başta keman çalan Mustafa Kenan Bey... (Yılmaz Taner'in arşivinden)

-1950'li yıllarda yer alan bandoların repertuarlarında neler vardı?

-Bu konuya geçmeden önce hemen şunu belirtmekte yarar var; o dönemlerde bir de Kız Lisesi Bandosu vardı tam teşekküllü. Ve bu bandoda kız kardeşim Yıldan'ın yönetimin de olan bir bandoydu. Tabii babam da kendilerine yardımcı oluyordu.

Ama çok güzel ve çok hoş, özellikle milli günlerde resmigeçit törenlerinde böyle iftiharla seyredebildiğimiz bir bando oluşuvermişti. İnsan bugün üzülüyor, bu tür etkinliklerin bugün okullarımızda olmayışına insan üzülüyor çünkü bandolar müzik eğitiminde özellikle çok önemli bir yer işgal

eder. Yani senfonik müzikler yanında eğitim müziği ve arada bando müzikleri en az 35-40 insanımızı 5-6 yıl çok sesli müzikle meşgul ediyorsunuz ki, dediğimiz gibi yetişen birçok bando öğrencisi bugün *"hocam o dönemlerde neler çalmıyorduk"* diyorlar. "repertuar" dediğinizde ondan bahsedelim şimdi; temelde tabii marşlarımız vardı...

Lefkoşa Kız Lisesi Bandosu bir resmigeçitte. İdarecisi Yıldan Biran...
(Yılmaz Taner'in arşivinden)

-Peki, 50'li yıllarda Türk Marşları'nı çalmak nasıl gerçekleştirilebiliyordu, İngiliz Sömürge Dönemi...

-İşte bu söylediğiniz çok önemli. Babamın o dönemlerdeki sıkıntılarını hatırlıyorum. Çünkü o dönemlerde İstiklâl Marşı bile çalmak önemliydi. Babama işte o dönemlerde zaman zaman izin verilmiyordu, bundan dolayı zaman zaman bandoyu ben milli günlerde yönetmek durumunda

kalıyordum ama o günleri yaşamak gerek, anlatmakla da olmuyor. Babam İstiklâl Marşı ve bütün ulusal marşlarımızı milli günlerde çaldırırken tabii kendisi yakından takip ediliyordu ve dediğim gibi bazı günlerde ona izin verilmiyordu. (Polis Bandosu'nda olduğu için. *ea*)

-Partisyonları kendisi mi yazıyordu yoksa başka kaynaklardan mı yararlanıyordu?

-Türkiye'den getirtiyordu, İngiltere'den getirtiyordu, bazılarını kendisi de hazırlıyordu. Mesela Mozart'ın uvertürlerini çaldığımızı hatırlıyorum.

-Bizler de bu bando geleneğinin son kuşaklarındanız sanırım, bizim de Girne Anafartalar Lisesi'nde bir bandomuz vardı...

-Evet, evet, ona geleceğim... Ben ve benden sonra gelen arkadaşlarım ki bunların içerisinde İbrahim Belevi öğretmen arkadaşımdan sitayişle bahsetmek istiyorum çünkü o da bu konuda çok başarılı çalışmalar yaptı. Ondan sonra o da ayrıldı ancak bunları hatırlamak ve hatırlatmak ve yapılan güzel şeyleri unutmamak ve unutturmamak gerekiyor.

-Mağusa'daki bandoyu kurduktan sonra başka bir bandonun daha kurulmasında öncülük etmiş miydi Zeki Taner?

-Hayır... Ondan sonra şimdi bando olarak değil de "Kent Orkestraları" adı altında, mesela Lefkoşa Türk Belediyesi'ne kurmuş olduğu bir orkestra vardı hatta babamın öğrencilerinden İlkay İdris arkadaşımız bir süre orada başarılı çalışmalar yaptı. Ama dediğim gibi bizden sonra Lefkoşa Türk Lisesi Bandosu, Girne Anafartalar Lisesi Bandosu kuruldu.

23 Nisan 1953 tarihli fotoğraf... (Yılmaz Taner'in arşivinden)

Benim son bir çalışmam var işte Lefke Belediyesi'nce atandığım bir sanat danışmanlığı ve koordinatörlük görevim var, o bölgede yoğun müzik faaliyetlerine başladık. Bir çocuk korosu oluşturduk, Türk Halk Müziği ve Klasik Türk Müziği koroları oluştu, bölgede yine bir lise bandosunun kurulması için faaliyetler var. Aslında sanatta şu var; iç içelik olayı vardır, kuşak farklılığı yoktur, hiçbir zaman kesinti de yoktur. Sağlık olduğu sürece sanat devam eder. Mesela bugün korolarımızda geniş bir yelpaze içerisinde 17-18 yaşından 70 yaşına kadar insanlarımız vardır. Yani Avrupa'da gelenek budur. Önemli olan kişinin bölgedeki müzik faaliyetlerine zaman ayırabilmesi, bu işi sevmesidir. Bir kere sanatı sevmeyen insan tanımıyorum ben. Hele hele müzik sanatı; her insanın yaşamı içerisinde olması gereken bir sanat türüdür. Ve sanatın en etken kolunu da müzik olarak görüyorum çünkü kulağın beyine en yakın olması nedeniy-

le, işitme olayı hemen hemen insana etki eden en önemli faktör olarak görüyorum. Onun için uğraşabilmeliyiz.

23 Mayıs 1955 tarihli bir fotoğrafta Okul Bandosu'nu yöneten kişi Zeki Taner görülmekte... (Yılmaz Taner'in arşivinden)

-Demek ki konumuzu toparlarsak özellikle bandoculuk konusunda Zeki Taner'in bir "önder" olduğunu söyleyebiliriz...

-Evet, öncülük etmiş bir kişidir. Şunu söyleyim "bando" dendiği zaman esasında birçok insanımızdan duyduğum; *"bando gördük mü gözümüzün önüne hemen rahmetlik Zeki Taner'in o sevecen, o coşkulu hali gelir"* diyorlar. Bando onun için

bir başka olaydı. Öğrencileri yetiştirmekten zevk alıyordu ve onlarla arasında herhangi bir yaş farklılığı derdi de yoktu. Küçükle küçük, büyükle büyük olurdu, hayatı çok farklı gören ve farklı seven bir kişiliği vardı.

Zeki Taner, Mağusa Namık Kemal Lisesi Bandosu'nu çalıştırdığı dönemlerde... (Yılmaz Taner'in arşivinden)

-Bandolarla ilgili bir şeyler de söyleyelim isterseniz; Türk Lisesi Bandosu'nun, özellikle 1963 yılında -ki biliyorsunuz Rumların bizlere karşı girişmiş oldukları o saldırılar, üzüntülü dönemlerden sonra Zeki Taner artık görevini Türk kesiminde yapmaya başladı ve o günkü Türk Lisesi Bandosu da doğrudan Kıbrıs Türk Mücahitler Bandosu olarak teşkilatlanır. Zaten bütün öğrencilerimizin hepsi mücahitti. O kutsal görev içerisinde bandonun da gelişimi daha farklı

oluyor. İşte Mücahitler Bandosu o gelişim süreci içerisinde bugünkü Güvenlik Kuvvetleri Bandomuzun da temelini oluşturur. Zeki Taner ta emekli oluncaya kadar Güvenlik Kuvvetleri Bandosu'nun başında kalır ve 1978 yılında ise yaş nedeniyle yüzbaşı rütbesiyle emekliye ayrılır. Bir süre Namık Kemal Lisesi ve diğer bandolarda görevine devam etmişti. Vefatından kısa bir süre önce, şimdilerde hayatlarına başarılı bir şekilde devam eden eski bando öğrencileriyle daha önce de belirttiğim gibi Lefkoşa Kent Orkestrası'nı kurmuşlardı. 1992 yılı 17 Mayıs günü bir kalp krizi sonucu maalesef yaşama veda etti...

(röportaj tarihi: 24.04.2007)

FİKRET ÖZGÜN
(10.11.1928 - 21.07.1993)

Giriş:

Fikret Özgün, ilk keman dersini Kıbrıslı Türkler arasında özellikle müzikle ilgilenenler tarafından yakinen bilinen müzik adamı Ermeni Vahan Bedelyan efendiden almıştır. Lise son sınıftayken Lârnaka'da yer alan ve Rumların oluşturduğu bir orkestrada, balolarda keman çalmaya başladı. 1940'lı yılların başında Rum tarafında bulunan tek müzik kulübü **MOZART**'ın Orkestrasında Rumlarla beraber, keman çaldı. 1959 yılında İngiliz Kraliyet Müzik Okulu'nun sınavlarını tamamlayarak ortaokul ve liselerimizde müzik öğretmenliğine başladı. Müzik öğretmeni olarak Limasol' da bulunduğu 60'lı yılların başında, **"KARELER"** isimli ve lise öğrencilerinden oluşan Batı Müziği topluluğunun oluşumunu gerçekleştirdi. Toplulukta genellikle org çalmaktaydı. 1960'lı yılların sonlarına doğru kurulan ve daha sonraları **Devlet Senfoni Orkestrası**'na dönüşen **Türk Filar-**

moni Topluluğu'nda yer aldı ve **Devlet Senfoni Orkestrası**'nda müdürlük yaptı. Özgün'ün; 6'sı Türkçe Tango, 2'si türkü, 1'i şarkı ve 1'i de enstrümantal olmak üzere, kayıt altına alınmış toplam 10 eseri bulunmaktadır.

intro:

Fikret Özgün took his first violin lesson from Armenian Vahan Bedelyan, a man known amongst the Turkish Cypriots for his great interest in music. During his final year in high school (lyceum) he was part of an orchestra formed by the Greeks, and they began playing at balls. At the beginning of the 1940 s he played violin with the Mozart Orchestra; the only music club to be found in the Greek side at the time. Completing his exams at the British Royal Music School in 1959, he began teaching music at various secondary and high schools. During his time as a music teacher in Limasol in the early 1960 s he helped form a group called "Kareler," made up of lyceum students. He usually played the org in these groups. Towards the end of the 1960 s he was part of the Turkish Philharmonic Group, which later became the state Symphony Orchestra. He later became the director of the State Symphony Orchestra. Özgün has a total of ten recorded compositions, six of which are Turkish Tangos; two are Turkish folk songs, one song and one instrumental.

-Dilerseniz öncelikle, müzik hayatına girişinizle başlayalım sohbetimize...

-Geçtiğimiz aylarda rahmetlik olan Vecihi Turgay, bana ilk kemanı veren kişiydi. Fakat yayı yoktu. Ve o kemanı

hatırlarım ilk elime aldığımda "*Sarardım Ben Sarardım*" diye bir türkü vardı, onu başladım çalmaya. Böyle ders filan almadan gayet güzel çalardım. Ondan sonra notalarla çalışmaya başladım. Bu arada (Vahan) Bedelyan Efendi vardı, bir Ermeni, keman çalardı. Kıbrıs'ta onu tanımayan yoktu, ondan ders almaya başladım. Lise'nin son sınıfında iken İskele'de bazı Rumlar vardı, tabii o zamanlar Rum, Türk, Ermeniler iç içe yaşarlardı, orda Vecihi'nin sayesinde Rum müzisyenlerle tanıştım. Pratikten çalarlardı, onlarla balolara giderdik.

-Orkestra mı kurmuştunuz?

-Onların orkestraları vardı da kemanları yoktu ve ben de katıldım. O zamanki orkestralarda keman, klarnet, bateri, akordiyon ve piyano vardı. Doğrudan dans topluluğuydu. Gider balolarda çalardık. O yıllarda Lefkoşa'da Türkler arasında Klasik Batı Müziği yapan topluluk yoktu. Rum tarafında vardı bir tane, **MOZART** isminde, oraya giderdik.

-O yıllarda Kıbrıslı Türkler arasında kimler müzikle uğraşıyordu?

-O zamanlar benim tanıdığım, İskele'de Hüseyin vardı. Kör Hüseyin derlerdi kendisine. Onun bir de darbukacısı vardı, keman çalardı bu ve bu ikisini çağırırlardı böyle sünnet, düğünlere. Son başladıydı artık, şeyden sonra... Hatta 63'e kadar... Hatırlarım Limasol'da bir düğüne gitmiştik. 1963'ten evveldi bu, düğünde çalan Rumlardı. Yani bizim Türkler arasında böyle şimdi bu bildiğimiz mânâda topluluk yoktu. Sonra bir Özdemir Bey vardı mesela düğünlere giden.

-Türkler düğünlerine kimleri çağırıyordu? Mesela Rumlar da var mıydı aralarında Türk düğünü yapan kişilerin?

-Vardı... Düğün sahipleri Rumluğuna Türklüğüne bakmazdı. Zaten bizde müzik gruplarının oluşması 1963'ten, yani Rumlarla artık bağlar tamamen koptuktan sonra gelişmeye başladı.

-Türklerin müzik açısından gelişmesi mi yani?

-Evet... Mesela 1963'te ben Limasol'daydım. Eylül'de gitmiştim oraya. 21 Aralık'ta da olaylar başladı. Rumlarla temas böylece koptu. Ondan sonra burada bir takım gruplar oluşmaya başladı. Mesela **"BASAMAKLAR"**, Limasol'da **"KARELER"** gene benim öncülüğümde... Mustafa Akıncı talebemdi orda, Taner Yalçın vardı, Hüseyin Cenk vardı doktor. Ben gittiğimde bunlar lisede talebemdi. Ve hepsinde de müzik kabiliyeti vardı. Sancaktar Efdal Beyin teşvikiyle kurduyduk topluluğu.

-21 Aralık 1963'ten sonra Rumlarla olan bağlantı kesilince, Bayraktarlık ya da TMT, Türk topluluklarının oluşmasına öncülük ettiler mi?

-Lefkoşa'da bilmem, onu Kenan Bey'le (Mustafa Kenan. *ed.*) konuşursanız o daha iyi bilecektir. Onlar Lefkoşa'daydı o zaman. Fakat Limasol'da o zamanlar Sancaktar olan Efdal Beyin gayreti oldu. Hatta bir gün Hilmi Ahmet Rasım'a gittik, onun bir "gece kulübü" gibi bir şeyi vardı, orda gitar vardı. Gitarı alıp çalardık. Mustafa Akıncı da geldiydi galiba, bakarım arkasından Efdal Bey geldi girdi içeri, hiç birimize bir şey söylemedi. Gitti geldi salonun içerisinde, biz çalışmalarımıza devam ettik, ondan sonra bir emir, o za-

man da Park Gazinosu yapıldıydı, *"buraya geleceksiniz"* dendi. Çünkü sanırım Hilmi'de çalacaktık o zaman. Gittik oraya, rahmetli Salahi Tezel vardı o da epey gayret etti, o da oranın müzisyeni, bateri aldılar, daha sonra org aldılar. Bunların parasını gazino veriyordu. Böylelikle güzel bir grup oluşturduk. Ondan sonra bazı yarışmalar olurdu. Sonra asker de bu işleri teşvik etti. O zaman hatta Boğaz'da bir grup vardı askerin (Fırtınalar. *ea*). Zaten o zamanlar herkes mücahitti. Yani bizler bu işi yaparken mücahitlikten sayıldı. O zamanlar Rumlarla alâkamız kesilince, bizim de Limasol'da grubumuz vardı ya, halk başladı da böyle civar köylerden mesela Polemitya, Piskobu veya Limasol içinde, gazinoda düğün yapmaya başladılar. Uzak olduğunda mesela Polemitya diyelim, çağırırlardı bizi, Sancaktar da müsaade ederdi. **"KARELER"** grubu olarak giderdik oraya. Velhasıl 63'ten sonra bizim yerel topluluklar güçlenmeye başladı, yeni topluluklar oluşmaya başladı, yarışmalar...

-Yarışmaları kim düzenlerdi?

-Yarışmaları, mesela bir tane Mağusa'da oldu, zannedersem Mağusa'nın bir kulübü düzenlediydi. Sonra burda bir Münir Hüseyin vardı. O düzenlediydi bir sene. Her gruba katılma formu gönderirlerdi. Her grup kendi seçeceği üç parçayı galiba, seslendirecek ve jüri de o parçaları değerlendirip, artık puanlayacaktı.

-Organizasyonu kim yapardı?

-Organizasyonu işte o bölgenin ileri gelenleri yapardı.

Fikret beyin bahsettiği; Limasol'da kurduğu KARELER topluluğu. Kendisi sağ arkada org çalarken. En solda gitar çalan Mustafa Akıncı, davulda Dr. Hüseyin Cenkler, basgitarda Taner, öndeki solist ise Mehmet Cavit...

(Hüseyin Cenkler'in arşivinden. 13 Nisan 1967)

-Yarışmalarda Sancaktarlık da organizelerde var mıydı?

-Hayır, yoktu...

-O yıllarda grupların yaptığı müzikler ne türdeydi?

-Yaptığımız müzik türü; Türkiye'de önde gelen Erol Büyükburç vardı, Beyaz Kelebekler, İngilizlerin The Beatles'ı, sonra Rolling Stones vardı, işte onların şarkılarını çalardık. Bizim Türk müzikleri vardı, ***"Yemeni Bağlamışım"*** gibi. Limasol ve Lefkoşa'daki Türkler en fazla Türkiye'deki müziklerden etkileniyorlardı. Bizim Limasol'da yeşil hat yoktu. Rumlar da gelirdi gazinoya, hatta bir gece 1963'ten sonra Rumlar yine gazinoya gelmeye başladı ve

Rumlara *"artık buraya gelmeyin"* dediler. Zor kullanarak değil de doğrudan nezaketen söylediler. Oraya İngilizler gelirdi daha fazla. Ve İngiliz müziklerinden bildiğim şarkılar vardı, hatta **Kâmran Aziz ve Arkadaşları** grubunda bir zamanlar solistlik yapardım, o zaman Kâmran hanım Türkçe sözler yazardı bu yabancı şarkılara. Kâmran hanım gayet güzel sözler yazardı. Ve bunları Radyo'da da söylerdik. Ben bu şarkıları da bildiğim için, orda bunları da okurduk. Sonra İngilizlerden de şarkı öğrenirdik. Gazinoya gelenler arasında gitar çalanlar da çıkardı, ben notalarını yazardım. Yani bizim orda yaptığımız müzik, Lefkoşa'da yapılan müzikten biraz farklıydı. Niçin? İngilizlerin hoşuna gidecek parçalar çalmamız icap ederdi de ondan. Her hafta sonu Cumartesi ve Pazar geceleri onun içi dolardı İngiliz, Türk... 5 sene Limasol'da kaldım. 1963'ten 1968'e kadar. 1968'de geldiğimde Lefkoşa'ya, o zamanlar başlamıştı şimdiki **Devlet Senfoni Orkestrası**'nın oluşumu. O yıllarda **Flarmoni Topluluğu** ismi altında faaliyet gösterirlerdi. Sonra Kenan Bey (Mustafa Kenan. *e)* daha iyi anlatır s ize Lefkoşa'nın o yıllarını, galiba bir zamanlar bir şey olmuş, 63 yıllarından sonra, buradaki Sancaktar galiba istemiş kendilerini gelsinler bir yerlerde çalsınlar falan da bunlar da gitmemişler, kendilerini böyle alelade bir müzisyen durumuna düşürmek istemediler ve vazgeçtiler, gitmemişlerdi. Ondan sonra da işte bazı şeyler olmuş. Bu olaylardan sonra başladı, yani bizim taraflarda orkestra eserleri icra edilmeye ve zaman zaman bu orkestra zenginleşti, bunun yanında bir koro kuruldu, beş sene de ben yaptım o koronun şefliğini.

-İyi bir orkestranın oluşturulması için neler gerekir sizce?

-İyi bir orkestra bence 30-35 kişiyle oluşur. Tabii Klasik Müzikten bahsediyorum. Bizim bu yerde böyle bir sanatçıya verilecek maaş yeterli değildir. Müzisyenin başka bir işi olmaması gerekir. Profesyonelce müziğe eğilmeli. Orkestranın elemanlarının zamanında ayrı işleri vardı ve herkes "lütfen" geliyordu çalışmalara. Böyle bir durumda da randımanlı bir çalışma meydana gelmiyordu. Onun için burda kadrolu sanatçı oluşmayınca bu Klasik Müzik, böyle aynı düzeyde devam edecek. Ben bunu orda Müdür olduğum zamanlarda da daima söyledim. Bizim Devlet Senfoni Orkestrası, ismi var cismi yok bir kuruluştur. Ve buna eğer kadrolu sanatçı alınmazsa, bu şekilde devam edecektir. Şimdi bir de diğer yönü ele alalım; kadrolu sanatçı aldık, güzel bir orkestra, güzel bir çalışma, bir akşam veya iki akşam Lefkoşa'da konser verdik. Üçüncü akşam verecek olsak birini bulamayız dinleyici olarak.

-Bir de Girne'de, Güzelyurt'ta, Mağusa'da verelim. Topu topu senede beş konser. Devamlı kadrolu sanatçı oldu mu her ay beş konser verilebilir. Fakat bu sanatçının mali ihtiyacını karşılamaz. Nitekim burda bedavadır konserler. Çünkü devlet kuruluşudur. Ben Müdür olduğum zamanlarda Girne'ye giderdik. Girne'nin Anafartalar Lisesi salonunda konser verirdik. Ve o salonun dörtte biri ya dolardı ya dolmazdı. Sonra vazgeçtik ve askerden yardım aldığımız için gider ve askeri "orduevi"nde bir gece konseri tekrarlardık. Onu da nefesli aletleri ordan temin ederek yapardık. Çünkü burda amatörler daha fazla keman'dır, yani nefesli sazlar pek yoktur. Bu eksikliğimizi de askerden giderirdik. Ve konseri de Şubat içerisine rast getirirdik. Konservatuarda okuyan öğrenciler, tatil için adaya dönerlerdi ve onlardan da faydalanmak için. Bu şekilde devam etti ve benim tahminim edecek.

Fikret Özgün sadece keman ve org çalmıyordu. Resimde de görüleceği gibi gitarla da **KARELER** grubuna destek oluyordu...
(Hüseyin Cenkler'in arşivinden- 1 Nisan 1966 Limasol Park Gazinosu'nda)

-Gerektiği kadar izleyicinin konserlerde bulunmamasını neye bağlarsınız acaba? Toplumda müziğe karşı bir ilgisizlik mi var yoksa Devlet Senfoni Orkestrası'nın veremediği bir şeyler mi vardı halka?

-İlk günlerle son günleri mukayese edecek olursak; son biraz daha izleyicide artış oldu. Mesela Lefkoşa'da iki gece yaptığımızda, iki gece de dolardı, fakat üçüncü gece... Yani belli bir zümre takip ediyor konserleri. Mesela buraya Türkiye'den orkestra getirirler konserler verir ve bu şekilde elçiliğin bir müzik faaliyeti olarak buranın halkına da bu tip müzikleri dinletme yoluna gidiliyor.

-Peki, bunun avantajı, dezavantajı nedir sizce? Yani şöyle bir avantaj; örneğin halkımız oradaki profesyonel müzisyenleri dinler ve duyuşunu geliştirir. Dezavantaj ise;

bizim kendi Devlet Senfoni Orkestrası'nı dinliyor, bunlar arasında mukayese yapma durumunda kalıyor. Bu bir dezavantaj sağlıyor mu Devlet Senfoni Orkestrası açısından?

-Müzikten anlayanlar, müzikle uğraşanlar, bu iki olay arasındaki farkı anlıyor, bunları mukayese ettiğinde bizim orkestramız niçin bu durumdadır, onlar niçin bu durumdadır anlayabiliyorlar. Burda devamlı çalışma ortamı yok, yani sanatçı kadrolu değildir. Ama ordakiler kadrolu sanatçıdırlar. Hem de maaşları çok iyidir. Şöyle ki şimdi Türkiye'de veya Kıbrıs haricinde olan Kıbrıslı müzisyenleri biraraya getirsen mükemmel bir orkestra olur.

Fikret Özgün, Limasol-Park Gazinosu'nda kendi oluşturduğu grubu **KARELER** ile bir program sırasında. Sağdaki gitar çalan kişi Mustafa Akıncı ve soldaki ise bas gitarist Taner...
(Hüseyin Cenkler'in arşivinden- 22 Nisan 1967)

-Ama bu sanatçılarımız maalesef yurtdışındalar. Niçin? Çünkü demek ki devlet tarafından gereken önem, olanak gösterilmiyor...

-O'dur işte... Benim de anlatmak istediğim budur. Ben 36 kişilik orkestra önerdim. Bana dediler bir kuruluş yasası hazırla. Hazırladım ve 36 kişilik bir orkestra önerdim. Hatta ben başka şeyler de önerdim kendilerine. Örneğin, konservatuardan her sene öğrenci mezun olur. Kemancı, klarnetçi vs. Bu Devlet Konservatuarıdır. Mesela bu sanatçıyı mezun olduktan sonra örneğin İzmir veya İstanbul, Mersin'e tayin edeceksin. Bunlara tayin ettiğin gibi Kıbrıs'a da tayin et. Buradaki devlete mali yük olmaması için. Kıbrıs'a tayin et maaşını ver gelsin burda hizmet versin.

Fikret Özgün; konser vermeyi önemseyen birisiydi. **KARELER'** le yaptığı çalışmalar zamanında da konserler vermişlerdi. İşte bu resimde; Baf'ta 6 Mart 1967 tarihinde **KARELER** topluluğuyla verdikleri konser sonrası, kendisine çiçek verilen anı yansıtıyor...

(Hüseyin Cenkler'in arşivinden)

-Tabii bunu Türkiye yetkilileri yapacak değil mi?

-Bizim Eğitim ve Kültür Bakanlığı bunlara, kuruluş yasasını hazırlarken ben, bu önerilerde de bulundum. Buraya tayin etsin burada görev yapsın, böylelikle Kıbrıs'ın yerli sanatçısı yetişinceye kadar, onların yerini alıncaya kadar bunlar burada görev yapsın. Ama iki sene gelir, gitsin başkası gelsin. Böylelikle bu orkestra kuvvetlenir ve tam Türkiye'deki orkestralar seviyesine çıkar. Maalesef hiçbir şey olmadı. Burda konser zamanı Türkiye'den öğrenciler gelir, burdan Mücahitler Bandosu'ndan eleman alırlar, eksik aletleri alırlar. Hatta bir ara askeri bandodan da alırdık. Ve böylelikle oluşturulan bir orkestrayla, işte senede bir konser verilir.

-Peki "devlet sanatçısı" konusuna nasıl bakıyorsunuz?

-"Devlet sanatçısı" yani benim anlayışıma göre; mesela Türkiye'de birçok "devlet sanatçısı" var. Örneğin; harice bir kültür faaliyeti gönderirken bu "devlet sanatçıları"nı gönderirler. Devleti temsil eden bir sanatçı durumunda anlıyorum ben bunu.

-Bizim bir devletimiz var; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti... Bu devletin "devlet sanatçıları" olması gerekmez mi? Sanki "devlet sanatçısı" olmayan bir devlet görüntüsü vermiyor muyuz sizce?

-Şimdi "devlet sanatçısı", bir defa en üst seviyede değilse bile ona yakın bir durumda olması lâzım. Yani dışarıya başka bir memlekete gittiğinde orada devleti temsil edebilecek bir düzeyde olması lâzımdır. Sonra bu; bilmem ama belki bu işlerle ilgilenen birimler yoktur burda.

-Bu "düzey", kendi içimizdeki potansiyele göre mi değerlendirilmeli yoksa bu konuda bizden daha ileride olanları mı referans almalıyız?

-Yok... Şimdi düzey dediğimde, mesela farz edelim filan şahıs "devlet sanatçısı"dır. Ve bu "devlet sanatçısı"... Veya başka yönden alalım bunu. Mesela Suna Kan, kemancı, "devlet sanatçısı"dır. Ha bu İngiltere'ye gittiğinde, Amerika'ya da gittiğinde, herhangi bir yere gittiğinde ordaki sanatçılarla rahatça konuşabilecek, tartışabilecek, onlarla işbirliği yapabilecek bir durumdadır bunlar. "Düzey" dediğimde onu demek istedim ben. Kendi dalında kültür ve sanat seviyesi yüksek olmalı.

-O zaman şöyle bir şey mi çıkıyor ortaya; devletiz ama "devlet sanatçımız" yoktur...

-Şimdi müzik yönünden baktığımızda, "devlet sanatçımız" bence yoktur.

-Biraz etrafımıza baktığımızda, bizden daha "geri" diye değerlendirdiğimiz ülkelerin bile "devlet sanatçıları" olduğunu rahatlıkla görebiliriz. Bizler kendimizi daima ileri gördük ve böyle görmemiz istendi. Biz kendimize hangi devleti baz alıyoruz ki, devlet sanatçısı kriterlerine uygun sanatçı bulamıyoruz?

-Şimdi burda şey olarak; sanat, yani bir sanatçı olarak devlete tabi sanatçı, burda... Nasıl izah edeyim bunu. Şimdi alalım yine Türkiye'yi ele. Türkiye'de müzik eğitimi veren konservatuarlar var. Yani bunun ortası ve yüksek bölümleri vardır. Şimdi, ondan mezun olan birisi, kendi gayretiyle veya daha yüksek tahsile, ya da başka ülkeye giderek daha

yüksek bir eğitim görür ve tekrar memleketine geldiğinde orda gene devlete çalışır ve bir "devlet sanatçısı" olur. Ha burda öyle bir imkân yoktur, Kıbrıs'ta. Meselâ biz bir konservatuar açmıştık burda bilirsiniz, '87'de. Ve ilk öğrencileri aldık, onlar 3 sene eğitim gördüler, gönderdik kendilerini Ankara'ya. Ankara Devlet Konservatuarı'na.

Fikret Özgün

-Şimdi zannedersem önümüzdeki sene ondan da mezun olacaklar. Mesela onların içerisinde birisi vardı, gayet güzel keman çalıyordu. Şimdi o şey, adı da Mehmet'ti galiba... Şimdi o orda bir mezun olacak, ondan sonra daha yüksek eğitim de görerek bu memlekete gelir gelmez, bu memlekete gelirse onu mesela "devlet sanatçısı" olarak lanse edebilirsin. Çünkü nereye gitse kendini kabul ettirecek bir pozisyondadır. Devlet sanatçısı o olması lazım. İşte biraz önce de dediğim gibi, buradan Türkiye'ye eğitime giden geri gelmiyor. Geri gelenlerin içerisinde mesela alalım flüt'ten mezun olan Eran Raman vardır. Bir gün gazetede gördüm, babasının bakkal dükkânında çalışıyor. Şimdi o konservatuarı bitirdiği zaman düzeyi nedir? Devleti dışarıda temsil

edebilir mi edemez mi? Bunlar hep bir konudur. Ve Türkiye'deki devlet sanatçılarını söyleyecek olursak, hepsi de, mesela Suna Kan, İdil Biret, şimdi ben Klasik Müzik'ten örnek veriyorum, Türkiye'nin eğitimine ilaveten dış ülkelerde de eğitim görmüşlerdir. Zaten bizim Türkiye'de Cumhuriyet'ten sonra gelişti bu şeyler, Klasik Müzik. Hatta bu Hafif Müzik, Cumhuriyet'ten sonra, bilmem şeylerden de takip edersen, önce Tango'lardı... Daha fazla bestelenen yani bu Hafif Batı Müziği'ne geçiş bu tür Tangolarla oldu. Ondan sonra, bilhassa bu televizyon geldikten sonra Türkiye'ye, başladı bu değişiklikler. Mesela daha önce bu Türk "Sanat" Müziği denir ya, ona da neden "sanat" müziği dendiğini ben bir türlü anlayamadım. Diğerleri sanat değil de sanat sadece o'ymuş gibi bir şey. Şimdi televizyondan sonra başladı, çeşitli şarkıcılar türedi. Topluluklar, sonra bu Türk Müziği'ni armonize etmeye başladılar, müzik aletlerini çoğalttılar, mesela kemanlar, gitar, bateri, org falan... Türk Müziği çalıyorlar, hoşuma gider bunlar. Bir gelişmedir, değişimdir bu müzikte. Yani biz yeni öğretmen olduğumuzda buraya Türkiye'den sanatçılar gelirdi. Getirdikleri neydi? Bir ud, bir keman, bir kanun, bir klarnet, bir darbuka. Bir de şarkıcı, çıkarlardı sahneye konser verirlerdi... Neyse... Ha şimdi çok daha farklıdır bunlar... Nerde kalmıştık? "devlet sanatçılığı" demiştik... Mesela benim arkadaşım vardı, Kaya isminde, Ali Nazım İleri, duyduysan bu ismi, onun oğlu oluyor bu. Sınıf arkadaşımdı lise'de, güzel de keman çalardı o zaman. Zaten ben lise'de müzik okumadım. Birinci sınıfta sadece, Lapta'ya gittiğimizde bir Mesut bey vardı, müzik hocamız, ondan sonra beş sene müzik okumadım fakat kendi gayretlerimizle, bu Kaya da vardı, sonra daha birkaç kişi, böylelikle okulda bir müzik faaliyeti yapardık. Yani öğretmen olmadığı halde. Bu Kaya bitirdi lise'yi, bir müddet inşaat dairesinde çalıştı, ondan sonra

çıktı gitti konservatuara, Ankara'da, onu da bitirdikten sonra çıktı gitti Hollanda'ya. Şimdi orda yaşar. Bir Ali Hoca var, tanırsın. O Kıbrıs'ta benim tanıdığım kabiliyetli bir müzisyendir. Bitirdi konservatuarı, mesela ver kendisine bir piyano parçasını, koysun önüne, ilk görüşte hemen çalar. Ki ben hiç kimseyi görmedim Kıbrıs'ta bu şekilde çalsın. Ha o, ben o kadar uğraştım, İzmir'dedir şimdi, o kadar uğraştım orda olduğum zaman, mezun olup geldiydi, hatta imtihana girdiydi galiba, devlet memuru olmak için, geçemedi -pek aldırış etmezdi böyle şeylere- öyle olduğu halde ben gene tayin ettirecektim kendisini ve gelmedi. Niçin? Çünkü burada alacağı neydi. Sonra ne yapacaktı burada, nihayet bir seviyeye geldi, işte şu kadar da para alırım, daha fazlası da yok, sonra geniş bir yer de değil, özel konserler versin, ne oldu çekti gitti İzmir'e. Bunun gibi daha çokları vardır, başka ülkelerde çalışanlar. Netice itibarıyla benim burda demek istediğim, devleti dışarda temsil edecek düzeyde insanlarımız hep dışarıdadır.

-Devletimiz müzik sanatçılarına sizce gereken önemi göstermiyor mu? Örneğin koruyucu kanunlar, bir telif hakları gibi...

-Şimdi bu nasıl olabilir; ben şimdiki durumda değer verdiğini pek göremiyorum. Bu nasıl olabilir; Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nda bu işlerle, müzikle meşgul olacak, yani bir müzik dairesi birimi oluşursa ve buraya esaslı, müzikle meşgul, yani müzisyen birisini -müsteşar veya neyse işte yapacakları- getirirlerse, devamlı bunlarla meşgul olsun, o zaman belki bir şeyler olabilir. Mesela ben Londra'ya gittiğimde bir öğretmenim vardı orda, O Londra'nın bütün bandolarının mesulüydü. Orda, mesela yaz aylarında dünyanın birçok ülkelerinden orkestralar, bandolar gelir ve

konser verirlerdi. Ve bu konserleri tüm düzenleyen bunları davet eden, bütün organizeyi benim hocam yapardı. Tabii kendi başına değil, yardımcıları da vardı ve her hafta belli bir yerde... Mesela ben ordayken bir Rus topluluğu dinledim, Balalayka dedikleri aletleri vardı onlarla çalarlardı, yaz da olduğu için açık havada, gittim dinledim gayet hoştu... Yani tamamen müzikle uğraşacak bir birim olursa burda, o zaman belki biraz canlılık olabilir. Sonra radyonun da büyük bir etkisi var burda. Mesela Rum tarafında bilmem hâlâ daha devam eder mi bir radyo orkestrası vardı.

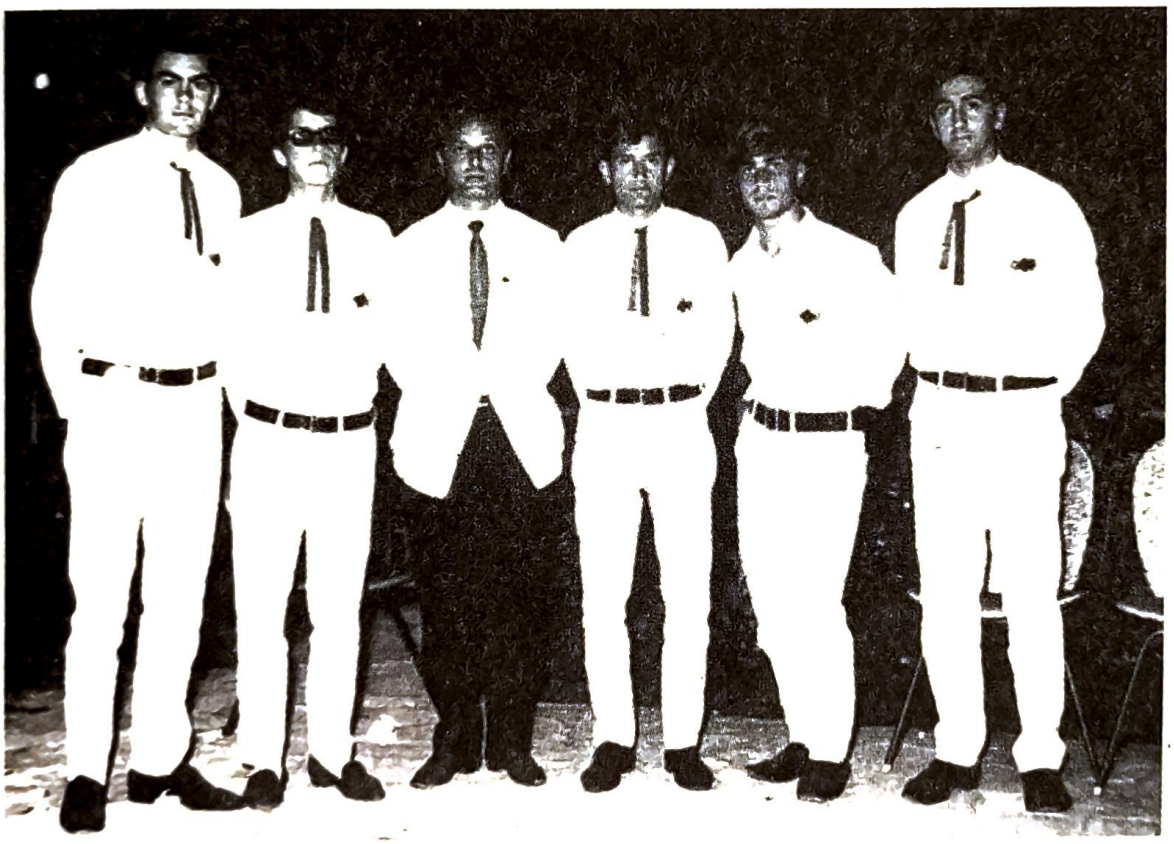

KARELER grubu toplu olarak görülüyor. Bu fotoğraf Dr. Küçük'ün ikametgâhında 17 Temmuz 1967 tarihinde gerçekleştirilen düğün gününde çekilmiş... (Hüseyin Cenkler'in arşivinden)

-Eskiden bizde de Bayrak Radyosu'nun "Bayrak Kuartet"i vardı...

-Ha evet şeydi o, sizin şimdi yaptığınız o Hafif Müzik'ti. Kuartet; "dörtlü" demektir... Bayrak Radyosu'nda da bir müzik grubu olması lazım, mesela dışarıdan bir topluluğu giden dinlen, yayınlamaya uygun mu diye, uygunsa getirin yayınlan kendilerini radyodan.

- Klasik de olur Hafif Müzik de olur. Mesela ben Senfoni'de çalışırken bir yazı yazardım BRT müdürlüğüne, *"efendim bir konserimiz vardır size bir buçuk saatlik bedava bir program"*. Ve gelmezlerdi... Yahut gelirse bile beş dakika... niçin? Sorardık, efendim *"ek mesai ödeyecek paramız yok"* derlerdi. Bu olmadı... Bir sene uğraşarak bir faaliyet hazırlan, burda da bir tek BRT vardır, iletişimi sağlayan... Mesela benim bu Barış Harekâtı'nda (için) yazdığım birçok marşlarım vardır. Sözlerini de Mine Balman yazdı, tanınmış şair, öğretmendi Kıbrıslı. Yazdığım marşlar vardı ve ben onu kitap halinde yayınlamayı cesaret edemedim. Niçin? Çünkü vereceğim parayı alamayacağım.

(röportaj tarihi: 27.02.1993)

"KÜÇÜK" AYSEL BAĞDADİ
(1938 -)

Giriş:

1933 yılında Lefkoşa'da doğan "Küçük" Aysel Bağdadi, Kıbrıslı Türklerde küçük yaşta sahneye, 1947 yılında babası kemancı Asaf beyin eşliğinde, Lefkoşa Beliğ Paşa Sinemasında çıktı. 9 yaşında sahne alan sanatçı, sesiyle birçok yardım konserlerine katkı koymuş, küçük yaşlardan itibaren toplumun hunharca baskısını üzerinde taşımış, ama ne pahasına olursa olsun müzikten kopmamış bir müzik emekçisi. Babası Asaf (keman) ve dedesi Rifat (Lautta); Kıbrıs'ta yetişen en iyi müzisyenler arasında yer almaktaydı. Türkiye'nin önde gelen Türk Müziği bestecilerinden Ekrem Güğer ve Selahattin Pınar'dan dersler aldı. Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda birçok müzik programına katıldı.

intro:

Born in Lefkoşa in 1933 "Little" Aysel Bağdadi was the youngest Turkish Cypriot to take to the stage when she performed with her violinist father Asaf at the Lefkoşa Beliğ Paşa Cinema in 1947. Beginning her stage life at the age of 9, she has given her voice to many charity concerts; and from a young age she has carried the burden of society, and despite all costs has never broken away from music. Her father Asaf (violinist) and grandfather Rifat, were amongst the best musicians in Cyprus. She received lessons from two of Turkey's foremost composers, Ekrem Güğer and Selahattin Pınar. She has participated in many music programmes on Cyprus Radio Broadcasting Corporation.

-Uzun bir müzik yaşamı içerisinde emek verdiniz. Acısıyla tatlısıyla geçen bu zamana karşın hâlâ daha sesinizdeki güzelliğin, güçlülüğün devam ettiğine bazı özel konserlerinizde şahit olmuştum...

-Ses bir şey olmuyor da kendimiz şey ettik... "Uzun" dediğin için de çok haklısın çünkü çocukluk yıllarımdan bugüne olunca çok uzadı (gülüyor).

-Zaten "Küçük" Aysel denmesinin nedeni de küçük yaşlardan itibaren müziğe başladığınızı gösteriyor. Gerçi ben o yılları yetişmedim ama...

-Evet, baban bilir, annen bilir benim dönemlerimi mutlaka. Bana eşlik eden arkadaşlar da bilmez. Ama ne kadar şanslıyım, bugün bana, beni hiç bilmeden, dinlememişlerdi

daha önce, nasıl dinlesinler ki, doğmamışlardı zaten... Ayrıca sana teşekkür ederim, BRT'ye ilk defa olarak senin vasıtanla, hatta sayende geldim. Herhalde yasaklıydım ben (gülüyor)... Tuhafıma da gitti yani...

-Peki, dilerseniz yavaş yavaş geçmişinize yolculuğumuzu başlatalım... Müziğe ne zaman başlamıştınız?

-Küçük Aysel kendini müzikte buldu. Babam benim keman üstadı idi. Kıbrıslıydı kendisi, dedem de...

-İsimleri neydi?

-Rifat'tı dedemin ismi, amcam da kemanla uğraşırdı. Oğlu filan ama yalnız, bunlardan hiç bahsedilmedi. Benim babam müzisyendi ve bir gün biri çıkıp da *"yahu bizim bir de kemancı Asaf denilen bir müzisyenimiz vardı"* denmedi. Gelmiş geçmiş bütün müzik adamlarından burada bahsedildi. Buna da ben çok tuhaf baktım, "neden?" diye. Biz Kıbrıslıyız, buralıyız.

-Amcanız da keman çalıyordu... Demek aileniz hep kemanla başlamış?

-Evet, babam, dedem, amcam, yeğenim hem kemanla meşgul olmuşlar ve hatta bir ara sizin burada Mehmetali'nin programını yapmışlardı, o gün çok canım sıkıldı benim. Takdir ettim tabii bir âmâ adamı arşivlemeleri çok güzel bir şey ama bazı yanlışlıklar vardı o programın içinde...

Küçük Aysel; babası Asaf Bağdadi ile sahnede...
(Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Eksiklikler belki...

-Eksiklik mi bilmiyorum, kasıtlı olarak eksiltilmiştir diye inanıyorum. Yani onun ustası da babamdı. Bir çocuğun dört yaşında kendiliğinde keman öğrenmesi mümkün müdür oğlum? Ona bir yol gösterici gerekir. Daima babam çok severdi ve bahsederdi. Ve o da bana eşlik etti zamanında. Allah rahmet eylesin, Mehmetali takdir ettiğim bir kemancıydı.

-Müziğimize onun da büyük emekleri geçmiştir...

-Elbette emekleri geçmiştir. Ama işte onun ustası da benim babamdı.

-Buradaki hassasiyetiniz, kemancı Asaf beyin yani babanızın günümüzde kendisinden bahsedilmemesi, unutulmaya yüz tutmasından dolayıdır herhalde...

-Evet... Çok gücüme gitti, bu vatanın evladıdır o da. Şimdi bugün yanımda olan genç kemancı arkadaşım Taner bir gün gelip de senelerden sonra anılmasa, çocuklarının gücüne gider mi gitmez mi? gider değil mi. Bizim de o yüzden gücümüze gitti.

-Dedeniz Rifat bey de "lautta" çalıyordu demiştiniz...

-Evet, o zamanlar "lautta" deniyordu, Rumca bir isimdi herhalde, onu çalardı.

-Ud'a benzer bir alet...

-Ud'un daha kısası, "lautta" diyorlarmış. Dedem onun üstadıydı ve bu adamın besteleri vardı.

-Bu besteler size kadar ulaştı mı?

Küçük Aysel; babası Asaf Bağdadi'yle yine bir çalışma sırasında görülmekte. Arkadaki dekora ve resmin alt tarafındaki ters döndürülmüş sandalyelere bakılacak olursa, mekânın bir sinema olduğu ve tiyatro'nun da yer alacağı bir etkinlik için hazırlandığı rahatça anlaşılır...
(Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Bana küçükken ulaştı ve bunları biliyorum. Ama ben bugünkü gün bu bestelere sahip çıkamam. Çünkü babam bunları maalesef Türkiye'ye götürüp başka bestekârlara parasız kaldıkça satmış. Ve bu şarkılar bugün piyasada başka bestecilerle anılmaktadır.

-Var mı bugün dinlediğimiz ve farklı bestecilere ait olduğunu gördüğümüz ama aslında dedenize ait olan besteler?

-Aman oğlum benim başımı belaya sokma (gülüyor). Elin adamı der ben bunu kırk sene kendi bestemdir... Onlarla uğraşacak halim yok. Ben bunu biliyorum ya, yeter... Dedemin o güzel şarkıları Türkiye radyolarında çalınıyor. Ne yapsındı adam gurbet elde? Görüyorlardı elinde çok güzel notaları, babam da zavallı parayla onları satıyordu, gurbette çünkü. Sonra babamın orada bulunuşu harp yıllarına rastlamış, '42'lerde falan, düşünebiliyor musun? Artık Türkiye ne âlemdeydi. Hatırlıyorum, beni bakkala yolluyordu ve sigara paketinin yarısını alırdım bakkaldan. Diğer yarısını da ertesi gün, o kadar para gönderebilirdi. Ve müzikle uğraşırdı babam. Mesela, Müzeyyen hanıma (Senar. *e*) babam çok çaldı. Perihan Altındağ'a, Safiye Ayla'ya çaldı. Benim onlarla çok büyük hatıralarım var. Ve elinden geldiğince de beni üstatlarla tanıştırır, onlardan ders almam için gönderirdi. Ben Ekrem Güğer, Selahattin Pınar'dan ders aldım.

-Ders almalarınız ne zaman olmuştu, küçük yaşlardan itibaren başlamış mıydınız?

-Küçük yaşımdan '51'e kadar aldım, ondan sonra evlenip çoluk çocuğa karıştım.

-Kaç yaşında sahneye çıkmıştınız?

-Dokuz yaşında idim. Getirdim, çantamda fotoğraflarım var. Onları göstereceğim çünkü bazıları haklı olarak yani, onları hiç kınamıyorum, bazen bir hanım çıkıyor, benim yaşımda *"aa sen küçükken çıkardın da"* diyor. Sanki ondan ben büyük gibiymişim gibi bir edayla (gülüyor)... *"işte biz de çocuktuk, annem bizi senin konserlerine götürürdü"* diyor. Zaten sahneye ben küçük yaşta çıkmışım, herhalde aynı yaşlardaydık... Zaten biz kadınlarda yaş küçültme hastalığı var (gülüyor).

-Aysel Hanım, ilk sahneye çıktığınız günü hatırlıyor musunuz? Ne zaman, nerede çıkmıştınız, ilk okuduğunuz şa kı?

-İlk sahne yaşantım tabii ki Kıbrıs'ta başladı. Beliğ Paşa Sineması'nda çıktım. Yıl ise 1947, dokuz yaşındaydım. Bu arada yaşım da ortaya çıkmış oluyor (gülüyor). Beni alladılar pulladılar. Bir Seriyanım (Seriye Hanım. *ea*) vardı, her yere giderdi o gelin onarıcıydı. Berber falan yokmuş ve bunlar onarırdı (makyajlar - giydirirdi) kadınları. Yüzlerine bir şeyler sürerlerdi. Bana makyajlar yapmışlar, alelacele tuvaletler (kostümler) dikmişler, sandıkların üzerine beni çıkarıp perdeyi açmışlar ve böylece başladım.

Aysel Bağdadi, 1947 yılında sahne aldığı yaşlarda, kendi deyimiyle "allanıp pullanıldığı" bir fotoğrafında. 9 yaşında sahneye babası kemancı Asaf Beyle çıkan Aysel Bağdadi'nin bu fotoğrafı, büyük bir ihtimalle konser öncelerinde basında yer alacak haberlerde kullanılmak amacıyla çekilmiştir...

(Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Demek, ilk kez sandığın üzerinde şarkı okumuşsunuz?

-Evet (gülüyor). Ama bana bir oyuncak gibi gelirdi, hakikaten öyle. Zaten çocukken insan hiçbir şeyin farkında değil, utanmıyordu da. Hâlbuki genç bir kız en azından kendisi için o kadar... Çünkü kapalı bir yerdi burası, ayıplıyorlardı.

-Ben de onu soracaktım. O yıllarda küçük bir kız olarak sahneye çıktığınızda, 1947 yılında, toplum sizin bu olayınızı nasıl karşılamıştı?

-Felaket oğlum felaket... Okula giderdim ben. En azından şimdi okul müsaade etmezdi. Yani okulun menfaatine ancak konser verebilirdim. Böyle 23 Nisan hazırlıkları olacağında veyahut da bir Bayram... O zaman da böyle her sene 10 evvel gelir zaten. Okul yıllarına rastlayan Bayramlar olurdu o zaman. Fakirlik çoktu. Yani o çocukların en azından birer ayakkabı ihtiyaçları görülecekti. Her zaman için okulda zaten o zaman herkes böyle küçücük tasçıkları vardı, götürür süt içerlerdi. Çorba yapılırdı, yani çok fakir çocukları kahvaltı yapmadan çıkanlara okulda yemek de verilirdi, çorba tipi. Hani sabah kahvaltısı çocuklara. Ben onlara da katkıda bulunurdum. Kadriye Hanımımız vardı, Hacıbulgur Hanımefendi. Allah rahmet eylesin, onun kız kardeşi Vecihe Hanım, akşam da Pembe Marmara'dan bahsedildi zannedersem, bir program vardı, onun şiirlerinden. Benim öğretmenimdi O, Pembe Marmara, çok severdim.

-İlk sahneye çıktığınızda dediğiniz gibi bir sandık üstünde ilk şarkılarınızı okumaya başladınız. Size eşlik eden kimler vardı?

-Babam vardı, Petroz Efendi vardı Kıbrıs eşrafındandı, Ermeni asıllıydı galiba ama Türklerle iç içe bir adamdı. Keğam Celalyan vardı. Bunlar Rum Radyosunda da (Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu *ea*) bana epey iştirak (eşlik) ettiler. Ta ki '63 hadiselerine kadar.

Çarşamba, 30 Ekim 1963 Sayı : 32
Haberleşme: Halkın Sesi İlâvesi, Girne Caddesi No. 172, P.K. 339, Tel. 2446, Lefkoşa.

Halkın Sesi
PARABIZ İLAVESİDİR

Senelerden Sonra...

Kâmran özkul

SEKİZ YAŞINDA İKEN İLK DEFA DİNLEDİĞİ BİR ŞARKIYI HEMEN HİÇ YANLIŞSIZ OKUYUNCA SAFİYE AYLA'NIN TAKDİRLERİNE MAZHAR OLMUŞTU...

Röportaj : AHMET BELEVİ

Küçük Aysel; aynı zamanda "Kâmran Özkul" olarak da anılmaktaydı basında. Bir dönem müzik piyasamızdan çekilmesinden sonra tekrar sahnelere dönmesi, basınımızın da dikkatini çekmişti... (Halkın Sesi gazetesi "Pazar İlavesi", 30 Ekim 1963)

-Eski arşivleri karıştırırken "Kâmran Özkul" ismine rastlamıştım, ama resimdeki kişi sizdiniz...

-Doğrudur, O da benim işte.

-Basında o dönemler Küçük Aysel'den çok Kâmran Özkul ismiyle yer aldığınızı görüyoruz... Kâmran Özkul ismi daha mı öne çıkmıştı?

-Kâmran hanım şu şekilde öne çıktı; çocukluk yıllarım bitti evlendim, eşime ait oldum tabii ki. O yıllarda soyadı kanunu yoktu ve beylerin adı; soyadı olarak kullanılırdı. Adamın adı Özkul'du, Kâmran Özkul olarak kullandım. Kız iken baba adı kullanılırdı, evlendikten sonra da koca adı kullanılırdı ya.

-Radyoda da sanırım bu isimle programlar yapmıştınız?

-Evet... Bu isimle çok televizyon programlarım oldu Atalasa'da. O zamanlar bana Güner Özdil eşlik ederdi türkülerde çünkü bizim bir Suphi Rıza Bey vardı, öğretmendi zannedersem bu bey, fakat çok yüce bir insandı, Allah rahmet eylesin. Müzik adamıydı, adeta böyle araştırmacı bir ruhu vardı adamın. Çocukluğumu da biliyor, *"olmaz"* dedi *"sen bizi bu sesten mahrum edemezsin, evlendinse bile söyleyeceksin"* dedi. İlk benim bey biraz böyle mızırlık yaptı çünkü çocukken bile bana çok baskı yapılıyordu. Evlendikten sonra da eşimin ailesi bu defa *"ne işi var..."* diye baskı yapmaya başlamıştı sahneye çıktığım için. Ben zaten öyle pavyon falan şarkıcısı değildim.

-Birçok yarar konserlerinde de bulunmuştunuz...

-Hepsi öyleydi oğlum. Pek az bir menfaat sağlamışsam onu da artık rahmetlik babam çalgıcılara verirdi. O kadarı da olacaktı. Ne mecburiyetleri var, Baf'a geliyor adam, değil mi? O da emek harcıyor, vaktini harcıyor.

-O yıllarda radyo ve televizyon programlarınız olmuştu. Biraz da bunlardan bahsedelim isterseniz. Radyo programlarında okuduğunuz parçalar nelerdi, hangi yıllardı?

-Atalasa radyosunda çalıştığım zamanlarda sevgili Aydın Hikmet'in arşivinden bana verdiği bir radyo programı dökümanı vardı.

-Bu Atalasa radyosu konusunu biraz daha açabilir miyiz?

-Rum radyosuydu, yani Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu. Atalasa denmesinin nedeni ise o bölgede yer almasındandı. O gün ben ağladım bu sürprizi görünce. Çok değerli üstatlarımızdan biridir Aydın Hikmet de. Tarihine bak oğlum, sen daha bu zamanlarda doğmamıştın (gülüyor).

Aysel Hanım, tıpkı eski yıllarda verdiği hayır konserleri gibi günümüzde "hatırlandıkça" konser vermeye de devam edebilecek durumda olduğunu gösteren bir konser kitapçığı. Lefkoşa Türk Belediyesi organizasyonuyla düzenlenen bu konser, 29 Ocak 2004 tarihinde YDÜ'de yer almıştı... (Eralp Adanır'ın arşivinden)

-(tarihine bakıyorum) Evet, 24 Mayıs 1965, Şarkı ve Türküler programı, okuyan; Kâmran Özkul. Çalanlar; Abdülazim Aziz -ki kendi grubu da vardı- ve Şivane Aziz, hanımı, piyano çalıyor. "Bir Demet Yasemen..."

-Çok revaçtaydı o zaman, Zeki Müren okurdu...

-"Manolyà", "Kadriyem", "Ay Kız Adın Amandı", "İndim Yârin Bahçesine"...

-Azeri bir türkü... Bu belgede bir başka arkadaşın da programı yer alıyordu...

-Okuyan; Mithat İbrahim...

-Evet... Mithat İbrahim diye bir çocuk vardı o da söylerdi. Ama bu çocuk şimdi nerdedir? Bir de Erdoğan Rifat'ımız vardı, Allah rahmet eylesin, şehit oldu.

Fotoğrafta; Aysel Hanımın bahsettiği Nusret Ersöz, içlerinde kendisinin de yer aldığı (sağdan ikinci) bir çalışmada görülüyor... (Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Radyodaki çekimleri bant kayıt olarak mı, yoksa canlı olarak mı yapıyordunuz?

-Evet, bant kayıt da yapıyorlardı, böyle tekerlek bantlara. Bunlar arşivlenirdi. Hatta bazan Rum radyosunun hâlâ çaldığına bile rastladım... O devrelerde Nusret Ersöz de gelmişti. Limasollu bir hanımla evlendiydi zannedersem.

-Nusret Ersöz de radyo programları yapıyordu sanırım?

-Bizim hocamızdı... Resimlere baktığınızda göreceksiniz, Güner Özdil vardı, Nusret Ersöz, Binnaz Hakkı, bir çocuk var şarkı söylediydi geçen gün, onun annesiydi bu, Mualla ya da Süheyla İleri vardı, bir de Fikriye diye çok tatlı bir sesi olan kız vardı. Televizyon programımda çekilen bir resmim var, onu bir hayranım çekmiş de bana postalamıştı... Burda bir de ses müsabakasına girdiğim vesika vardır... (gösteriyor).

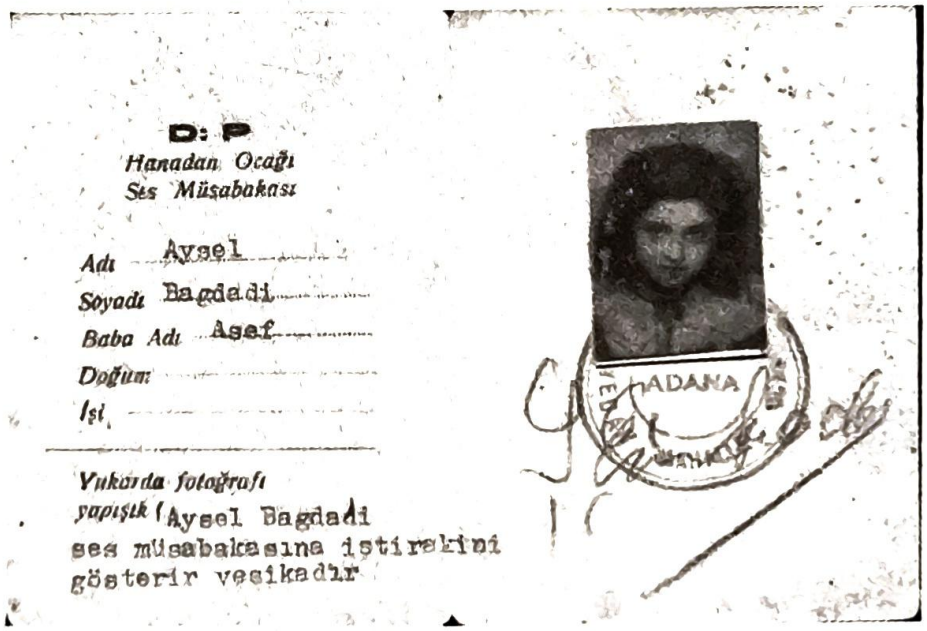

Küçük Aysel'in ses müsabakasına katıldığını gösteren vesika...
(Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Ne zaman girmiştiniz bu ses müsabakasına?

-Tarihini hatırlamıyorum ama küçüktüm zaten...

-Adana'da yapılmıştı bu yarışma değil mi?

-Evet, Adana'da yapılmıştı. Mustafa Sağyaşar'la girmiştik o müsabakaya, kendisi Adanalıdır...

-Yine televizyon programınızdan çekilmiş bir resim var... (gösteriyorum)

-Evet, haftada bir bana Rum (televizyon programı yapardı. *ea*).. Çok severlerdi onlar da beni. Hakikaten ben Rum köylerine gider konser verirdim.

-Türkü formatında okuduğunuz eserler de olmuş muydu?

-Şimdi, Türk Müziği içerisine girebilecek türküleri okuyordum. Yoksa her türkü, Türk Müziği'ne giremez. Ben öyle öğrendim en azından.

-Sahnede müzik yaşantınız ne kadar sürdü?

-İlkokul yıllarımdan evlendiğim yıllara kadar. Evlendikten sonra hani ayıptır (diye pek çıkmazdım konserlere. *ea*). '77-78'lere kadar çay partilerine, balolara katılmıştım... Bazı resimleri Fevzi Akarsu diye bir resimcimiz (fotoğrafçımız) vardı o zaman herkese o çekerdi.

-O yıllarda daha önce de belirttiğiniz gibi genelde yardım konserleri yapıyordunuz...

-Askerden para mı alacaktık oğlum... Bu resimdeki konserde (resmi gösteriyor), Fazıl Polat Paşa'nın rızası üzerine gitmiştim. Asker çalmıştı bana... Benim türkü söylediğim kıyafetlerimden bir yeleğim kaldı, onu götürüp müzeye hediye etmek isterim. Çünkü ismimin orada kalması, en azından "Küçük Aysel'in Yeleği" denecek (gülüyor)... Böyle küçücük bir yeleğim var sırmalı-mırmalı kaftan biçimi bir şey.

Aysel Hanım zaman zaman askerin düzenledikleri etkinliklere de katılır, orada türküler seslendirirdi. Bu fotoğrafta da görülebileceği gibi, kendisine eşlik edenler, askerlerdi...

(Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Halkın Sesi gazetesinin 4 Mart 1962 tarihli nüshasında, dinleyicilerinizin sizi sorduklarını yansıtan bir haber vardı. O yıllarda müzikten çekilmiş miydiniz?

-'62'den '72'ye kadar kayboldum ortadan.

-Nereye gitmiştiniz?

-Buradaydım ama...

-Müzikten çekilmişsiniz...

-Ee, aile baskısı... Eşime baskı yapılıyordu, çocuklarıma lakırdı söyleniyordu. Benim için önemliydi onlar. Onlara söz gelsin istemiyordum, çünkü ben kötü bir şey yaptığım inancında değildim. Ama çok kötü günlerim oldu. Dışladılar beni şarkı söylüyormuşum diye. Dışlandım, hakikaten dışlandım. Aklıma gelir... Ben şimdi bu memleketin bir Afife Jale'siyim. Hakikaten... Çünkü ne acıdır ki benim hiç kız arkadaşım da olmadı. Ben hep erkek çocuklarıyla oynadım. Bütün arkadaşlarım erkekti benim...

-Size yöneltilen bu tepki, müzik yapmanızdan, şarkı söylemenizden dolayı mıydı?

-Evet... İşte bu fotoğrafta de rahmetlik babam bu, bana keman çalardı... (fotoğrafı gösteriyor)

-Resimlerinize baktığımda, kıyafetleriniz genelde kaftandan oluşmaktaydı galiba...

-O zamanlar böyle sahne kıyafetleri yoktu, cicili bicili kıyafetler yoktu... Bak bu resimde inanmayacaksın ama Hasan Özçivi'dir. Rahmetlik keman üstadı, senelerce Ankara radyosunda duyuldu... Fotoğraflardan bahsettik de, bir resmim vardı yine sahnede. Ankara'da Bomonti Gazinosu'dur o. Misafir sanatçı olarak babam rica etti *"çık bir şarkı*

oku" diye ben de çıkıp okumuştum. Resimlerle bu belgelenmişti de.

***-Bir yazı var arşivinizde şöyle deniliyordu:* "Böyle değerli bir sanatçıyı unutmak gerçekten çok üzücü. Ben Kıbrıslılara sizi unuttukları için sitem ediyorum. Unutulmak ne demek çok iyi biliyorum. Bundan sonra unutulmayacaksınız. Gurbetçi bir Kıbrıslıyım, Nuran Özileri"...**

-Talebe bir kızdı galiba, buketini de aldım ona teşekkür etme imkânım olmadı ve belki hâlâ burdadır. Şimdi burdan teşekkür ediyorum. Ama bu mesajından sonra gene beni sen hatırladın, başka hatırlayan olmadı... Bak bir de (Ahmet) Belevi'yle röportajım vardı, Ses Eki'nde çıkan işte "Küçük Aysel'in Konseri" diye bir yazı vardı, *"senelerden sonra sekiz yaşında iken ilk defa dinlediği bir şarkıyı hemen hiç yanlışsız okuyunca Safiye Ayla'nın takdirine mazhar olmuştur..."*

-Müzikte özendiğiniz, örnek aldığınız birileri oldu mu?

-O dönemlerde Müzeyyen Senar meşhurdu. Ben ona özenti gösterdim. Şimdi artık yaşını almıştır, bugün bir ekôl sanatçısıdır Türkiye'nin. Atatürk'e şarkı söylemiş birisidir. Ve onu hâlâ Türkiye'de arıyorlar, çok seviniyorum. Ve benim milletim aramıyor ya, niçin? (gülüyor) Bunları hep düşündüğümde isyankâr oluyorum... işte ben onu çok severdim, babam da onun böyle siyah taş plakları vardı alır bana dinletirdi. O zamanlar mesela bir "*Nazlı İpek Yumağım*" diye bir şarkısı vardı, ben o şarkı yüzünden de dayak yedim (gülüyor). Çünkü benim bir şarkıyı bir günde, üç saatim vardı üç saat içinde onu ezberlemem gerekiyordu.

Gece tabii sahneye çıkacağım konserim var, onu böyle hiçbir hatasız söylemem lazımdı.

-Zor bir parça mıydı?

-Çok zordu... Babam hiç hata kabul etmezdi. Sana neyi vermişse o olacaktı mutlaka. Belki de ben çocuktum diye oyuna koşmayım, hani bir korku verecekti ya bana, ceza vardı... Zaten ona gerek yoktu ben hemen onlara alışırdım. Ve dinleyenler beni Müzeyyen Senar'ın kendisi zannederlerdi, sesimi de ona benzetirdim. Hele onda bir ağlama nakaratı vardı, hıçkırık, onları da yapardım millet kırılırdı artık. Bacak kadar çocuk bunu nasıl yapardı, biraz meseledir. Şimdi bana çok tuhaf geliyor ama çocukken oyuncak gibiydi. İşim gücüm yoktu, arkadaşım yoktu kimse benimle oynamıyordu şarkıcıyım diye. Ne geri kafalı insanlar vardı düşünebiliyor musun? Hâlbuki rahmetlik Atatürk ne dedi; *"Her şey olabilir insan ama sanatçı olamaz"*. Ama beni işte böyle dışladılar. Benim de hiç umurumda değildi. Ama ben yine de seve seve yoluma devam ettim. Olsun, erkek gibi büyüdüm, erkek arkadaşlarım vardı, herkes bebek oynadı ben erkek arkadaşlarımla çelik çomak, pirilli oynadım onlarla, ne güzel. Daha cesur büyüdüm.

-Aysel Hanım bu kadar müziğin içerisindeydiniz, hiç beste yaptınız mı?

-Hayır yapmadım. Babam bana keman çalmayı öğretmeye kalktı, yapamadım. Babamın çok sert kuralları vardı. Ee 6 ay bir çocuk odanın içinde kapalı solfej dersi görecek, sabahtan akşama kadar do-re-mi, gizlin dinlerdi beni ve ben böyle bakardım babam gitti mi, başlardım *"oğlan yaylı kız yaylı"* çalmaya (gülüyor). İstiyordu bir şeyler çalayım, o

zamanlar da onlardı. Kazara babam duyarsa cezalanırdım... *"Çalmayacaksın, hiçbir zaman öğrettiğimin dışına çıkmayacaksın"* (derdi) ve çok titiz bir adamdı yani. Tamam, öğretti bana ama her şeyi. Allah rahmet eylesin nur içinde yatsın, müsaadesi yoktu, ben de bir gün artık dedim babamın elinden kurtulmak için, *"ben bu kemanı kırsam olur"* dedim... Keşke kırmasaydım (gülüyor).

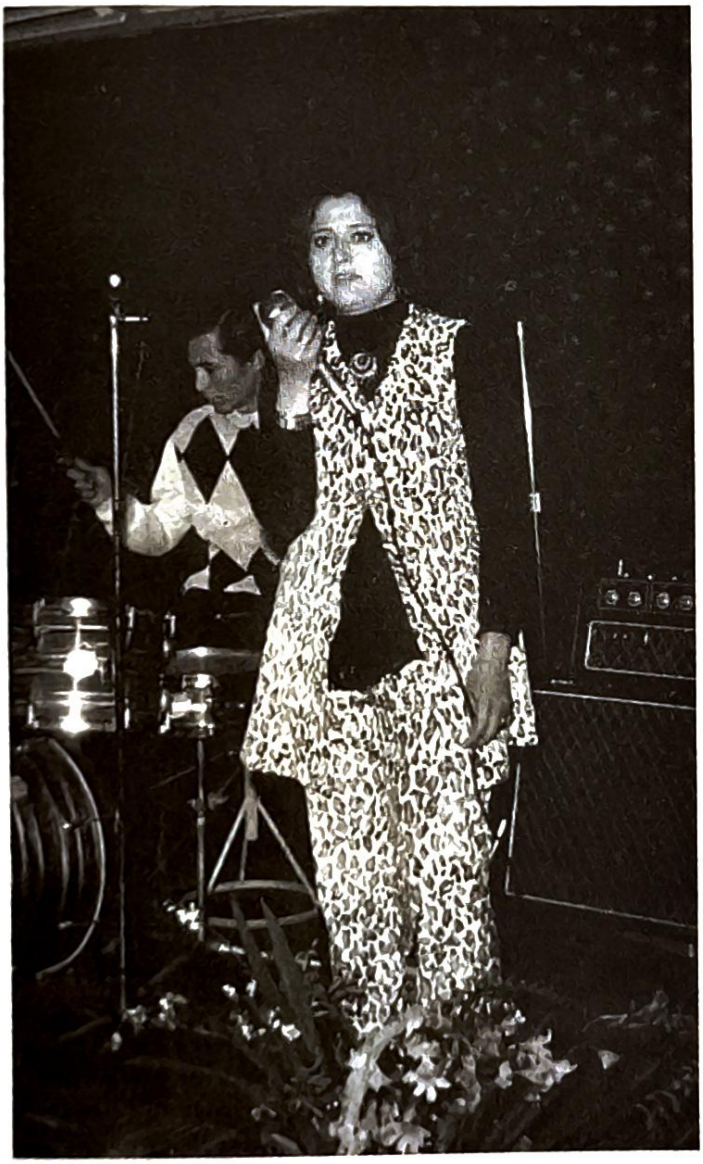

Aysel Hanım '70'li yıllarda da bazı çay partilerine katılarak sahne alıyordu. Resmin gerisindeki bateriste bakılırsa, pop müzik enstrümanlarıyla türkü ve Türk Müziği icra ettiğini söyleyebiliriz...
(Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Yani kırdınız?

-Kırdım... Keman çok zor bir alettir. Bu kadar şarkıyı ben söylediğim halde keman'a alışamadım. *"çok pişman olacaksın ileride"* dedi bana. *"bu sesle, gidip kendin çalgı istemeden kendi kendine..."* babam beni bir sanatçı görmek isterdi, böyle yükseleyim isterdi. Olmadı... Şansızlık mı deyim...

-Aslında Kıbrıs şartlarında gelebileceğiniz yere kadar gelmiştiniz sanırım, en son gelinebilecek yerdi...

-Evet... Ben Ankara Radyosu'nda da imtihan kazandım. Gittim yaşım küçük diye almadılar. *"Götür bunu"* dediler adama (babama), *"en az ortaokulu bitirsin ve konservatuara alalım."* Ve işin tuhafı beni Cevdet Kozanoğlu imtihan etti ve Muzaffer İlkar Bey. O gün böyle imtihandayım hiç unutmuyorum, bende zaten ayrı bir yeri var o şarkının; ***"Kimseye etmem şikâyet ağlarım..."*** özellikle çok güzel bir şarkı seçti babam ve onunla girdim imtihana. Muzaffer İlkar Bey dedi; *"peki"* dedi *"titrer yüreğim her ne zaman yanıma gelsen... Biliyor musun (bu şarkıyı?)"* dedi. Bilmediğim şarkı yoktu. Yani o kadarcık, bacak kadar bir çocuk...

-Repertuarınız çok genişti...

-Evet... Ee babam kemancı. Bütün notalar, sandıklar dolusu notalar, onlarla uğraşırız bütün gün. Bilmediğim şarkı mı vardı benim? Yoktu... *"Bilirim efendim"* dedim. *"Oku bakalım"* dedi, *"gösterin"* dedim, okudum... Şimdi babam tabii bir köşede oturuyor beni imtihana götürdü, adam bakıyor şimdi acaba ben, bir de babamın gözüne bakıyorum, çocuğum ya korkuyorum hata yapmayım, imtihanı kaybetmeyim babam bana ceza verecek diye. *"Sen biliyor musun bu şarkının bestekârını?"* dedi *"tabii biliyorum"* dedim. Ezbere biliyorum, notaların üstünde de okuyorum, *"Muzaffer İlkar*

Beyin" dedim. Meğer adam karşımda duruyor. *"kendisini tanıyor musun"* dedi bana, *"hayır efendim tanımıyorum"* dedim. Babam ordan atıldı, *"öp kızım hocanın elini Muzaffer İlkar Bey bu'dur"* dedi. Babam tanıyor, e ben nerden bileceğim Muzaffer İlkar'ı. Aldı beni kucağına, sevdi. *"bu çocuğa çok dikkat et oğlum"* dedi, *"çünkü bu çocukta bir cevher yatıyor. Yani bir baktım bu ses bunun neresinden çıkıyor"* dedi. Çöp gibi bir şeydim. Zayıf, bilmem hani şimdi maşallahım var ama (gülüyor). O zaman vermediğini Tanrı şimdi verdi (gülüyor).

-Bir sanatçıyı ölümsüzleştiren çalışmalardan biri de müzikte, albüm yapmasıdır. Siz bu kadar uzun yıllar müzikle uğraştınız basında yer aldınız... Böyle bir şey yapmayı düşünmediniz mi?

-Bekliyorlar ben öldükten sonra meşhur olacam. Hani bazı ressamlar var böyle (gülüyor)... Bak oğlum, kim, hangi bürokrat, hiç bir günden bir güne... Bunların hepsi benim konserlerime gelen insanlardır, biliyorlar beni. Asıl bam telime bastın... Yani bunlar beni bilmiyorlar mı? Acaba ben milattan önce doğdum da onlar milattan sonra mı? Hatırlamıyorlar mı beni?

-Şuna getirmek istiyorum konuyu. Dedenizin besteleri vardı değil mi? bunları hatırlıyor musunuz?

-Hatırlıyorum, hepsini bilirim...

-Peki, bunlardan bir albüm yapmayı düşünmüyor musunuz?

-Böyle bir imkân yaratılsa tabii ki seve seve bunu yapmak isterdim. Kendi halkıma böyle bir hatırayı bırakabilsem, çok mutlu olurdum. İşte ben onun için düşünüyorum, aranılmadım, sorulmadım.

10 Ocak 2006 tarihinde çekilmiş olan bu fotoğrafta Aysel Hanım, Cem Kafkas'ın BRT televizyonunda yapmış olduğu özel Bayram programının finalinde, sahneyi Türk Müziğimizin önemli seslerinden olan Ertan Galip'le paylaşırken...

(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Bir şeye çok esef ettim; geçen sene Jasmine Court'ta bana bir ödül (verildi), Allah razı olsun ona layık görüldüm herhalde. Ertan'a burdan (Birinci) gene teşekkür ediyorum, medyaya teşekkür ediyorum. Medya birilerine bir kulp takar meşhur eder, bazılarını hiç düşünmez. Yani sözüm üstüne alınana olsun, çünkü hepsi öyle değiller. Ve Sayın Denktaş Bey (Rauf R. Denktaş) ödülümü verirken, Müzeyyen Senar hanım da, babam ona çok eşlik etti ama kadın beni tanımadı. Babam benim 36 altı sene oldu öleli. Nerden tanıyacak, 40 sene evvel bu adam buna eşlik etmişse nerden hatırlayacak. Baktı yüzüme, çoktan gelmişti buraya Müzeyyen Senar ve babam o zaman sağdı. Gelecekti bize de gelemedi. Hani bir hazırlığımız oldu da, başka bir davete gitti, her neyse... Denktaş Bey o gece bana ödülümü verirken *"nerdesin?"* dedi bana.

Aysel Hanımın bahsettiği ödül töreni. KKTC Birinci Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş'tan ödülünü alırken. Arkasında duran bayan ise Müzeyyen Senar... (Aysel Bağdadi'nin arşivinden)

-Demek ki devlet büyüklerim bile benim burada yaşadığımı bilmiyor dedim ve çok üzüldüm. Nasıl olur, ben bu memleketteyim, ben bu memlekette doğdum evlendim, çocuklarım, torunlarım hep bu memlekette. Duyuyorum bazı insanları televizyona çıkıyorlar, aman Allahım, sinir krizi geçiriyorum. Yani bilmediği şeyi insan da okumaz değil mi? Bugünkü gün Timur Selçuk bazı sanatçılara babasının şarkılarını okumayı yasakladı. Bilhassa *"Renklerin Akşamı"*nı... Bu şarkıyı acaba burdaki sanatçılarımızdan duysa adam ne yapar? Hepsine dava açar. Veyahut da adam intihar eder! (gülüyor).

-Aysel Hanım deyim yerindeyse belli ki "bir dokun bin ah işit" gibi dolusunuz ve haklısınız da. Birçok hayır konserleri verdiniz ve hiçbir karşılık da beklemediniz...

-Evet, hiçbir maddi kazancım olmadı benim.

(röportaj tarihi: 18.03.1999 ve 03.04.1999)

AHMET BELEVİ
(28 Mart 1941 -)

Giriş:

Ahmet Belevi, Türk Müziği'nde gerek solistliğiyle gerekse yaptığı bestelerle Kıbrıs'ta önemli bir yer tutar. 1958 yılında 17 yaşında iken, Türk Müziği dalında solist olarak ilk adımını, o yıllarda okul müsameresinin Zafer sinemasındaki etkinliğinde attı. İlk bestesini '60 öncesi ***"Ranam"*** adında yapmıştı. Kıbrıslı Türklerin ilk "78" devirli plağına imzayı yine Ahmet Belevi attı. 1962 yılında çalışmalarına başlayıp, 1963 yılında çıkardığı plağın bir yüzünde ***"Olimpia"***, diğer yüzünde ise ***"Elveda Artık Sana"*** isimli besteleri bulunuyordu. Belevi, ***"Elveda Artık Sana - Olimpia"*** adlı eserlerini ikinci kez ama "78" devirli olarak değil 45'lik plak olarak 1964 yılında yeniden yayınlarken, Kıbrıslı Türklerin müzik diskografisinde ikinci bir "ilk"e daha imza atıyordu. İlk 78 ve ilk 45 devirli plakların imzası Ahmet Belevi'ye aittir.

intro:

Ahmet Belevi, both as a soloist or as a composer, holds a very important place in Turkish Cypriot music. In 1958, at the age of 17, he took his first steps as a Turkish music soloist, at a school show held at the Zafer cinema. His first composition, before 1960, was called "Ranam." The first Turkish Cypriot to sign his name to a 78 revolution record was Ahmet Belevi. Starting his work in 1962, in 1963 he released a record with the composition "Olimpia" on one side and "Elveda Artık Sana (Farewell At Last)" on the other. In 1964 the "Elveda Artık Sana - Olimpia" songs were released again as 45 revolutions records instead of 78, another first in the discography history of the Turkish Cypriots. The first 78 and 45 records belonged to Ahmet Belevi.

-Yıllarını gerçekten müziğe adamış bir insansınız ve hâlâ daha üretmeye devam ediyorsunuz, değil mi?

-Sahneyi şimdilik bıraktım, şimdilik değil aslında tamamen bıraktım. Belki de sahne beni bıraktı, bilmiyorum, ama üretim devam ediyor.(gülüyor)

-Üretirken hiç yoktan müzikten kopmuyorsunuz, sanırım hayatınızın bir parçası olmuştur müzik...

-Kopamazsınız artık, bu bir hastalık haline gelmiştir, mümkün değil.

-Ahmet Bey isterseniz sohbetimizin başında, çok eskilere gidip, Ahmet Belevi'nin küçüklüğüne dönelim...

-Evet, 28 Mart 1941'de doğdum.

-Müziğe nasıl başladınız, yakın çevrenin etkisi oldu mu müziğe başlamanıza?

-Hayır... Ailede uzaktan yakından müzikle kimsenin ilgisi yoktu. Sadece anne tarafı, dayılarım falan, sesleri güzel, şarkı okuyorlar. Bir de babamın babası müezzinmiş. Ama ben hatırlamıyorum. Benim de 13-14 yaşıma kadar müzikle uzaktan yakından hiç ilgim olmadı. Hatta okul korosunda bile değildim.

-Yani bu kadar müzikle kopuk bir haldeydiniz?

-Sadece kulağımda kalan şarkıları ya ıslıkla, ya da mırıldanarak müziği dile getiriyordum. Taa ki, herkes o yıllarda yapıyorlardı ya; tatillerde kahveci yanında çalışıyordum. 13-14 yaşlarındaydım, İngiliz okulunun galiba ikinci sınıfı olması lazım. Ben fincanları yıkarken şarkı söylüyormuşum, müşterinin birisi -akrabamdı kahvenin sahibi- "*ya hiç bu çocuğun sesine dikkat ettin mi, ne kadar güzel sesi var*" dedi. Ben de buna kulak misafiri oluyorum tabii. Demek ki sesim güzelmiş dedim kendi kendime (gülüyor). Ama merak şimdi bende hakikaten var mı bende böyle bir şeyler diye, daha çok şarkı söylemeye başlıyorum. Merak da artıyor, ben sesimi nasıl dinleyeceğim hani, sesim güzel mi değil mi? o zaman da daha teyp yaygın değildi. Ta ki bizim komşularımızdan bir tanesi Philips marka bir teyp aldı, o tekerlek bantlı teyplerden, hatırlıyorsun. Yalvar yakar, dedik

sesimizi al bir duyalım filan. Komşuyu razı ettim ve bir şarkının kaydını aldı, ben de beğendim sesimi. Tuhaf ama!

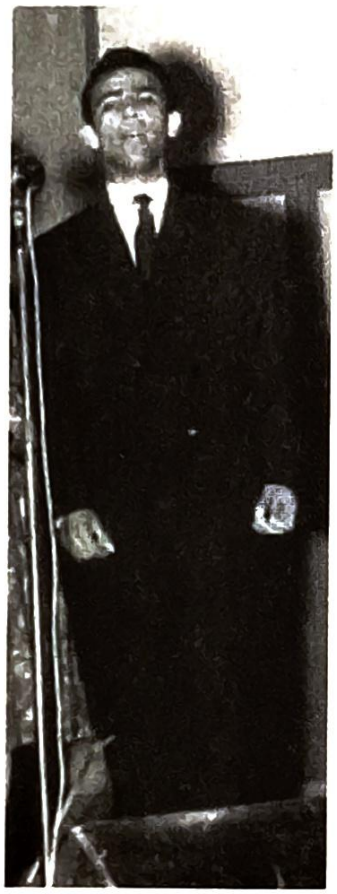

Ahmet Belevi bir konser sırasında.
(Ahmet Belevi'nin arşivinden)

-Aslında insanlar pek kendi seslerini beğenmiyor, özellikle bir yere kaydedilip dinlediklerinde...

-Ama nasıl beğendim? Hangi şarkıcının hangi şarkısını okursam, onu taklit ediyorum onun gibi okumaya çalışıyorum. Ne kadar o sese yaklaşmışsam o kadar iyi okuyorum demek.

-Ki yaşınız 13-14'tü bunları denerken...

-Evet... Tabii bu arada benim futbol tutkum da devam eder...

-Hangi takımda oynuyordunuz?

-Bizim mahalle kulübümüz vardı **"Kanlı Mescit"**, sonra **"Kanlı Mescit"**, **"Yeşilada"** kulübüyle birleşti o zaman, birinci lige çıktık. Ben de birinci ligde oynadım. Daha sonra küme düşünce ben de futbol hayatımı bitirdim.

-Sahada hangi görevdeydiniz?

-Sağ açıktım. **"Kanlı Mescit"**'i biliyorsun, altında futbol sahası vardı, şimdi bahçe oldu. Ben burada top oynuyordum. Bir gün maç yaparken -sahalar da çakıl- yere bir düştüm, boydan boya kan içerisinde kaldım. Peder koşarak geldi, beni bu halde görünce, top oynamayı bana yasakladı. Bu arada Aydın Hikmet dostum ud derslerine başlamıştı. Ben de babama yalvarıyorum *"bana bir ud al"* diye, babam da *"ben oğlumu çalgıcı yapmam"* diyordu.

-O zamanlar müziğe, müzisyene ön yargılı davranılıyordu herhalde...

-Evet, o zaman öyleydi... Almıyor *"oku adam ol, futbolu da bırak, derslerine bak"* diyordu babam. Ben de bu fırsatı yakaladım ya, dedim ki; *"bak baba, ud alırsan futbolu bırakır, derslerime bakarım"*. Babam baktı *"ud alırsak daha iyi olacak"* dedi kendi kendine, *"kaç para bir ud?"* diye sordu bana, dedim *"3 lira"*. Vahan (Bedelian. *eş*) usta vardı, gittim Vahan ustaya bir ud beğendim ucuzundan işte, 3 liraya aldım ve Aydın Hikmet, rahmetli Zeki Taner'den ders alırdı, ondan öğrendiğini gelip bana aktarırdı. Çünkü benim ders alacak param da yoktu yani, ud'u aldık ama ders almak ayrı bir sorundu. Netice itibarıyla ud çalmasını öğrenemedim. O merak yoktu bende. Ama en azından notayı, usul ve makamları bu ud

ve dolayısıyla sevgili Aydın Hikmet sayesinde öğrenmiş oldum. Çalışmalarımız tabii ki daha bir şevkle devam etti, ta ki; etrafta duyulmaya başladı, işte arkadaşlar tarafından *"sesi güzel"* diyorlardı, orda burda okuyoruz. Bir takdir alınca da insanın şevki gelir, biliyorsun... Taa ki, İngiliz Okulu'nun beşinci sınıfında, bir müsamere yapılıyor, dediler ki *"hade bakalım siz de bir grup oluşturun..."*

- Tarih?

-1958... Beşinci sınıfındayız, 17 yaşımızda işte ve Zafer Sineması'nda yapıyoruz bu müsamereyi. Hem tiyatroda oynuyoruz ***"Köşebaşı"*** temsilinde, arkasından da çıkıp Aydın Hikmet, Suphi Kenan -rahmetli Kenan beyin oğlu- ve Arman Ratip...

-Arman Ratip o müsamerede darbuka çalıyordu değil mi?

-Evet, ama aslında piyano çalıyor. Sırf ritim olması açısından bizlere eşlik etmişti. O şeyle sahneye çıktık...

-İlk sahneye solist olarak çıkışınız bu oldu yani?

-İlk çıkış bu, evet... Onun arkasından da ilk defa ve son defa olarak sazla türküler vardı, solistleri yoktu, *"gel bizde de oku"* dediler, aynı müsamerede. Çıktım türkü de okudum, ilk ve son, türkü okumadım ondan sonra.

Güzel Sanatlar Derneği'nin '60'lı yıllarda yer alan konserlerinden biri. Sol kenarda keman çalan kişi Hüseyin Kanatlı. En sağda darbuka çalan Ferahzat Gürsoy, bağlama'da Hüseyin Ateşin, tambur'da Aydın Hikmet, solist Ahmet Belevi...

(Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Türk Müziği'ne yöneldikten sonra, özellikle 1958 yılının sonlarına doğru oluşumuna başlanan* Güzel Sanatlar Derneği*'nde, Ahmet Belevi olarak yükselişiniz gerçekleşiyor.

-Zaten **Güzel Sanatlar Derneği** ile çıkışım devam etmişti.

-"*Ranam *"diye bir besteniz de vardı...

-Evet, ***"Ranam"*** şarkım ilk bestemdi, notası falan çıktı mı bilemiyorum...

-Bir de "78" devirli plağınız vardı?

-Plak işi o ayrı bir dönemdi, '62'de olandır... *"Ranam"* '60'tan önceki bir bestemdir, onu birkaç konserde okudum o kadar, ondan sonra o arşivde kaldı. Tabii '63 hadiselerinden sonra dernek de dağılınca, o da kaderin bir cilvesi diyelim... Mecbur kaldık, o iş dağılınca yön değiştirdik, belki bilinçli beki bilinçsiz ama ondan sonra da öyle olageldi.

Ahmet Belevi'nin solist olarak yer aldığı bu konserde, sol tarafta keman çalan kişi Mustafa Kenan, arkla solda klarnet'te Zeki Taner, yanında kanun'da Keğam Celalyan, ud'da Dt. Adnan Hakkı, tambur'da Aydın Hikmet ve piyanda ise Jale Derviş...
(Ahmet Belevi'nin arşivinden)

-Bu süreçten sonra ilk olarak Ahmet Belevi Trio'yu kurdunuz değil mi?

-Evet... Ondan sonra orkestra oldu.

-Solistlikte ön plana çıkmanız bu dönemlerde miydi?

-Yok, ondan sonraydı... '63'ten '65'e kadar Trio devam etti, sonra orkestra olarak devam etti.

-Bu arada siz Girne Boğaz'ına da gidiyordunuz orda mücahitlerin kurduğu bir topluluk vardı...

-"**Fırtınalar**", evet...

MÜZİK DÜNYASI

Hazırlayan: TEKİN YÜKSEL

YERLİ TOPLULUKLARIMIZ - 3

BELEVİ VE ARKADAŞLARI

Ahmet Belevi, Güzel Sanatlar Derneği'nden ayrıldıktan sonra daha ziyade Batı Müziği türündeki oluşumları gerçekleştirdi. Bunlardan biri de "**Belevi ve Arkadaşları**" topluluğuydu...

(Bozkurt gazetesinden)

-Artık solist olarak da öne çıkmaya başlamıştınız bu dönemlerde...

-Evet... Zaten '70'lerden sonra orkestramız dağıldı. Kimisi tahsile gitti, kimisi şuraya buraya... Bu defa da diğer orkestralarla, ya şurdan burdan transfer ettik, eleman transfer et tik, veya başka orkestralar eşliğinde programlara devam ettik.

-İlk "78" devirli plaktan bahsedelim biraz daha...

-"78" devirli plağımın kaydı 1962'de yapıldı, 1963'te piyasaya çıktı. ***"Olimpia"*** bir yüzü, diğer yüzü ise ***"Elveda Artık Sana"*** idi. Diğer plak da rahmetli Kadri Şençalar'ın ***"Bahçemdeki Son Goncayı"*** ve ***"Yaralı Kalbim"*** idi.

-Yani iki plak olarak mı çıkmıştı?

-Evet, iki "78"lik plak olarak çıkmıştı, ikisi de aynı tarihte. Bir süre sonra ikisinin karışımından bir "45"lik yapmıştık. Zaten "45"lik modası o zamanlar, 1963'lerde başlamıştı, ondan sonra "45"lik çıktı, arkası ne oldu bilmiyoruz. Biliyorsun biz bunun içinde açık hava hapishanesinde yaşadık. Lefkoşa'nın dışına bile çıkamazdık, nerde kaldı ki İstanbul... '71'de gittiğimde (İstanbul'a) aradım sordum, ne plağımı bulabildim, ne de şirketimi...

-'80'li yılların başında birlikte müzik de yapmıştık, hatırlıyor musunuz?

Ahmet Belevi, Boğaz bölgesine bağlı mücahitlerden oluşan **FIRTINALAR** grubuyla birlikte...

(Ahmet Belevi'nin arşivinden)

-Elbette... Sen daha ortaokula gidiyordun, uzun seneler Dome Hotel'de birlikte müzik yaptık... Biliyor musun benim en büyük onurum nedir? Her şeyi bir kenara bırak; parayı pulu... Bütün müzisyenlerin bana "abi" olarak hitap etmesi benim için en büyük gururdur. Buna o kadar mutlu oluyorum ki sorma gitsin...

(Röportaj tarihi: 05.01.1999)

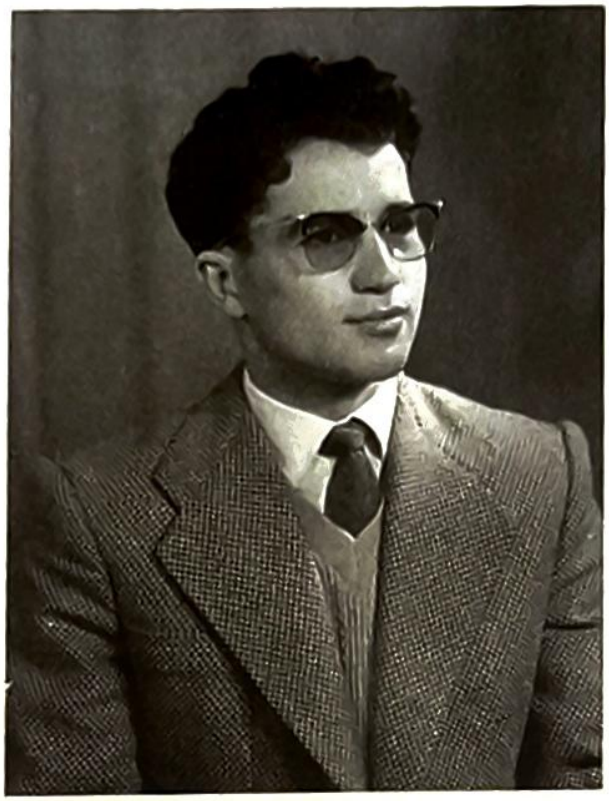

ERDOĞAN RİFAT
(05. 04. 1936 - 24. 12. 1963)

Giriş:

Erdoğan Rifat; kimisine göre Kıbrıs Türk toplumunun mücadele günlerinde şehit düşmüş bir mücahit. Bugün Lefkoşa'da bir sokağa adı verilmiş. Ama diğer yandan Erdoğan Rifat; Kıbrıs Türk müzik tarihimizde bir mihenk taşı. Sesiyle toplumun en bunalımlı dönemlerinde insanımızın kalbine su serpen, ses kayıtları günümüze kadar gelebilmiş, Zeki Müren'in takdir ettiği bir ses sanatçımız. Özellikle '50'li yıllarda Türk Müziği'ndeki yorumuyla, dönemin en önemli solistlerindendi. İlk olarak 1955 yılında Abdülazim Aziz topluluğunda solist ve korist olarak görev aldı. Türkiye'de de konserler veren Erdoğan Rifat, Rumlar tarafından 24 Aralık 1963 yılında Lefkoşa'nın Kumsal bölgesine gerçekleştirilen saldırıda şehit düşmüştür.

intro:

According to some, Erdoğan Rifat is a martyred freedom fighter who died during the Turkish Cypriot's fight for freedom. Today his name is given to a street in Lefkoşa. Alternatively Erdoğan is a touchstone in the history of Cyprus Turkish music. Pouring cool water onto the hearts of our people during their most difficult times, his voice recordings have survived to this day. His voice was one commended by famous Turkish singer Zeki Müren. He was one of the most important singers of his time, especially with his own interpretations of Turkish music during the 50 s. In 1955 he started as a soloist with the Abdülazim Aziz Group. Erdoğan Rifat gave concerts in Turkey. On the 24th December 1963 he was martyred by the Greeks during the attacks carried out in the Kumsal area of Lefkoşa.

-Şht. Erdoğan Rifat'ın eşisiniz Nevin Hanım. Birçokları onu "Şht. Erdoğan Rifat" olarak biliyor ama özellikle '50'li yıllarda müzikal yönüyle, solistliğiyle önde olan birisiydi. Siz onu en yakın tanıyan kişilerdensiniz. Onun karakterini, normal hayattaki davranışlarını, düşüncelerini bilen bir kişisiniz. Sn. Ahmet Belevi ise, özellikle 50'li yıllarda aynı sahneyi paylaşmış ve müzikal yönünü iyi bilen bir sanatçımız. Önce Nevin hanımdan, Şht. Erdoğan Rifat'ı bizlere anlatmasını rica ederek sohbetimize başlayalım dilerseniz.

-Nevin Erdoğan (NE): Erdoğan Rifat, 24 Aralık 1963 Kumsal baskınında şehit olmuştu. Onun yaşamı 5 Nisan 1936 tarihinde Lefkoşa'da dünyaya gelerek başladı. Çocukluğundan beri müziğe olan aşırı tutkusu onu şarkı söylemeye yöneltmişti. O; ud, keman, cümbüş de çalardı. Keman

dersi alıyordu rahmetli Fikret Özgün beyden. Ve sabahlara kadar çalar beste yapmaya çalışırdı. Birkaç bestesi vardı ama taşınma sırasında kayboldu.

-Erdoğan beyi çocukluk yıllarında müziğe heveslendirecek aileden birileri var mıydı?

-(NE) Böyle birisi yoktu. O kendi kendini yetiştirdi. '50'li yıllarda **Abdülazim Aziz Topluluğuna** katılmıştı. Orada solist ve korist olarak görev aldı.

-Burada Sn. Ahmet Belevi'ye sözü vermek istiyorum... '50'li yıllarda* Abdülazim Aziz topluluğu, Kâmran Aziz ve Arkadaşları, Güzel Sanatlar Derneği, Mustafa Kenan Fasıl Heyeti *gibi oluşumlar, dönemin önde gelenleriydi. Bir de o yıllarda Kıbrıs Radyo'sunun yayınları başlamış, bu yayınlara sanatçılarımız program vermekteydiler. Bu konuda neler söyleyeceksiniz?

Nevin Erdoğan, eşiyle nikâh günü...
(Nevin Erdoğan'ın arşivinden)

-Ahmet Belevi (AB): Dediğiniz gibi o dönemlerde radyo programları yapılıyordu. Radyo programlarını yapan da genelde üç gruptu. Bu gruplar; Abdülazim Aziz topluluğu, Mustafa Kenan topluluğu ve Zeki Taner topluluğuydu. Bu gruplarımız Kıbrıs Radyosu'na haftalık programlar veriyorlardı. Ben şöyle hatırlıyorum Erdoğan Rifat'ı: Müzikte daha amatör bile değildim, dinleyiciydim sadece. Rahmetli Erdoğan, radyo programlarına çıktığında merakla beklerdik bugün hangi şarkıyı okuyacak diye. Hatta Erdoğan arabasıyla bizim mahallede, Samanbahça'nın girişinde bulunan bir eve gelirdi. Biz 14-15 yaşlarındaydık. Radyoda sesini dinlerdik ya, merakla onu görmek için koştururduk.

-O dönemlerde gayet popüler biriydi, değil mi?

-(AB) En popüler şarkıcıydı o zaman.

-Okuduğu şarkılar da, o dönemin en popüler şarkılarıydı herhalde...

-(AB) Şöyle bir repertuar oluşturuyorlardı o zaman: Koro; klasik parçaları seslendirirdi, solistler de -ki benim katıldığım **Abdülazim Aziz topluluğunda** da öyleydi- günün sevilen şarkılarını seslendirirlerdi. O dönemlerde Erdoğan Rifat, Yezdan Mustafa vardı solist olarak. Ben de ilk koraya korist olarak girdim, daha sonradan bana da ufak tefek solistlik görevi vermeye başlamışlardı. Ben '58 yılında girmiştim **Abdülazim Aziz topluluğuna**. Erdoğan '55'lerden beri devam ediyordu bu toplulukta.

Erdoğan Rıfat
(Nevin Erdoğan'ın arşivinden)

-Abdülazim Aziz topluluğu ***dağıldıktan sonra Erdoğan Bey müziğe devam etmiş miydi?***

-(AB) Zaten 1963 olaylarından sonra, 1964'te her şey bitmişti...

-Erdoğan Rifat'ı iki yönüyle ele alıyoruz bu röportajımızda. Biri müzikal ikincisi de şehitlik yönüyle. Nevin hanım Erdoğan Bey nasıl şehit düşmüştü?

-(NE) Öncelikle Erdoğan'ın çok iyiliksever, vefalı bir kişiliği olduğunu belirtmek isterim. Hatta Kumsal baskınında bile o akşam arkadaşlarının yardımına mevziden mevziye koşuyordu. Güçlü silahlarımız olmadığı için Erdoğan kendi av tüfeğiyle müdafaa ediyordu bulunduğu bölgeyi. Rumlar; Kanlı Dere'den ve Un Fabrikası'ndan Kumsal mevkiine büyük bir kalabalık halinde baskın yaptılar. Rüzgârlı ve çok soğuk bir geceydi. Bir anda silah sesleri duymaya başladık. Bir de baktık ki kapıları kırdılar evin içerisine girdiler ve her tarafı makineli tüfekleriyle taramaya başladılar. Silahı-

mız olmadığı için kendimizi müdafaa etmemiz zordu. Bir karışıklık yaşanıyor, çocukların çığlıkları, bağrışmalar... Bir kıyamettir koptu, nerden geldiğimizi bilemedik. Silah sesleri, kadınların çocukların çığlıkları, kırılan kapılar... Diğer taraftan da Rumların bağrışları, o karanlığın ve rüzgârın içinde bir bıçak gibi yırtarak gidiyordu. Yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Kızım Beste ve oğlum Eser'le birbirimize sarılarak ölümü bekledik. Erdoğan maalesef vurulmuş fakat ben onu görmedim. Çocukları susturduğum zaman Rumlar öldüğümüzü zannederek evi terk edip diğer evlere geçtiler. Yanımızdaki evde Mualla Şevki vardı, Ahmet beyin bahsettiği topluluklarda yer alırdı ve Süheyla İleri vardı, o da Erdoğan'ın topluluğundaydı.

-(AB) Yıldan Şenol ve Cevat Şekeroğlu da vardı...

-(NE) Mualla hanımın evine geçti Rumlar. Bir kıyamet de orada koptu. Onların kızlarını alarak Abdülazim Aziz beyin evine gittiler. Bugünkü Barbarlık Müzesi'nin karşısında. Onların evinde toplamışlardı Kumsal halkını. Oradan da alıp Rum tarafına götürmüşlerdi.

-Bunlar tabii ki unutulmaz ve yaşanmışlığıyla bir döneme ışık tutacak, ders çıkarılması gereken olaylar. Bunun yanında Erdoğan Rifat'ın müzikal yönüyle de anılması ve yaşatılması gerekliliğine inanıyorum. Ve Erdoğan beyin o yıllarda okuduğu şarkıların kayıtları da var elimizde. Tüm bunlar kalıcılık adına önemli çalışmalar. İnsanlık yönüyle ilgili Ahmet Bey siz neler söylemek istersiniz?

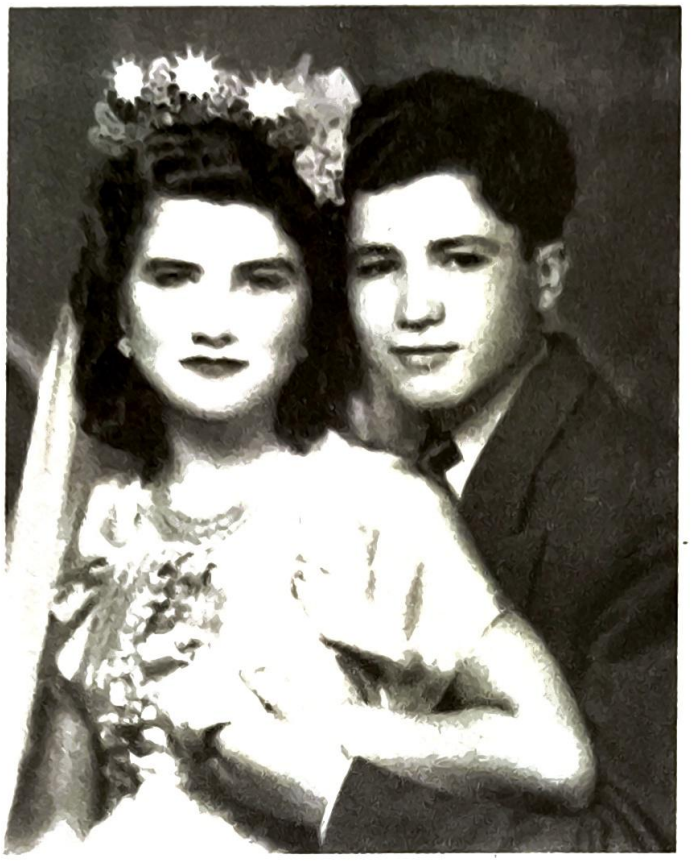

(Nevin Erdoğan'ın arşivinden)

-(AB) Bize ağabeylik yaptı. Biz ondan küçüktük 5-6 yaş. Bir işimiz bir derdimiz olduğunda, kendi işini bırakır bizlerle ilgilenirdi. O yıllarda bizler 18-19 yaşlarındaydık ve gençtik, psikolojik sorunlar yaşıyorduk zaman zaman, her gencin başına gelebilecek cinsten (gülüyor). Bu sorunlarımızla ilgilenir, moral verirdi bizlere, doğru yolu gösterirdi.

-Peki, mizacı nasıldı, sakin biri miydi?

-(AB) Sinirlendi mi kendisini kimse tutamazdı. Çok seyrek sinirlenirdi fakat sinirlendiğinde çok sert birisi oluverirdi.

-O yıllarda "kapalı devre" bir hayat hüküm sürmekteydi, özellikle 50'li yılların sonu '60'lı yılların ortalarına ka-

dar. Fakat her zaman olduğu gibi insanların hayalleri; tel örgülerle, silahlarla, ölüm korkusuyla bile köreltilemezdi. Mutlaka sizin de (Ahmet Belevi) o dönemlerde müzikle ilgili hayalleriniz vardı. Sadece Kıbrıs'ta beğenilmek değil Türkiye'ye de açılmak, sesini duyurmak gibi. Böyle bir düşüncesi var mıydı Erdoğan Rifat'ın Nevin Hanım?

Nevin Erdoğan'ın bahsettiği; Zeki Müren'in, Erdoğan Rifat'a imzalayarak verdiği "Yaşamak Zevki" isimli Muhayyer kürdi şarkının kapaklı notası... (Nevin Erdoğan'ın arşivinden)

-(NE) Evet vardı. Türkiye'ye gitti, orada birçok konser verdi. Bu konserler '61'de oldu, daha önceleri de '50'li yılların sonlarına doğru da gerçekleştirmişti. Bu konserleri; Adana' da, Ankara'da vermişti. Zeki Müren'le de tanışmıştı. Hatta Zeki Müren'le şöyle bir anısı vardı, Türkiye'de tanışıp kucaklaşmışlar ve "*benim sesime benzeyen Erdoğan Rifat mısın sen?*" demişti kendisine. Ayrıca Erdoğan'a imzalı resmini ve bir şarkısının notasını da vermişti.

-(AB) Stil olarak sesleri benziyordu, yalnızca Erdoğan'ın biraz daha tiz bir sesi vardı. Okuyuş stili aynıydı. Zaten hepimiz de müziğe başlarken birisini örnek alırdık. O yıllarda şöyle değerlendirmeler yapılırdı örneğin; "*Zeki Müren'in şarkısını güzel okudu ama şurasındaki gırtlak nağmesini onun gibi yapamadı*" derlerdi. Sanki mecburiyet varmış gibi (gülüyor).

-Erdoğan beyin Türkiye'de konserler verdiğinden bahsetmiştiniz. Peki, bu konudaki düşüncesi neydi, orada kalıp müzikte ilerlemeyi düşünüyor muydu?

-(NE) İlerideki amacı buydu, duruma göre kalabilirdi de...

-Peki, Zeki Müren'le tanıştıklarında Zeki Müren; "*benim sesime benzeyen Erdoğan mısın sen*" ***demişti. Demek ki bu tanışıklıktan önce Zeki Müren, Erdoğan Rifat'ı biliyor hatta bir şekilde okuduğu şarkılardaki performans hakkında da fikir sahibiydi, ne dersiniz?***

-(AB) Sanırım bandını götürmüş veya daha önceleri göndermişti Zeki Müren'e.

-Belki de bugün Türkiye'de olmuş olsaydı, sayılı sanatçılar arasında o da yerini alırdı...

-(NE) Kıbrıs halkı Erdoğan'dan çok şeyler bekliyordu ama ne yazık ki ömrü vefa etmedi. Çok daha güzel şeyler olabilirdi. En verimli çağında, 26 yaşında şehit düşmüştü.

-Sn. Ahmet Belevi; siz Erdoğan Rifat'ı müzikal açıdan rahatlıkla değerlendirebilecek bir konumdasınız. O yılların şartlarını, müziği bilen bir kişi olarak, böylesi bir ortam içerisinde yoğrulan müziğimizde Erdoğan Rifat'ı nasıl değerlendirirsiniz?

-(AB) Gayet iyi bir solisti Erdoğan Rifat. Onu severek dinlerdik ve daha önce de bahsettiğim gibi; bizler şarkı söylemeye başlamadan önce O'nun hayranıydık.

-O yıllarda solist olarak sivrilmek de önemliydi. Ve toplum; söz konusu yıllarda sanatçısına galiba biraz daha sahip çıkıyordu...

-(AB) Daha toplu, birbirine bağlanmış bir toplum vardı o yıllarda.

-Peki, son olarak neler söylemek istersiniz. Özellikle bu gibi değerlerimizin anılması, yaşatılması konusunda?

-(AB) Gönül isterdi ki bu gibi insanlarımız her zaman anılsın. Anısına bir konser düzenlensin veya bir parka, müzikle ilgili bir yere ismi verilsin. Çünkü Erdoğan Rifat, tıpkı diğer değerli insanlarımız gibi bu topluma, müzik kültürümüze emeği geçmiş bir insanımızdır. Değerlerimizi biz değerlendirmezsek kim değerlendirecek? Amerika'da mı

versinler adını, yoksa Türkiye'de mi? Kaldı ki biz Türkiye'nin bazı sanatçılarının isimlerini bazı yerlere vermişizdir. Örneğin Barış Manço parkı. Tamam, güzel, Barış Manço'nun ismini versinler ama önce kendi değerlerimize sahip çıkalım, isimlerini bir yerlere verelim. Ondan sonra Barış Manço' nun, Zeki Müren'in de ismini verelim. Verilmesin demiyorum ama öncelik konusuna dikkat edilmesi gerekiyor.

Erdoğan Rifat bir konser anında. Büyük bir ihtimalle **Güzel Sanatlar Derneği**'nin konseri olan bu fotoğrafta arkada yer alan kanun çalan kişi Keğam Celalyan, yanında ud çalan kişi ise müziğimizin bir başka duayenlerinden Aydın Hikmet...

(Nevin Erdoğan'ın arşivinden)

-Sanırım bizler kendimize sahip çıkmayı daima ikinci plana itiyoruz. Genelde kendi insanlarımızı atlıyoruz ve ondan sonra da "ya şunu unuttuk, doğrudur sahip çıkılması gerekir" diyoruz...

-(AB) Biz kendi kendimize sahip çıkmazsak başkası hiç çıkmaz, değil mi?

-(NE) Bu değerlerimizin ikinci planda kaldığını düşünüyorum ama inşallah ileride bu değerlerimize sahip çıkılır. Pek ummuyorum ama inşallah diyorum.

(röportaj tarihi: 29.12.2001)

RAHMİ ÖZSAN
(08.12.1943 -)

Giriş:

İlk müzik yaşantısına, 1958 yılında kurulan **Güzel Sanatlar Derneği**'nde önceleri ritim sazla daha sonra şolist olarak, aynı zamanda derneğin tiyatro bölümünde oyuncu olarak başladı. 1959 Kasım'ında Erkek Lisesi salonundaki bir konserde ritim saz çalarken bir solistin konsere gelmemesiyle sahneye çıkıp ilk Türk Müziği eserini okumaya başladı. Kıbrıs Televizyonu'nda **Güzel Sanatlar Derneği**'yle yaptıkları programlarda solist olarak şarkılar seslendirdi. 1963 yılından sonra **Kâmran Aziz ve Arkadaşları** topluluğuna katılarak batı müziğinde solist olarak görev yaptı. 1964 yılında kurulan **Bayrak Kuartet**'in ilk elemanları arasında yer aldı.

intro:

He began his musical career playing a rhythm instrument with the Fine Arts Association, founded in 1958, later performing as a soloist. At the same time he began acting with the association's Theatre department. In November 1959 at the Boys Lyceum, he performed his first Turkish Music composition, on the rhythm instrument on stage at a concert in the school's hall, when a soloist failed to turn up. He sang as a soloist on Cyprus Television on programmes made by the Fine Arts Association. After 1963 he joined the group "Kamran Aziz & Friends" as a soloist, performing western music. Later he was one of the first members of the "Bayrak Quartet" formed in 1964.

-Uzun yıllar müziğimiz içerisinde emek verdiniz. Daha sonra yurtdışına gidişiniz bir anlamda müziği de bırakmanıza neden oldu...

-Evet, emekli oldum...

-İlk yayınladığım "Kıbrıslı Türklerde Müzik-1" kitabımda sizin isminize "Kâmran Aziz ve Arkadaşları" topluluğunda rastladım. Ama onun öncesinde sizin müzik çalışmalarınızın olduğunu biliyorum. Dilerseniz ilk müzik çalışmalarınızdan bahsederek başlayalım sohbetimize...

Rahmi Özsan **GSD**'nin bir konserinde. En sağda Ahmet Belevi, Yanında Hatice Sögüt ve Suna Sel... (Rahmi Özsan'ın arşivinden)

-Ben ilk müzik yaşantıma, **Güzel Sanatlar Derneği**'nde başladım. Önceleri tiyatro bölümünde oynuyordum ama müziğe her zaman ayrı bir aşkım vardı. Ayrı bir tutkum vardı. Hep sıra beklerdim bir gün belki bana da fırsat doğar diye. Bu arada tiyatroda, televizyonda tiyatroda oynuyordum. Dıştan gelen bir solistin son gün sahneye çıkmaması nedeniyle bana fırsat doğdu. 1959 Kasım'ında Erkek Lisesi salonundaki bir konserde ritim saz çalarken sahne aldım ve orda iki şarkı ile Türk Müziği okumaya başladım.

-Güzel Sanatlar Derneği*'nde değil mi?*

-Evet... O zamanlar bir perdelik bir oyun, bir saatlik de Türk Müziği programları yaparak yılda 3-4 aktivite gerçekleştiriyorduk. Tiyatrodan müziğe geçişim o oldu, ondan sonra 1961'de tiyatro bölümü dağıldı, işte **"İlk Sahne"**yi kurdular onlar başka bir yere gitti, Güzel Sanatlar Derne-

ği'nde biz daha fazla müzikle ilgilenmeye başladık. Orda artık ben de kendime bir yer edinmeye başladım. Benim de bir tarzım vardı, o tarzı toplum kabul ettikçe ben daha da heyecanlanıp daha da çok çalışmaya başladım.

-Ne tür şarkılar okuyordunuz, repertuarınızda hangi şarkılar vardı hatırlıyor musunuz?

-**Güzel Sanatlar Derneği**'nde en klasiğinden en modernine kadar en popüler, günün şarkılarına kadar her türlü repertuarımız vardı. Koro halinde okuduğumuz Türk Müziği eserlerini ***"Tuti Mucize"***lerden ***"Karadır Kaşları"***na kadar her türlü... Buna ek olarak dediğim gibi o günün popüler şarkıları. İşte *"Zehir etme bana hayatı cananım..."* neyse (gülüyor)...

-Peki, Rahmi Özsan'ın o günlerde herhangi bir şarkıyla örtüştürüldüğü oldu muydu? Yani işte "şu sanatçı şu şarkıyı çok iyi okuyor" gibi...

-Vardı... Mesela benim Selahattin Pınar'ın bir hüzzam şarkısı vardı; *"Gecenin matemini aşkıma örtüp..."* diye, bir de yine o devrelerin Zeki Müren'indi galiba bir şarkısı vardı; *"Seni sevmek, sana sarılmak, senin olmak dileğim. Bu elemler yeter artık, beni üzme meleğim..."* diye...

-Bu şarkılar sahne aldığınızda olmazsa olmazlardı herhalde?

Proğramını kısa kesen ve sadece 3 şarkı okuyan solist Rahmi Özsan da, "Ağlarım" isimli parçasiyle beğenilmişti.

Bayrak Kuartet geçen Kasım ayından sonra, ilk sahne konserini geçen Salı günü Zafer Sinemasında vermiştir. Topluluğun iki solisti Rahmi Özsan ile Ersel Kaltaoğlu ve Ritim sitaris

ve Rahmi Özsan'ın sadece üç şarkı söylemesinin sebebini anlayamadık. Okunan şarkılar da, devrini çoktan kapamış, unutulan melodiler sınıfına geçirilmiş şarkılardı. Misal olarak Ersel

Halkın Sesi gazetesinde çıkan Rahmi Özsan'la ilgili bir haber...

-Evet... Bir de yine o günlerin popüler bir şarkısı vardı, *"Gel gitme kalmasın gözüm yollarda"* diye... Çünkü ben onu televizyonda da ilk CBC (Cyprus Broadcasting Coorporation - Kıbrıs Yayın Korporasyonu. *ea*) televizyonuna **Güzel Sanatlar Derneği**'nin bir solisti olarak ilk çıktığımda, ilk okuduğum eserdi. Bütün Kıbrıs'a yayıldığı için her gittiğim yerde bunu isterlerdi.

-Hangi yıllardaydı bahsettiğiniz Televizyon programları?

-1961...

-Orda canlı program mı yapıyordunuz?

-Canlı programdı, kayıt yoktu. Ne yaparsanız (çalarsanız) o dağılırdı (dinlenirdi) halk'a. Ve orda bu iş biterdi, hatalıysa hatalı olarak çıkardı.

-Süresi ne kadardı televizyon programlarının ve hangi günler yayınlanıyordu?

-Cuma günleri Türklere özel yayın olurdu, işte Türkçe filmler oynatılırdı, canlı programlar yapılırdı. Bir de bunun dışında milli günlerin ayrı bir günü olurdu, ne güne düşerse, Pazartesi, Salı neyse... Ama Türkçe yapılan programlar Cuma akşamlarıydı benim hatırladığım. Çünkü çocuk programına da çıkar ve küçük oyunlar hazırlardık. Mesela Nasreddin Hoca'nın hikâyelerini, oyuna adapte ederlerdi, iyi saatte olsun Ahmet Gazioğlu yapıyordu o programı. Hocamız, ben, Hilmi Özen, Ayla Haşmet, bir de Görey Şemsettin diye bir arkadaşımız vardı, şimdi doktordur, İstanbul'a yerleşmiştir sanırım. Nasreddin Hoca rolünü o oynardı biz de değişik karakterleri oynardık. Hilmi, ben ve Ayla. Her Cuma böyle bir programımız vardı, canlı oluyordu.

-Televizyon programında **Güzel Sanatlar Derneği'***nin grubunda kimler yer alıyordu?*

-Ahmet Belevi, Suna Sel vardı, hatta benim o ilk solo programımda Nil Burak da benim koromdaydı, bana eşlik ediyordu. Hatice Söğüt, rahmetli Erdoğan Rifat vardı...

-Erdoğan Rifat da çok iyi bir solisti...

-Çok büyük bir sesti... Çok güçlü bir sesti. Çok duygusal bir ağabeyimizdi, Allah rahmet eylesin. Büyük bir kayıp oldu bizim sanat çevremiz için.

-O zamanlar, bugünkü gibi internete girip de nota, şarkı indirme olanaklar yoktu. Sizler şarkıları nasıl çıkarıyordunuz, notalarını nasıl yazıyordunuz?

-Aydın Hikmet kardeşimiz, bu işe kendisini çok ciddi bir şekilde adamış birisiydi. Onun kişisel mücadelesiyle Türkiye'den notalar getirtirdi, burada diğer grupların elinde olan notaları alırdı, kendi çabasıyla çok genç yaşta şef görevi yaptı. Yani Türk Müziği'ni halk'a indirgeyen ve halkın malı haline getirten, tekrar o heyecanı yaşatan tek adam oldu benim gözümde, Aydın Hikmet. Ondan önce veya o devrelerde değişik gruplar vardı, bunlar radyo programları yaparlardı. Mesela Mustafa Kenan beyin bir saz heyeti vardı. İşte rahmetli Zeki Taner Bey onun ekibindeydi, Mustafa Anlar hatırladığım kadarıyla. Abdülazim Aziz, Şivane Aziz'lerin ayrı bir grupları vardı. Abdülazim bey keman, eşi piyano çalıyordu... Hemen hemen aynı kişiler değişik gruplarda saz çalarlar, icra ederlerdi, onların koroları, soloları vardı. Onlar bizden daha da eskidir ve kendilerine radyoda bir yer edinmişler, programları vardı. Biz **Güzel Sanatlar Derneği** olarak çok çok sonraları o mertebeye eriştik. Yani radyoda bizlere özel program verilsin veya televizyo-

na çıkalım... Küçümseniyorduk daha doğrusu. Hep gencecik olduğumuz için...

-Bir güvensizlik mi vardı?

-Tabii... Herkes kendi çevresiyle kendine bir yer ediniyordu. Zaman aşımında kendimizi kabul ettirdikten sonra, popüler çevreler, kişiler olarak bizlere de bu imkânlar tanındı.

Fotoğrafın en sağında viyolonsel çalan kişi; Vecihi Turgay, kanun; Taner Ertuğrul, ud; Aydın Hikmet, klarnet; Himmet Hüseyin Cincer, keman; Namık Çomunoğlu... Ayakta olanlar, soldan; Rahmi Özsan, Suna Sel, Ahmet Belevi, Jülide Işıkman...

(Rahmi Özsan'ın arşivinden)

-Benim birinci kitabımda (Kıbrıslı Türklerde Müzik-1) da yer verdiğim kadarıyla* Güzel Sanatlar Derneği*'nin birçok aktivitesine rastlıyordum basında. Ve kurumsallaşmış bir yapıya sahip olarak görülüyordu...

-Evet öyleydi... Çünkü bugün bir bakarsınız yani Kıbrıs'ta tiyatronun temelinde, ciddi şekilde temel atmasında, müziğimizde de aynı şekilde, çok büyük çabaları olmuş gruptu, arkadaş grubuydu. Bu işe hakikaten gönül vermiş ve düşünün o devrelerde, yani şimdiki gibi televizyonlarda veya sahalarda şurda burda aktivite yapmanıza imkân yoktu. Ya kulüp köşesinde, kahvehanede pinekleyeceksiniz... Böyle güzide insanların biraraya gelmesi ve dediğiniz gibi kurumsallaşması pek kolay olmadı ama bunun yanında bize ağabeylik yapan rahmetli Nazım Ali İleri, İsmet Güney hocamız, Samiye Mustafa hanımefendi, Hüseyin Kanatlı gibi ağabeylerimiz bizlere yön göstermişler, aktivitelerimize tamamıyla konsantre olabilmemiz için teknik, bürokratik işleri yüklenmişler. Biz de bütün o sevgimizle, aşkımızla bir şeyler yaratmaya çalıştık. Ve o günün şartlarına göre de çok çok başarılı olduğumuza inanıyorum... Elimde bir resim vardır o dönemlerden, bu resme bakarak başka kimler vardı diye söyleyim isterseniz; Vecihi Turgay, Taner Ertuğrul, Aydın Hikmet, Himmet Hüseyin Cincer, aynı zamanda bizlerin folklor ekiplerinde klarnet de çalıyordu, Namık Çomunoğlu, ben, Suna Sel, Ahmet Belevi ve Jülide Işıkman...

-Suna Sel ismine de o dönemin gazetelerinde bayağı rastlamıştım...

-Suna; çok güzel bir sesi olan birisiydi, 1963 yılında evlenip İngiltere'ye gitmişti. Bu aralar sık sık Kıbrıs'a gelir ama gittiğinden beri pek uğraşmadı, çok güzel, tatlı bir sesi vardı... Bundan önce Adnan Bey vardı burda işte, keman çalardı, Hüseyin Ateşin ud çalardı bizde, hocamız, tekrar Daniş diye başka bir kardeşimiz vardı...

-İsmet Daniş miydi?

-Yok... İsmini hatırlayamayacağım özür dilerim. Türkiye İş Bankası'nda memurdu ve o da bir ud sanatçısıydı.

-Kâmran Aziz ve Arkadaşları ***topluluğuyla ilgili, kitabımda da yayınladığım bir gazete haberinden alıntı yapmak istiyorum size;*** **"topluluk solistliğini Fikret Özgün, ben ve Rahmi Özsan ile sürdürüyorduk."** ***Bunu Kâmran Hanım anlatıyor;*** **"ancak Rahmi'nin ayrılmasıyla Ayer Kâşif ve Faiz Raif solistlik yapmaya başladı..."** ***sizin Kâmran Aziz'le çalışmaya başlamanız nasıl oldu?***

Rahmi Özsan, Kum Saati program çekiminde...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Güzel Sanatlar Derneği'nde işte bu 1963 olaylarıyla beraber, Aydın Hikmet'in yurtdışına gidişi, pek çok arkadaşların artık mevzilere çekilmesi, sazının yerine silah tutmasıyla birlikte bir çöküş devrimiz oldu. Çöküş değil de susuş

devrimiz oldu. Bu arada Ferahzat Gürsoy, Kâmran Hanımın bateristiydi, işte *"Kâmran Hanım sizi aramızda görmek ister"* filan dedi, önceleri ben pek dikkate almadım çünkü benim dışımda bir olaydı. Hiç deneyimim olmadığı için (Batı Müziği'nde), tereddüdüm vardı. Nihayet ısrarla gittik, Jale (Derviş) Ratip Hanımefendi de vardı, benim çok sevdiğim saydığım birisidir.

-Piyanistimiz Arman Ratip'in annesi...

-Evet, Arman'ın annesi... Onu da okul faaliyetlerinden tanıdığım için kıramadım, gittim. Korka korka... Önce koroda, daha sonra bana solo vermeye başladılar ve ondan sonra da solistleri oldum. Kâmran Hanımın, benim Batı Müziği'ne geçişimde çok büyük katkıları olmuş bir hanımefendidir. Ona burdan saygılarımı, sevgilerimi iletirim. Pek kolay olmadı, yani o Türk Müziği kulağından, o duygularından Batı Müziği'ne geçmek... Ama bu sıkıntıyı da bana pek yaşatmadılar, sağolsunlar her ikisi de.

-1965 yılından Halkın Sesi gazetesinde yayınlanan ve Konur Alp'in yazdığı bir yazıda, Veremle Savaş Derneği'nin bir eğlence gecesi olmuştu ve yazısında size değiniyordu:* "Rahmi Özsan'ın sesini Türk Müziği'nde dinlemeye alışmış olduğumuzdan Batı Müziği'nde başarılı olup olamayacağını zaman gösterecektir, kendisine başarılar" *demişti...

-Doğrudur... İlk konserimizdi o Kâmran Hanımın grubuyla. Birden beni Türk Müziği'nden Batı Müziği'ne geçişimde, Konur Alp de Türk Müziği'ne gönül vermiş birisiydi. Bir solo heyecanı vardı, müzisyen olma heyecanı vardı.

Kendine göre kritik'i doğrudur. Dediğim gibi kolay olmadı ama...

-Hangi şarkıları seslendirmiştiniz Batı Müziği'nde, ne tür müzikler yapıyordunuz?

-Kâmran Hanım daha çok böyle İtalyan, İspanyol, Fransız şarkılarını Türkçeye adapte ederdi, Türkçe söz yazardı.

Rahmi Özsan, Kum Saati program çekiminde- 20.05.2006...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Ki sanırım Türkiye'de "aranjman" denilen bu tip çalışmalara Fecri Ebcioğlu başlamadan önce Kâmran Hanım yabancı şarkılara Türkçe söz yazmaya başlamıştı...

-Evet, Kâmran Hanım bunu yapıyordu... Aranjman yapıyordu, söz yazıyordu... Mesela *"Kuanto Kaliyenta Del Sol"* diye, hâlâ bugün gündemde olan bir İspanyolca şarkı vardı,

onun aranjmanını Kâmran Hanım yapmıştı; *"Gün Batarken Güneşin Işığında..."* falan diye... Ondan sonra İtalyanca *"Mi Sono İn Amorato Di te"* diye bir şarkı vardı, onun Türkçesini yapmıştı. Mesela Fecri Ebcioğlu'ndan önce Adamo'nun *"Her yerde kar var"*ını değişik sözlerle yapmıştı. Tabii "küt" diye Adamo Türkçe sözlerle gelince onunki şey yaptı ve Kâmran hanımın yaptığı hasıraltı oldu bir anlamda. Ondan sonra gene bir Fransız bestecinin eserlerini, *"Jö Tantan"* diye bir şarkısı vardı onu Türkçe yapmıştı... Gilbert Batu...

-Grupta kimler yer alıyordu?

-Bateride Ferahzat (Gürsoy) vardı, Erer Selçuk bey vardı keman çalardı, Jale hanım piyano, Salih Biray bazan akordiyonla aramıza katılırdı, birkaç tane bayan vardı isimlerini şimdi hatırlayamayacağım... Tabii ben Kâmran Hanımla çalışmaya başlayınca bir daha sonraki ekiple de bu arada flörtlerimiz oluyordu. İşte orda da Türk Halk Müziği'ni aranje edip **Bayrak Kuartet**'le de Bayrak radyosunda emisyonlara başladık.

-İlk Sahne'nin bir müzik kolu organizesi vardı, yine orda solist olarak Gökay Atilla, siz, Yıltan Mustafa, Mehmet Triton isimleri geçiyordu...

-Mehmet Triton... Onların ayrı bir derneği vardı ismini şimdi hatırlayamayacağım. Çok genç, heyecanlı, mesela Ulus Yeşilada da onların arasından çıkmış birisidir. Mustafa Sezgin vardı, İngiltere'de bir kazada yaşamını yitirdi... Mustafa Triton, "Triton Sigorta"da çalıştığı için o soyadını almıştı. Çok enteresan bir kardeşimizdi, iyi bir kulağı vardı, fakat Gökay Atilla, çok büyük bir sesti, çok güçlü bir sesti. Yani bizim sahneye çıkan hanım sanatçılarımız içerisinde

belki de en güçlü ses idi. Tabii evlilikleri nedeniyle, mesleği nedeniyle pek uzun sahne alamadı ondan sonra aramızdan ayrıldı, ona da burdan selamlar.

-Bayrak Kuartet *1965 yılında mı kurulmuştu?*

-Aşağı yukarı '64 sonları '65 yılları...

-Yani sizin de dâhil olduğunuz dönemden bahsediyorum...

-Ben ilk **Bayrak Kuartet'**in ilk emisyonlarında, önceleri enstrümantal müzik yapıyorlardı, yine Ferahzat'ın teşvikiyle, çünkü hepimiz aynı bölükte görevliydik, günlerimiz hep beraber geçerdi. İşte bu Halk Müziğimizin aranjman modası yeni yeni Türkiye'de başladığı zaman, Tezel Esenyel de Kıbrıs'taydı, ilk solistli -benim hatırladığım, pek çok arkadaş bunu hatırlamamış olabilirler ama- *"Kar yağar beyaz olur, geceler ayaz olur"* diye bir türkümüz vardı. İlk aranjman olarak onu yapmıştık ve onu programımıza almıştık Bayrak Radyosu'nda. Zannediyorum '64 yıllarının sonlarıydı çünkü ondan sonra Tezel ayrılıp geri konservatuara dönmüştü, Ankara'ya.

-Tezel Esenyel de çok iyi bir müzisyen. Kendisi Londra'dan Kıbrıs'a geldiğinde, '80'li yılların başıydı sanırım, bizler o zamanlar Dome Hotel'de müzik yapıyorduk ve piyanoyu görünce gelip* "birlikte bir şarkı çalabilir miyiz" *diye sormuştu. O yıllarda Santana'nın "Black Magic Woman" şarkısı her zaman gündemdeki yerini koruyordu. Birlikte parçayı çalmaya başladık ve hepimiz de hayranlıkla ona bakıyorduk. Daha sonraları zaten bu birlikteliğimiz devam etti, Cosmic Dance diye bir grup kurdu orda

ben bateri çalıyordum, Mehmet İslâmoğlu vardı gitarda, Erkan diye Londra'dan gelmiş bir arkadaş vardı o da basgitar, daha sonra Niyazi Nasıfoğlu basgitara geçmişti. Mare Monte'de birçok "beach party" yapmıştık birlikte... Bizim jenerasyon ondan müzik adına çok şey öğrenmişti...

O yıllarda Halkın Sesi gazetesinde Rahmi Özsan'la ilgili çıkan bir haber...

-Ankara'ya gittiğimiz zaman 1967 Mayıs'ta o bize ev sahipliği yapmıştı. Tabii ben son konserden sonra, zaten benim son olmuştu burdan gittikten sonra, bir daha sahne hayatım olmadı. Tamamen kendi çevremle, kendi muhitim içerisinde o zevklerimi tatmin etmeye başladım. Ordan da İstanbul'a geçtim daha sonra, İstanbul'da bana Tekin Yüksel ağabeyimiz, gazeteci, o zamanlar Hürriyet gazetesinin yurt haberler şefiydi, ısrarla bana plak yaptırmak ister. Beni bazı orkestralarla tanıştırmak ister de o işi orda da devam ettireyim diye. Hatta birkaç tane yeni yeni parlamaya çalışan grupla çalışmalara da girdim ama o ruhu bulamadım ondan sonra. Çünkü bütün heyecanım İngiltere'ye gidip yüksek tahsilimi orda tamamlamaktı. O imkân da bana doğar doğmaz hiç arkama bakmadan gittim.

-Bozkurt gazetesinin 4 Kasım 1966 tarihli nüshasında* "Bayrak Kuartet'in konseri son derece başarılı idi" *başlığı altında konserden bahsediyordu. Ve burada diyor ki;* "gecenin solistlerine gelince; uzun zamandan beridir dinlemekte olduğumuz Rahmi Özsan şimdiye kadar yer aldığı konserlerin en başarılısında yer alıyordu. Adeta sesi daha da güzelleşmiş ve meşhur sanatkârlarla hiçbir farkı kalmamıştır. Seçtiği parçalar da çok güzeldi. Kısaca Rahmi tatlı sesiyle hem müzikseverleri kendine hayran bırakmış ve salonda bulunan herkesin kalbini kazanmıştır..." *bunları bugün duyduğunuzda neler hissediyorsunuz?

-Çok duygulanırım, o günlere giderim. Şimdi o akşamın heyecanını düşünüyorum... Ben *"Her yerde kar var"* ile sahneye girdim o akşam. Bütün spotlar üzerimde, falan. Korkunç bir heyecandır, duygudur bu biliyorsunuz, siz de sanatçısınız. Yani solo (solist) haline geldiğiniz zaman, bir de korkuyorsunuz... Acaba beni nasıl algılayacak karşımdakiler diye. Bir baktım ki hakikaten büyük bir sessizlik, büyük bir ilgi, tabii birkaç saniye sonra toparlıyorsunuz. Onunla giriş yapmıştım, ondan sonra *"Sen sevme beni"* diye yine Adamo'nun bir başka şarkısı vardı, en son da *"Ağlarım"* diye *"neden gülmesin gül gibi yüzler..."* düşünün o zamanlar hareket etmek bile sahnede bir cesaret meselesiydi. Ki Avrupa'da Beatles'lar şunlar bunlar, büyük hareketler, bizde yok ama bu *"Ağlarım"*da hareket etmem, içimden gelmiş bir olaydı o. Mikrofonu standından (ayağından) çıkarıp elime aldım ve hareket ederek okumaya başladım. Ve bu büyük bir şeydi, o anda gelen bir heyecandı. Ben bunu yapınca zaten o geceyi bambaşka bir hale koymuştuk. Onun küçük bir kopyasını da gündüzün talebe seansında yapmıştım, baktım ki ilgi var. Akşam konserinde de, biliyorsun o zamanlar bir öğleyin talebeye konser yapardık, bir de ak-

şam halka konser verirdik. Akşamleyin daha da rahat oldum. O gündüzleyin algıladığım o hareketlerin takdirle karşılanması, bana başka bir güç verdi daha da motive oldum. Ve çok başarılı bir konser olmuştu. Yalnız ben değil bütün arkadaşlarım.

-Farklı farklı insanlar girip çıkıyordu gruba...

-Ersin (Örek) vardı mesela bizde saksafon çalardı, ondan sonra üç gitar olunca ve solistler de gruba katıldığı için...

-Ersel Kalfaoğlu vardı...

-Evet, hemen hemen aynı dönemlerdeydik. Ersel'in iyi bir sesi vardı ve daha fazla bu Cliff Richard tipi şarkılar, o günlerin modası, romantik şarkıları iyi okurdu.

-Üç gitar demiştiniz, kimlerdi bunlar?

-İşte Süleyman vardı basgitarda, Erdinç Gündüz ve Yılmaz Kalfaoğlu. Ferahzat davulda... Bir de bizim o devrede **"Küçük Bayrak Kuartet"**imiz vardı. Yılmaz'ın kardeşi Aydın Kalfaoğlu, ritim gitar çalardı, Mustafa Defteralı vardı ve Ersel'in küçük kardeşi vardı, Gürsel. Birisi daha vardı... Dört tane gencimiz vardı, önce onları çıkarırdık, işte bunlar geleceğin Bayrak Kuartet'i gibi.

-Ondan sonra bu gençler bıraktılar mı müziği?

-Tabii Yılmaz, Ersel ve ben, ayrılıp yüksek tahsile gittiğimiz zaman, onun yerini Aydın doldurdu hemen, ritim gitarda. Süleyman zaten ordaydı, pek bir değişiklik olmadı yani. Bir Yılmaz'ın ayrılmasıyla orkestra Aydın'la yerini

doldurdu devam ettiler yani. Ersel, ben, Yılmaz gittikten sonra Yılmaz Horozoğlu bir ara solistliklerini yapmış, tabii daha sonraları Raif Denktaş'ın da gelmesiyle Sıla-4'e geçişleri oldu.

-Bayrak Kuartet'*in* "veda konseri" *diye 25 Mart 1967 tarihli Bozkurt gazetesinde çıkmıştı haberi. Tekin Yüksel hazırlıyordu sayfayı ve yazıda deniliyordu ki;* "Bayrak Kuartet geçen Kasım ayından sonra ilk konserini geçen Salı Zafer sinemasında vermiştir. Topluluğun iki solisti Rahmi Özsan ve Ersel Kalfaoğlu, ritim gitarist Yılmaz'ın yakında yüksek tahsil için adadan ayrılmaları (*ayrılacak olmaları*) dolayısıyla tertiplenen bu konsere 'veda konseri' denmiştir."...

Rahmi Özsan, Kum Saati program çekiminde...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Evet, çok duygusal bir geceydi. Düşünün iki yüz kişilik bir aile içerisinde yaşıyorsunuz, Mücahitsiniz. Bir bölük sizin ailenizdir, o zamanlar da bölüklerimiz aşağı yukarı iki yüz kişiden oluşuyordu. Ben bu bölgede (Selimiye Cami mevkiinde) mücahittim. O aileden kopuyorsunuz, gidiyorsunuz. Bir de geride bir sevdiğiniz var, onu bırakıyorsunuz. Ve ona da veda ediyorsunuz bu konserde.

- Bu konser için özellikle seçtiğiniz şarkılar olmuş muydu?

-Yine *"Sen sevme beni"* şarkısıyla, ona biraz sözlerinde oynama yapmıştım, sonra o şekilde veda edip gittim ama o veda değil, hayatımın yeni bir başlangıcı oldu çünkü o sevdiğim kızla sonra evlendim. İngiltere'de tekrar buluştuk ve bugün 37 yıllık eşimdir. Belki o konserdeki mesajlarım doğru yere ulaştı ve gayet mutlu gayet başarılı bir 37 yıllık bir evliliğim vardır (gülüyor).

-İngiltere'ye gittiğiniz zaman müzikle yeniden ilgilenmek istemediniz mi?

-Gittiğim zaman çok teklifler gelmişti, işte duyan orkestralar, Türk Müziği icra edenler, Pop dediğimiz gruplardan. Ama orda nerelerde nasıl çalıştıklarını gördükten sonra bunu yapamayacağıma inandım çünkü profesyonellik ayrı bir meslektir. Yani gidip gece kulüplerinde şarkı okumak veya düğünlerde program yapmak bana pek ilginç gelmedi. Çünkü ben hep amatör ruhla bu işi sevdim, amatörce bu işi yaptım diye... Belki yanlış bir karar verdim ama o günün şartlarına göre en doğru kararı verdiğime inanıyorum. Kabul etmedim, bütün ısrarlara rağmen uzak durdum. Ama bir de içimde bir uhde kalmıştı, acaba ben profesyonelliğe geçseydim ne olurdu diye. Onun için de aile içindeki heyecanlara iyice kulak verdim ve destek oldum. O şekilde kendimi tatmin ettim.

(röportaj tarihi: 20.05.06)

AYDIN HİKMET
(10.02.1941 -)

Giriş:

1941 yılında Lefkoşa'da doğan, Türk Müziği üzerine ülkemizde yer alan müzik adamlarımız içerisinde bir "duayen" olarak anabileceğimiz Aydın Hikmet ilk ud derslerini, yine ülkemiz çok sesli müziğindeki katkıları azımsanmayacak ve bando şefliğinde önemli bir yere sahip olan merhum Zeki Taner'den aldı. Nisan '58 yılında ise ilk sahneye (o dönemlerin) Türk Müziği solistlerimizden Ahmet Belevi ile çıkmıştı. 18 yaşında ise ilk Türk Müziği topluluklarından olan **Abdülazim Aziz Topluluğu**'na ud çalmak üzere katıldı. 1959 yılında, müzik-tiyatro-resim alanlarında çalışma yapması için kurulan **Güzel Sanatlar Derneği**'nin kurucu üyesi ve Türk Müziği dalından sorumlu kişi oldu. 1964 yılında adadan ayrılıp Ankara'ya giden Hikmet, 15 yıl aradan sonra yurda döndü. Türkiye'de kaldığı süre içerisinde Zeki Müren, Emel Sayın, Müzeyyen Senar, Hamiyet Yüceses gibi isimlerle de kısa süreli çalışmalar yaptı.

intro:

Born in Lefkoşa in 1941, Aydın Hikmet is a musician renowned in our country as the 'doyen' of Turkish music. His first lute lessons were from the late Zeki Taner, a man who has contributed much to local choirs and has conducted many bands. His first stage performance was with a soloist of the time Ahmet Belevi, back in April 1958. When he was 18 he began playing the lute with a Turkish group called "Abdülazim Aziz Group." In 1959 he was one of the founding members of the Fine Arts Association, working in the fields of music-theatre-painting, and he was made the person in charge of the Turkish music branch. In 1964 he left the island for Ankara, returning home 15 years later. During his time in Turkey he worked briefly with famous names like Zeki Müren, Emel Sayın, Müzeyyen Senar and Hamiyet Yüceses.

-Öncelikle bu sohbet teklifimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim çünkü son yıllarda pek basın önüne çıkmıyorsunuz, kendinizi bir anlamda kızağa çektiniz sanki böyle bir durum var mı? (gülüyorum)...

-(gülüyor) Öyle mi, kendim mi çektim, beni yittiler mi bilmem, buldum kendimi bir kızak üzerinde. Ama ben gene de bu defa tekerlekle değil de kızakla kaymaya çalıştım...

-Müziğimizin duayenlerinden birisiniz. Müziği konuşacağız sizinle ama müziğin sadece bir eğlendiricilik yönü olmadığını, eğitsel yönünün de olduğunun bilincinde olarak bu sohbeti gerçekleştireceğiz. Geçmişten günümüze baktı-

ğımızda; kurulan gruplar, oluşumlar, konserler, bir sosyal yaşamın da ürünüydüler. Dolayısıyla müziği konuşurken bazan saptamalar da yapacağımıza inanıyorum o döneme ait. Saptamalar derken; siz bir Lefkoşalısınız ve Lefkoşa'yı, insanlarını, konaklarını, kimlerin nerelerde yaşadıklarını bilen birisiniz. Şu anda oturduğumuz; Selimiye Cami'nin güney doğusundaki bu yer hakkında neler söyleyebilirsiniz?

-Şimdi çok güzel bir noktaya değindiniz. Ben, buyurduğunuz gibi köklü Lefkoşalıyım. Ne demek köklü Lefkoşalı; bırakın ben bu şehirde doğdum, büyüdüm, babamın babasının ve babamın babasının babasının, katılmamış, yani başka bir köyden, kasabadan, şehirden gelmemiş, hep Lefkoşa'dan yürüye gelmiş ve bunun belgelerle sabit olduğu bir aileden gelmeyim.

-Kaç yıllık bir soy ağacınızı çıkarabildiniz?

-Benim elimdeki belgelere göre yüz elli yıllık bir geçmişime kadar gidebildim. Yani 1850'lerden, işte Sultan Abdülaziz hanın, adaya gelmesi, öyle bir teşrifinden söz edilmişti. Sonra kandırıldı mı yoksa (gülüyor), imkânlar mı el vermedi. Hayır... Paris'te üçüncü Napolyon'la görüşen Abdülaziz han, Londra'da Viktorya'yla görüşen Abdülaziz han, Kıbrıs'a da gelebilirdi. Uymadı... Şurda caminin bir kapısı vardır, hemen Sultan Mahmut Kütüphanesi'ne bakan, onun adı Aziziye Kapısı'dır. Ona izafeten yapılmıştır. Konuyu fazla yaymadan toparlayım; burası benim mahallemdir.

-Bu mahallede mi doğdunuz?

-Evet, ileride Haydarpaşa sokakta şu anda Eski Eserler Müdürlüğü bitişiğinde, Hikmetağa'nın bir hanı vardı, adı öyle. Eski bir binaydı, onu babam 1953'te yıktı ve yaptı. Ben 1941 yılında eski halinde o evimizde dünyaya geldim. Çok da gencim ama (gülüyor), yani yıl olarak da çok etkili "65"-"66" yıl (yaş) ama eskilere ait çok şeyler var belleğimde. Çünkü meraklı bir çocuktum. Bu ailemizde olan bir meraktı herhalde. Etrafa ilgi ve bazan aşırı da olabiliyor. Rahmetli ağabeyim vardı Hizber Hikmetağalar, o bu Lefkoşa'yı bir başka severdi. Çok severdi, aşıkıydı ve zerresine kadar vakıftı. Hatta ben onun bir kitabını size takdim etmek isterim, *"Eski Lefkoşa'da Semtler ve Anılar"*. Bunu okuduğunuz zaman buralarda gezersiniz.

-Çok teşekkür ederim, büyük bir sürpriz oldu benim için...

-Sana ne yazdığımı da okuyayım isterseniz: *"Hizber Hikmetağalar şöyle diyebilirdi sağ olsaydı. Eralp Adanır minnet duyulacak gençlerimizdendir. Zira kültürümüze bu denli emek harcayan bireyler bir elin parmakları sayısıncadır."*

-Çok teşekkür ederim gerçekten... Herhalde bu kitabı başka okurlarımız da kitapevlerinde bulabilirler değil mi?

-Evet, her yerde bulabilirler...

-Özellikle Lefkoşa'yı, tabii ki Lefkoşa'dan yola çıkarak, Kıbrıs Türk insanının yaşamının da nasıl olduğunu o yıllarda bu kitap vurguluyordur...

-Şimdi bakın burda, Kıbrıs, Osmanlı'nın sancaklarından bir tanesiydi. Direkt İstanbul'a bağlıydı. Saray'a, Padişah'a

bağlıydı. İçel dediğimiz bugün; Mersin, Adana, oraları Kıbrıs'a bağlı, nahiye gibi düşünün, burası eyalet... Yani yabana atılacak bir ülke değildir Kıbrıs. Şu arkamdaki evde aklıma gelmişken söyleyim; Hülagü Aytaçoğlu vardı, onlar otururlardı. Babası terzi hoca namıyla maruf, Mustafa Naim. Hemen şurda sağda da, Dedezadeler'in Halit bey otururdu. Onun oğlu da Harut, ama uzun yıllar İngiltere'de olduğu için unutulmuş olabilir. Şu daha yeni dikkatimi çekti tabela, geçen gün; "Deveciler Otopark" diye yazmışlar. (gülüyor) Çok hoşuma gitti. İsmini muhafaza ettiler, Deveciler Hanı'ydı. Çünkü burda develeri park ederlerdi! (gülüyor). Ve burda yüklenirdi yükler develere, yani tır vazifesi görüyordu o zaman develer. Taşımacılık, nereye, Mağusa'ya limana.

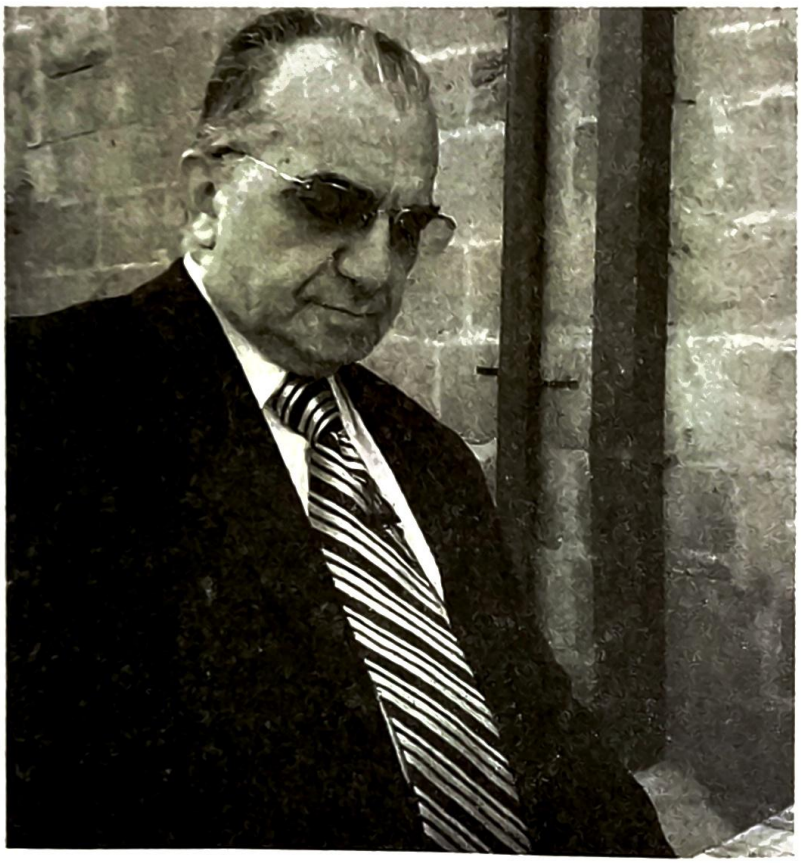

Aydın Hikmet, Kum Saati program çekiminde - 09.12.2006...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Burdan çıkar Kirlizade'den döner, Haydarpaşa' ya girer işte benim sokağıma, ordan Kara Buba' ya, ordan halk dilindeki ismiyle Deveciler sokağına, o sokaktan aşağıya iner, Tanti'nin Hamamı'nın kalıntılarını biliyorsunuz, sola sapar, çıkar düzlüğe, yeni kapıdan... "Yeni kapı" neden denmişti oraya? Üç tane kapısı yok muydu bu şehrimizin. Girne, Mağusa, Baf... İngiliz geldi... Mesela şurdan yürürseniz Köşklüçiftlik'e gitmek için, bu 2. Selim Caddesini, bir düzlük var. Orada öyle bir şey yoktu, açıldı. Efendim oraya gelene kadar; Girne Kapısı'nın zaten iki tarafı açıldı, kapının içinden geçmiyoruz artık, yanlarından geçiyoruz, trafik sol. İlk açılan orası olduğu için bu ulaşımı sağlamaya, develerin geçişi için, dördüncü bir kapı oldu, "yeni kapı" dendi ismine. Çağlayan bölgesinde şimdi ordan geçemeyiz ya Rum tarafına. Ordan geçip malları Mağusa'ya götürürdü develer. Her sabah uykudan, develerin o geçişiyle, "çın çın çın..." çıngırak ve "lap lap" o tabanları devenin. Sabah beni uyandıran bunlardı.

-Peki, bu altında oturduğumuz bina kime aitti? (Selimiye Cami'nin güney doğusunda yeralan Müze Dostları Derneği binası)

-Bu gene İngiliz'in müzeleriyle alakalı bir ofisiydi. Bir tane de ileride vardır Kirlizade'nin başında. Pek bizim girebileceğimiz yerler değildi buraları. Çocukluğumuzda geçerdik, onun için benim iyice aşina olduğum şeyleri anlatayım. Şurda nur içinde yatsın, Eminaba (Emine abla) diye şu kemerin altında (biri vardı)... *"Hurmalar yandı..."* veya *"hurmalar ateş aldı"* dediğimiz zaman felaket küfreden ve elindeki değneği de savuran bir kadıncağız vardı. Ben bilmiyorum bunu. Nur içinde yatsın Hizber, çok muzipti. Aramız beş yaştır, 1936 doğumluydu o, '41 doğumlu ben.

Dolayısıyla o 9 yaşındayken ben 4 yaşında, yeni daha gözüm açılıyor. İstediğini yaptırırdı bana. Şurdan bir gün bindik, düşünebiliyor musun 1945 senesinde, otobüse, o zamanlar biliyorsun işte böyle "loloforiyo" (otobüs). Meğer Sinde köyünün otobüsüymüş. Kimse farkına varmadı biz Sinde'ye gittik.

-İki çocuk olarak!

-Evet, harbin içinde... Japonların teslim olduğu Temmuz'un 18'i, 20'si civarlarında. O büyük bir hadiseydi bizler için başlı başına anlatılacak bir olaydı, bunu böyle geçelim, yani böyle bir abimdi nur içinde yatsın. Arasta'dan geliyoruz bir gün, yaklaştık Eminaba (Emine abla) da orda oturuyor, dedi ki bana *"o kadının yanından geçerken hurmalar yandı deycen"*. *"Peki"* dedim, tam şurdan geçerken *"hurmalar yandı"* dedim, *"koş"* dedi bana ağabeyim sürükleyerek beni, havada bir değnek döndü ve küfretti... Dilenciydi Eminaba. Sonra vicdanımı rahatlatmak için galiba bir şeyler vermiştim kendisine. Bu dediğim '40'lı yıllarda, '50'li yıllarda ise artık Eminaba yoktu, yerinde bir kebapçı arabası vardı. Bilirsiniz o zamanlar kebap arabaları vardı mesela şurda Bedesten'in köşesinde, Kâzım dayı vardı, arabacıkta kebap. Onun kebabı kadar lezzetli kebap (yoktu), artık çocukluğumdan mıdır, yoksa pisti de ondan mıdır (gülüyor).

-Belki de tadı veren o hijyen yoksunluğuydu!

Aydın Hikmet, Kum Saati program çekiminde...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Evet... Hatta şöyle derdik; *"Kâzım dayının kebabını yiyen hiç ölmez..."* yani o gün ölmezse ömür boyu yaşar. Mustafa dayı vardı arabacığıyla o kebapçıydı, torunları şimdi burda çok güzel kebapçılığı sürdürüyorlar, onların şimdi olduğu yerde de Ahçı Ziya dayı vardı, o da o zaman büyük bir restoran gibi düşün, öyleydi yeri. Çok güzel şeftali kebabı yapardı...

-Müziğe geçelim isterseniz... Özellikle '50'li, '60'lı yıllarda sizin çok aktif olduğunuzu görüyorum müzik yaşantımızda. Hatta Türk Müziği konusunda yön verici olduğunuzu da söyleyebilirim rahatlıkla... Müzik dersi almış mıydınız çocukluğunuzda, ailede müziğe karşı bir ilgi var mıydı?

-Ben böyle muntazaman bir hocaya gidip ders almadım. Evet ders aldım, nur içinde yatsın Zeki Taner'den ud dersini, metodik ve notalı çalabilmek için gidip aldım. Büyük emeği var bende bunu hep söylerim. Ne gibi; gerçi yaratılıştan dolayı ritmim kuvvetlidir zannederim ama onun da büyük katkısı vardır. Bandocuydu ya, "rap rap rap" o açıdan çok titizdim, ses tonları kadar... Vazgeçilmez iki unsurudur zaten değil mi? onun için Zeki Taner'in bana katkısını hiçbir zaman inkâr edemem. Ondan öncesine gidecek olursak; herkes der ya işte müziğin içerisine doğdum filan. Benim ailemden sürüp gelen bir müzik istidadı vardır. Anne baba tarafından. Babam, annem akrabalar zaten, Hafız Süleyman Efendiye dayanır kökümüz. Ki Hafız Süleyman Efendi malûm, çok iyi kulağı, sesi, kıraati olan birisiydi. Yetişmedik... Az önce dedim ya aile ağacımız uzundur diye, bu belgelerle zaten sabittir. Baba tarafından Hasan Gençağa oğlu Hikmetağa oğlu Mustafa Efendi oğlu Aydın. Demek ben Gençağa Hasan Efendi'ye kadar gidebiliyorum. Hafız Süleyman Efendiye de gidiyorum anne tarafından ki, babamın yine annesi tarafından bir akrabalıkları var. Dolayısıyla o mırıldanma annemin de babamın da, evin hep içerisinde vardı. Ama o kadarla kalmıyordu, sokakta da vardı, komşularda da vardı. Hanımlar toplanır şarkılar okurlardı. Hüsevit Derviş Beyin evi vardı gene Haydarpaşa'nın az ilerisinde, onlar elit bir tabakaydı, onların hanımları ve sosyete hanımları orada toplanırlardı, hiç kulağımdan gitmiyor; *"hastayım, yalnızım senin yanında..."*(şarkıyı mırıldanıyor) ilgimi çeken şarkıda durur dinlerdim. Hoşuma gitmeyen şarkılarda da yürür giderdim. Bunlar okunurdu konaklarda. Çıktım yürüyeceğim, adam çıkmış ama bisiklette ama yürüyerek, *"günler arasında seni bensiz gören olmuş..."* (şarkıyı mırıldanıyor) hani bugün bunları nerde

dinliyoruz? Yayın organlarımız bunları vermiyorlar. Yani musikimiz eski yerinde değildir.

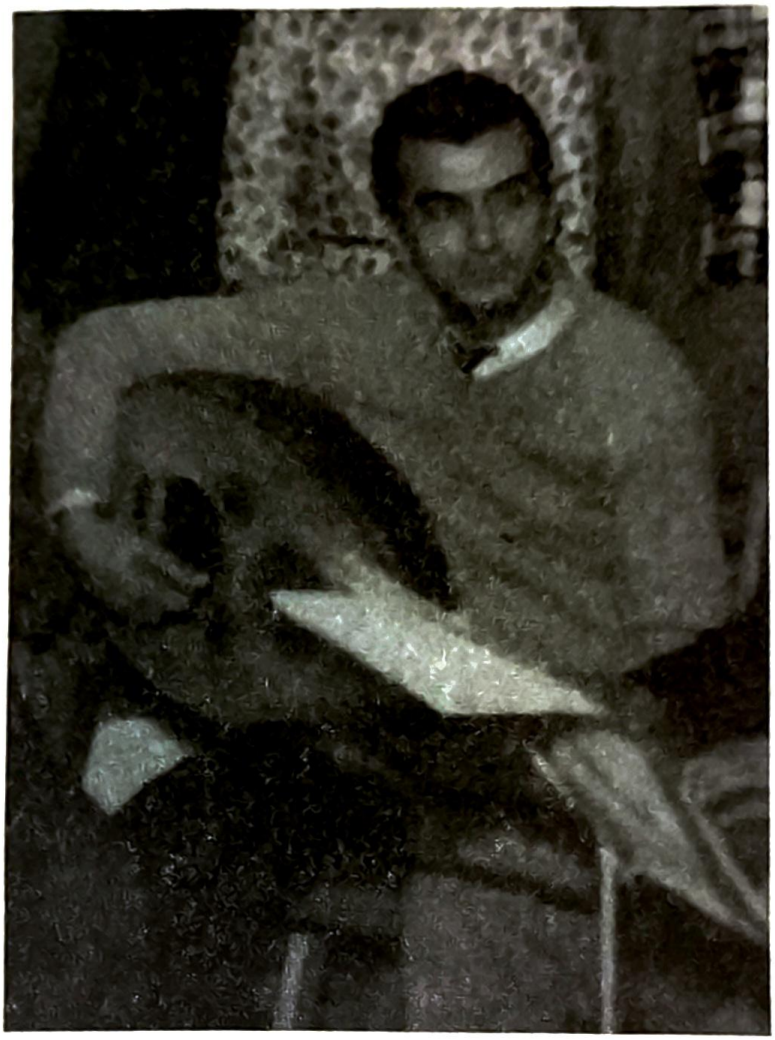

Aydın Hikmet, **Güzel Sanatlar Derneği** döneminde bir çalışmada...
(Rahmi Özsan'ın arşivinden)

-Demek o yıllardaki kulak doygunluğunuz sizde müzik adına bir maya oluşturmuştu?

-Evet... *"hade bakalım madem senin de az buçuk kulağın var, biraz da istidadın, sen de müzik yapabilirsin"* dendi.

-İlk enstrümanı aileniz mi almıştı size?

-Hayır... Orda her zaman söylerim nur içinde yatsın, teyzemin... O da gençliğinde ud çalardı, öğretmendi teyzem. Neyse, aldım udumu ve kendi kafama göre bir şeyler yapmaya başladım. Dediğim gibi nota öğrenmek istedim ve Zeki Taner'den bu konuda ders aldım. Bununla kalmadım

tabii, biraz akıllı bir çocuktum, yani hoca olmadan da birçok şeyleri kitap karıştırarak sökebilirdim. Ve nazariyat bilgim derinlik olarak, kendi gayretimle oldu. Yine rahmetle minnetle anacağım, İsmet Danış isminde bir zat gelmişti Kıbrıs'a, kırmadı bizi ve Hüseyin Saadettin Arel'in ders notlarından –o zaman kitap olarak basılmış değildi- bize aktardı. İşte o dörtlüleri, beşlilerdi, majör, minöre tekabül eden Batı'nın, bizdeki büyük üçlü, küçük üçlüydü. Derken işte bu bakiyeler *"mücennebi kabir, mücennebi sagir"*, yani bunlar ne demek bunları araştırdım. Bunun için kimse yardım etmedi bana. Biz Osmanlıca sözlükten bunları bulduk. Hah demek ki... Burda da bir süre babam *"dur dükkânda"* dedi, bir süre de bakkallık yaptım ben, *"ıspaho"* derdik sicime, keser iki şeye bağlardım ölçerdim, keserdim ve bu kadardan bu ses çıkarsa, bu kadardan da bu ses çıkar diye, fizik yönünden... Nerden biter bütün bu işler, meraktan. İşte bu merak, çalışma, üşenmeme, gayret, bir şeyler yapıyor insanda.

-Peki, ilk öğrendiğiniz parçayı hatırlıyor musunuz?

-Tabii hatırlarım. Şevki Bey'in Bayati makamındaki şarkısını nur içinde yatsın Zeki Taner *"koy bakalım"* dedi. Koydum sehpanın üzerine, gözüm notada, kulağım bastığım seslerde, ayağım da ritimde, *"emelim eylivefa, sende de var, bende de var..."* (şarkıyı mırıldanıyor) buydu, çaldım ve okudum.

-Zeki Taner beyin tepkisi nasıl olmuştu?

-Çok beğendi, daha önce de benim başvurup da kabul edilmediğim, *"çok yaşlandın ders veremem"* diyen kişi de tesadüf ordaydı. *"gel gel sana birisini dinleteceğim"* dedi. Hüse-

yin Onbaşı geldi dinledi, *"bilseydim bu adamın böyle istidatı olduğunu sana yollamazdım, kolaydı bununla uyuşmak"* dedi.

-İlk girdiğiniz grup hangisiydi?

-Ona geleceğim... Şimdi İngiliz Okulu'nda okurduk biz. Ahmet Belevi de ordan sınıf arkadaşımdır ve onun da bu müzik yönü güçlüdür, biliyorsun. Biz onunla son ayrılık senemde benim, o daha sonra devam etti galiba, müsamerede ud çaldım şarkı okudu. Ve ilk sahneye çıkmamız bunu sayarsak Nisan '58'dir. 2 yıl sonra 50 yıl dolar. Okuldan çıktıktan sonra, bu arada udumu ilerletmiş olacağım ki, Hüseyin Cahit bey vardı Allah rahmet eylesin, ud çalardı Abdülazim Aziz beylerde, hepsi rahmetli oldu ya, ayrılınca o bir haber gönderdi bana nerden duydularsa, herhalde (Ahmet) Belevi (söyledi), onu koroya aldılardı, beni de ud çalmam için çağırdılar. İki genç arkadaş biz 18 yaşlarında, Abdülazim Beylerin topluluğunda başladık. Her hafta, Rum tarafında kaldı şimdi, Rik (PIK) diyorlar ya, Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu, o zaman da CBC derlerdi, Cyprus Broadcastin Coorporation, oraya giderdik. Derken müziğe meraklı diğer arkadaşlar ve bir yandan da tiyatro meraklısı arkadaşlar, toplandık ve bir şeyler yapalım dedik. **Güzel Sanatlar Derneği**'ni kurduk. Yani ben bir yandan Abdülazim (Aziz) Beylerde çalarken, dedik bu arkadaşlar ne olacak hepsini de Abdülazim Beyin topluluğuna taşıyamayacağımıza göre yeni bir oluşma gidelim ve **Güzel Sanatlar Derneği**'ni kurduk. Müzik, Tiyatro, olabilirse işte Resim, Edebiyat falan filan... '59 yılında kuruldu, çok güzel şeyler yaptık. Bilmem o gençlik zamanımdan damağımda güzel bir tat kaldı. Herhalde çok güzel bir şeyler yaptık ki bugün, onu da söyleyim, ilgili ilgisiz herkes derneği kur-

duklarından söz ediyor. Hâlbuki derneği kuranlar Tiyatro bakımından da bellidir, Müzik bakımından da.

-Kimler vardı hatırlıyor musunuz?

-Biler Demircioğlu vardı mesela hiç adı anılmıyor bu arkadaşın. Müzikte tabii bir Ahmet Belevi'nin, Aydın Hikmet'in önüne geçemeyecekleri için bir şey söyleyemiyorlardı. Üner Ulutuğ vardı, Kemal Tunç...

Aydın Hikmet, Kum Saati program çekiminde... (Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Peki, Nazım Ali İleri?

-Nazım bey nur içinde yatsın, çok derin bilgili biriydi ve efendi insan olduğu kadar da nüfuzu da vardı, yani sözü geçen bir kimseydi. Onu hem bilgisi açısından getirmiştik başımıza hem de Vakıf'tan bir yer verdirsin bize de orda bir çalışma yapalım diye. Samiye hanım vardı, Samiye Mustafa, avukat kâtibesiydi, işte başımıza getirdiğimiz kişilerdi bunlar. Bugün bir devlet kurumunun başındayım (Devlet

Türk Müziği Korosu Şefi) ama o günlerde dernek olarak yaptıklarımızı bugün devlet olarak yapamıyorum. Belki çaptan düşmüş de olabilirim illâ ki bir sebep de bulunması gerekirse (gülüyor).

-Bir Türkiye'ye gidişiniz vardı...

-Evet, '64 yılının başında gittim ve uzun yıllar Ankara'da yaşadım. Geriye dönüşüm 15 yıl sonra oldu. Orda Ankara, İstanbul mekik dokudum, çok kısa sürelerle Zeki Müren'le çalıştım, Emel Sayın çiçeği burnunda bir sanatçıydı onunla da çalıştım, Allah iyiliğini versin Müzeyyen ablamız, Hamiyet Yüceses gibi insanlarla kısa da olsa beraberliklerim oldu. Ondan sonra devam ettiremedim orda müzisyenliğimi.

-Siz bu arada hiç Kıbrıs'a gelmediniz mi?

-Memleketimdi, zaman zaman gelir geri giderdim. Çünkü orda evlendim, ekmeğimi kazanmak için zevk alarak yaptığım bir iş vardı, uzun yıllar kitapçılık yaptım Ankara'da. Çünkü müzikte izinsiz olarak çalışamazdınız ve bırakmak zorunda kaldım. Burası (Kıbrıs) biliyorsun tamamıyla Papaz'ın ülkesiydi Türkiye'nin gözünde, o yüzden bizler de (Türkiye'de) bir yabancı muamelesi gördük böylece.

-Tekrar **Güzel Sanatlar Derneği***'ne dönmek istiyorum... Ne kadar sürdü buradaki çalışmalar?*

-Zaten pek uzun bir ömrü de olmadı **Güzel Sanatlar Derneği**'nin. Bir süre sonra hesabını bilmeyen veya çok iyi bilen! Kişilerin idaresinde kalmıştı muhasebemiz. Ve paralı

çok etkinlikler yapmamıza rağmen hiç kâra geçemedik, cepten paralar da gitti. Benim itirazlarıma rağmen yurtdışından topluluklar getirdiler. Şahsen ben o yaşta bunun ekonomik olmayacağını düşünmüştüm. Lafım dinlenmedi getirildi, o borcu kapatmak için de Türk Bankası'na kefil olduk arkadaşlar olarak. Yıllar sonra büyük faizlerle onu da ödedik, sanatın ceremesini ödedik, yani borcumuz yoktur kimseye.

-O dönemlerde çalışma yeriniz nerdeydi? Repertuarlar nasıl oluşturulurdu?

-İlk zamanlar *Mevlevi Tekkesi*'nin bir odası tahsis edilmişti bizlere. Odası değildi aslında semahaneydi, tiyatroyu da orda çalışıyorlardı, müziği de, dönüşümlü olarak ayrı ayrı gecelerde. Bir süre sonra şimdi yıkıldı, Bozkurt gazetesi vardı, bir de bu tarafında Mezunlar Birliği de vardı şimdi bir banka oldu sanırım. İşte onun ikisinin arasında bir yercik vardı, onu kiralamıştık. Dar bir mutfak vardı aşağıda, Mehmet dayı diye birisini aldık orda bize kahvecilik yapardı, her işimize de karışırdı o böyle (gülüyor). Mecburduk ona o müsamağayı göstermeye, çünkü bir kahveyle (kahve yapmakla) adam geçinemeyecekti. Bir gün geldim derneğe, baktım kapıda karpuz yığınları, *"be Mehmet dayı bunlar ne?"*dedim, **Güzel Sanatlar Derneği**'nin kapısında. *"napayım aç galayım"* dedi bana. Repertuara gelecek olursak, onu ben belirlerdim. Şimdi çok kimse der ki ben bestekârım, ben udiyim ben ses sanatçısıyım falan. Daha önce bir saptama yapalım demiştin ya işte bu konuda da bir saptama yapalım diyorum. Albay vardır Ankara'da ud yapımcısı, Albay'ın udları çok meşhurdur. Ben o adamcağızla, daha şimdiki durumunda değildi, tamir filan yapardı o zamanlar, resmen askerdi, albaylıktan emekli olmuştu. Bana şöyle

anlattı bir gün; ud çalmayı çok merak etmiş, ud almış beğenmemiş. Yani bu çok güzel bir şey. Hangisi? "Kişin cehlin bilmek kadar arif olamaz" demiş atalarımız. Yani cehaletini bildiğin an bilgili kişiliğin başladı demektir. Bilge kişisin hatta. Demiş ki *"ben ud çalamayacağım, şarkı söyleyemeyeceğim"*. Çatlamış bir gün udu ve durmuş yapıştırsın, bakmış ki oldu bu iş, demiş neden bu işin tamircisi olmasın ve öyle başlamış işe. Adam bir numara bugün Türkiye'de. Ben de bugün kendimi yokluyorum, ud çok çaldım, şarkı da söyledim, beste, âcizane onu da yaptım, koro şefliği, eğitmenlik falan derken, ben şimdi saptadım kendimi. Ben repertuar yapma konusunda bugün iddialıyım. Şarkının sözlerle birbirinin bağdaşması açısından, müzikle melodileri aynı makamda olmasına rağmen uyuşamayan ezgiler olabiliyor. Onların uyuşması, kaynaşması. Yani bu başlıbaşına bir olaydır repertuar yapabilmek.

-Bugün ülkemizde yapılan Türk Müziği türündeki çalışmaları nasıl değerlendirirsiniz?

-Hepsini takdirle ve teşekkürle, saygıyla karşılıyorum. Bu Türk Müziği'ne gönül vermiş insanlarımızı, çaba sarf eden insanlarımızı, sadece bu işe soyunmak bile benim nazarımda takdire şayandır. Ha ne ölçüde yapabiliyorlar, nasıl yapıyorlar konusu, apayrı bir şeydir. Yani gidelim falancayı dinleyelim, eleştirelim... Ya dur bakalım, sen ne verdin ona ki ne bekliyorsun? Her şey gibi özellikle müzik, bilgisiz olmaz. Şimdi bir şey çıktı işte; "alaylı-okullu"... Karıştırmayalım... Bilgi; kimden nereden edindiğin değil, ne öğrendiğindir önemli olan. Hâlâ bugün, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Sanat Müziği Konservatuarı'nda ders veren Erol Sayan hangi okuldan mezundur? Alaylıdır... Eskiden okul mu vardı? '70'li yıllarda başladı okul olması. Ondan önce

ne vardı, usta-çırak ilişkisi. O yüzden adını doğru koyalım; okulda olsun dışarda olsun eğitim eğitimdir, yeter ki doğrusunu doğru kişiden alabilelim. Son olarak şunu da söylemek isterim müsaadenizle: Ruşen Ferit Kan vardı nur içinde yatsın, Türkçemizi çok iyi bilen, musikimizi çok iyi bilen ve bizim dernek yıllarımızda misafirimiz olarak adaya gelmiş birisiydi. Ve bir şey anlattı bir akşam; bakın ilk defa itiraf ediyorum onun lafı olduğunu, çünkü çok yerde ben bunu kendiminmiş gibi kullanıyorum (gülüyor), birkaç kişi diyormuş ki kendisine Ankara Radyosu'nda, *"artık unu eledin eleğini astın"*... Böyle bir tabir vardır bilirsin halk arasında. Aydın Hikmet de şimdi unu eledi eleğini astı. Dönmüş ne demiş bunu söyleyenlere biliyor musun, *"güzel bir çuval bana un getirin, o elek asılı olduğu yerden yine iner ve ben elemeye gene başlarım."*

(röportaj tarihi: 09.12.2006)

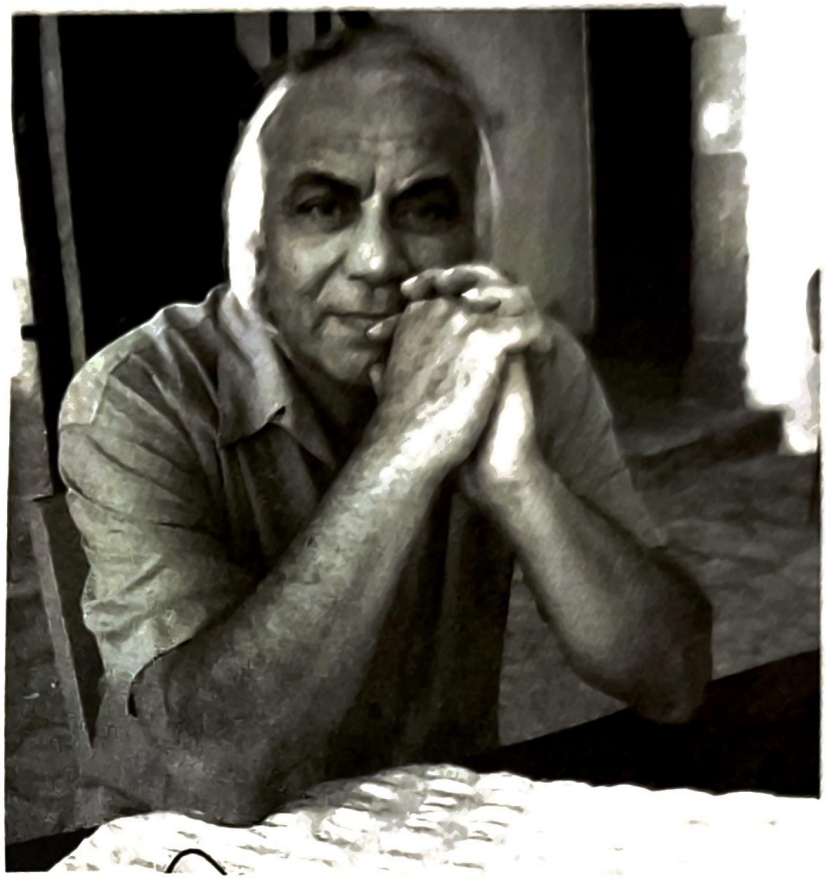

ERTAN GALİP
(1946 -)

Giriş:

1946 yılında Lefkoşa'da doğan Ertan Galip, '60'lı yılların başından itibaren Türk Müziği'nde solist olarak adından söz ettirmeyi başarmış bir sanatçıdır. İlk sahneye çıkışı Lefkoşa Zafer sinemasında **Topel Kültür Derneği** tarafından gerçekleştirilen bir etkinlikle olmuştur. İlk seslendirdiği şarkı olan Şükrü Pınar'ın hicaz makamındaki eseri *"Söyleyemem derdimi kimseye derman olmasın diye"* ile müzikal yolculuğuna başladı. Uzun yıllar çeşitli gruplarla sahne almış ve ülkemizdeki Türk Müziği'ne, solistliğiyle katkı sağlamıştır.

intro:

Ertan Galip was born in Lefkoşa in 1946; in the 1960 s he successfully got his name heard as a Turkish Music soloist. He first took to the stage at the Lefkoşa Zafer cinema, at an event organised by the Topel Culture Association. His musical journey began with the first song he sung, Şükrü Pınar's *"hicaz"* melody of *"Söyleyemem Derdimi Kimseye Derman Olmasın Diye."* For many years he has been on stage with various groups, contributing as a soloist to the Turkish music of our country.

-Uzun yıllar Türk Müziği içerisinde yoğrulmuş bir solistimizsiniz. Kendinize özgü bir yorumunuz var ve bu yorumunuzun hâlâ daha insanlarımızın kulaklarında yer aldığına inanıyorum... Dilerseniz öncelikle çocukluk yıllarınıza dönelim... Müzikten etkilenmeye nasıl başladınız?

-Şimdi, o zamanlar Türk Müziği ağırlıklıydı dinlenilen şarkılarda, bugünkü gibi farklı yaygın türler yoktu. Biz o Türk Müziği içerisinde yoğrulmuş gibi hissederim kendimi şu anda ama pek sayılmaz. Ben ilkokulda daima müzik derslerinden hep 10 alırdım (gülüyor).

-İlkokulu nerde okumuştunuz?

-Haydarpaşa'da (Lefkoşa)...

-Aslen Lefkoşalı mısınız?

-Evet Lefkoşalıyım... 1946 doğumluyum... İlkokulda başlar benim müzik zevkim.

-Kimdi o dönemlerde müzik öğretmeniniz, hatırlıyor musunuz?

-Zehra'nımdı sanırım.

-Müzikten etkilenmeler biliyorsunuz bazen çevreyle de ilgilidir. Sizin çevrenizde müzisyen, ya da müzikle ilgilenen insanlar var mıydı?

-O dönem televizyon olayı yoktu zaten. Radyo olayları... Ben aşırı bir Zeki Müren hayranıydım. Onu örnek aldım hep müzik yaşantımda. Tüm şarkılarını hemen hemen biliyorum Zeki Müren'in. Ondan çok esinlendim ama taklit değil. Hiç yapmadım ama onun yorumu çok etkiliyordu beni.

-Gerçi ilk müzisyenlik genelde taklitle başlar, birilerini taklit etme, onun gibi çalma ya da söyleme ama zaman geçtikçe insan kendini bulmaya başlar ve kendi stilini yaratır...

-Doğrudur, benim de ondan sonra kendi stilim oluştu. Ama iyi bir dinleyiciydim, iyi bir yorumcu olduğumu tahmin ederim. Bunda tabi arkadaşlarımın da büyük bir katkısı vardır, yani müziği iyi bilen iyi icra eden arkadaşlarımın arasında yetişmemin de çok katkısı oldu bana.

-Ortaokul-Lise dönemine geçtiğinizde...

-Lise yok... Çünkü biz okuyamadık, o dönemler memleketin durumu çok karışıktı. Bizim nesil yani '45-'46'lılar çok çekti o dönemde. Ben bir eski TMT'ciyim. Bunu kimse bilmez. Küçük yaşlarda, mahallenin bizden büyükleri hep

TMT'ye alında, bir ben kalmıştım o arkadaş topluluğunda, mecburen beni de aldılar. Hatta hiç unutmam, anam babam; *"bu saate kadar nerdeydin, nerden kaldın?"* diye kızarlardı bana.

-Kaç yaşındaydınız o dönem?

-17... Yani '60'lı yıllara yakındı. Çok horlanırdım anam babam tarafından geç kaldığım zaman... Silah eğitimleri alırdık. Çetinkaya'daydı benim yerim, "oğulbeyi"miz de Tahir Doğu isminde bir arkadaşımızdı bu Sampa'nın, Mehmet Salih'in küçük kardeşi olurdu. '63'te işte Çetinkaya'daydık o dönemler, patlak verdiği zaman hadiseler, ondan sonra bölük olarak bizi Baf Kapısı'na gönderdiler, on birinci bölük, o zaman daha isim yoktu, 11. bölük, hiç unutmam... Cami'nin tam karşısında, Hatice hanım vardı, onun evi şimdi yıkıldı, altında balıkçı var, onun üzerinde bir bina vardı, Hatice hanımın eviydi o, onun üzerinde başladık. Ve yavaş yavaş ilerleyerek Baf Kapısı'na kadar gittik.

-O dönemlerde müziği de bırakmadınız herhalde?

-Hayır hayır... İşte ondan sonra zaten Mücahitler Gazinosu başladı, o zaman işte arkadaşlarımız İbrahim Çakın'dı o dönemde, klarnet çalardı, Taner Ertuğrul, Namık Çomunoğlu, Derviş dayı rahmetli, Sezai... İyi bir saz ekibimiz vardı.

1970'li yıllarda Mağusa Sakarya bölüğünde gerçekleştirilen Sakarya Panayırı'nda, müzik icra eden Ertan Galip (solda), darbukada Rifat, cümbüşte Hüseyin Cahit, akordiyonda Sezai Cahit ve kemanda İlker Kaptanoğlu... (Ertan Galip'in arşivinden)

-Onlar da hep askerdi değil mi?

-Asker tabii... Yani biz o dönemde görevimizi yapardık, nöbetimizi beklerdik, askerliğimizi yapardık tekrar Mücahitler Gazinosu'na giderdik ve orda yoğun bir halk zümresi olurdu.

-Sadece Türk Müziği mi icra edilirdi?

-Yok, orkestralar da vardı. "**Damlalar**" vardı, "**Bayrak Kuartet**" vardı...

-"Fırtınalar" vardı...

Ertan Galip solda ayakta... (Ertan Galip'in arşivinden)

-Evet doğrudur... İşte rahmetlik Mustafa Sezgin vardı, onunla ilk beraber başlamıştık Türk Müziği'ne, ondan sonra **Fırtınalar**'a (grubuna) geçti...

-Bu dönemlere baktığımızda, aslında ilginç bir resim çıkıyordu ortaya. Bir tarafta müzik icra eden insanlarsınız ki bambaşka bir ruha sahip olmalı insan, diğer tarafta da elinizde silah bir savaşçı olarak bir başka ruhunuz var...

-Gidiş-gelişler vardı sanki (gülüyor)... Yani ama çok zevk alırdık, o dönem bambaşkaydı. Kişiler arasında çekemezlik yoktu. Çok güzeldi ortam.

-Peki, orkestranın kurulmasında Sancaktarlıkların özellikle bir katkısı, teşviki oluyor muydu?

-Muhakkak... İyi bir konuya temas ettin. Sancaktarımız Allah rahmet eylesin Kale beydi... Biz "Kale Bey" olarak bilirdik tabii gerçek ismini bilmiyoruz. Müziği çok severdi ve bu konuya çok büyük bir ilgi gösterdi. Hatta Mücahitler Gazinosu'nda gelir ön masada otururdu, etrafına çocukları toplardı, şamişi lokma yapılırdı, onları çocuklara yedirirdi, ısmarlardı. Devamlı bizi dinlemeye gelirdi, çok önem verirdi müziğe.

-İlk seslendirdiğiniz şarkıyı hatırlıyor musunuz?

"Mücahit-Müzisyen" dönemine örnek bir fotoğraf. Arkada Bozkurt'lu Ay-Yıldız amblemi ve en üstte de "Ne Mutlu Türküm Diyene" yazılı bir pano. Solist Ertan Galip ve en sağda akordiyonda Sezai Cahit... (Ertan Galip'in arşivinden)

-Biz zaten o dönemler hep güncel güzel şarkıları çıkarıyor okuyorduk, ekip olarak devamlı bunlar üzerinde çalışırdık. O zaman hep kulaktan çıkarırdık şarkıları, çoğu arkadaşımızın çok büyük bir kabiliyeti vardı bu konuda. Hatta öyle daha güzel olduğuna inanıyorum.

-İlk sahneye çıktığınız yeri, zamanı hatırlıyor musunuz?

-Zafer Sineması, 1965... **Topel Kültür Derneği**'nin kurulduğu dönemler.

-Mücahitlik dönemlerinizle aynı zaman mıydı sahneye çıkışınız?

-Çok bir ara yoktu sanırım aralarında. Zafer Sineması'nda bir konserdi, sivil olarak çıkıp şarkı okuduğum bu ilk deneyimim. Çok geniş kapsamlı bir dernekti **Topel Kültür Derneği**. Tiyatrosuyla, Batı Müziği'yle, Türk Müziği'yle çok geniş kapsamlı bir kuruluştu. Ama ne yazık ki çok yürümedi. Bizim memleketimizde güzel şeyler pek fazla yürümüyor.

Ertan Galip solist. Sağ arkada keman çalan ise Aytaç Çağın...
(Ertan Galip'in arşivinden)

-Müziğimiz üzerine yayımladığım "Kıbrıslı Türklerde Müzik-Darül-elhan" isimli kitabımda rastladığım kadarıyla, **Topel Kültür Derneği***'nin 1964 Ağustos'unda kurulduğunu belirtmiştim, elde ettiğim kaynaklara göre. 15 Eylül 1965 tarihli bir habere de yer vermiştim kitapta; Konur Alp'in yazdığı bir yorumdu,* **"Sanat Faaliyetleri Başlarken"** *diye. Burada sizin isminizden şöyle bahsediyordu;* **"Ertan Galip sesinin iniş ve çıkışlarına kaptırmış, meçhul bir âleme sürükledi bizi yine. Ertan'ın büyük bir istidatlı sanatçı olduğunu görüyoruz. Programlı bir çalışma ve iyi bir eğitici sayesinde büyük bir okuyucu olabilir..." Topel Kültür Derneği***'nden bahsedelim, bu derneğe nasıl katılmıştınız? Batı Müziği grupları da vardı ve isimleri de* **"Fighters"***di mesela...*

-Evet doğrudur... O zamanlar rahmetli Topaloğlu vardı, hakemlerimizden, onun da büyük katkısı vardı bu derneğe, büyük uğraş verdi, tiyatroyu çok severdi.

-Zaten tiyatro bölümündeydi sanırım...

-Evet, tiyatro bölümündeydi. Onların araştırmaları neticesinde, gezip bölüklerdeki iyi sanatçıları, iyi müzisyenleri, tiyatrocuları hep toplarlardı. Rahmetli Hüseyin Cahit Bey o Türk Müziği'nin başına gelmişti. İlker Kaptanoğlu, Aytaç Çağın...

-Çalışmalarınızı nerede yapıyordunuz?

-Çalışmalarımız Atatürk İlkokulu vardı, orda çalışıyorduk, Türk Müziği olarak. Ayrı ayrı bölümler vardı, ayrı odalar vardı, herkes kendi bölümünde çalışıyorlardı. Hatta Osman Güvenir Bey de vardı hatırladığım kadarıyla. Sanı-

rım sunuculuk yapardı, çok meraklı birisiydi. Anımsadığım bunlar, çok seneler geçti. Omaç Başat arkadaşımız vardı...

-Turan Kaynak vardı mesela...

-Doğrudur, Turan Kaynak, Mustafa Yaşınses vardı solist olarak, Türk Müziği söylerdi. Keman'da Mustafa vardı, o da yurtdışındadır sanırım, hiç görmedim ondan sonra.

-Topel Kültür Derneği'ndeki *etkinlikleriniz yoğun geçmişti ama derneğin yaşamı da pek uzun sürmedi...*

Ayakta solda; Özkan Pastırmacıoğlu, Turan Kayak, Ertan Galip, Tuncer Ali... Oturanlar; Sait Sarsılmaz, Taner Ertuğrul, İbrahim Umut (Çakın), Erkan Pastırmacıoğlu...(Ertan Galip'in arşivinden)

-Çok etkinliğimiz oldu ama benim de içimde kalan bir olaydı uzun sürmeyişi. Birkaç sene filan...

-Bunun nedeni olabilecek bir sonuca ulaşmıştım araştırmamı yaparken şunu saptamıştım; müzisyenlerin birçoğunun tahsil için yurtdışına gitmeleri...

-Tabii ki büyük bir nedendi, etkendi... Ondan sonra "**Genç Kabiliyetler**" diye bir oluşum daha vardı hatırladığım kadarıyla.

-Topel* Kültür Derneği *içerisinde mi yer alıyordu bu oluşum yoksa ayrı mıydı?

-Sanırım ayrı bir oluşumdu. (bu oluşumların) Hep yaşamları kısa kısa olduğu için net olarak hatırlamakta güçlük çekerim tarih açısından.

Solist Ertan Galip, darbuka'da Sait Sarsılmaz, kanun'da Taner Ertuğrul... (Ertan Galip'in arşivinden)

-Peki, grupta kim seçiyordu örneğin şu şarkıyı çıkaralım diye?

-Aslında kendimizdik... Hiç unutmam ilk okuduğum şarkı Şükrü Pınar'ın hicaz makamında bir şarkısıydı; *"Söyleyemem derdimi kimseye derman olmasın diye"...*

-İlk okuduğunuz şarkı buydu demek... Ve böylece daha önce sormuş olduğum sorunun cevabını da almış bulunuyorum (gülüyorum)...

-(gülüyor)... Nerelere gittik...

-Biraz da o dönemlerin iç siyasi gelişmelerine bakacak olursak; konserlere giderken Lefkoşa çıkış ve girişlerinde yoklamalar yapılıyordu Rumlar tarafından...

-**"Utanç Kapısı"** diye anıldı Mağusa Kapısı... Ordan geçerken bayağı zordu, acayip bir yoklama vardı bizleri, o zaman yine mücahitlik dönemimdi ve komutanlarımızın emriyle, Mağusa'da konserler vermeye giderdik. İşte o *"Yeni Kapı"*da (Mağusa Kapısı) büyük bir yoklama olayı vardı. Ne çekerdik ordan geçelim ve Mağusa'ya gidelim...

Mağusa'da askerin himayesinde gerçekleştirilecek olan bir konser öncesinde Ertan Galip grup arkadaşlarıyla. Soldan; Taner Ertuğrul, Tuncer Ali (Karamezo), Ertan Galip, Erkan Pastırmacıoğlu. (Ertan Galip'in arşivinden)

-Mağusa'da nerelerde veriyordunuz konseri?

-Sinemalarda, sinemaların dışında da özel yerlerde konserler verirdik. Çok iyi karşılanırdık o zamanlar.

-O yıllarda profesyonel olarak daha çalışmıyordunuz değil mi?

-Hayır... Hep askerin organizasyonlarında çalışırdık. Yani askere de çok hizmetimiz oldu bizim. Kimse olmadı böyle yani, biz kendimizi adadık sanki memleketimize. Askerliğimiz, sanatçılığımız... Düşünebilir misiniz; '63'ten '73'e kadar asker... '73 sonlarında terhis oldum, bir sene olmadan '74'te tekrar seferberliğe, iki buçuk sene de öyle gitti. Kim yaptı bu kadar askerlik, çok merak ederim.

-O yıllarda enstrüman bulmada zorluklar yaşıyor muydunuz?

-Hayır, enstrümanlar zaten Türkiye'den gelebiliyordu. Hatta abanoz klarnet çalardı İbrahim, onu Türkiye'den getirdilerdi. O klarnet ne oldu İbrahim'in bilmiyorum, Sancaktarlığa geri vermişti, kayboldu gitti. Hatta "kanun" bile, Taner'in (Ertuğrul) bir kanunu vardı o da biz ayrıldıktan sonra kayboldu.

-Bu enstrümanları Sancaktarlık kendi demirbaşı olarak alıyordu değil mi?

-Evet... Ama kendi enstrümanı olan müzisyenlerimiz de vardı. Asker bize o katkıyı yapıyordu.

-Hiç Batı Müziği okumayı da düşündünüz mü, en azından denemek için gençliğinizde?

-Hiç düşünmedim, Türk Müziği'ni değişemedim. Değişemediğim için herhalde şimdi uzak kaldım (gülüyor)...

Selimiye Cami 1966-67 yılları. Aralık '63 şehitlerine mevlit okunması. Ahmet Gürses yönetiminde ilâhi okuyan mücahitler... (Ertan Galip'in arşivinden)

-Getirdiğiniz fotoğraflara baktığımda bana çok enteresan gelen; cami'deki mücahitlerden oluşan bir koroydu. Neydi yapılan cami'de o dönemlerde?

-Şimdi, yine Kale Bey'in, Sancaktarın, almış olduğu bir karardı bu. '63 şehitlerimizi anma, her yıl mevlit okutulurdu Selimiye Camisi'nde. O dönemler işte güzel seslileri Kale Bey bölüklerden seçti, işte ben vardım, arkadaşlarımız, sanırım orda Turan Kaynak da vardı, rahmetli. Berber Salim, Derviş Ali, Yıltan da vardı bu resimde, **Güzel Sanatlar Derneği**'nden. Hep araştırmasını yaptı Kale Bey, bölük

bölük gezdi biz iki manga halinde, biz tabii en iyi yorumcular olarak görülüyorduk, haftanın iki gecesi Selimiye Camisi'ne gelip... Hocamız Ahmet Gürses'ti... Haftanın iki gecesi Salı ve Perşembe, ya da Cuma tam hatırlayamayacağım, ilâhi derslerine başlamıştık. Çok hoşuma gitmişti ve ondan sonra bütün ilâhileri öğrenmiştim. Birara düşünmüştüm müezzin mi olayım diye (gülüyor)... Hakikaten...

-Günümüze gelirsek... Mücahitlik bitti, '74 savaşı yaşandı ve ondan sonra tekrardan bir yaşam kurmak, başka bir mücadele başlıyordu insanlarımız için. Siz müziği bırakmamıştınız...

-Hayır bırakmadım...

-Nerelerde çalışıyordunuz, kimler vardı grupta son dönemlerde?

-Hep aralıklı oldu çalışmalarım. Çağlayan'da (Lefkoşa'da) mesela 1974'te çalışmaya başlamıştık...

-Çağlayan da o dönemlerde Kıbrıslı Türklerin en popüler yerlerinden biriydi...

-Çünkü o zamanlar her taraf kapalıydı, çıkış yoktu zaten. (Girne) Boğaz'a kadar... Pikniğe Kırnı'ya giderdik, sular şarıl şarıl akardı, ağaçların altında, piknik alanı oydu. Hatta havuz vardı orda, tüm Lefkoşa oraya akın ederdi. Bir de zaten Mücahitler Gazinosu vardı. Çağlayan'da işte Namık Çomunoğlu da vardı, şimdi çekildi kabuğuna, hiç gördüğüm yok kendisini, iyi bir müzisyendi. Keman'da Namık, Sait Sarsılmaz (darbuka) vardı, klarnet'te İbrahim, Derviş

dayı rahmetli ve Sezai (akordiyon)... Her hafta sonu dolup taşardı bu Çağlayan Bar...

Ertan Galip "Çağlayan Restorant"ta bir programında... (Ertan Galip'in arşivinden)

-Hangi yıllardı bu?

-1974... Yani savaştan evvel...

-Belli bir grubunuz yoktu galiba?

-Yoktu... Aniden toplanırdık, karar verirdik bir yerlerde çalışmaya başlardık. O dönemler çok yaygın değildi (grubunuz olsun)... Ondan sonra biz toparlanmaya başladık yavaş yavaş zaten.

-Peki, hiç beste yapma gibi bir çalışmanız oldu mu?

-Benim haddim değildir. İyi bir yorumcu olduğum kanısındayım, biraz bilgi sahibiyim Türk Müziği'nde... Yapabilirdim aslında, şimdi arkadaşlarımız, bestecilerimiz çoğaldı maşallah... Ama ben kendimi yeterli bulmuyorum bu konuda yani.

-Kıbrıslı Türk bestecilerimiz de var Türk Müziği konusunda üretimleri olan. Mesela bir Dt. Adnan Hakkı beyin besteleri var ve onun gibi günümüzde de Türk Müziği alanında bestelerin yapıldığını görüyoruz. Hatta Mağusa Belediyesi'nin Kıbrıslı bestecilerin eserlerinden oluşan bir konseri de organize ettiğini biliyoruz yakın geçmişte...

-Dt. Adnan Hakkı beyin bir bestesini, *"Çoban Kızı"*nı okumuştum mesela. O zamanlar koroda Sn. Ulus Yeşilada'nın döneminde. Çok bestecimiz ve bestelerimiz var aslında. Mesela Ulus Yeşilada'nın düzenlediği bir yarışma vardı Türk Müziği besteleri üzerine, yirmi üç- yirmi dört beste başvurmuştu, ben ikisini seslendirmiştim, diğerlerini başka solistler. Ulus Yeşilada becermişti bu işi.

-Türkiye'de de Türk Müziği'nin duayenleri ve onların eserleri var ve onları icra etmek de önemli ama bizim Kıbrıslı müzisyenlerin bestelerini sizin gibi solistlerin seslendirmesi, kalıcılık açısından çok önem taşıdığına inanıyorum...

-Yani ben biraz hayretler içerisindeyim doğrusu bu konuda. Şimdi bu kadar konserler oluyor, neden Türkiye'den ses sanatçıları geliyor da bestecilerimizin eserlerini seslendiriyorlar? Ben hayretler içerisinde kalıyorum. Girne Belediyesi de öyle, Mağusa Belediyesi öyle... Koroları yani... Beste yarışması olacak, Türkiye'den ses sanatçısı gelir onlar seslendirir. Ben buna karşıyım. Yani burda yerli ses yok mu? Sonra Türkiye'den saz getirme olayı... Bu bir külfet değil mi belediyelere, devlete? Bizim imkânımız dâhilinde yapılsın efendim. Biz kendimiz yapalım, neden hep dıştan gelsinler? Kimse alınmasın bu konuda ben devlete de suç bulurum. Yani bu kadar sanatçımız var, birçok konserler

veriyoruz, bunları toplayıp bir araya getirmek veya hocalar bulup çalışmalar yapıp bunu daha kaliteli hale getirmek olmaz mı yani?

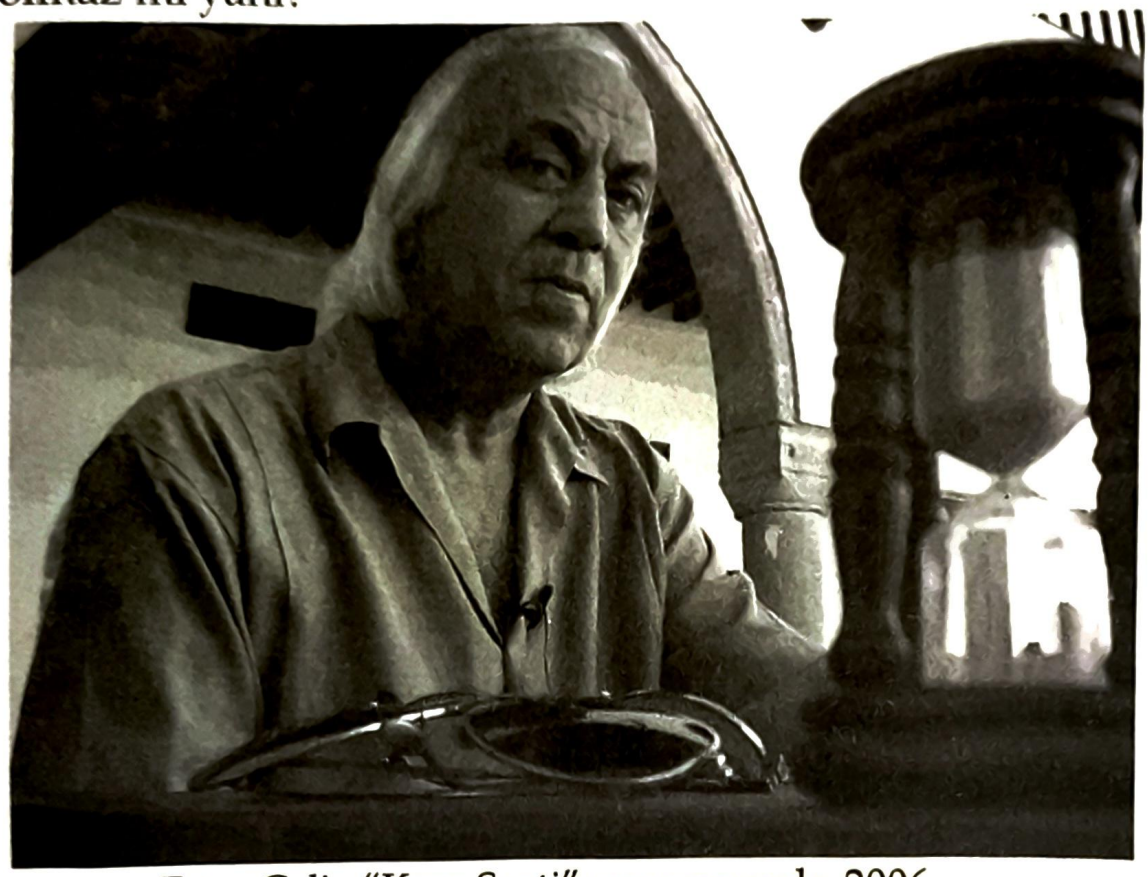

Ertan Galip "Kum Saati" programında-2006...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Türkiye'den saz ekipleri getirtilmesi, müzisyen bakımından bizde profesyonelliğin yerleşmemesinden dolayı mıdır sizce?

-Bıktırdık zaten hepsini, bir kenara çekildiler. İlgi yok... Mesele **Devlet Türk Müziği Korosu**, 25 senedir var, ben bir okuyucusuydum orda, bir çiçek, bir ödül... Yirmi tane bakan değişti neredeyse... En nihayet bir yere kadar artık dedim. Neden böyle bir ilgisizlik var anlam veremiyorum. Sanatçıya değer verilmez, yalnız müzikte değil, diğer sanat dallarıyla uğraşan arkadaşlara da değer verilmez.

-Profesyonellik konusundan bahsetmiştim biraz önce; geçimini sadece müzikle sağlayan müzisyenlerimiz pek fazla yok ülkemizde...

-Yok, canım (gülüyor)... Rahmetli Kemal Egesan yaptı onu... Ben çok takdir ederdim Kemal Egesan'ı, başarılıydı... Yalnız erken gitti, Allah rahmet eylesin... Profesyonelliğe dönersek, esas konu '80'lerde başladı. Yapıyorduk bizler aslında, oraya buraya gidiyorduk zaman zaman. Ama en güzel olay '80'lerde başladı, Celebrity Aşk Gemisi'nde (restoran)... Orada 8 sene assolistlik yaptım. Kemal Egesan da resepsiyonunda çalışırdı hatırlarım. İnerdi aşağıya yanımıza bazan, şarkı okumak isterdi, okurdu. Ben o zamanlar tek solisttim, Turgay Salim vardı, orkestra vardı, program uzun sürdüğü için iki defa çıkmak zorundaydım. İbrahim arkadaş daha çok istemişti Kemal'i çıkaralım diye, Kemal Egesan da böyle bir başlangıç yapmıştı işte. Kemal Egesan yalnız o işi yapardı ve parasını kazanırdı, tam bir profesyonel, başka bir işi yoktu... 8 sene Celebrity Hotel'de çaldıktan sonra, ondan çıkardık Dome Hotel, Jasmine Court, Salamis'e kadar giderdik, aranan bir adam haline gelmiştim o dönem. Hep bendim Türk Müziği'nde. Aradılar Londra'ya gitmiştim bir geceye mesela... Ama ne yazık ki böyle yerlere gittiğimde ne basınımız ilgilendi, ne de geldiler.

-Peki, bu günlerde yapılan müziği gerek Türk Müziği gerekse diğer türler açısından değerlendirirsek, nasıl buluyorsunuz?

-Ben pek yeterli bulmuyorum doğrusu. Yani Türk Müziği konusunda çalışan solistler pek kalmadı günümüzde, korolar dışında... Televizyonlarda görüyoruz, bir gitar bir

org öyle yaygın bir halde devam ediyor. Mesela eskiden ne orkestralar vardı, şimdi pek yok.

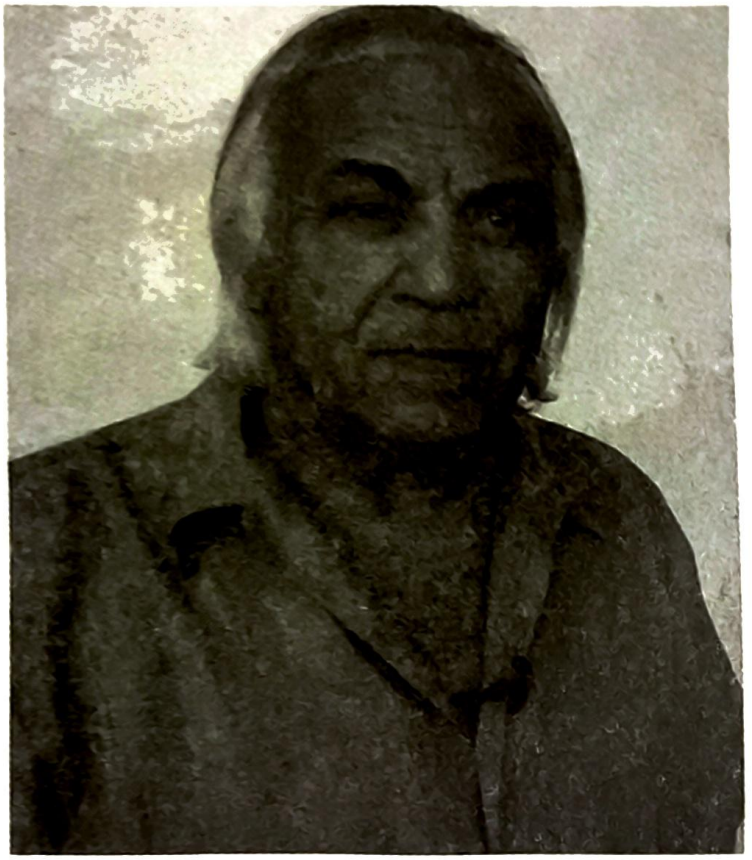

Ertan Galip "Kum Saati" programında-2006... (Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Özellikle Türk Müziği ve Türk Halk Müziği konusunda üretim, aktivite açısından baktığımızda, belediyelerin ve devletin korolarından başka da yok galiba müzik yaşantımızda?

-O kadar işte... Kim dinler? Hani var mı Kıbrıslı bestecilerimizin eserleri radyolarımızda, televizyonlarımızda? Dikkatimi çektiği kadar Tv programı açısından bugünlerde bir Ulus Yeşilada var. İbrahim'in şarkıları TRT denetiminden geçer ve TRT yayınlar mı bu şarkıları? Çoğu arkadaşımızın besteleri TRT denetiminden geçer. Ne olur? Arşive kaldırılır. Peki, ne olacak, bu besteleri kim icra edecek, nasıl tanıtılacak? Konserlerde mi yalnız? O da yanlış bir şey. Yapan yapan o kadar besteyi, ne olacak? Kim dinler kim bilir? Televizyonlar, radyolar bunlara yer vermesi lazım madem bu kadar besteci türedi memleketimizde.

-Şu anda siz piyasadaki çalışmalarınızdan çekildiniz mi?

-Çekildik gibi... Çünkü o dönemler hep bendim değil mi? '80'lerden sonra. Ondan sonra kumarhane olayları başladı, bütün kumarhaneler kimlerin elindedir şu anda? Türkiye'den gelen yatırımcıların elinde. Yatırımcılar sanatçıyı nerden getirir? Türkiye'den... Geriye ne kalır? Sanatçılar sazlar Türkiye'den gelir... Bizden iyi değiller ki, ben inanmıyorum. Ben saz bulurum, toplarım üç beş kişi, nerde çalışacağım, maddi yönden kim çekecek Ertan Galip ve saz arkadaşlarını? Yani piyanist şantöre kalırık, böyle bir piyanist şantörle Türk Müziği olmaz. En büyük sebepler bunlar işte çekilmemizde.

-Geçmişe baktığınızda "keşke bu zamanda bu imkânı değerlendirseydim" diyeceğiniz bir olay var mı?

-Vardır... Çalıştığım yere o zamanlar kodamanlar gelirdi, ta İstanbul'dan beni dinlemeye gelirdi insanlar. Ve hiç unutmam, ben sahneye çıktığım zaman çatal bıçak dururdu. Ben bunu yaşadım Eralp... Şimdiki dinleyici değişti. Şimdi insanlarımız gazinoya, göbek atmaya deşarj olmaya gidiyor. Yani sanatçıyı dinlemek değildir amaç. Düzen değişti, ben öyle görüyorum.

(Ekim 2006)

ULUS YEŞİLADA
(14 Nisan 1944 -)

Giriş:

Lefkoşa Türk Lisesi'nde okuduğu yıllarda, düzenlenen bir gecede ilk kez amatör olarak sahneye solist olarak çıkıp *"İki damla gözyaşı"* isimli parçayı seslendirmişti. Gençlik yıllarında arkadaşlarıyla birlikte **Genç Kabiliyetler Topluluğu**'nu kurdular. Cengiz Topel'in şehit edilişinden sonra **Genç Kabiliyetler Topluluğu**'nun ismi 1964 yılında (Cengiz) **Topel Kültür Derneği** olarak değişmiş, kendisi de bu dernekte çalışmalarına devam etmiştir. 1966 yılında, İstanbul'da 6 yıl İstanbul Belediye Konservatuarı Klasik Türk Musikisi bölümünde okudu. Yine 1966 yılında Ankara'ya tedavi maksadıyla gittiğinde, Derya Gazinosu'nda solist olarak ilk profesyonelliğe adımını attı. Birçok kaset çalışması yapan Ulus Yeşilada'nın, 45'lik formatında (single) yaptığı çalışmalar; ***"Meltem Gibi"***, ***"Sürgün"***, ***"Boğaz Köprüsün-***

*de Aşk", "Kıbrıs Barış Türküsü"*dür. '70'li yıların ortalarında **"Kıbrıs Türk Musiki Cemiyeti"**nin kurulmasında öncülük etti ve yine birçok Türk Müziği korolarının kurulmasında ve yönetiminde yer aldı.

intro:

His first amateur performance on stage was at an evening organised during his studies at Lefkoşa Turk Lyceum; he sang "İki Damla Gözyaşı/Two Teardrops." During his youth he formed the "Young Talent Group" with his friends. In 1964, after the martyr of Cengiz Topel, the "Young Talent Group" changed its name to "Cengiz Topel Culture Association," and Yeşilada continued his work with the association. In 1966 he went to the Istanbul Conservatory, studying six years in the Classical Turkish Music department. Again in 1966 he went to Ankara for medical treatment and he took his first steps to professionalism as a soloist at the Derya Gazinosu. Ulus Yeşilada has produced many cassettes and has released the singles "Meltem Gibi," "Sürgün," "Boğaz Köprüsünde Aşk" and "Kıbrıs Barış Türküsü." In the middle of the 70 s he was in the forefront of the establishment of the "Cyprus Turkish Musical Assembly" and he has formed and directed many Turkish music choirs.

✍

-Uzun yıllar müziğin içerisindesiniz ve hâlâ daha üretmeye devam ediyorsunuz. "Uzun yıllar" dedik ve bu yılların içini dolduran yaşanmışlıklarınız vardır... 1944 Mersin doğumlusunuz, bir buçuk yaşında Kıbrıs'a geldiniz, aslen Ortaköylüsünüz, mücahitlik görevinden sonra Türkiye'ye gittiniz bir sağlık sorunundan dolayı, Türkiye'ye gidince de

İstanbul Belediye Konservatuarı Klasik Türk Musikisi bölümünde 6 yıl okudunuz ve Kıbrıs'a da girişiniz bu arada yasaklanmış oldu çünkü TC vatandaşı olduğunuz için o dönemlerde Kıbrıs'a gelmek bayağı zordu, izin almak gerekiyordu. Ve tam dokuz buçuk yıl sonra 1975'te adaya gelme şansınız oldu... Böyle kısaca bir giriş yapayım dedim (gülüyorum)...

-E bana söz hakkı vermediniz zaten (gülüyor)...

-Lise'de yavaş yavaş müziğe girdiğinizi görüyoruz, daha sonralar* Genç Kabiliyetler-Topel Kültür Derneği*'nde çalışmalarınız oldu ama onun öncesinde sizi müziğe iten, müzikte etkileyen belki de bir çevreniz vardı...

-Çevre derken, mutlaka etkin bir durum olur fakat önce insan kendi ruh yapısında bunu araması gerekiyor. Çocukluğumdan beri hatırlıyorum böyle hep daima hassas ve müzikle beraber olmaya çalışan, tahta enstrümanlara, kendimce teller takarak kendi kendime (bir şeyler çalardım), çünkü babamız fakirdi... 8-9 dokuz kardeşi beslerken bir de bana enstrüman alamazlardı. Çocukluğumu öyle hatırlıyorum. Sonra bir ağız mızıkası ele geçirdim ve ağız mızıkasıyla çocukluğumda daima şarkılar çaldığımı hatırlarım. Fakat en önemlilerden biri de babamın çok güzel bir sese sahip olması. Tabii ben görmedim. Hirsofu'da yaşıyorlarmış, babam çok da güzel ud çalarmış, fakat Allah rahmet eylesin, ben ud çaldığını göremedim. Ve müzik olan her yerde ben de oluyordum. Düğünlerde, herhangi bir müzisyen geldiği zaman mutlaka yanı başındaydım. Demek ki içimden gelen bir müzik sevgisi vardı...

-Öyle olması gerekiyor müzik yaşantınıza baktığımızda... İlk seslendirdiğiniz şarkı "İki Damla Gözyaşı"ydı... İlk sahneye çıkıp bu şarkıyı seslendirdiğiniz o anı hatırlıyor musunuz, neler hissetmiştiniz?

-Evet, lise 1 veya 2. sınıfındaydım herhalde, okulda bir etkinlik yapılmıştı, Lefkoşa Türk Lisesi'nde. Ve o salonda hatırlıyorum, sınıfta habire şarkı okuduğum için, salonda arkadaşlar şarkı söylememi istedi, sevgili arkadaşım İlker Kaptanoğlu kemanını aldı, hiç unutmam sağ tarafımda durmuştu, hep onunla bunu anımsıyoruz ve İsmet Nedim'in bir şarkısıydı *"İki damla gözyaşı"* onu okumuştum. İlker de keman çalıyordu o da yeni başlamıştı ama iyi keman çalıyordu yine de. Ve kemanın yayı habire boynuma doğru geliyordu (gülüyor)... O atmosferi bozmamak için çekilmeyi bile halka, arkadaşlara saygısızlık olacak diye düşünüyordum. Bir sahne terbiyesi herhalde. Ve hiç unutmam, iki ayağım, dizlerim birbirine vuruyordu...

-O dönemlerde Türk Müziği grupları daha bir yoğunluktaydı.* Güzel Sanatlar Derneği, Topel Kültür Derneği *vardı...

-O dönemler yeni gelişmişlerdi...

-'60'lı yılların sonuna kadar geldiğimiz dönemlerde Türk Müziği'nin Türk Halk Müziği'ne nazaran daha çok icra edildiğini, bu türe çok daha fazla yer verildiğini söyleyebilir miyiz?

-Ben eşit olarak diyeceğim çünkü o zamanlar gitar modaları yeni başlamıştı, Elvis Presley, Cliff Richard'lar ortadaydı. Gençlerimiz 'bizim dönem' dekiler daha çok gitar

çalmaya hevesliydiler. Ve bu arada birçok orkestralar kurulmuştu Lefkoşa'da ve Kıbrıs'ın her tarafında. **Güzel Sanatlar Derneği** çok geniş bir faaliyet sürdürüyordu, bunun içinde bir dal olarak Türk Müziği de vardı. Biz bu arada **Genç Kabiliyetler Topluluğu**'nu kurduk, 6-7 arkadaş ve genişlettik. Hem tiyatro hem müzik hem Halk Müziği hem Türk Müziği...

-Bahsettiğiniz topluluk* Topel Kültür Derneği*'nden farklı bir topluluk muydu?

-Şöyle oldu; **Genç Kabiliyetler**'in çalışmalarını sürdürüyorduk ve mücadele dönemimize rastlıyordu. Hiç unutmuyorum göçmenlerimize yorgan alımı, o masrafları karşılamak için konserler veriyorduk. Cengiz Topel'in şehit edilişinden sonra **Genç Kabiliyetler Topluluğu**'nun ismi **Cengiz Topel Kültür Derneği** olarak değişmiştir. Kıbrıs'ta bence şudur; Batı ve Türk musikisini her zaman içimizde hissediyoruz ve yaşıyoruz. Bir bakıyorsunuz ülkemizde yaklaşık 5, hatta 6 tane Türk Müziği korosu vardır. Bunun yanında belki koral çalışma yerine bireysel Batı Müziği, Türk Hafif Müziği çalışmaları sürdürülüyor, birçok orkestralarımız vardır. Ben bunu; o zaman da fazlaydı bu zaman da fazlaydı diye düşünmüyorum. O zaman da aynıydı bu zaman da aynı.

-Türkiye'deki yaşadığınız döneme gelirsek; orda konservatuara gitmiştiniz, 6 yıl okudunuz ama bu arada sizin bulunduğunuz başka mekânlar, hatta sahne hayatınız da sürüyordu, albüm çalışmaları, konserleriniz olmuştu. Biraz da bu dönemlerinizden bahseder misiniz?

-Hangisinden bahsedeyim (gülüyor)... Şöyle anlatayım çok özet; ben alerjik bir rahatsızlık nedeniyle Türkiye'ye gitmiştim. Bu arada Ankara'da 3. gün, yani Mayıs ayında gitmiştik, 16 Mayıs'tı herhalde, 18 Mayıs'ta Türkiye'de profesyonel müzik yaşamıma başladım. Nasıl oldu, bunu belki hiçbir yerde bahsetmedim; bizim Maltepe Talebe Yurdu'nun yan tarafında biraz ileride, Derya Gazinosu diye bir gazino vardı. O gazinoda müzik yapılıyordu, gittim, tabii bir ara arkaya geçtim sazlara sordum dedim ki *"provanız var mı, provalara ben de katılabilir miyim"* diye, çünkü müzik aşkı var ya... *"sen"* dediler *"nerden geldin?"*, *"ben Kıbrıs'tan geldim"* dedim. İşte mücahittim falan... Ordaki bir hanım dedi ki bana, sonradan öğrendim oranın sahibesiymiş *"yavrucuğum bir şarkı okur musun?"* Bir şarkı okudum orda arkada, hiç haberim yok, günlük kıyafetimle bir anons, kim diye ben de bekliyorum, meğer beni anons etmişler, ismimi duyunca anladım. Beni resmen arkamdan iterek Derya Gazinosu'nun sahnesine çıkardılar. Ne bir prova ne bir şey... Ve orda bir saate yakın bir program yaptım.

-Hangi yıldı hatırlıyor musunuz?

-1966 Mayıs 18 veya 19... Ve o gün sahnede ilk profesyonel okuyuşumu gerçekleştirdim. Orada bir hanım vardı, dedi -ki biz ona korkunç yenge diyorduk, gazinocular arasında takma lâkabı vardı- *"şu zarf sizin"*, *"hayırdır"* dedim, *"ücretinizdir"* dedi. Bana 10 TL ücret verdiler sahneye çıktım diye ve *"her gece gel burda çalış"* dediler. İlk sahne hayatına çıkışım bu. Bir yıl kadar Ankara'da sokakta yürüyemeyecek kadar (tanınmaya başladım) -tabii birçok yerlerde şarkı söyledik- birçok isimlerle uvertür olarak çalıştım, onlara girmeyelim...

Ulus Yeşilada "Maksim Gazinosu'nda"(Türkiye) sahne aldığı günlerde... (Ulus Yeşilada'nın arşivinden)

-Sevgili Mustafa Sağyaşar'ın plak şirketi vardı, plak satış dükkânı vardı Ankara-Kızılay'da. Bir gün ona gittim nota almak için. *"Ulus!"* dedi *"konservatuar imtihanını kaçırıyorsun, yarın imtihan var"*. Ve o gece hemen atladım bir ön kayıt olur şu olur diye, İstanbul'a gittim. İstanbul'da konservatuar müdürlüğüne gittim, Kıbrıs'tan geldiğimi söyledim, kayıtların dolu olduğunu söylediler, çok rica ettim, kabul ettiler. Yalan söyledim bugün Kıbrıs'tan geldim diye, bu arada bana yeri tarif ediyor gitmem için. İstanbul'u bilmiyorum... Ve *"ne yapacağız"* dedi, *"efendim makam arabanız yok mu beni onunla götürün"* dedim. Ve o zamanki konservatuar müdürü beni gönderdi, telefon etti, imtihana aldılar. Hiç unutmam yaklaşık bin kişiye yakın öğrenci vardı, çünkü Türkiye'de musikiye çok büyük alâka vardı ve orda bir "mahur şarkı" okudum. Sorulanları cevapladım, imtihanı geçtim ve birincilikle geçmişim. Altı ay sonra sanırım, Münir Nurettin Selçuk'un icra heyeti bizim okula aitti ve pro-

fesyonel bölümdü, orada ben gayet samimi, dosyalarımı alıp kenarda izleyerek o konser çalışmalarının provalarını takip ediyordum. Bir gün Münir Bey, beni yakaladı, ben büyük bir mahcubiyet içinde *"aman hocam"* dedim, *"hayır yukarıya gel"* dedi, gittim yukarıya koskoca oda içerisinde bütün duvarları dolap düşünün ve Kemal Gürses'i çağırdı. Benim tabii kim olduğumu sordu öğrenci olduğumu söyledim. Meğer beni uzaktan takip ediyormuş, müzisyen kulağı dışarda da olsa her şeyi duyar. *"Kemal"* dedi, onun ikinci yardımcı şefiydi, *"bir dosya ver"* dedi. Dolap açıldı içinden bir dosya çıkarıldı, ne yapılacağını bilmiyorum. Ve dosyanın içerisinden bir eser verdi. Düşünün binlerce dosya arasından binlerce eser içerisinden bir eser geliyor ve çok şanslıydım. İki gün önce konservatuarda "Usûl" dersinde o eseri geçmiştik. Ve ben onu gayet güzel icra ettim, usûlünü vuraraktan. Ve o gün sanatçı olarak, o günkü çalışmada en arkada pencere içi bir boşlukta bir sandalye kondu ve Münir Nurettin Selçuk gibi büyük bir üstatla çalışmaya başladık. Ondan sonra daha çok yakınlıklarımız oldu. Bir de Salih, Konak eczanesi, Salih bey var Salih Suphi Soner, o da o korodaydı. O sol tarafında duruyordu ben sağ tarafında. Tabii o sonradan Kıbrıs'a geldi, bırakmıştı. Ama ben devam ettim sonuna kadar.

-Dört adet 45'lik formatında (single) çalışmanız oldu, bunlar;* "Meltem gibi", "Sürgün", "Boğaz Köprüsünde Aşk", "Kıbrıs Barış Türküsü"... *Daha sonra bu çalışmalar bir albümünüzde de yer almıştı değil mi?

Ulus Yeşilada'nın 1968 yılında Türkiye'de çıkarmış olduğu 45 devirli plaklardan biri olan **"Sürgün"**ün kabı...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Bir plağım daha olmuştu, o satışa sunuldu ve geri dönmüştü, aslında beş 45'lik var...

-Öyle mi? ben de elimdeki basında çıkan bu konudaki habere göre söylüyorum, 1981 tarihli...

-Doğrudur, satışa nerdeyse çıkmadan çok kısa bir dönemde yer aldı...

-"Kıbrıs'ım" diye bir de beste çalışmanızın yer aldığından bahsediliyordu haberde...

-Daima Kıbrıs'la ilgili bir şeylerim oluyor. Geçenlerde de İbrahim Özduran'a yaptığımız CD'de **"Kıbrıslım"** diye bir parça(m) vardı. O sizin bahsettiğiniz herhalde Rüştü Şardağ'ın güftesini yazdığı *"Uzaklardan selam sana ey Kıbrıs'ın güzel kızı, bilemem anar mısın o körfezdeki şarkımızı"* diye bir şarkıydı.

Ulus Yeşilada, Türkiye müzik endüstrisinin kalbi olan İstanbul Unkapanı'nın plakçılar çarşısında, **"Boğaz Köprüsünde Aşk"** isimli çalışmasını yayınlayan plak şirketinin önünde...

(Ulus Yeşilada'nın arşivinden)

-Kıbrıs'a döndünüz ve döndükten sonra müzik çalışmalarına devam ettiniz. Birçok koronun kurulmasında, organizasyonlarda da yer aldınız. Hem kendiniz üretiyorsunuz hem de başkalarının üretmesi için de yardımcı olma misyonunu üzerinize alarak bu çalışmalarınızı sürdürdünüz... İsterseniz 1975'ten sonra adaya döndüğünüzde çalışmalarınıza nasıl devam ettiğiniz ve bu günlerde neler yaptığınızla ilgili konuşalım...

-Evet, 1975'te geldikten sonra Kıbrıs'ta eksikliği görülen ki o zamanlar hiçbir Türk Müziği korosu konusunda bir çalışma yoktu, müzik alanında bir boşluk vardı, savaş sonu... (ve bundan dolayı o günlerde) bir Kıbrıs Türk Musiki Cemiyeti isminde bir oluşum meydana getirdik. Bu kuruluş içinde Dt. Adnan Hakkı, Dr. Fikret Rasim, birçok isim (yer aldı)... Hata Kâmran Aziz Hanım da, birçok arkadaş bize ulaştı. Şöyle geriye baktığımda o dernekte çalışmış olan

yaklaşık 200'ün üzerinde bizden istifade etmiş arkadaşımızın olduğunu görüyorum. Biz de onlardan istifade ettik tabii. O (dernek) çalışmalarını 10 yıl kadar sürdürdü ve hatta 9 yıl kadar. Sn. Cumhurbaşkanımızın (R.R.Denktaş) desteğiyle ve teşvikiyle **Kıbrıs Türk Musiki Cemiyeti** şu anda Aydın Hikmet'in yönetmiş olduğu Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı **Devlet Türk Müziği Korosu** adıyla devletleştirildi. O dönemden sonra ben Devlet Korosu'nun başına geçebilmek için, BRT'de çalışıyordum ve emekliliğim istendi ve bir nevi açıkta kaldım. Fakat özel çalışmalara gelelim... O koroyla biz çok verimli çalışmalar yaptık. Ta o dönemden Kıbrıslı bestecilerin eserlerine, özellikle programlarımızda 7-8 adet, konserlerimizde mutlaka yer veriyorduk. İşte bu yer verme sonucunda kendi ülkemiz sanatçılarına değer verilmesi hususunda ben Bayrak Radyosu'nda (BRT) çalışırken *"Yerel Sanatçılarımız"* sloganını kullanmaya başladım. İlk kez kullandım ve *"Yerel Sanatçılar"* sloganı tuttu. Bu defa **Gazi Mağusa Belediyesi Halk Müziği Korosu, Güzelyurt Belediyesi Halk Müziği Korosu** veya çalışmaları, Bekir Kara'nın, ayrıca **Yeni Erenköy Belediyesi Halk Müziği Korosu**, bizim **Devlet Türk Müziği Korosu** veya **Türk Musiki Cemiyeti**'nin çalışmalarını dışarıdan organize ederek, bunların radyoya ve televizyona yansımasıyla ilgili öneriler götürüyordum ilgili yerlere. O önerilerle kayıtlarını yapıp televizyonda da yansıtıyorduk ve kendi sanatçımızı halkımıza takdim ediyorduk. Bunlar içinde de birçok ünlü arkadaşımız belirli yerlere gelmişlerdir. Bunun ötesinde ben İngiltere'ye gittim 11 yıl kadar, geldim, konser amaçlı gittik geldik ve geldikten sonra **Gazi Mağusa Belediyesi Türk Müziği Korosu**'nun başına geçtim, orada gene uzaktan baktığınızda daima eksikliği görürsünüz ve yine sanatçılarımıza değer verilmediğini ve kendimize değer vermediğimizi (görürüz)...

-Niçin böyle oluyor, niye değer vermez bir toplum oluyoruz zaman zaman? Küçük bir nüfusuz ama çok şeyler üreten insanlarımız var, özellikle bu konuda, ama buna rağmen sanki birbirimizin üretimlerini görmezlikten gelmek gibi bir âdetimiz var...

-Şunu söyleyim; ben, sanatçı olarak halen çalışıyorum, halen halkımdan çok büyük bir ilgi görüyorum. Sanatçılarımızda da, yani arkadaşlarımız gocunmasın, bazı yanlışlıklar oluyor. Bu konuya biraz sonra değiniriz, cümlemi bağlayım... Kıbrıslı bestecilerin eserlerine yer verdik gene **Gazi Mağusa Belediyesi Korosu**'nda ve ilk defa Kıbrıs'ta beste yarışması yaptık. Erol Sayan'ı getirttik ve şimdi devam ediyor, ben ayrıldım ordan. Kıbrıs'ta bu konudaki bestecilik olayını böyle formüle ettik. Ekrem Bey de (Yeşilada) bir kitap yazdı, bu kitapta söz konusu sanatçıların, bestecilerin eserlerine yer verdi. Eserler ortaya çıkmaya başladı. Bunun ötesinde şu anda ben evimde bir "home studio" kurdum. Türkiye'de olduğu gibi nota yazım programıyla bütün sazların, eserlerin partisyonlarını yazarak, en önde alt yapıları hazırlıyorum, kendi klavyemde.

Ulus Yeşilada, Gazi Mağusa Belediyesi'nin Türk Müziği korosunu yönetirken... (Ulus Yeşilada'nın arşivinden)

-Yani klavyemi de kullanırım, udumu da kullanırım, yeri gelir keman çalarız ve bu çalışmaları yansıtmaya başladık. Yani üretim... Şimdi cevabınızı alıyorsunuz; Kıbrıslı sanatçı üretim yapamıyor. Biz üretime ağırlık veriyoruz. Şimdi üretimler sırasında; Peyman Uzun bu kadar ünlü sanatçımız, hiçbir CD'si, kaset'i olamadı, imkân bulamadı, biz kaset-CD yaptık kendisine. İbrahim Özduran'a bir cd yaptık, şimdi de arkadaşımız var 14-16 adet kendi bestesiyle, hiç bilinmeyen biri ortaya çıktı. Onun eserlerinden bir cd hazırlığım var. Buna ek olarak Leyla Adil hanımın 2 şarkısını seslendirmiştim, onu da ortaya çıkardık... Yani üretim yapmak lâzım. Sebebi şu; bizim Kıbrıslı sanatçı sadece gidiyor düğünde okuyor, bir yerde gidiyor 5 tane 10 tane şarkı okuyor, orda bırakıyor işi.

-Yorumculuk yapıyor sadece...

-Yani bugün **MÜDER**, diyor ki *"bizi çalınız..."* yani neyi çalacak insanlarımız? Kaliteli bir üretim olmadıktan sonra, bu üretimleri halkımıza sevdirecek seviyeye çıkarmadıkça, hiçbir şekilde Kıbrıslı sanatçı kendini duyuramaz... Bir başka sanatçının kliplerine, tanımadığımız Türkiye'den beşinci sınıf kalite bir sanatçının klipi çıkmış, onu biz kendi televizyonlarımızda sıkça yayınlıyoruz. Neden bizim kendi sanatçılarımızın kliplerini çekmek üzere (organize olunmuyor) Çok basittir bir yayın organı için, bunlara yer vermemiz lazım. Bu şekilde halkımıza yararlı olsun. Aksi halde sanatçımız ya gider, ya da sanattan vazgeçer.

-Demek ki burada bir "sektör" boşluğundan bahsedebiliriz. Sanatçı ile yayıncının bu sektörü canlandırabilmesi için, ortak çalışması gerekiyor. Sanatçı üretecek, yayıncı

da üretenleri sergileyecek. İkisi de kendine düşen görevi yerine getirmiş olacak böylece...

-Örneğin ben zaman zaman düşünmüşümdür; acaba Kıbrıs'a gelmekle iyi mi ettim, kötü mü ettim diye. Bunu ilk kez sizinle sohbetimizde açıklıyorum. Bir bakarsınız ki çok kötü ettim Kıbrıs'a gelmekle. Çünkü Türkiye'de kalsaydım, ben Türkiye'de önemli bir yere gelirdim. Her gittiğim yerde çalışıyorum. İşte Yıldırım Gürses'le çalışmalarım sürmüştür. Şu anda da gitsem yine çalışırım. Ama o değil... Ben kendi vatanıma, milletime faydalı olmak üzere, çağrı üzerine ülkeme döndüm. Türkiye'de benim işim gücüm yerine gelmişti. Peki, ben niye geldim? Toplumuma yararlı olabilmek için ve ben bu topluma yararlı olmaya her zerremle hazırım.

Gerçek bir profesyonel sanatçıyı bağrımıza basamıyan bizler, kimbilir içimizdeki yetenekleri daha ne kadar katledecek ve bir kenara itecegiz.

Başarılarıyla her zaman gurur duyduğumuz ünlü sanatçımız:

Ulus Yeşilada

Kıbrıs'ın bağrından çıkan güzide Kanatçımız -

Yeşilada'yı tanımak için onun yaptıklarına bir göz atalım.

1983 yılında Devlet Türk Müziği Korosu'na, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın büyük desteğiyle kurar. Ulus Yeşilada 1985 yılında BRTC'den

bir.

Son 2 yıldır ülke Türkiye Radyo ve TV'lerinde programlar yapma ve sahne konserleri veren Yeşilada'nın klip

Ulus Yeşilada, Kıbrıs'taki sahne çalışmalarıyla da basında yer alıyordu... (Ulus Yeşilada'nın arşivinden)

-Sizin bir kasetinizin kapağına KKTC bayrağı koymuşsunuz. Türkiye müzik sektöründe bu kasetinizle ilgili başınızdan bir olay geçtiğini de biliyorum... Bu konuda neler söylemek istersiniz?

-Ben o kasete KKTC bayrağımızı özellikle koydum çünkü İstanbul'da 1994 yılının Ocak ayında hazırlandı o kaset. İstanbul'da dolaşıyorum, bütün milletlerin bayrakları var, KKTC'nin "Yavru Vatanımız" diyoruz bayrağını bilmiyoruz. Ve onu bir vasıtayla Kıbrıs'tan istettim, Kıbrıs konsolosluğundan aldım ve böylece kasetime koydum. Plak şirketi sahibiyle kavga ediyorduk nerdeyse, bu korsan satışları etkileyecek demişti. Satışları etkiledi... Ve inanın o bayrak olmasaydı benim tespitlerime göre çünkü üç ayrı yerde basımı yapıldı veya Türkiye'deki bazı plak şirketlerinin üçkâğıtçılığı da ortada. Çoğu çünkü üçkâğıtçı... İnsan haklarını bilmiyorlar, üç ayrı yerde tespit ettiğime göre o dönemde, '96 yılının sonunda, 736 bin adet kasetim sattı. Fakat plak şirketine gidiyorsunuz, plak şirketi kendi korsanlığını yapıyor. Bandroller böyle plaka halinde geliyor, o bandrollerin tekrar kopyasını yapıyorlar. Başka yerde bastırıyorlar, esas korsancılığı kendileri yapıyor. Şimdi ben bunu Türkiye'de söylesem dışarıya çıkarkenden dayak yerdim. Ama Allaha şükür ki bu ülkede demokrasi vardır, konuşabiliyoruz. Ve bu şekilde tespit ettim, en sonunda iki bandrol aynı numarayı bir araya getirdim, şirketten paramı istedim ve beni tehdit ettiler... Bu bakımdan Türkiye'ye tekrar gidip, kaset, CD yapmak düşüncem yok. Bana kendi toplumum yetiyor.

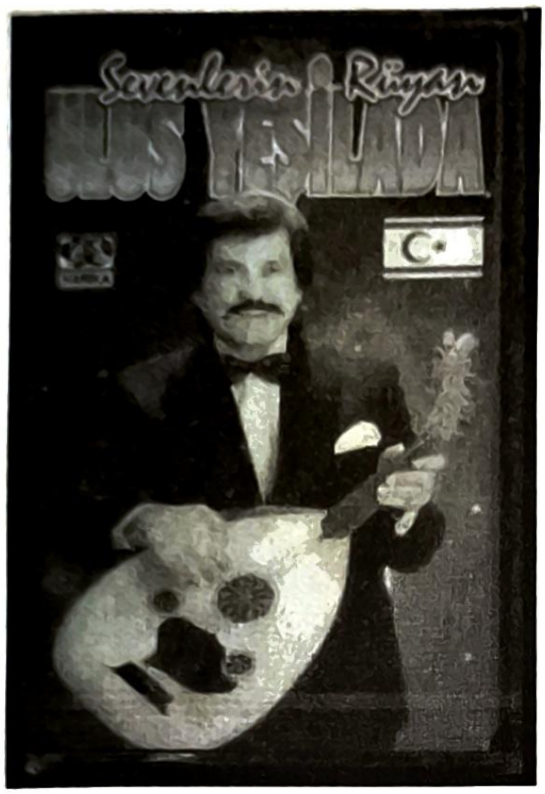

Bahsi geçen kaset...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Peki, kasetinizin üzerine o bayrağı koymaktan doğan dezavantaj neydi?

-Dezavantaj; Kıbrıslıları seven varmış sevmeyen varmış ve etkiliyormuş... Hatta ben size bir olay anlatayım: TGRT'de bir solo konserim olmuştu. Zaman zaman yayınlıyorlar, bir saatlik bir süreydi, o kasetle ilgili. Ve orda çok beğenilmişim. Samanyolu TV de teklif yaptı, bütün televizyonlara çıkmıştım... Çıktığım zaman Samanyolu TV'de bu bayrak konusuyla ilgili hareket ettim, dedim ki *" en e r- ne m ı rı ta m a len en r at ana ı r el m"*... Ki aslı budur... İnanır mısınız daha stüdyodayken dört yerden sahne teklifi aldım? O kadar televizyona çıktım, Kanal D evime geldi, çekimler yaptı, SHOW'da, HBB'de, TRT'nin tüm kanallarında programlar yaptım, hiç böyle bir şey olmamıştı. TGRT'de koskoca bir solo konser yaptım... Hiçbir teklif gelmedi. Ama Samanyolu Tv'de ben *" ı rı lı e l m at ana ı m r a m e ı rı ta m"* dediğim anda bana iş teklifi geldi... Türkiye'de bugün "yabancı" dediğinizde İtalyan, Fransız, İngiliz, Al-

man akla gelir. Biz onlara göre yabancıyız ama buraya geldiklerinde biliyorsun bizler turistlere *"buyrun efendim"* demiyoruz, fiyat da indirmiyoruz, bu yüzden, maddi konudan dolayı bizlere bu davranışları yapıyorlar ama asla ben (genelleme yapmıyorum)... Türkiye'de çok iyi arkadaşlarım oldu. Benim çok güzel dostlarım vardır. Bugün Türkiye'ye indiğim anda beni kapıdan alıp evinden bırakmayan çok dostum vardır. Çok iyi insanlar vardır. Ama halk böyle dedikoduya alışık olduğu için bazı şeylerde KKTC bayrağını dahi kasetimde çok gördüler. Ne acıdır ki, bu kadar üretim yapılıyor Kıbrıs'ta, Cumhurbaşkanımızın kızı bile kaset yapmıştır Türkiye'de, o bile KKTC bayrağını koymamıştır. Bu cesareti gösteren benim. Ve bakınız hiçbir Kıbrıslı sanatçının KKTC bayrağı yoktur. Ben bu ülkenin sanatçısıysam, bu ülkenin bayrağını taşırım. Hatta Gazi Mağusa Belediyesi'yle Milas'a gidiyorduk, yıllar sonra ilk kez açıklıyorum ve Mağusa Belediyesi korosundan ayrılışım, "neden ayrıldı Ulus Yeşilada" gibi kafalardaki soruları da bitirmiş oluruz; Milas'a gidiliyor Haziran ayında ve giderken ben bütün arkadaşlarımıza bir t-shirt yaptırdım, KKTC bayrağımız göğsümüzde, altında koronun amblemi. Ve duyduğuma göre bazı kişiler *"o t-shirtle gidemezsiniz, giyemezsiniz"* demişlerdi, baştaki kişiler... Ve zorla biz onu giydirdik, Milas sokaklarında yürüdük, çoğu arkadaşımız seve seve. Fakat böyle bir fiş atılmıştı... Yani biz burda kendi KKTC'mize sahip çıkmıyoruz. Ve bütün bu olanlar sahip çıkmayışımızdandır. Bir bütünlük sağlayamıyoruz. Bakın siyasete giriyoruz yine... Kalsın burada... Yani ben eğer kan dökmüşsem, bu KKTC bayrağının arkasındayım.

(röportaj tarihi: 29.03.2003)

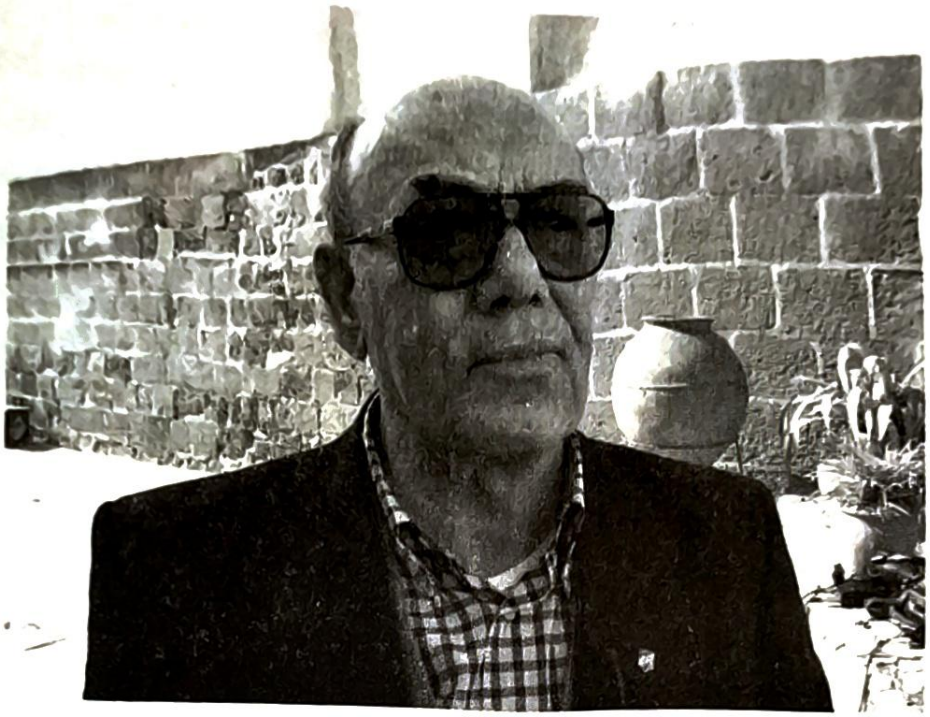

EKREM YEŞİLADA
(28.05.1931 -)

Giriş:

1931 yılında Gönyeli' de doğan Ekrem Yeşilada, 1953 yılından bu yana besteleri Türkiye ve Kıbrıs'ta yayınlanmakta, 1980 yılından beri yaptığı araştırmalar sonunda 2001 ve 2002 yıllarında bestecilerimizi ve eserlerini tanıtan **"Kıbrıs'ta Geleneksel *Türk Müziği*"** adlı kitaplarını iki cilt halinde yayınladı. Bugüne kadar 5 değişik türde 14 beste yapmış bulunan Yeşilada, 2001 yılında 10 eserinden oluşan ilk müzik albümünü de cd ve kaset olarak Kıbrıs'ta satışa sundu. 2007 yılının başlarında ise ***"Musiki Tarihimiz - Kıbrıs'ta ve Türkiye'de Geleneksel Türk Müziği'nin Gelişim Süreci"*** isimli kitabını yayınladı. Yeşilada'nın en çok bilinen eserleri arasında ***"Beşparmak Dağı Sıra"*** ve ***"Bir Mendil Aldım Şeherden"*** yer almaktadır.

intro:

Born in Gönyeli in 1931, Ekrem Yeşilada has had his compositions released in both Turkey and Cyprus. Since 1980 he has conducted much research culminating in two volumes of a book called "Traditional Turkish Music in Cyprus," promoting the work of our local musicians. He has so far made fourteen compositions in five different styles. In 2001 Yeşilada released his first album on CD and cassette, containing 10 pieces of his work. At the beginning of 2007 he published a book entitled "Our Musical History-The Developmental Period of Traditional Turkish Music in Cyprus and Turkey." Yeşilada's most famous compositions include "Beşparmak Dağı Sıra" and "Bir Mendil Aldım Şeherden."

-Çocukluğunuzdan itibaren yolculuğumuza başlayalım isterseniz...

-1931 yılında Gönyelide doğdum. Ve her çocukta olduğu gibi ben de annemin ninnisiyle büyüdüm. İlk müzikle ilgili sesler kulağıma o zamanlar çalınmaya başlandı. O yıllarda sadece kaval vardı insanlarda. Bir de düğünler vardı, bizim çocukluğumuzda radyo falan dinlemek bir mucize idi.

-Sosyal etkinlikler demek ki sadece düğünlerden ibaretti...

-O dönemlerde öyleydi. Ankara Radyosu'nu alabilen köyümüzün bir radyosu vardı, kahvehanede. İlk zamanlar bir tane idi daha sonra başkaları da getirdiler. Ankara Rad-

yosu'nun akşamüzerleri fasıl programları vardı, biz ancak delikanlı olduktan sonra gider kahvede bu programları dinlerdik. Ama ben bu yeteneğimi yakın çevremdeki hısım akrabadan, onların güzel sesli olanlarını gerek orak tarlasında, gerek harmanda, gerekse çift sürerken söyledikleri şarkılara kulak verip, büyük bir zevkle dinleyerek geliştirdim. Sonra bu zevkimi, radyo programlarını dinlemek suretiyle takviye etmeye başladım.

-O dönemlerde hangi tür müziklere daha fazla bir ilginiz vardı?

-Türk Müziği'ne. O zamanlar Arabesk filan yoktu zaten...

Ekrem Yeşilada "Kum Saati" programında-2007.
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-'40'lı-'50'li yıllarda sanırım Türk Müziği, deyimi yerindeyse "popüler" bir müzik durumundaydı...

-Evet, "Geleneksel Türk Müziği" dediğimiz Türk Halk ve Türk Müziği'nin çeşitli türleri vardır. Türk Müziği'nin içerisine gazel de girer mesela. O tür müziği ben büyük bir zevkle dinlerdim ve hiç aklımın bir ucundan bile geçmezdi günün birinde bu hevese kapılıp beste yapacağım diye. Bu sanırım benim içime, belli bir yaşta ateş düşer ya, hani âşık olunur filan, işte eşref zamanı o saatti ve oldu. Fakat her şeyden evvel bir talihsizlik eseri ne ilkokulda, ne orta, ne de lisede biz müzik dersi diye bir şey görmedik.

-O dönemlerde müzik dersi verilmiyor muydu?

-Hayır. Benim çok enteresandır, her geçtiğim sınıfa benden sonra müzik dersi konulmaya başlanmıştı. Ben mesela kolejden mezunum ve benden sonra müzik dersi uygulaması başlamıştı. Ermeni müzisyenlerden özel ders alan birkaç kişi vardı. Türklerden falan yoktu, onlardan (Ermeni hocalardan) parası bol olan aileler keman piyano gibi dersler alabiliyorlardı. Biz o şanstan mahrumduk. Koleji bitirince her genç gibi ben de o zaman ne iş tutacağım diye bir gayle içerisindeydim ve bizden bir yıl önce mezun olan bir kaç arkadaşımızın, o zamanki "Marshall yardımı" çerçevesinde Türkiye'ye gidip tercüman olarak iş bulduklarını, Erzurum'da gayet iyi maaşla çalıştıklarını, bize yazdıkları mektuplardan öğrendik. Bu tercümanlık Amerikan subaylarıyla Türk subayları arasında yapılıyordu. Bu niyetle biz (bir maceraydı bizim yaptığımız) bindik gemiye çıktık İskenderun'a. Oradan Ankara'ya geçtik ve orada sınava tabii tuttular bizi. O sınavdan sonra 2 ay da bir tahkikat dönemini bekledik. Çünkü Erzurum yasak bölge sayılırdı o dö-

nemlerde. Her isteyen gidemezdi. Oraya gittiğimde ve para geçti elime (ki 500 lira maaş alıyorduk, büyük paraydı) bir müzik hocası tuttum. Ben ud çalıyordum ama taşıması zordu. Bunun üzerine hocam bir cümbüş almamı önerdi. Cümbüşü ve metodunu alıp cümbüş çalışmaya başladım. Hocam, 3. Ordunun bandosunun kıdemli elemanlarından biriydi. Notaları öğrenip dersleri de aldıktan sonra bana ilham da orada geldi ve "*Beşparmak Dağı sıra-Ot sarılmış mısıra-Ben gurbete düşeli-Ayşemi kimler sara*", Ayşe diye birisi vardı demek ki o zaman, onu (besteyi) yaptım. Hele gurbette o "akşamleyin" olmaz mıydı! İlham geldi önce sözlerimin ilk dörtlüğünü yazdım, sonra nakarat kısmını. Malum iki bölümden oluşuyor türküler. Notalarını da yazdım ve hocama onaylattırdım tamam mı diye. Ben o günlerde Muzaffer Sarısözen'i dinliyorum radyodan, programı vardı. Halk Türküleri'ne karşı da büyük bir ilgim vardı. Muzaffer Sarısözen'e bu bestelerimi gönderdim, sandım ki ertesi gün hemen çalacak. Sonra aradan 4-5 ay geçti ben Ankara'ya döndüm.

Ekrem Yeşilada'nın yayınlamış olduğu **"Kıbrıs'ta Geleneksel Türk Müziği"** kitabında yer alan Kıbrıs haritası içerisinde, Yeşilada'nın söz konusu ***"Beş Parmak Dağı Sıra"*** türküsünün notaları yer alıyor... (Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Ben bu arada hemen belirtmek istiyorum* "Beş Parmak Dağı Sıra" *1953 yılında yapılmış bir türkünüzdür...

-Evet. 1953 yılının başında yapmıştım. Bunun arkasına gelen ikinci Türküm de ***"Yazın Çiçeği Güldür"*** ismini taşıyordu. Ankara'ya gittiğimi söylemiştim. Muzaffer Sarısözen'i gidip buldum. Adam beni iyi karşıladı, *"Ekremciğim, ben kim bilir o notayı nereye koydum"* dedi. Çok yoğun biriydi. Biliyorsunuz Anadolu'yu dolaşıp anonim denilen eserleri derleyip toparlayan ekibin başındaydı Muzaffer Sarısözen. *"Siz, Kıbrıs'tan geliyorsunuz demek ki bu türkü de Kıbrıs türküsüdür. Yarın gelin büyük stüdyoda buluşalım"* dedi. Ertesi gün gittim. Baktım radyolarda isimlerini duyduğum Sarı Recepler, Osman Özdenkçiler, Emin Aldemirer ve birçok Türkücü ve saz sanatçısı hepsi büyük stüdyoyu doldurmuşlar. Neriman Sarısözen'i tahtaya kaldırdı. Bana da şimdi oku bakalım dedi. Ben başladım heyecandan titremeye. İlk sözlerini okudum, Neriman Hanım kara tahtaya notaları yazmaya başladı. İki-üçüncü satır derken *"hep beraber okuyoruz"* dedi. Bana da *"sen dinle, hatalı bir yer varsa bize söyle"* dedi. Birkaç düzeltmeyle parçayı okuduk. Ben sordum ne zaman yayınlayacaklar diye, *"vallahi beğendik türküyü sanırım 15 gün sonra yayınlarız"* dedi. Bizim hasret yüreğimizde yanar Kıbrıs'a dönmek için. Nitekim 15'inci gün ben Kıbrıs'taydım. Hiç unutmam Çağlayan'da o zaman gençler "beribadoya" (dolaşmaya) çıkarlardı. Dolaşırken Burhan Tuna'nın kardeşi Mustafa vardı bana rastladı, *"Ankara Radyosu'nda bu gün ismin geçti"* dedi. *"Sen türkü mü istedin nedir alayamadım"* dedi. Demek ki benim türkü çalındı dedim. Ama ne enteresandır, bu Türkü en az beş defa radyoda çalındı ve ben ne yazık ki tesadüf edip dinleyemedim. O dönemlerde parçam o kadar beğenilmişti ki Saman Pazarı'nda bir gazino vardı (Ankara), orada "hit" olmuş ve her gece

isteniyormuş. Bu türküyü en sonunda bir gün Denizciler caddesinden aşağıya doğru gelirken Anafartalar'da, bir kahvenin radyosunda çalındığını duydum. Aman nasıl dünyalar benim oldu... O kadar mutlu oldum ki, gittim böyle sessiz sedasız oturdum bir sandalyeye o türküyü dinledim. Ben bu zevki ilk defa orada tattım. Ondan sonra bu işin peşini bırakmadım.

Ekrem Yeşilada'nın sevilen 10 eseri bir CD-albümde toplanarak müzikseverlere sunulmuştu... (Eralp Adanır'ın arşivi)

-Ekrem Bey, sanırım Telif Hakları konusunda Türkiye'de sizin açınızdan ve sizin gibi başkalarının eserlerinde de bir sorun yaşanmış. Bu olayı bizlere anlatır mısınız?

-Yaşanan problem öncelikle benim başıma gelmiş değil. Şevki Meteci arkadaşımız var. Güzelyurt'ta Tarım Dairesi sorumlusudur. O, o yıllarda Ankara'da öğrenciydi. Bahsettiğim yıllar da 1968 filan. Ona ait olan "*Al Olur Bal Olur Kıbrıs Gelini*" *(Kıbrıs Gelini)* diye hepimizin bildiği ama birçoğumuzun da Şevki Meteci'nin olduğunu bilmediği bir türkü var. Burada ben tekrar tekrar vurgulamak isterim, çünkü başkaları kabulleniyor. Ya anonim diyorlar ya da benimdir deyip televizyonlara bile çıkıyorlar. İlk onun başına geldi. Muazzez Türink bu parçayı meşhur etti. Ankara

Radyosu'nun ünlü türkücülerindendi. Tabii o zamanlar Telif Hakları Yasası yoktu Türkiye'de ve bu gibi şeyleri yapanların da yanına kalıyordu. Bu dediğim Şevki Meteci'nin başına 1970 yılında geldi. 1987 yılında da benim ***"Bir Mendil Aldım Şeherden"*** adlı en son verdiğim türküde benim başıma geldi. Türkünün içerisinde "*Şeher*" lafı geçiyor, diğerlerinde ise birinde Gönyeli, diğerinde Lefkoşa, Girne geçer. Şeher de biliyorsunuz kırsal kesimden Lefkoşa'ya gelmek isteyenlerin kullandıkları bir terimdi. Ben onu kullandım, onu da değiştirmişler ve ***"Bir Mendil Aldım Dereden"*** olarak yaptılar. Derede mendil mi olur! TRT'nin bu konuda bir huyu vardı. Eser için söz-müzik demiyorlardı, *"biz kaynak kişiyi belirtiriz"* deyip, beste ona söz diğerine diye açıklama yapmıyorlardı. Sebebini de telif hakkı ödeyecek bütçelerinin olmadığı yönünde açıklıyorlardı. Yani bu devlet politikalarıydı. Ama bunu daha sonra bazı çevreler istismar etmeye başladı. Nitekim benim başıma gelen; ilk olarak Burhan Çaçan 1987'de, sonra 1990'da Songül Karlı, 1995'te de Arif Sağ bu türküyü önce kaset sonra da CD olarak yayınladılar. Ve her üçü de anonim diye belirttiler. Ee, bu benim gücüme gidiyor. Sen benim ismimi kullan... TRT'ye de şükran borçluyum, çünkü bir Kıbrıslı gencin türkülerine yer vermiş ve Kıbrıs'ın adı geçsin diye senelerce Türkiye radyolarında çalmışlar. Zaten bunu istismar eden TRT değil. Buna bir son vermek gerektiğini düşündüm, ne zaman ben bu kitabı yazmaya karar verdiğimde, tıpkı sizin kitabınızı alıp didik didik ettiğim gibi, Servet Dedeçay'ın Nazım Ali İleri ile ilgili kitabını da alıp inceledim. Orada gördüm ki ta '60'lı yıllarda onun da bir bestesini; rast makamındaki ***"Zehirli Çiçek"*** isimli eserinin bir filmde bir sanatçının seslendirdiği görüldü. Söz-müzikte ise Nazım Ali İleri'nin ismi geçmiyordu. Bu adamlar toprak olmuş. Adnan Bey (Dt. Adnan Hakkı) 25 eser bırakmış. Ben bilhas-

sa bunun için ortaya atıldım. Maalesef gördüm ki kimsenin bu eserlerin sahiplerini derleyip toparlayacak bir kitap çalışması yapmaya niyeti yok. Öyle bir niyet, bir çalışma görmedim. Mesela Nazım Ali İleri'nin tam 22 tane eseri olduğunu biliyorum, bende isimleri mevcut. Yani öldünüz mü her şey ölüyor bu memlekette. Kültür Dairesi'nin işi bu aslında. Ama bunu yapan kimse yok. Onun için ben devletten her şeyi beklemenin doğru olmadığını düşünüp bunları derlemeye başladım. Onları (devlettekileri) da kınamam. Bu memlekette böyle bir düzen kurulmuş. Bu kitap bir Antoloji olacak. Bütün eserleri kitaba koyacak değilim. Seçme yapacağız en fazla 10 eser koyulacak. O da eser sahibi hayatta ise seçme hakkını ona bırakacağım. Mesela Jale hanım'ın (Jale Derviş) tangoları var, Kâmran Hanım'ın (Kâmran Aziz), Türkay Altay'ın.

-Ekrem Bey sizin bu eserleriniz bugün Türkiye'de çeşitli sanatçılar tarafından hâlâ seslendiriliyor. Siz bu konuda yasal bir prosedür başlattınız mı Türkiye'de?

-Evet başlattım. Hiç gözümü kırpmadan yaptım çünkü ben ilkleri seven bir insanım. Köyümün ilk kalecisi de bendim. İlk türkü'yü ben verdim, ilk uzun havayı ben yazdım. Ama bu konuda bir yerde dur demek lazımdı. Ben vefat etmiş bir adamın eserinin istismar edildiğini de gördükten sonra, buna dur demem gerektiğini anladım. Nitekim bunu yapanlar aslında yapımcılarmış. Yani sanatçı öyle pek fazla bir şey almıyor.

-Sonuçta siz mahkemeye başvurdunuz ve bu konu da işleme konmuş oldu...

Ekrem Yeşilada anne-babası ve kardeşleriyle...
(Ekrem Yeşilada'nın arşivinden)

-Evet. Temmuz'un ilk haftasına da avukatıma gün verdiler. Tabii bu dava iki yönlü oluyor. Bir maddi tazminat talep ediyorsunuz Türkiye'deki kanunlara göre. Önce bir tanesini dava edelim daha sonra da emsal olarak diğerinin üzerine gideriz dedi avukatım.

(röportaj tarihi: Haziran 1999)

AYTAÇ ÇAĞIN
(1947 -)

Giriş:

1947 yılında Lefkoşa'da doğan Aytaç Çağın, özellikle folklorik araştırmalarımızda önemli çalışmalar yapmış bir müzik adamımızdır. Öğretmen Koleji'ni tamamlayan Çağın, ilk öğretmenlik görevine Lefke İstiklâl Büyükler İlkokulu'nda başlamış, ardından Lefke Gazi Lisesi'nde de müzik dersleri vermeyi sürdürdü. Lefke bölgesinin ilk **Mücahitler Bandosu**'nun temellerini de kendisi atmıştır. Liselerimizde birçok folklor ekipleri kuran Çağın, 1972 yılında birkaç arkadaşıyla birlikte motosikletiyle birlikte önce Baf köylerinden başlayarak derlemeler yaptı. 1983 yılında ise **Devlet Halk Müziği Korosu**'nu kurdu.

intro:

Born in 1947 in Lefkoşa Aytaç Çağın is a musician who has conducted much important research, especially in regards to our folklore. After completing his studies at the Teachers College he began teaching at the Lefke Büyükler Primary School, later continuing his music lessons at the Lefke Gazi Lyceum. He laid the first foundations in the establishment of Lefke's first Army Band. Having formed many folklore groups from students at various lyceums, in 1972 Çağın and a few friends went around the island on their motorbikes, beginning with the village of Paphos, gathering talent. In 1983 he established the State Folk Music Choir.

-Uzun zamandır sizinle bir röportaj gerçekleştirememiştik. Daha önceleri yaptığımız röportajlarda, Kıbrıs Türk Folkloruna büyük bir emeğinizin geçtiğini görmüştüm. Bundan dolayı bu sohbetimizde sizin geçmiş çalışmalarınızla ilgili anlatacağınız her şeyin bir belge niteliği taşıdığına eminim...

-Bu değerlendirmeniz için öncelikle size teşekkür etmek isterim. Evet, uzun zamandır bu gibi konularda röportaj yapma açısından uzak kaldım. Yaşamımda inanıyorum ki hep memleketim için uğraşmışımdır. Yani büyük bir özveri büyük bir fedakârlık içerisinde yıllarımı, ömrümü bu konuda, Kıbrıs'ın kültürüne, sanatına, folkloruna adamış bir insanım. Kendi çapımda, kendi iç dünyamda, yaşadığım güzelliklerim var kemanımla beraber. Ama bunu topluma yansıtma yönünde bu yaşadığım iç güzellikler çok daha az kalıyor bir bakıma çünkü çok daha fazlasını topluma ak-

tarmaya çalıştım. Geçmişe dönersek... Yedi yaşında kemana başladım, bu büyük bir hevesti, her gün Deniz beyin dükkânının önünden geçerken bir küçücük keman görüyordum vitrinde ve ağlar yalvarır yakarırdım bana bu kemanı ailemin alması için. *"ben sordum dört buçuk liradır"* derdim. O zamanlar babam Kıbrıs Radyo İstasyonu'nda çalışırdı messenger (odacı) olarak. 30 lira maaşı vardı, 30 lirayla ev kirası ödeyecek, arabamız yok, iki kardeşiz, zaten fotoğraflardan de görebiliriz. Sağda duran benim, yanımda ise benim küçüğüm olan Dinçer'dir. Üç yaş aramız var.

Aytaç Çağın çocukluk yıllarında kardeşi Dinçer'le.
(Aytaç Çağın'ın arşivinden)

-Fotoğrafın üzerine baktığımızda tarih olarak 1 Ocak 1959'un yazılı olduğunu görüyoruz.

-Evet...

-Büyük resimden de bahsedelim, sizin yalnız olan fotoğrafınız...

-Burada da kemana başladığım 7 yaşlarımdaki halimdir.

-Yani 1947 Lefkoşa doğumlu olduğunuza göre...

-59 yaşımı Kasım ayında tamamlayacağım... Enteresandır, 10 Kasım doğumluyum ve hiç doğum günü yapmadım bugüne kadar, Atamızın ölüm günü olduğu için. Biz o günlerde genelde okullarımızda hep Atamız için programlar yaptık.

Aytaç Çağın keman dersi aldığı yıllarda, elinde kemanıyla...
(Aytaç Çağın'ın arşivinden)

-Demek ki ilk kemanı 7 yaşında babanız size aldı...

-Evet, babam aldı... Dedem Ahmet, Lambasuyucu Ahmet, Lafazan Ahmet derlerdi kendisine. Lefkoşa'nın en renkli simalarındandı, tanımayan bilmeyen yoktur, beyitleri çok önemlidir ve bu beyitleri vasıtasıyla lambasuyu (gaz yağı) satardı.

-Bu beyitlerden aklınızda kalanlar var mı?

-Çok var... Rum tarafında da lambasuyu satardı, Rumlara da Rumca beyit okurdu. Rumlar da katıla katıla gülerlerdi. Bir şişe lambasuyu o zamanlar yarım şilin, altı kuruş bir şeydi, yarım okkalık bir şişe ve evinde lambasuyu ihtiyacı duymayan Rum kadını bile çıkarmış ve lambasuyu alırmış sırf beyitleri dinlemek ve gülmek için. Dedem bana dedi ki *"oğlucuğum ben sana bu kemanı alacağım, madem çok meraklısın"* ve bu kemanı Deniz beyden aldılar bana, evdedir şu anda. ¾'lük bir kemandır. Ve kemana başladık...

- Birinden keman dersi aldınız mı?

-Özdemir beyden aldım, onunla derse başladım, müzik müfettişimizdi son zamanlarda ben koleji bitirdiğimde.

-Özdemir Bey müzik öğretmeni miydi?

-Müzik öğretmeniydi, keman dersi verirdi, 2 sene onun yanında devam ettim. Ondan sonra (Vahan) Bedelyan'ın öğrencilerini İngiltere sınavlarına soktuğunu duydum, babama ısrar ettim beni Bedelyan'a götürmesi için çünkü ben diploma da almak isterdim. 2 senelik Özdemir beyden aldığım dersler sonrasında Bedelyan efendiden ders almaya başladım. Bedelyan bizi zar zor kabul etti çünkü öğrencisi çoktu.

-Bir de öğrencileri seçerdi, kabiliyetli olanları alırdı...

-Çok elerdi... Benimle birlikte ona giden arkadaşlarım vardı; Alper Uludağ, İlker Kaptanoğlu, beraber giderdik keman dersine. Ben İlker'i kapısından arardım sabahtan,

hisarın üstünde otururlardı, Reşat dayı, postacıydı babası, beraber el ele iki keman öğrencisi... Bedelyan'ın evi de ışıklardaydı, Ledra Palas ışıklarının yanında köşe üzeri iki katlı bir evdi, merdivenlerden yukarıya çıkardık. Beceremediğimiz zaman, yani derse iyi çalışmadığımız zaman, dışarıda oturan Rum çocuğunu çağırırdı ve *"çal duysun, siz Türkler adam olmazsınız"* derdi. Hiç unutmam *"bak dinle keman nasıl çalınır gör"* derdi, biz ağlayarak eve giderdik tabii. Uğraş uğraş aman öğretmen beğensin diye... Şimdi benim keman öğrencilerim var iki-üç tane ve bu öğrencilerime bazan anlatırım bunu çalışmadıkları zaman çünkü bir şeyi öğretirsin kendisine metodik olarak, teorik olarak, gider aynı kalıpta geri gelir, hiçbir çalışma yapmadan, içine bakmadan. Ama çok süper, yetiştirdiğim öğrencilerim de vardı ve benim kemanıma erişen öğrencim vardır ki bu beni çok mutlu ediyor. Yani bugün herhangi bir **Devlet Senfoni Orkestrası**'na girse, önüne hangi parçayı koysan çalar. O derecede güzel.

-Bedelyan efendiden kaç yıl ders aldınız?

- 63'e kadar ders aldık, 63'te 17 yaşındaydım, yani yaklaşık 10 yıl ders aldım, 8 yıl Bedelyan'dan, 2 yıl Özdemir beyden.

-Peki, müzik sınavlarına girmiş miydiniz?

-Girdim, bütün sınavlara da. İngiltere Kraliyet Akademisi'nin sınavlarıydı bunlar. Ben şimdi kendi öğrencilerimi de bu sınavlara sokuyorum. Yani 5. great'e kadar gelen öğrencim vardır. O bittikten sonra tabii askerlik girdi devreye.

-Askerlik dönemine geçmeden önce lise döneminiz için bir soru sormak istiyorum; bu dönemde kemanınızı herhangi bir yerde icra ediyor muydunuz?

-Lise dönemimde okulda çalıyorduk. Okulda Yılmaz Taner yeni gelmişti, hocamızdı, yani daha ilk mezundu. Biz de lise çağında gençler işte ve orda değerlendiriyorduk kemanımızı. Arkasına zaten ben askere girdikten sonra bandoya da girdim ve klarnet öğrendim. E-Flat klarnet çalıyordum. Bando'da tektim çünkü bir arkadaşımız daha vardı Talih, e-flat çalan, yani "mi bemol klarnet", yani en küçük klarnet ve pikolo flütün eş değeri bir klarnettir. Yani yan flütün küçüğü, sopranosu vardır, pikolo. Pikolo'nun verdiği o ince bülbül seslerini tıpkı aynısını da e-flat yapıyor. Ve bandoda e-flat bütün soloları taşıyor omzunda. Mesela bir Karadeniz Marşı'nda bando girdiği zaman; "bam ba bam...ta ta ta ta tam", ama e-flat burada "drıuıt" gibi yüksek seslere tırmanabiliyor 32'lik notalarla ve bunları yapmak zorundasın.

Aytaç Çağın BRT'deki "Kum Saati" programında, 2007... (Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Bu arada hangi bandodan bahsediyorsunuz, Türk Lisesi mi?

-Hayır, **Mücahitler Bandosu**, Zeki Taner beyin... Bizim klarnetin ağzı kırıldı. Küçük fare yeniği kadar bir yer, 2-3 milimetrelik bir kırık. Sıkılıyorum ses zor çıkıyor, Ahmet Anlar bey vardı, bizim bandonun teknisyeniydi, yani bütün kırılan aletleri tamir eden yaşlı bir amcamız, işte bandocu o da. Vecihi Beyler vardı. Şimdi ben götürdüm klarneti *"Ahmet abi bu klarnet çalmaz"* dedim. *"Oğlum bak, Zeki Taner'in masasının çekmecesinde yeni e-flat ağzı var, versin sana da tak üstüne, fıtık olacan yoksa"* dedi. Ben de beden olarak zayıfım yani, hâlâ öyleyim ya (gülüyor). Zeki beye gittim *"Hocam klarnet çalmıyor"* dedim. *"nesi çalmaz bunun"* dedi, aldı eline klarneti bir üfledi, yanakları şişti hocanın ve çaldı. *"bu klarnet çalar"* dedi bana. *"Hocam sıkıldığınız zaman çalar"* dedim. Yani *"ben iki buçuk saat bir resmigeçit süresince dayanamam bu klarneti bu şekilde götüremem"* dedim. Çünkü ben solo çalarım. Tabii keman çaldığım ve nota bildiğim için, doğrudan e-flat'e girdik biz ve solo verdiler bize. O zaman *"hayır hayır çalar"* dedi hocam ve inanıyorum ki klarnet belki de benim hayatımı değiştirdi, yönlendirdi. Girne Kapısı'nda bir 29 Ekim resmigeçit sırasında bando çalıyor sürekli olarak, şimdi susuyorsun dinlenmek için, Zeki bey kızıyor. Değnekle işaret ediyor bir de başını sallıyor, hemen başlıyorsun çalmaya, artık çok yoruldum ve sonunda fıtık oldum. Fıtık olduğum anda ben kasıldım tabii, acılar içinde kıvranıyorum, arkadaşlar *"hocam Aytaç'a bir şey oldu"* dediler, beni elden ayaktan orda bir araba bulup Kuru Çeşme'deki genel hastaneye götürdüler. O hastanede çok emeğim vardır benim. Aydın hanım da orda doktor, ben utandım tabii bayan doktor ama çaremiz yok, *"hemen alın bunu yukarıya yatırın, fıtık açılmış"* dedi. Sıkılmadan dolayı orda ceviz kadar fıtık

olmuş. Tabii bu benim bandodaki son günlerim oldu. Çünkü ameliyattan sonra 2 ay izin verdi doktor, Zeki Bey kabul etmedi izni, *"ben iki ay bir adamı oturtamam"* dedi ve ben askere döndüm. Normal mücahit oldum.

-Çocukluğunuzda bu Lefkoşa çevresinde "çalgıcı" diye tabir edilen müzisyenler vardı. Bunlar düğünlere, kına geceleri, eğlence gecelerine giderlerdi. Onlardan hatırladığınız var mı?

-Onlardan benim hatırladığım; Mehmetali dayı (Tatlıyay) vardır. Mehmetali dayıyı ben ziyaret ederdim, çok sevdiğim bir insandı ve o da beni çok severdi, Allah rahmet eylesin. Kendisini ziyaret etmeye gittiğimde kemanımı da beraberimde götürür, ona bir şeyler çalardım. Daha sonra o kemanı alır eline ve bana *"bak bunu da çal"* diyerek bana göstererek insanları hatırlıyorum. Ahmet Altıparmak vardı, yani genelde **Mehmetaliler** grubuydu benim çocukluğumda hatırladığım. Daha sonra başka müzisyenler tanıdığım da oldu folklor araştırmalarım sırasında.

-Bu folklorik araştırmalarınıza geleceğiz çünkü kültürümüz için çok önemli çalışmalar bunlar...

-Yalnız bandoyla ilgili bir anım vardır onu size anlatmak istiyorum... Olgun Paşalar, Tanju Müezzinoğlu, Soyer Sonal, şimdi aramızda olmayan Ersin Örek kardeşimiz, yine aramızda olmayan Dikmen Ahmet vardı. Ben uçağa meraklıydım ve bir uçak yaptım. Uçak bitti motoru kaldı, motor takacağız ve kumanda ile uçağı uçuracağız.

-Bu arada siz bunları yaparken kaç yaşındaydınız?

-Bandodaydık işte 17-18 yaşlarındaydım. Kocaman, kanatları böyle bir buçuk metreydi ve büyük emeklerle yapmıştım. Arkadaşlar beni tuttular, sıkı sıkı masanın üzerine bağladılar. Tanju başta, yani az değildi o Tanju (gülüyor). Masayı öbür masanın üzerine koydular, biz yükseldik, lahitte cenaze gibi masanın üzerinde bağlı bağırıyorum ben *"çözün beni"* diye. Aldılar uçağı ve şimdiki Lefkoşa Türk Lisesi'nin üçüncü katından, arka taraftaki bahçe efkaliptoluktur, ordan Tanju, Olgun hepsi beraber olarak uçağı attılar bakalım uçar mı diye. Uçak gitti çakıldı ağaçların içinde, parçalandı, ben burda bağırıyorum, bıraktılar beni ve indiler aşağıya. Hademe mi çözdü beni hatırlamıyorum... Böyle bir hatıram var ve bugün bile buluştuğumuzda bunu kendilerine söylerim.

-O yıllarda* Güzel Sanatlar Derneği, Topel Kültür Derneği *gibi dernekler vardı. Siz bunlarda yer aldınız mı?

-**Topel Kültür Derneği**'ni biz kurduk.

-Ondan önce siz* Güzel Sanatlar Derneği'*nin herhangi bir etkinliğinde yer aldınız mı?

-Hayır... **Güzel Sanatlar Derneği** mevcutken biz **Topel Kültür Derneği**'ni kurduk. 1965 yılındaydı zannedersem. Kunduracı Ayhan, Attila Topaloğlu, Salih Yemişçioğlu, ben, bir iki arkadaş daha vardı. Bir Tiyatro, bir Türk Müziği grubu, hatta hatırlıyorum Türk Müziği grubunda Mustafa Yeşilışık vardı keman çalardı, şimdi galiba Londra'dadır, emin değilim. Selim Çavuş vardı darbuka çalardı ve ben keman çalardım. İlker Kaptanoğlu klarnet, Taner Ertuğrul vardı o da kanun çalardı. Halkın Sesi'nde çalışırdı o zamanlar... Biz bu grupçuğu kurduktan sonra birkaç tane de solist

bulalım kendimize dedik. Hani koro gerekmiyor, sadece üç-beş solistle bir program yapılabilir, her solist iki veya üç şarkı okur, Tiyatro sahneye çıkar, bir de Pop Müziği grubu gibi gitarlardan oluşan müzisyenlerden hazırlandı ve o dönemlerde Leymosun, Baf, İskele, böyle gezdik yani. Hatta Leymosun'a gittiğimizde gece denizin kenarında sabahladık da ertesi gün Baf'a gittik.

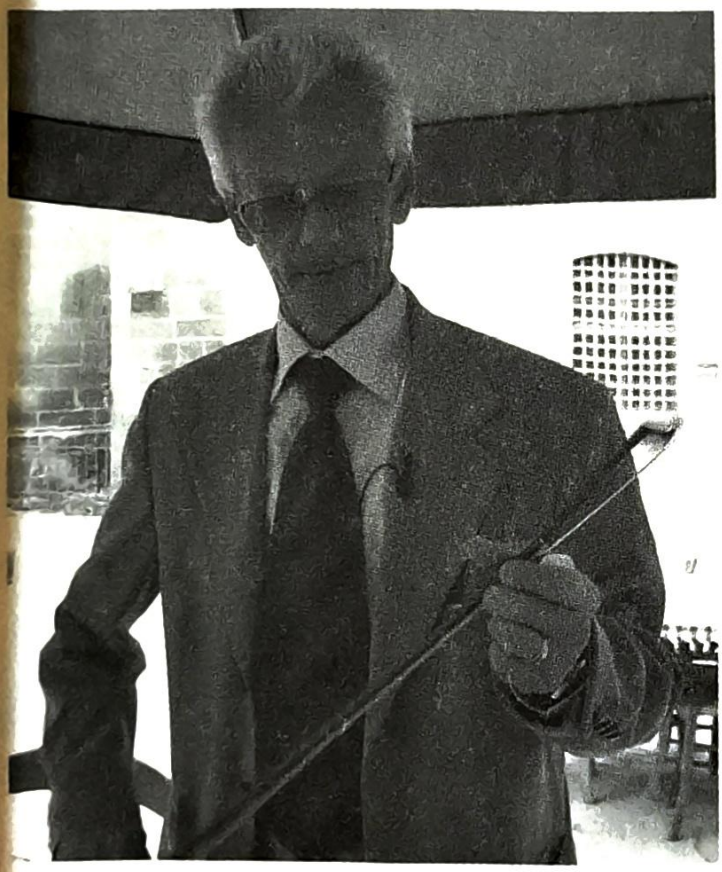

Aytaç Çağın BRT'deki "Kum Saati" programında, 2007...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Bu anlattıklarınız hangi yıllardı hocam?

-1965-66 yıllarıydı...

-Topel Kültür Derneği *ismini almadan önce bir başka isim vardı galiba,* "Genç Kabiliyetler"...

-Yok... Biz doğrudan bu ekiple kurduk ve en inatçı öncü de Ayhan'dı. Kunduracı Ayhan derlerdi kendisine. Hakikaten her şeyi elleriyle yapardı. Sahnenin bütün dekorasyonunu elleriyle yaptı Ayhan ve cebinden öderdi. Attila Topaloğlu aynı... Cemaat Meclisi'nden bize o zamanlar bir klarnet hediye ettilerdi. Paramız yok pulumuz yok ihtiyaç-

larımız var, klarnet yoktu Kıbrıs'ta doğru dürüst. Ve bu **Topel Kültür Derneği**'ni kurduk.

-Çalışmalarınızı nerde yapardınız?

-Çalışmalarımızı genelde böyle evler içinde yapardık.

-Orkestrada yer alan kişilerin evlerinde mi?

-Evet... Uygun yerler bulurduk kendimize ve çalışırdık. Turan Kaynak'ın sesini beğendik onu solist yaptık, Tuncer diye bir arkadaşımız vardı şoför okulunda çalışırdı, sonra polis olmuştu, geldiler müracaat ettiler, dedik *"sesiniz iyi güzel"*. Ondan sonra Güray diye bir bayan arkadaşımız vardı Allah rahmet eylesin, Kızılay'da hemşireydi, onu solist yaptık, Ulus Yeşilada geldi onu solist yaptık, daha konservatuar tahsiline gitmemişti. Biliyorsun '67'den sonra mücahitler tahsile gidebildi. Mustafa Yaşınses, Mehmet Cengiz, Ertan Galip gibi arkadaşlarımızı solist yaptık. Yani bu arkadaşlarla ikişer üçer şarkıdan kocaman bir program oluşurdu ve insanlar etkinliklerimizi çok beğenirlerdi.

-Repertuarınızda hangi şarkılar vardı hatırlıyor musunuz?

-"Bağdat Yolu" vardı mesela, en çok hatırladığım. ***"Veda Busesi"*** vardı. *"...sen bir şahinsin, ben garip serçe, attın kalbime demirden pençe..."*(***Bağdat Yolu***'nun sözlerinden). Ondan sonra *"Bir bakış baktın kalbimi yaktın, aşkın kementini boynuma taktın"* (şarkıyı mırıldanıyor) vardı. Yani bugün bile hâlâ sevilen şarkılardı. Yani bugünküler gibi çıkıp hemen kaybolan cinsten şarkılar değillerdi. ***"Senede Bir Gün", "Yıldızla-***

rın Altında" vardı mesela. Zeki Müren'in sevilen şarkıları da yer alırdı repertuarımızda, *"Beklenen Şarkı"* gibi.

-Etkinlik organizasyonlarını kim üstleniyordu?

-Ayhan yapardı... Ayhan çok yetenekliydi bu konuda, hem çok atılgandı. Yani Atilla ile Ayhan bu işin başıydı. Biz o kadar çok faal değildik o konuda. Ayhan inanılmayacak derecede hırslıydı bu konuda. Konserlerde para alınmazdı insanlardan, biz kültür maksatlı ilk adımımızı 1965'te ilk sahneye çıkarak attık. Bugün 2007'deyiz, yani 42 sene önce.

-İlk konseri nerde vermiştiniz **Topel Kültür Derneği** ***olarak?***

-Zafer Sineması'nda (Lefkoşa). Gayet de güzel olmuştu. Açık Halk Sineması vardı biliyorsunuz, Çiçek Sineması vardı, Şahin Sineması vardı Lefkoşa'nın Girne Kapısı'nda.

-İsminizi şehit düşen pilot Cengiz Topel'den almıştınız değil mi?

-Evet...

-İlk konseri verdiğinizde halk sizi nasıl karşılamıştı?

-Kalabalık, iğne atsanız yere düşmezdi. Halk açtı bu gibi etkinliklere.

-O dönemlerde bu gibi etkinlikleri yapan başka dernekler, oluşumlar var mıydı?

-**Güzel Sanatlar Derneği** vardı. Ondan sonra da **Türk Musiki Cemiyeti**'ni oluşturduk. Ama tabii çok seneler sonra oluştu. **Türk Musiki Cemiyeti**; Ulus (Yeşilada) gitti tahsilini gördü geldi, ondan sonra yine birleştik bir araya geldik, bu defa Ulus ud sanatçısı oldu.

-**Topel Kültür Derneği** *ismi altında kaç yıl çalışma yapabildiniz?*

-**Topel Kültür Derneği** 2-3 yıl sürdü, fazla gitmedi. Ondan sonra dağıldık çünkü '67'den sonra tahsil için insanlar hep yurt dışına çıkmaya başladılardı. Ben çıkamadım (gülüyor). Şimdi ben askerim o yıllarda, bu arada annemin ısrarlarıyla *"gir be oğlum bu kolej imtihanlarına, bak işte istikbalin gidiyor, bırak kimya mühendisliğini..."* şeklinde bana telkinleri vardı. Benim İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde kaydım var bu arada. Resimlerim de lise diplomam da hâlâ orda. Fakat önce vatan dedik. Tabii gidemiyoruz, '67'de biz sınavlara girdik. Yarışma şeklindeydi Öğretmen Koleji'nin sınavları, yüz elli kişi katıldı o dönemde ve beşinci gelmiştim ben. Sevindik tabii gazetede adımız çıktı, bir heyecan girdik koleje. Bir mukavele imzaladım, mukaveleyi bize Allah rahmet eylesin Deniz bey kefil oldu, 500 Kıbrıs lirası. Çünkü koleje girilirken bir mukavele imzalanırdı o zamanlar. Girdik, bir mukavele de askerde imzalattılar bize, *"3 sene daha Öğretmen Koleji süresince askerliğin devam edecek"* gönüllü olarak diye. İmzaladık öyle girdik koleje, Eylül'dü, Ekim'de izin verildi '63-'64 ve '64-'65 mezunları yurtdışına tahsile gidebilir. Biz ateşlendik tabii, şimdi ben kimyayı çok seviyorum ve kendi kendime evde kimyasal deneyler yapıyorum, çok enteresan şeyler üretiyorum, gazların birleşiminden boş bardağın içinde renkler meydana getiriyorum, insanlar sanki sihirbazlık yaptığımı zannediyorlar filan.

Büyük bir aşk vardı bende kimyaya karşı. O zamanlar da Hüsnü Feridun Bey, Salih Coşar Beyler, biz üniversiteye lise bilgilerimizi unutmadan gidelim diye ek kurslar açmışlardı öğleden sonraları ve oraya gidiyorduk. "Üniversite Hazırlık Kursları" diye. Gittim ben Deniz beye dedim *"Deniz bey, 500 lira kefalet imzaladınız ama ben isterim kimyaya gideyim". "Git oğlucuğum, eğer okul benden isterse 500 lirayı ben veririm, sen tahsilinden geri kalma"* dedi. Aldık ondan izni, Reşat Ebeoğlu'ydu kolej müdürümüz, oraya gittim ve dedim ki *"sayın hocam işte belgem elimde üniversiteye kaydım vardır, izin verir misiniz bu mukaveleyi fes edelim." "Evladım, çok katı değildir bizim kurallarımız, eğer sana askerden izin verirlerse ben sana bu mukaveleyi fes ederim"* dedi. Ne kaldı geriye, sancaktarlığa gidip sancaktarla konuşmak. Gittim utana büzüle derdimizi anlatmaya çalıştım, sancaktar kızdı. *"niye imzaladın bu belgeyi"* dedi bana. *"sende hiç söz, namus yok mu?"* diye ekledi sözlerine. Beni böyle çok rencide etti bu sözler tabii. Anlıyorum büyük bir sözdür 3 sene daha vatanıma gönüllü olarak hizmet etmek için imzalamışım bunu ama benim bir istikbalim, bir tahsilim vardı. *"izin verirseniz gitmek isterim"* dedim, *"hayır hayır hiçbir yere gidemezsiniz çık dışarı"* dedi bana. Çıktık... Geri döndüm koleje ve burda talih anlımıza böyle yazıldı. Artık bu böyle gidecekti.

-Demek ki folklorik konularda bu topluma vermeniz gereken bazı şeyler vardı ki yaşam sizi buna yönlendirdi...

-Doğrudur ve hakikaten kolejde folklor ekipleri kurmak, arkadaşlara, müzik öğretmeni gelmediği zaman müzik dersi vermek, neler neler... Bu böyle devam etti ve kolej bitti.

-Toplumumuzda folklorik araştırmalar, derlemeler çok önem taşımaktadır. Siz bu yöndeki çalışmalara, araştırmalara nasıl başladınız ve neler buldunuz ilk başlarda?

Aytaç Çağın, ilk kurduğu koro olan Lefke Gazi Lisesi korosuyla bir etkinlikte, 1970... (Aytaç Çağın'ın arşivinden)

-İlk folklorik araştırmalarım dedemle başladı diyebilirim. Dedemin çok hatırası vardı bu Kıbrıs'ın "çatışma", "çatizma" dedikleri konuda ki hem Rumca hem Türkçe çatışmaya girerdi. Kuru Manastır'ın muhtarı haber yolladı Lefkoşa'ya, *"kimdir bu lafazan Ahmet, gelsin de çatışalım. Bu kadar maharetliysa, garşımda durabilirsa görelim bakalım"* diye. Dedem o zamanlar bir çocuk arabası içerisinde çok sene önce, lambasuyuculuktan evvel, yağ satardı. Okkayla şişelere döker satardı ve düşünün Lefkoşa'dan çıktı, o çocuk arabacığının içinde yağ bidonları ve iterek Kuru Manastır'a gitti. Gitti ama yoruldu adam, artık bitkin bir halde. Kuru Manastır nerden baksanız 12-15 kilometre uzaklıktaydı.

Dolayısıyla kahvenin önüne geldiğinde Muhtar Yusuf, kahveciymiş orda Kuru Manastır'da, çıktı adamlar dedi ki kahveci Yusuf'a *"Ahmet dayı geldi, gel bir kahve yap adama da ondan sonra başlarsınız çatizmaya"*. Girmiş içeri muhtar bir kürek almış, gelmiş dayamış çenesini küreğin üstüne ve dedeme bakar. *"yahu"* demiş adamlar *"nedir yaptığın be Yusuf dayı?"*. Kaldırmış başını *"ben çoban oldum"* demiş. Şimdi dedem anladı tabii, yani koç etti dedemi de bekler. Yani o çoban, dedem koç veya davar şeklinde. Dedem hiç seslenmemiş biraz soluk almaya çalışmış. *"be Yusuf dayı"* demiş adamlar *"bir kahve yap bu adama da yorgunluğunu alsın, nerden çıktı bu çobanlık?"*. Gene başını kaldırmış kürekten *"ben çoban oldum"* demiş. Dedem bunun üzerine demiş *"bırakın yahu adamı görmez misiniz çoban olmuş kalktı omuzları yukarı. Beklemiş olduğun koçun a pezevenk, götüne girsin boynuzları..."*(gülüyor). Yusuf toparlarkenden küreği kaçmış içeri *"ben bu adamla yarışmam"* demiş. E artık istedi, yani çok affedersiniz bu kendi deyişini hiç değiştirmeden söyledim. İşte böyle beyitler filanlar...

-Demek ki derleme işine dedenizden başladınız?

-Evet... Bu bende çok büyük bir merak uyandırdı, daha sonra öğretmenliğe başladığım, '70 yılında Lefke'de, etrafta soruşturmaya başladım, bilen, anlayan, folklorik değerlere sahip olan insanlar var mı, müzik aleti çalan var mı diye. Baktım bu böyle olmayacak...

-Peki, siz bu bilince, folklorik malzemelerin bir toplum kültürü için çok önem taşıdığı bilincine nasıl vardınız?

-Beni bu konuda kamçılayan bir Rumca kitap oldu. "KİPROS" diye bir kitap. Ben Lefke'de öğretmenlik yapı-

yordum o yıllarda, Lefke Gazi Lisesi'nde müzik öğretmenliği yapıyorum, Lefke İstiklâl Büyükler İlkokulu'nda müzik öğretmenliği yapıyorum, yarı hafta orda yarı hafta diğer tarafta.

Aytaç Çağın'ın Lefke Gazi Lisesi'nde 1970'li yılların başında kurduğu Kars Ekibi... (Aytaç Çağın'ın arşivinden)

-Cengiz Topel Sanat Enstitüsü'nde keza folklor öğretiyorum, İstiklâl Marşı öğretiyorum, ayrıca Lefkoşa'da Gençlik Merkezi'nde de Folklor Eğitmenliği ve aynı zamanda müzik de yapıyorum. Ve devamlı olarak Kızılbaş'taki Gençlik Merkezi'ne geliyorum. Daha '74 öncesinde Kızılbaş'ta değildik. Bu şekilde devam ederken işte sözünü ettiğim 570 küsur sayfalık kitap "KİPROS" elime geçti. İçerisinde bizim "üç eteğimizin" resimleri, şalvarımızın resimleri ve "dilli düdük". Bunun yanında bize ait folklorik eserlerin fotoğraflarını gördüm ve bunu tercüme ettirmek istedim. Hatta o zamanlar Cafer Bey vardı Rumca haberleri okurdu radyoda (BRT), gidip sordum da, Özkan Uygur'a (o dönemin BRT amirlerinden) danıştım ve dedim ki *"kim tercüme edebilir bunu?"* Sonunda tercüme ettirmeyi de başaramadım. Yani çok büyük bir kitap, kim tercüme edecek onu? 1953 baskılıydı sanırım bu kitap. Kendi kendime *"ya, bu insanlar*

1953'te kitap basıyor, bizim folklorik değerlerimizi içine koyuyor ve Rumlara aittir diye gösteriyorlar da biz hâlâ daha uyuyor muyuz?" diye sordum. Bunları yapmak lazım, bunları bulmak, çıkarmak lazım. Bu insanların oynadığı oyunlar, kullandığı müzikler, Kıbrıs'ta yani temel olarak 1570'ten bu tarafa baktığımız zaman yüzlerce yıl burda yaşamış olan bu insanların, Türk milletinin, Türk kültürünün, kendi kültürü nerdedir? Nasıl bir şeydir bu? Düşünmeye başladım ve karar verdim ve dedim ki kaç tane ilkokul hocası varsa, ben sendikadan veya Eğitim Bakanlığı'ndan isimlerini ve görev yaptıkları yerleri alayım, bir yazı göndereyim kendilerine, köylerinde acaba flüt çalan, dilli düdük, keman çalan, oyun bilen, mani bilen birileri var mı diye. Çünkü biliyorsunuz bir araştırma yapacağınız zaman, ilk önce bir sondaj yapmanız lazım. Araştırmanın tekniği bu. O araştırmanın alt yapısını hazırlamazsanız, araştırmada bulduğunuz veriler de havaya gider. Bütün köylerde yaşayan öğretmen arkadaşlarıma birer mektup gönderdim ve yüzde yetmiş-yetmiş beş oranında bir cevap aldım kendilerinden. Sene 1972... Ve araştırmalarıma böylece başladım. Nasıl başladım; gelen verilere göre ağırlıklı merkezler vardır Kıbrıs'ta ki hakikaten buralara gidilmesi lazım. Evdim... Evdim'de bir zurnacı Mustafa dayı, mutlaka gidilip görülmesi gereken birisi. "Mustafa dayı" dediklerine göre yaşlı bir insandı. Kaleburnu, Karpaz gibi yerler de gidilmesi gereken yerler, burada da kaynak olacak kişiler var. Polemitya mesela... Ve bunun yanında Poli, Baf... Zaten Baf'a her hafta gidiyorum ben. Onu unuttum söyleyim; haftada bir kere folklor öğretiyorum Baf Kurtuluş Lisesi'nde, motosikletimle Lefke'den dağdan Baf'a gidiyorum her hafta. Ve bir seferinde sancaktar beni odaya hapsetti, *"sakın gitme gece vakti seni alırlar yoldan da öldürürler, bu adamı koyun benim odama misafirim olsun"* dedi ve bir de nöbetçi koydu kapıya. Ben gene kaç-

tım. Gene aldattım adamı tuvalete gidiyorum diye gittim işlettim motoru, binerkenden kaçtım. Çünkü ben ertesi gün okula gideceğim, Baf'ta gece kalamam ki. Okulumu, işimi çok seviyorum ve bizde o zamanlar Cumartesi de okul vardı, öğleye kadar. Öğleden sonra 4'te paydos ederdik, üstelik ben okulda kalırdım 5'e, 6'ya kadar, ondan sonra giderdim Lefke Mücahit Bandosu'nu çalıştırmaya. Bir de bandom vardı benim orada. Böyle otururken yorgunluktan sandalyenin üzerinde uyurdum bazan. Yorulurdum ama severdim, hoşuma giderdi yaptıklarım.

-Derleme işine girişmeden önce bahsettiğiniz sondaj, ön araştırma gerçekten çok önemlidir. Bu yaptığınız ön çalışma size sorular da hazırlatıyor ve böylece kaynak kişiyle karşı karşıya geldiğinizde ondan çok daha verimli bilgiler alabiliyorsunuz.

-Doğrudur, ön çalışma şarttır bu konularda. Ve yanınızda her şey için hazırlıklı olmanız lazım, bir yanda kemanım, zurnam, bir yanda da sesleri kaydedebilmem için teybim vardı. Ve tabii ki dokümanlarım... Folklorik araştırmalarım devam ederken geldik '73 senesine. '73 senesinde bizi İzmir'e davet ettiler. Uluslararası 1. Akdeniz Festivali'ne ilk defa davet edildik, yurtdışına çıkacağız folklor ekibi olarak ve "ne yapacağız orada" sorusu var. O zamanlar benim araştırmalarımda ortaya koyduğumuz 6-7 tane (Kıbrıs. *el*) oyunu var. Ama elbiseler yok, yapılmamış ve bu konuda hazır değiliz yani. Bir bakıma gafil avlandık. Ne yapalım, "Antep Ekibi" olarak gidelim dedik. İzmir'e "Antep Ekibi" olarak gittik, İzmir'de poşumuz, şalvarımız, yeleğimiz, Antep...

-Kıbrıs'tan Antep Ekibi!

-*"Merhaba Antep'ten mi geldiniz?"* diye bize soruyorlar biz de *"hayır Kıbrıs'tan"* cevabını veriyoruz. Onlar da bize *"sizin oyununuz yok mu?"* diye soruyorlardı. *"var"* diyoruz ve bu kez de bize *"peki niye Antep Ekibi olarak geldiniz?"* diye sorup anlamaya çalışıyorlardı bu "ilginç" durumu. İşte o zamanlar benim öne sürdüğüm veriler, varsayımlar daha tutarlı olmaya başladı çünkü bazı insanlar beni kabullenmemeye çalışıyorlardı, *"nedir bulacağın Aytaç?"* derlerdi. Ama bunlar değildi bu araştırmalarımdan çıkan, ne figürler çıktı. Ertesi yıl '74'te "Antep Ekibi" değil, "Kıbrıs Ekibi" olarak gittik ve İzmir'de öyle bir itibarla karşılandık ki, insanlar gözleri dola dola karanfiller atarak bizi karşıladılar. Buketler verdiler bize ve o zaman çıktı Kıbrıs Türk Folkloru'nun önemi ortaya. Ve ekibimizin giydikleri "üç etekleri" ben Sütlüce'de yaşlı bir teyzeye tezgâhta dokutturdum. Ve bunu Naciye Hanım Lefkoşa'da biçti, dikti ve "üç etek" yaptı. Örnek de Gönendere'den Konetra muhtarının evindeki sandıktan aldığımız yüzlerce yıllık bir "üç etek"ti. Ki o "üç etek"in üzerinde makine dikişi yoktur. Şimdi burdan söylüyorum, meraklılar, 1977 Kıbrıs Türk Federe Devleti takvimini açarsa o "üç etek"i kendi orijinalini görebilir, folklordaki kızlarımızın üzerinde. Biz onu giydirdik kızlarımıza ve resimlerini çektik, ama bu arada takvime de koymuşlar onu, 1977'de... Bu sürece devam edersek; işte bu folklor araştırmalarında arkadaşlarımız sağ olsunlar çok hırslıydılar bu konuda. Mustafa Serdengeçti, Erbil Çinkayalar, Mehmet Levent, Hüsrev Kaya, Emir Karagözlü, daha sayamadığım birçok arkadaş...

İçlerinde Aytaç Çağın'ın da yer aldığı sekiz seçkin öğretmen Çanakkale Liderlik Kursu'na gönderilmiş ve Gençlik Lideri olarak sertifika almışlardı. Bu resimdeki yer de Atatürk'ün taarruz emri verdiği noktadır... (Aytaç Çağın'ın arşivinden)

-Yine o dönemlerde bir Oğuz M. Yorgancıoğlu, Mahmut İslâmoğlu gibi isimler de vardı...

-Ama folklorik açıdan ki folklor biliyorsunuz çok geniş bir sahadır. Yani tutunuz manilerinden, giyiminden, mutfağından, ölümünden, okula başlama geleneğinden... Yani folklor dendiği zaman çok geniş bir ünitedir. Burda biz Halk Oyunları'ndan ve Halk Müziği'nden bahsediyoruz ağırlıklı olarak. Maniler yanı sıra... İsviçre'den beni Franz Lindu diye bir Uluslararası Folklor Kurumu Başkanı davet

ediyor İsviçre'ye. Davet etmesinin sebebi de, birkaç sene önce, 1983'ten önce bu Kıbrıs'a gelmiş ve birtakım araştırmalar yapmış burda. Rum tarafında kendisine tabii ki yol gösterenler oldu, çok yekûn bilgiler aldı Rum tarafından. Kıbrıs Türk tarafına geçtiği zaman da Fadıl Sami Efebey bu arkadaşa beni yönlendirdi. *"bu adamı al gezdir, ihtiyaçlarını karşıla, ne gerekiyorsa yap, folklorumuzu öğrenmek istiyor."* Dedi. Biz de araştırmalarımızın artık meyve verdiği zamandayız, 1980'li yıllarda. Ve ben Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş olarak bulunuyorum o dönemde. Son 3 yılımı ben Eğitim Bakanlığı'nda geçirdim, öğretmenlikten sonra. Bu adamı aldım ve gezdirdim, folklor çalışmalarımıza götürdüm ve birkaç gün içerisinde üzerinde iyi bir intibamız kalarak gitti. 1983'te bir yazı geldi Eğitim Bakanlığı'na, *"Aytaç Çağın'ı bir sempozyum için İsviçre'ye davet ediyoruz"* diye. Yanı sıra Rum tarafından da folklor uzmanı olan bir adamı İsviçre'ye davet etmişler. O ayrı gitti ben ayrı gittim. Masraflar tamamıyla bana ait olmak üzere bana Eğitim Bakanlığı'ndan ücretsiz, ödeneksiz izin verdiler. Gittim, İsviçre Folklor Kurumu bana masraflarımı karşıladı. Orada bir gün beş saat, ertesi gün beş saat, iki gün üst üste konuşmalar ve bildiriler sunulacak ve aynı zamanda bu bildiriler demostrasyon da dâhil olmak üzere gösterilecek. Yani bir "Çiftetelli"den bahsederken onu oynayarak, göstererek, figür figür anlatarak ortaya koyacaksınız ve benim bir de imkânım vardı, Rum'un o imkânı yoktu, müzik aleti çalamazdı, ben kemanımı götürdüm, davul, zurna, kaval ve bir de darbuka götürdüm ve İsviçre Folklor Kurumu'na bıraktım. Ve onlar hâlâ kurumun vitrinindedir. Sunuş başladıktan sonra ve ben işte *"yanlış algılamaları ortadan kaldırmak istiyorum"* dedim, İngilizce verdim sunuşumu, yedi sayfalık bir metindi. Konferansa gitmeden önce de Eğitim Bakanlığı'nın, Cumhurbaşkanlığı'nın onayını aldım, işte ben gidip İsviçre'de

şunları konuşacağım diye ve öyle gittim. Orda *"Brodo Deftero"* denilen veyahut da *"Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü Erkek Oyunları"* denilen oyunların, Tanburi Cemil Bey'in sözsüz saz eserleri olduğunu, bu oyunların mimik ve figürlerinin, Zeybek kültürünü yansıttığını çünkü oyunlarımızın genelde hası, toplam nüvesi Zeybek karakterini yansıtıyor. 1969'da yapılan "Kiproloji Kongresi"nde sunulan bildirileri de ele alarak, burda Kıbrıs'ta bir Kiproloji Kongresi yapıldı, ordaki bazı sözcükleri tekzip ederek, oturum başkanı Rum açılış konuşmasını yaparken, *"Milattan Önce 3500 yılından beri bir Helen adası olan Kıbrıs"* diye başlamıştı. Şimdi Milattan Önce 3500 yılından beri Helen ise bu ada, ben burdaki açılış konuşmamda ortaya koydum. Milattan Önce falan tarihte filan gelmiştir adaya zapt etmiştir, filan bu adayı zapt etti 400 yıl kaldı, filan 200 yıl kaldı diye böyle kronolojik bir tarih çizdim. Ve hiç içerisinde Helen yoktur. Bu da çok önemlidir çünkü inanıyorum Kıbrıs tarihinin hiçbir devresinde bu ada Yunan adası olmamıştır, benim araştırmalarıma göre. Halk; halktır, halk yönlenir, kültür değişimine uğrar, halk bir potada yoğrulabilen bir materyaldir. Nasıl ki Rum-Türk kültürü içerisinde müşterek öğelerimiz mevcutsa ki yüzyıllardır beraber yaşadığımızdan kaynaklanıyor bu, ben bunları sununca Tanburi Cemil Bey'in sözsüz saz eserleri olduğunu, meğer Rum arkadaş plak getirmiş 33 devirli, bu 33'lük plakları dağıtmadı ve ertesi gün sabahtan sempozyumdan ayrıldı.

-Böylece ertesi gün de 5 saatlik süre bana kaldı. Birinci gün 2.5 saat konuştum, ertesi gün 5 saat Aytaç Çağın konuştu. Bunların broşürleri var Aytaç Çağın başlıklı diye ve '87'de tekrar arandım İsviçre'ye. Ve bir Kıbrıslı Türk, bir de Türkiye'den bir uzman çağrıldı bu defa. Oraya gelen ülkeler benim sunuşumu değerlendirdi ve Kıbrıs Türk Folklo-

ru'nun, Türkiye'deki folklorla olan benzerliğini araştırabilmek, tartabilmek için, Şahin Biçer diye bir uzman kişiydi bu ve ben '87'de aynı sempozyumu, aynı bildirileri Şahin Biçer beyle beraber tekrarladım. Kıbrıs Türk ve Türkiye Folkloru. İsviçre'den geldikten sonra, hatta ben devletin görevlisi olarak Edingburg'a gitmiştim, Londra'da kurduğum folklor ekibimin Edinburg'da bir yarışmaya katılması gerekiyordu, dokuz defa Londra'ya gittim görevli olarak, orda bir folklor ekibi yetiştirdim ve devamlı yarışmalara götürdüm, gösterilere götürdüm, hatta bir günlüğüne Londra'ya gidip döndüğüm oldu. Trafalgar meydanında bir gösteri yaptık ve geri geldik. Çünkü öğretmenliğim de vardı öğretmenliğimi bırakamazdım. Dolayısıyla adaya geldiğim zaman, bir gazeteci arkadaş bana dedi ki *"Aytaç İsviçre'den madem geldin bir röportaj yapalım neler oldu orda"* diye. Ben anlattım heyecanla tabii öncesinde. Fakat röportaj konusu olunca dedim *"bir dakika, Bakanlığa danışmadan yapmayalım. Çünkü devlet memuruyuz, devlet memuru röportaj verebilmek için amirinin iznini almak zorundadır."* Yani bir beyanatta bulunamazsın kendinize göre. Bakan'ın kapısını çaldım girdim, *"Sayın Bakanım bir gazeteci geldi ve İsviçre'deki yaşadıklarımla ilgili bir röportaj istiyor"* dedim *"gerek yok Aytaç gönder gitsin"* dedi... Yani biz sessiz askerleriz. Memleketimize hizmet verip karşılık beklemeyen ama verdiğimiz hizmetler de yerini bulan (hizmetler yapmaktayız)... Folklorumuz mesela ne durumdadır, hakikaten gurur verici bir durumdadır. Şu andaki folklor eğitmenlerimizin anlılarından öperim, selam olsun onlara ki bu 1953'lerde çıkan "Kipros" isimli kitabı şimdilerde biz hakikaten bu çalışmaların neticesinde gani gani bastırdık. Ama bu gönüllülük neticesinde olmuştur.

Aytaç Çağın'ın kurduğu korolardan biri olan Lefkoşa'daki Devlet Türk Müziği Korosu... (Aytaç Çağın'ın arşivinden)

-Kurduğunuz korolar da vardı...

-Hayatım boyunca aşağı yukarı 16-17 tane koro kurdum. İlk kurduğum koro Lefke Gazi Lisesi'ndeki korodur tarih 1970. Bir diğeri de Mağusa Belediyesi Türk Müziği Korosu'dur yine kendimin kurduğu. Hâlâ Sanat Derneği'nin Türk Müziği Korosu'nu yönetiyorum şu anda.

(röportaj tarihi: 21.04.2007)

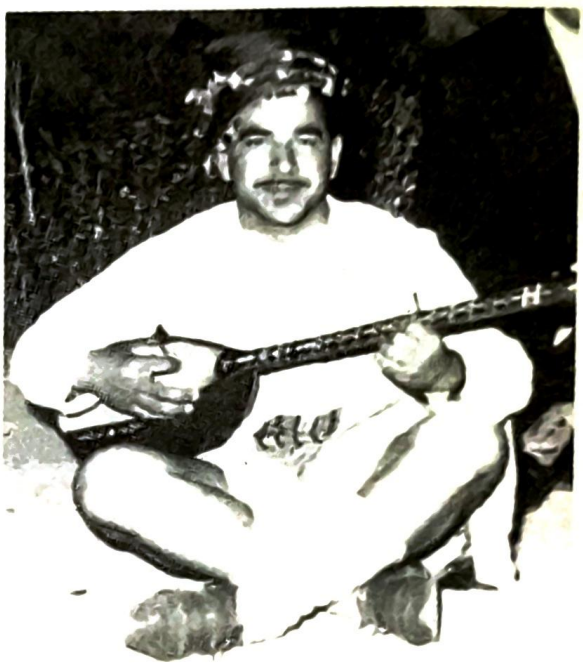

OSMAN KARABULUT
(09.10.1940 - 25.11.2007)

Giriş:

Osman Karabulut; **"Karabulutlar Bağlama Ekibi"** ismiyle, Kıbrıslı Türklerin müzik yaşamında "ilk" bağlama ekibini 1960'lı yıllarda kurmuş oldu. 1958 yılında kurulan **Güzel Sanatlar Derneği**'nin Türk Halk Müziği bölümünde de yer aldı ve çeşitli konserlere katıldı. 1962-63 yıllarında Küçük Kaymaklı'da öğretmenlik görevini üstlenirken ilkokulda kurduğu koroyla Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda hem solo hem de korosuyla çocuk programları yaptı. Türk Halk Müziği türünde yaptığı besteler arasında ***"Gündoğdu Güzellemesi"*** ve ***"Saçların Dağınık"*** yer almaktadır.

intro:

Osman Karabulut founded the first 'lute' group of Turkish Cypriot music in the 1960 s, under the name "Ka-

rabulutlar Bağlama Ekibi." He took his position in the Turkish Folk Music department of the Fine Arts Association, established in 1958; attending various concerts. During his time as a teacher at Küçük Kaymaklı Primary School between 1962-63 he formed a choir. At the Cyprus Radio Broadcasting Corporation he made many programmes, both as an individual and with the choir. Amongst the compositions he has written in the Turkish folk music style are the songs "Gündoğdu Güzellemesi" and "Saçların Dağınık."

-Özellikle '60'lı yıllarda* "Karabulutlar Bağlama Ekibi" *ismiyle birçok çalışmalar yapmışsınız.* "Karabulutlar Bağlama Ekibi"*nin kuruluş ve çalışmalarına geçmeden önce dilerseniz, sizin bağlamayla tanışmanız konusuyla sohbetimize başlayalım Osman bey...

-Bağlamaya benim başlamam aslında bir tesadüf olmuştur. Evet, ben seviyordum müziği, eskiden beri, hatta ilkokul yıllarımdan beri seviyordum ancak, maddi imkânsızlıklar olduğundan hiçbir müzik aleti elime geçmemişti. Hatta dediğim gibi; ilkokulda o maşappaları (maşrapa) darbuka gibi çalarak onlarla müzik yapmaya çalışıyorduk. Ancak işte 1958'de ben lisede beşinci sınıfta iken, Kıbrıs'ta bu **"Türk şahlanışı"** başlamıştı. Hani o dönemlerde biliyorsunuz mitingler yapılırdı, **"Ya Taksim Ya Ölüm"**, **"Kıbrıs Türktür Türk Kalacaktır"** şeklinde mitingler olurdu. 27 Ocak 1958'de yapılan bir yürüyüşte İngiliz askerleri -üzülerek söylüyorum- topluluğun içine jeeple dalarak yaşlı bir teyzemizi ve yaşlı bir amcamızı şehit etmişlerdi. Ertesi

gün biz bu olayı protesto etmek için lise gençliği ve halktan gençler olarak bir miting düzenledik. Ve bu mitinge, ben Küçük Kaymaklı'da oturuyordum, Küçük Kaymaklı'dan arkadaşlarımla gelmiştim. Lefkoşa'ya giremedik, nedeni de o zamanlar İngilizler, o gün "örfi idare" dediğimiz, "sokağa çıkma yasağı" koymuşlardı ve bu nedenle şehir içine giremiştik. Halk Sineması ve Çocuk Bahçesi dediğimiz o yörede mitingimizi sürdürmeye çalıştık, ona da İngiliz askerleri müdahale etti. Hata o gün bize Rumlara reva görmedikleri bir şekilde karşı koydular. Bize hem silah kullandılar, hem uçakla gelip bize bomba attılar.

-O dönemlerdeki Kıbrıs Türkü'nün varoluş mücadelesinin ilk kıvılcımlarının da getirdiği milliyetçi duygular, sizin bağlamayla tanışmanızda, bir anlamda Türk ulusunu temsil eden bir enstrümanı seçmenizde etkili oldu mu?

-Ben de şimdi o konuya geliyordum... O gün İngilizlerle çatışırken bir arkadaşımız, o uçaktan atılan kurşunla yaralanmıştı. İbrahim Ali... Biz onu üç beş arkadaş bir arabaya attık ve o zaman Köşklüçiftlik'teki "Üç Doktorlar" hastahanesi vardı oraya götürüyorduk. Ancak, Lefkoşa'yı biliyorsanız, şu Enver'in kahvehanesinin tarafından Mücahitler Sitesi'nin önünden geçerken üç tane şehidanın mezarı vardır orda, ordan geçerken etrafımızdaki bütün İngiliz askerleri bizlere ateş açtılar. Ve açtıkları ateş nedeniyle, ilk olarak ben kurşun yemiştim ve -arka koltukta oturuyordum arabada ve kucağımda İbrahim Ali'yi taşıyordum- ilk kurşunu yeyince *"arkadaşlar ben vuruldum eyilin"* dedim. Bizi çok feci şekilde tarıyorlardı. Ve ben de eyildim. O atış devam etti ta ki şimdiki Dr. Fazıl Küçük'ün heykelinin olduğu yere geldiğimiz zaman Türk bölgesine girmiştik ve orda durmuştuk. Durduğumuzda ben başımı kaldırdığım

zaman sağımda solumda olan Mustafa Ahmet ve Sermet Kanatlı da yaralanmış ve çökmüştü. Ön tarafta şoför kurşun almadan oraya gelmeyi başarmıştı. Ve onun yanında Arap Ali vardı, Çetinkayalı, ön tarafta o da vardı, ama o ikisi yara almamıştı. Oradan öteye bir komando - biliyorsunuz o zamanlar komandolar vardı Türk polis komandoları- arabanın yan tarafına ilişerek bizi bahsettiğim hastahaneye kadar götürdü. Orda üç arkadaşımız şehit olmuştu ben de yara almıştım işte. Ve bu nedenle o dönemin Başkonsolosu Sn. Burhan Işın, makamına çağırdı gazilik beratı verdi ve bunun yanında bana bir de saz armağan etmişti. Sazla işte o gün tanıştım.

-Aslında hiç planlanmamış bir şekilde sazla tanışıyorsunuz...

-Evet, hatta bir idealim vardı belki bir gün olur diye ama böyle oldu.

-Sazı ilerletmeye başladınız ve* Güzel Sanatlar Derneği*'nde de yer almıştınız...

-Evet, **Güzel Sanatlar Derneği**'nde de yer aldım ancak ondan önce Türk Lisesi'ndeki iki tane müsamerede sazımla çıkıp 2 türkü çaldım söyledim, hatta o dönemin okulun tiyatro yöneticisi göğsüme bir yürek çizdi kan renginde bir ok delip geçti, yani âşık rolünü üstlenmiştim...

-Siz sazı elinize aldınız, türküler okumaya başladınız ve çeşitli etkinliklere de katılıyordunuz. Sazı nasıl öğrenmiştiniz mesela?

-İşte o dönemde Lise'de biraz müzik öğretmenimiz yardımcı oldu nota bakımından. Yani saz çalmıyordu, bilmiyordu ama yardımcı oldu yaşıyorsa Allah uzun ömürler versin. Bunun yanında **Güzel Sanatlar Derneği**'miz vardı o dönemlerde sizin de bahsettiğiniz, o derneğe üye oldum ve o dernekte eskiden sadece Türk Müziği ve tiyatro yapılıyordu. Benim katılmamla bir de Türk Halk Müziği bölümü oluşmuş oldu. Gittiğimiz kasabalarda veya şehirlerde verilen konserlerde ben de yer alıyordum ve Türk Halk Müziği icra ediyordum.

"Karabulutlar Bağlama Ekibi" ilk konserlerinde. Solist Osman Karabulut... (Osman Karabulut'un arşivinden)

-Repertuar oluşturmada nasıl bir çalışma yapıyordunuz, nerden yararlanıyordunuz?

-O dönemlerde radyolardan, elimize geçirdiğimiz bazı türkü kitaplarından, ben işte Türkiye'den arkadaşlar vasıtasıyla mümkün olduğu kadar oradan türkü kitabı getirtiyordum ve onlardan faydalanıyordum.

-Bir de araştırmalarımda, 1962 yılında ismine rastladığım* Kıbrıs Türk Sanatçılar Ocağı *diye bir oluşum vardı. Burda da sizin isminizi gördüm, o dönemlerde yine* Güzel Sanatlar Derneği *vardı fakat sanırım bazı dağılmalar söz konusu olmuştu dernekte ve dernekten bazı kişilerin söz konusu* Kıbrıs Türk Sanatçılar Ocağı*'na geçtiklerini görüyoruz...

-Orda aslında kısa bir süre çalıştım, uzun sürmedi o hemen söndü yani. Ondan sonra biliyorsunuz işte '63 olayları başladı ve '63 olaylarında kendimi mücahit olarak buldum tabii. Zaten daha önce de TMT'de (Türk Mukavemet Teşkilatı. *ea*) görevli olduğumuz için, olayların gidişatını görüyorduk ve ona göre hemen mücahit kadrolarında yerimizi aldık.

-Ferdi olarak çalışmalarınıza başladınız, bu arada öğretmenlik yönünüz de vardı...

-Evet, öğretmenken ilginçtir Küçük Kaymaklı'da ilkokul öğretmeniyken ben hem kendi sınıfımı yetiştiriyordum, bunun yanında okulun müzik öğretmenliğini de üstlenmiştim. Bu nedenle hem çocuklara müzik bilgileri veriyordum, hem de o dönemde sizin de dediğiniz gibi '62-'63 yılında Küçük Kaymaklı'da miniklerden kurulu bir Yurttan Sesler Korosu kurdum. Bu koro ile gerek radyoya gerekse televizyon bölümüne, Rum tarafının yani, Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'na programlar yaptım, gerek çocuklarla ge-

rekse şahsi olarak. Hiç unutmuyorum bir Çingene çocuk vardı okulda benim sınıfta, darbuka çalıyordu, ona biraz da taktik verdik biraz da yardımcı olduk ve koro ile o da çıkıyordu. Ben saz çalıyordum o darbuka çalıyordu, birkaç çocuk kaşık zil falan çalıyordu. İyi para da alıyorduk ordan ve o parayı biz okula bırakıyorduk tabii. Okulun eksikleri gedikleri vardı onlara harcanıyordu. Allah rahmet eylesin, o zamanki müdürümüz Fikri Karayel bey çok yardımcı oldu bize, hatta ilk parayı getirip takdim ettiğim zaman *"hocam o sizin hakkınız"* dedi, *"sizin çalışmanızın semeresi bu"*. Ben; *"hayır bu çocukların yaptığı bir şeydir ve ben öğretmen olarak görevimi yaptım, bu para okulundur"* dedim. Hocamızı da böylelikle anmış olduk... Televizyona da program yapmıştım, ona da işte benden önce Türk Halk Müziği'yle uğraşan Güner Özdil Bey, kişisel olarak, yani koro, topluluk filan kurmamıştı ama solo olarak çıkıp kendisi program yapıyordu. Bir gün dedi ki *"Osman gel seni de götüreyim televizyona çıkartayım"*, *"memnun olurum"* dedim, kendi arabasıyla aldı gittik, hatta kendisi bana darbukayla eşlik etti. Orda çok güzel bir program yapmıştık, büyük bir mutluluktur. Hatta biliyorsunuz o radyo Rum tarafında, o programa çıkıp Türk tarafına geldikten sonra arkadaşlar kahvehanede şurda burda beni her gören tebrik ediyordu. Onlar da beni böylece teşvik ediyorlardı.

-O dönemlerde bir de Türk Alayı'nın bağlama ekibi vardı değil mi?

-Türk Alayı'nın işte **"moral ekibiydi"** o... Hatta onlarda bir astsubay vardı, o astsubayla kontağımız vardı ve o bize sanırım 1964 yılı ve sonrasında mücahitler arasında kurduğum bir bağlama ekibi vardı ki bu "ilk bağlama ekibi", **"Karabulutlar Bağlama Ekibi"** dediğimizdir, kendisi bize

şu yönden yardımcı oldu; kendisi bizim adımıza beraberce oturup mektup yazdık, Türkiye'deki Türk Halk Müziği'yle uğraşan kişilere ve bizim için yardım istedi. *"Mücahitler arasında bir topluluk kurduk, çok imkânsız bir durumdayız hatta kepçe misali sazlarımız vardır, ne olur bize yardımcı olunuz, koroya ve ekibe yardımcı olacak gereçleri bize gönderir misiniz"* diye. O dönemde bir tek İzmir Radyosu'nun Türk Halk Müziği sorumlusu Yılmaz İpek Bey sağ olsun bize cevap gönderdi ve dedi ki; *"hocam size bir saz armağan etmek istiyorum, yalnız ben nasıl Kıbrıs'a saz gönderebileceğimi bilmiyorum. Siz onu gelip aratırsanız ben size bir saz takdim edeyim"*. Yılmaz İpek Bey orda okumakta olan bir kız öğrenci arkadaşımıza sazı verdi ve o sazı bayan arkadaşımız sağ olsun Kıbrıs'a getirdi. Bir de Metin Pala diye bir türkücü arkadaşımız kendi topluluğunun bir flütünü gönderdi bize, dilsiz... O da bir olay neticesinde olmuştu; ben o dönemde Gündoğdu'da (Antroliku-Baf. *e)* öğretmelik yapıyordum. Bana postadan bir kâğıt geldi. Postahane de Poli'deki Rum postahanesi. Genel postahane ama Rumlar çalışmaktadır, onların himayesindedir. Dediler ki *"bir paketiniz vardır gelin arayın"*. Ben de gittim aramaya köyün şoförüyle, gittik görevli aldı paketi dolaptan getirdi, uzun bir şey... *"nedir bu, sakın bomba falan olmasın?"* dedi. *"ben onun ne olduğunu tahmin ettim"* dedim, *"nedir"* dedi, *"o flüttür"* dedim. *"ma Bigavlidir?"* dedi Türkçe olarak, *"evet"* dedim. *"Sen aç"* dedi açtım, gördü *"hani bunun dili yok, nasıl çalar bu şey"* dedi, ağzına koydu üfledi üfledi tabii ses çıkmadı. Ben aldım biraz olsun ses çıkarınca şaştı adam... İşte bir flüt gönderdi ama bak hatırası ne kadar ilginçtir.

-Öğretmenlik, mücahitlik, bağlama ekibi derken, sizdeki eski resimlere baktığımda bir tanıdık simayla karşılaştım. Arif Hasan Tahsin... Saz çalıyor sizinle birlikte ve siz de

solistlik yapıyorsunuz, folklor elbiseleriyle. O günlerden biraz bahsedelim isterseniz...

-Arif Hasan Tahsin arkadaşımız benim devrem, Öğretmen Okulu'nda beraber okuyorduk.

-Hangi yıllardı bu dönem hatırlıyor musunuz?

-'58-'59-'60... O dönemlerdi. Öğretmen Koleji'nde –o zamanlar adı böyleydi- orda da bir koro kurmuştuk. Genç bayanlardan ve erkeklerden kurulu bir koroydu. Arif Hasan Tahsin, ben, birkaç arkadaş daha birlikte çalardık. O bayan ve erkek arkadaşlar da koro olarak türküleri okuyorlardı. 1960 yılındaydı galiba, Kıbrıs Cumhuriyeti yeni kurulmuştu, eskiden Kız Lisesi bugün de galiba Selen otoparktır, o yerde Kız Lisesi'nin bahçesinde bir "folklor gecesi"(etkinliği) düzenlemiştik. Arif Hasan Tahsin de orda gene aynı şekilde koro ve solo olarak bir program yapmıştık, hatta karşımızda rahmetli Dr. Küçük ve Makarios da oturmuşlar bizi izliyorlardı. Arif Hasan Tahsin çalıyor ben türkü okuyorum ve o gün de okuduğum türkü bir efe türküsüydü. Zaten efe kıyafeti de giyiyorduk. Orda bir türkü vardı *"Konya seni ateşlerde yakarım"* diye geçiyordu sözleri, ben o "Konya"yı değiştirdim, *"Kıbrıs seni ateşlerde yakarım"* dedim ve Makarios'un hakikaten dikkatini çekti ve gülümsedi. Bu arada folklor gösterisi de olmuştu o zamanki Mümtaz Conker diye bir hocamız vardı Atatürk Ortaokulu'nda, Türkiyeli, Mümtaz bey folklor ustası bir adamdı. İşin doktorasını yapmıştı ve gösterideki oyunları hep o öğretmişti.

Arif Hasan Tahsin bağlamada, solist Osman Karabulut...
(Osman Karabulut'un arşivinden)

-Sizin bağlama ekibi bir anlamda mücahitlik dönemi içerisinden çıkan bir ekip oldu ve Kıbrıs'ta ilk kez Türk Halk Müziği dalında bir ekip kurulmuştu. Ferdi olarak başkaları çalışıyordu ama ekip olarak "ilk" siz olduğunuzdan bahsediyorsunuz, peki halkın size ilgisi nasıldı?

-Biz o dönemlerde **"Karabulutlar Bağlama Ekibi"** olarak bir kere her hafta sonu Cumartesi-Pazar, iki akşam Mücahitler Gazinosu'nda program yapıyorduk. Bunun yanında kurulan Bayrak Radyosu'na her Cumartesi günü yarım saat canlı yayın program yapıyorduk. Ve herkes radyosunun başında beklerdi program başlasın da dinlesinler diye. Konserlerde istekler başlamıştı gayrı. Önceden okuduğumuz ve çok beğendikleri türküleri o gün program esnasın-

da isteyenler vardı. Gerek yazılı gerekse sözlü olarak, nara atarak hatta işte falan türküyü çalınız gibisinden. *"Sevemedim Karagözlüm"*ü isterdi adam karşıda otururken mesela. Biz onları da çalıyorduk hemen.

-O dönemin piyasa parçalarıydı...

-Evet... Bunun yanında bant da doldurmuştuk Bayrak Radyosu'nda.

-O dönemde toplulukta kimler vardı hatırlıyor musunuz?

-Hatırladığım kadarıyla; Avustralya'da bulunan Kemal Gazi, Hüseyin Ziya o da Avustralya'da şimdi, bağlama çalıyordu arkadaşlarımız... Veysi Canateş, Derviş Dizliklioğlu, hatta Derviş Dizliklioğlu'na ben saz aldım ben öğrettim çalmasını. Şimdi çocuklarıyla birlikte ekip de kurmuş düğün filan yapıyorlar sanırım. Memnun oluyorum böyle gördükçe. Darbukada ise Allah rahmet eylesin, Selim Çavuş vardı, flütte de İbrahim Özsoy. Bugün araba galerisi vardır, esasta fotoğrafçıdır kendisi. Başka arkadaşlar da gelmişti ama en çok toplulukta bulunan arkadaşlarımız bunlardı. Ve bugün Bayrak Radyosu'nda sanırım arşivde programlarımız bulunuyor. Kendi yaptığım programların olduğundan ben eminim, arada bir radyodan işitiyorum. Ama o topluluk olarak yaptıklarımız duruyor mu bilmiyorum.

-Sizden sonra o dönemlerde başka bağlama ekipleri de kuruldu mu yoksa sadece bu misyonu* "Karabulutlar Bağlama Ekibi"*mi devam ettirdi?

-Şimdi o dönemde bizim başarımızı gören o dönemin Sancaktar'ı diğer Sancak'lara da emir göndererek orda da aynı şekilde Türk Halk Müziği ekiplerinin kurulmasını sağladı. Hatta bir müddet sonra bu Sancak'lar arası ekiplerin yarışmasını tertip ettiler. Ortaköy'de "Neptün Gazinosu" diye bir yer vardı galiba orda olmuştu. Bu yarışmada solist olarak ben vardım, bir de Mesut Emre, mobilyacı, bizim topluluğumuzda solistlik yapıyordu. Bunun yanında şimdi hatırlıyorum geç oldu ama esasında ben sona bıraktım onu, Sn. Küçük Aysel... Bizim konserlerimizde ve radyodaki programlarımızda o canlı yayın dediğimiz programlarda solistliğimizi yaptı. Müziğimize de bize de çok emeği geçti hakikaten.

Sayın .....

"Karabulutlar"

Bağlama Ekibi Eşliğinde

Küçük Aysel'in

(Kâmuran Özkul)

1966 8 Mayıs Pazartesi Akşamı saat 8.30'da

Zafer Sinemasında vereceği Büyük Halk Müziği

Konseri'ne teşrifinizi saygı ile rica ederiz.

KONSER TERTİP HEYETİ

£..... Mil

Küçük Aysel, **"Karabulutlar Bağlama Ekibi"** eşliğinde konserler vermekteydi. İşte 1966 yılı tarihli bir konser bileti...

(Küçük Aysel'in arşivinden)

-Peki, çıktığınız konserlerde kendi bestelerinizi de çalıyor muydunuz yoksa popüler türküler mi icra ediyordunuz?

-Popüler türkülerden program yapıyorduk. O dönemlerdeki durum, insanlardaki duygular bu konuda mutlaka rôl oynadı. Demin de bahsettim, mücahitlik yıllarımda çok faaliyetler gösterdik Türk Halk Müziği konusunda. Koromuzu kurduk, çalışmalar konserler yaptık, hatta o dönemde "Değiştirme Birliği" olarak Bozdağ'a bir ay göreve gidiyordu her mücahit. Benim de dönemimde, Bozdağ'a göreve gittiğim zaman sazımı da birlikte götürdüm ve orda da boş zamanlarımızda efkâr dağıtmak için, moral için türküler çalıp söylüyorduk arkadaşlarla. Çünkü benimle birlikte giden çevremden arkadaşlarım da vardı ama bağlama çalan arkadaşlarımızdan biri yoktu. Ben tek başıma çalıp söylüyordum. İşte birkaç arkadaş da darbuka getirmişti oraya. Hata orda da bir ***"Bozdağ Yolu Yiğitlerin Yoludur"*** diye bir türkü yapmıştık ve Lefkoşa'da verdiğimiz konserlerde o parçayı okuyordum ve millet şaha kalkardı. Çok heyecanlanır çok duygulanırdı insanlar o parçadan. Mücahidin yaşantısını anlattığı için o Bozdağ'da.

-Peki, günümüzde, ülkemizdeki Türk Halk Müziği'ni nasıl değerlendirirsiniz? Gerçi Türk Müziği özellikle Belediyeler nezdinde kurulan topluluklarla bayağı çoğalmış durumda ve gençlerin de bu gruplara katılması gerçekleşiyor. Fakat Türk Halk Müziği'nde bir-iki sanatçımız solo olarak gündem yaratmıştır ama topluluklar olarak pek fazla bir yoğunluk göremiyoruz...

-Bir ara Güzelyurt'ta Türk Halk Müziği korosu kurulmuştu, onu da Bekir Kara arkadaşımız kurmuştu, arkadaşları, öğrencileriyle birlikte. Ben onları büyük bir ilgiyle izli-

yordum hatta bana da teklif edildi aralarına katılmam için ancak benim için olanak yoktu. Ve başka bir yerde de pek göremedim. Milli Eğitim Bakanlığı'nda müzikle uğraşan bir birim vardır, orda da işte Aydın Hikmet Türk Müziği, İlker Dölek de Halk Müziği'ni yönetiyor.

-Devlet bazında bazı oluşumlar olabilir fakat dışarıda Türk Halk Müziği olarak amatör kişilerden oluşan toplulukların Türk Müziği'ne göre pek kurulmadıklarını görüyoruz...

-Kurulmadı maalesef, işte belediyelerin yeni yeni kurmaya başladıkları Türk Müziği toplulukları var daha ziyade. Belediyeler sadece Türk Müziği değil, esas Türk'ün müziği Türk Halk Müziğidir... Onlara da değer versinler, topluluklar kursunlar da Türk Halk Müziğini hep birlikte yüceltelim. Yani en azından kendi seviyesine getirelim. Bunun yanında eğitim müdürlüğü de bu çalışmalara daha çok hız vermeli, daha çok imkân tanımalı. Bir de Bayrak Radyo Televizyon'u bu konulara eğilsin. Türkiye'de mesela benim bildiğim her radyonun Türk Halk Müziği veya Türk Müziği toplulukları vardır ve radyoya bağlılar, radyodan ödenek alan arkadaşlarımız müzik yapıyor. Ben daha önce de program yaptım Bayrak Televizyonu'na, hatta o zamanın imkânlarına göre bana işte benzin paramı sağlayacaklar diye şey yaptılar ama unutuldu gitti, ben de aramadım zaten... Ve dediğim gibi 1964'ten sonra '69'a kadar hem radyoya hem mücahit gazinolarına dünya kadar konser verdik, programlar yaptık, bir kuruş talep etmeden, istemeden bunları yaptık. Beklemiyoruz da çünkü orda biz bir görev yaptığımıza inanıyorduk. Bugün ben misal bir köye gitsem mutlaka beni tanıyanlar çıkacak, hele o bizim dönemin insanları mutlaka tanıyorlar ve bu bana yeter.

- Bestelerinizden bahsedelim biraz da...

-İki tanesinden bahsedeyim; ***"Saçların Dağınık"*** diye bir bestem var. Bir hatırası var bu bestenin; söz, müziği bana aittir. Bu türkü; ben sanırım 1986-87 yılıydı, İngiltere'ye "Teaching English Course" diye bir kursa gönderildim. Manchester University'de. Ordaki o gurbette bu türküyü yapmıştım. *"Saçların dağınık, gözlerin kordur..."* diye sözleri devam ederdi... Bir de ***"Gündoğdu Güzelleri"*** diye bir bestem var, sözü ve müziği yine bana aittir. Bunun sözlerini vermek gerekirse; *"Dut dibinde yaslanırlar, ev içinde paslanırlar, badem ile beslenirler, Gündoğdu'nun güzelleri... Beyaz mendil başlarında, kalem oynar kaşlarında, on dört on beş yaşlarında, Gündoğdu'nun güzelleri... Gülleri var evlerinde, gümüş kemer bellerinde, şeker şerbet dillerinde, Gündoğdu'nun güzelleri..."*

Osman Karabulut, Arif Hasan Tahsin'le birlikte bağlamaları ile poz veriyorlar. Arkada oturan Mahmut (Topal Mahmut)...
(Osman Karabulut'un arşivinden)

-Gündoğdu...

-Gündoğdu (Antroliku. *eşi*; Baf kazasına bağlı Poli kas abasının yanında bir köy. Gündoğdu'dan öteye köy yoktur. Akama ormanı geliyor ondan sonra, yani sınır yok ve ilginçtir, Gündoğdu'nun etrafı Rum köyleriyle çevrilmiştir. Buna rağmen mücadele yıllarında hiçbir Rum Gündoğdu'ya girememiştir. Kimseyi sokmuyordu köylümüz. Ancak '74 Barış Harekâtı esnasında esas yük burda olduğu için, oraya Türk ordusu yetişemediği için ve o bölgenin bütün Rum kuvvetleri bize saldırdığı için, köy teslim oldu, düştü. Ondan sonra göçen durumuna geldik ve ordan kuzeye geçip mutlu bir şekilde şimdi o Gündoğdu köyü, Çamlıbel'de yaşamaktadır.

-Peki, bu bestelerinizi bir kayıt yapmayı bir albümde toplamayı hiç düşünmediniz mi?

-Çok düşündüm bu konuyu aslında. Ama dediğim gibi olanaksızlıklar çoktur Kıbrıs'ta. Türkiye'de olsa bu iş kolay olurdu. Burda pek olanak göremiyorum ben.

-Ekonomik açıdan mı bahsediyorsunuz?

-Ekonomik açıdan... Sponsor gerekir çünkü insan kendi harcayarak, bir kaset yapmak büyük paradır, tutmazsa ne olacak sonra, iflas eder gider insan... Ama bir imkân bulursam bunu yapmak isterim.

(röportaj tarihi: 01.05.2002)

HÜSEYİN KIRIKSAZ
(1940 -)

Giriş:

Hüseyin Kırıksaz, Kıbrıs Türk Halk Müziği'nin renkli simalarından biridir. Ortaokul yıllarında ilk müzik dersini Abdulkadir Gürses'den, mandolin üzerine aldı. Kendi kendine öğrendiği bağlamasıyla 1972 yılında Mağusa Hendek Festivali'nde düzenlenen "Halk Müziği Yarışması"nda birinci oldu. 1974 yılında polislik görevinden emekli olunca ud çalmaya başladı. Hüseyin Kırıksaz'ın; '60'lı yılların başında "Yeşilçam"da (Türkiye) çevrilen iki filmde rol alma serüveni de olmuş. ***"Kurşun Yağmuru"*** isimli filmde Eşref Kolçak, Semra Sar, Pola Morelli gibi isimlerle, ***"Ver Elini İstanbul"*** filminde ise Tanju Gürsu, Öztürk Selenge gibi isimlerle rol almıştır.

intro:

Hüseyin Kırıksaz is a colourful name within Turksih Cypriot folk music. During his secondary school education he took his first music lessons from Abdulkadir Gürses, playing the mandolin. He taught himself the lute and in 1972 he came first in the Folk Music Competition of the Mağusa Hendek Festival. After retiring from the police force in 1974 he began playing the lute. At the beginning of the 1960 s Hüseyin Kırıksaz had the chance of starring in films produced by the Turkish Yeşilçam Studios. He starred in "Kurşun Yağmuru/Rain of Lead" with Eşref Kolçak Semra Sar and Pola Morelli and in "Ver Elini Istanbul/Give Me Your Hand Istanbul" with Tanju Gürsu and Öztürk Selenge.

-Hüseyin Bey, uzun yıllar sazınızı, udunuzu elinizden bırakmadınız. Onunla artık neredeyse bir bütün oldunuz. Size bunca yıldır yoldaşlık yapan müziğe nasıl başladınız?

-1940 Baf'ın Ovalık köyünde doğdum. Ortaokul, lise yıllarını Baf Kurtuluş Lisesi derken; ortaokul yıllarında rahmetlik müzik hocamız Abdulkadir Gürses'in yönetiminde, mandolin dersleri aldım. Giderek okul sonrası Polislik yıllarımda kendi kendime öğrendiğim bağlamayı uzun yıllar çaldım, okudum ve 1972 Mağusa Hendek Festivali'nde Kıbrıs birincisi bile oldum. İlk ve son yapılmıştı zaten bu festival.

-Ortaokul yıllarınızda mandolinle başladıktan sonra bağlamaya geçtiniz. Bu geçiş süreci nasıl oldu ve neden böyle bir enstrümanı seçme yönüne gittiniz?

-1963 yılında Limasol'da Polis iken; tabii o dönem harp yıllarıydı. Kardeşim doktor Nevzat Hasan yanıma geldi ve liseyi bende bitirdi, güzel saz çalardı. Limasol'da aynı zamanda Şentürk ve Gülboy'la birlikte bir müzik grubu oluşturduk.

-Bağlama ekibi miydi?

-Evet, Nevzat ile Şentürk bağlama çalıyorlardı, Gülboy ise darbuka. Ve kaybettiğimiz udi Tayfun da flüt çalardı o zamanlar, ben de okurdum.

-Siz de saz çalmıyor muydunuz?

-Önceleri sadece okurdum, saza daha sonra geçtim.

-O yıllarda belli bir grup isminiz var mıydı?

-Grup ismimiz yoktu fakat bizlere **"Kardeşler"** diyorlardı. Çünkü Nevzat ile ben kardeştim, Gülboy'la Şentürk kardeşti. Daha sonra kendim öğrendim sazımı, yalın sazla çaldım okudum yıllarca.

-'63 dönemleri, sizin de biraz önce bahsettiğiniz gibi iç bunalımın dorukta olduğu yıllardı. Doğal olarak o dönemlerde milliyetçi duygular daha bir ön plana çıkıyordu. Repertuarlarınızda Halk Türküleri'ne yer veriyordunuz. Bunlar Türkiye kökenli türkülerdi sanırım. O dönemlerde flaş olan hangi türküler vardı hatırlıyor musunuz?

-O yıllarda Nuri Sesigüzel'in, Ahmet Sezgin'in, Yıldıray Çınar'ın, bilhassa Neşet Ertaş'ın parçaları vardı, onları okuyordum.

-Yine solistlik dönemlerinizden saza geçişinize ve artık tek başınıza çalıp söylediğiniz dönemlere dönelim isterseniz...

-Sayısız sahnelerde sayısız programlar yaptım tek başıma. Derken Mehmetçik'e Polis olarak tayin oldum. Orada bir saz grubu yetiştirdim üç kişilik ve köyün spor kulübü yararına bir konser yaptım. Ben hem çalardım hem okurdum, arkadaşlar da bana eşlik ediyordu. Sanırım 1968-69 yıllarıydı. Bu arada kulüp için hazırladığımız gece konserine Mağusa'nın Sancaktarı da katıldı. Beni gördü beğendi, *"kim bu arkadaş"* dedi, *"Polistir efendim"* dediler. O da bunun üzerine *"artık burada Polis değil, Mağusa'dadır bundan böyle"* dedi. Ertesi gün beni Mağusa'ya tayin ettirdi. Ev bulup yerleştirdiler ve Sancaktarın emriyle üç sene Othello Mücahitler Gazinosu'nda saz çalıp okudum. Asli görevimi yapmadım.

Hüseyin Kırıksaz bir konserde...
(Hüseyin Kırıksaz'ın arşivinden)

-Tekrar 1972 yılında Mağusa'da düzenlenen* Hendek Festivali*'ne dönelim. Bu festivalin amacı ve niteliği neydi?

-Festival'in içeriği; zaten daha önceleri küçük çapta, panayır olarak yapılırdı Mağusa'nın içerisinde, Canbulat (Canpolat) yolu üzerinde. Ama Sancaktar bu sefer dedi ki *"iki sur arasında hendeğin içerisinde yapalım, Rumlar da gelebilsin, ama içeriye girmemek şartı ile."* Ve Rumlar da gelmişti. Amacı ise Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından fethinin kutlanmasıydı. Daha önce de bahsettiğim gibi bu festivalde Kıbrıs çapında bir "türküler" yarışması yapıldı; Lefkoşa, Baf, Lârnaka, Lefke'den her yerden gruplar geldi. Ben tek başıma sazımla çıktım yine.

-Yarışmada okuduğunuz parçaları hatırlıyor musunuz?

-Sadece bir tanesini hatırlıyorum, çünkü dört türkü okuyorduk yarışmada; o da Neşet Ertaş'tandı. "*Seher Vakti Çaldım Yârin Kapısını*". Birinci geldim ve çok büyük bir kupa vermişlerdi.

Söz konusu yarışmada Hüseyin Kırıksaz' ın birinciliği basına o günlerde böyle yansımıştı.

-Peki, udun hayatınıza girmesi hangi yıllarda başlıyor?

- '74'te emekli olduktan sonra uda geçtim. Bu geçiş ise şöyle oldu: Benim gerçek soyadım Yıldırımbora'dır. Ama '74'ten sonra Mağusa'da taverna tipli bir restorant açtım. İsmini de Kırıksaz koydum ilginç olsun diye. Bu yerde önceleri saz, daha sonra da sesi daha gür çıktığı için cümbüş çalmaya başladım. İzmir'den bir gün udi Ahmet Erhulus diye bir arkadaş gelmişti. Çok ünlü sanatçılara ud çalan biriydi. "*Hüseyin bey*" dedi, *"bırak şu tencereyi canım, ud çal. Sen hiç sahnelerde cümbüş çalan gördün mü*" dedi. *"Tamam, ud nasıl bulacağız"* dedim ve bana İzmir'den getirtti. Ve böylece uda geçiş yaptım ve '76'dan bu güne kadar yanımdan ayırmıyorum.

-Hüseyin Bey; sizin bir de sinema serüveniniz var. Sanırım birçok okuyucu bunu bilmiyor. Yeşilçam'a kadar uzanma serüveniniz nasıl gerçekleşmişti?

-Aslında rastgele bir olay olmuştu. '60-'61 yıllarında Limasol'da Polistim. O yıllarda Şahin Sinemaları'nın sahibi Ertuğrul Şahin Bey dostumdu. Ben bir ay izin alıp Türkiye'ye gitmek istedim. Bunun üzerine Ertuğrul Bey *"madem ki Türkiye'ye gidiyorsun sana bazı hediyeler vereyim de"*, o zamanın jönlerinden *"Orhan Günşıray'a veresin, hem tanışırsınız, seninle de ilgilenir"* dedi. Hediyeleri alıp gittim ve Orhan Günşıray'ın dördüncü Levent'teki evini bulup verdim. Tipime bir baktı, "*yahu sen yakışıklı adamsın, seni sinemada oynatalım*" dedi. Ben de Polis olduğumu bir aylığına geldiğimi söyledim. "*Olsun canım seni bir kaç filmde oynatalım*" dedi. *"Vallaha hatıra olur, Kıbrıs'ta dostlar da görür"* dedim. Böylece ***"Kurşun Yağmuru"*** isimli filmde Eşref Kolçak, Semra Sar, Pola Morelli gibi isimlerle oynadım, diğeri de

"Ver Elini İstanbul" filmiydi. Bu filmde de Tanju Gürsu, Öztürk Selenge vardı. Ve Öztürk beyi kelepçeleyen polistim. Her iki filmde de polis rolündeydim. Yalnız *"Kurşun Yağmuru"*nda eroincilerin peşinde bir sivil polistim.

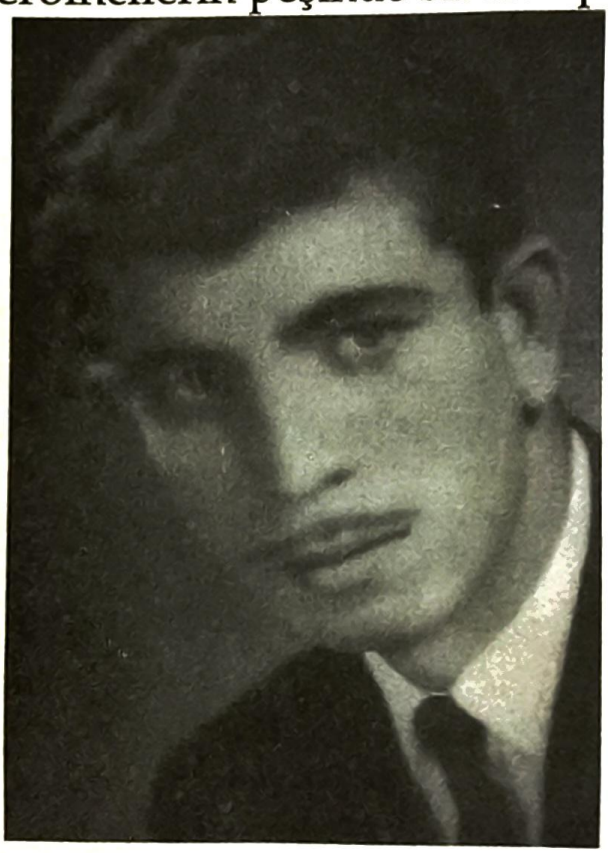

Yeşilçam'da 2 filmde rol alan Hüseyin Kırıksaz...
(Hüseyin Kırıksaz'ın arşivinden)

-Böylece Yeşilçam'ın o renkli havasını da koklamış oldunuz... Ordaki hayat nasıldı, inceleyebildiniz mi?

-İnceleyebildiğim kadar; koşuşturmaktan öte bir şey değildi. Bir setten diğerine koşan artistler, artist olmak için ülkenin birçok yöresinden gelen bir sürü gariban, olamayıp da hüsrana uğrayanlar. O yıllarda pek de kazanmıyordu karakter oyuncular. Öyle kişiler vardı ki benden borç para bile almışlardı.

-Oynadığınız filmler Kıbrıs'a da gelmiş miydi?

-Evet, "*Kurşun Yağmuru*" gelmişti. Ta Evdim'deyken görmüştüm. Tanıyan arkadaşlar filmde beni görünce "*ya bu bizim Hüseyin değil mi?*" demişler.

-Peki, bu olanağı değerlendirip Yeşilçam'da kalmayı düşünmediniz mi?

-Oradaki yaşamı ve doğrusu fakirliği görünce, Kıbrıs'ta kral gibi yaşadığımı anladım ve tekrar memleketime döndüm. O yıllarda hakikaten Türkiye'de fakirlik vardı.

1962... (Türker İnanoğlu "5555 Afişle Türk Sineması" - 2004.

-Müziğe dönelim yine... Bu kadar zamandır müziğin içerisindesiniz, hiç beste yapmayı düşündünüz mü?

-Pek düşünmedim, yapmadım da. Çünkü bence beste yapmak çok önemli bir şeydir. Nota bilgisinin yüksek olması gerekir insanda. Ben notayla pek haşır neşir biri değilim, daha doğrusu amatör sayılan insanlarız biz. Ama örneğin Türkay Altay'ın besteleri çok güzeldir çünkü notayı biliyor.

-Hüseyin Bey, '60'lı yıllarda müzikle içli dışlı olmaya başladığınız zamanlarda, Türk Müziği icra eden topluluklar, dernekler de vardı. Bu topluluklara katılımınız oldu mu?

-Limasol'da, 1963'lerde yine Sancaktarın emriyle bir kültür derneği kurmamız istendi. *"Müzik bölümünün başına sen geç"* dedi bana, *"tiyatro bölümünün başına Yücel Köseoğlu ve gençlerimize tiyatroyu, müziği sevdirelim, Rum kesimini aratmayalım"* dedi. Zaten bu konuda harekete geçmeden önce ben daha önceleri Bener Hakkı Hakeri ve Doğan Haktanır ile beraber başka küçük bir dernek kurmuştuk. 1963 yılında harbin içerisinde, **"Sanatseverler Derneği"** diye. Onlar tiyatro yapıyordu. Zaten bu derneği kurduğumuzu görünce Sancaktar bizleri çağırdı ve bunu bir kültür derneğine dönüştürmemizi istedi. Ve bu Şahin Sinemaları'nda çok güzel de aktivitelerimiz oldu. Ben müzik icra ettim onlar tiyatro yaptılar. Hatta Karacaoğlan gecesi yaptık, hep Karacaoğlan okudum. Pir Sultan gecesi, Kaygusuz Abdal'ın gecesini yaptık hep onlardan okudum. Arkadaşlar da bu insanların öz geçmişini anlattılar.

-Sanırım harp yıllarındaki içine kapanıklık bir birimizi daha fazla tanımamıza, bu gibi oluşumlara gitmemize de neden olmuştu...

-Elbette, o yıllarda Türk tarafında bu gibi eğlence yerleri, etkinlikler pek azdı. Genelde Rum tarafına gidiliyordu. Ve bu kıymetli Sancaktarlarımız bu kültürel faaliyetleri başlattılar, sırf halkımızın moralini de yükseltmek için. Nasıl ki '74 öncesinde Mağusa'da yaptığımız gibi. Buğday Camisi'nde çok konserler verdim.

-Bugüne gelirsek, Hüseyin Kırıksaz'ın müziği bırakması gibi bir durum söz konusu olabilir mi?

-Müzik zaten bırakılmaz. Siz bıraksanız müzik sizi bırakmıyor. Meğerki artık sesim gitsin, ellerim dursun o zaman ister istemez bırakmak durumunda kalırım.

(röportaj tarihi: Mayıs 1999)

TURGAY SALİM
(12 Ocak 1955-)

Giriş:

12 Ocak 1955 tarihinde Erenköy'de (Dillirga) doğan Turgay Salim, Kıbrıs Türk Halk Müziğimizin gelişmesinde ve halka ulaşmasında önemli çalışmalar yapmış birisidir. İlk bağlamayla 1964 yılında 9 yaşlarındayken tanışan Salim, halk önünde ilk türkülerini ilk kez Erenköy'de 9 yaşlarında seslendirmişti. 1971 yılında Koraltay Halil, Oğuz Serbaş, Erbil Çinkayalar, Erdal Ilıcan ve Mustafa Serdengeçti'yle birlikte ilk topluluklarını **"Kıbrıs Türk Halk Müziği Topluluğu"** ismi altında kurdular. 1980 yılında, Ulus Yeşilada (keman), Erdal Ilıcan (darbuka) ve bağlama'da kendisinin yer aldığı, Anadolu ve Kıbrıs türkülerinden oluşan hem kendisinin ilk solo kaseti, hem de ülkemizde bu türde yayınlanan "ilk Halk Müziği" kasetini **"Beş Parmak Dağı Sıra"**yı çıkardı. 1987 yılında ise ve ardından gelen **"Kıbrıs Türküleri"** isimli iki kasetinde, sadece Kıbrıs türkülerine yer vermeye başladı. 2001 yılında 4. albüm çalışmasını,

Samtay Vakfı yayını olarak ve CD formatında, **"Özgün Kıbrıs Türküleri ve Ağıtları"** ismiyle dinleyiciye sundu. 2007 yılı içerisinde kayıtları tamamlanan beşinci albümünün ismi **"Gelenekten Geleceğe Kıbrıs Türküleri"** ismini taşıyor.

intro:

Turgay Salim was born on the 12th January 1955 in Erenköy (Dillirga). He has played an important role in the development of Cyprus Turkish Folk Music; presenting it to the people of the island. Salim started playing the lute in 1964, at the age of 9, performing his first Turkish Folk songs in front of the public in Erenköy. In 1971 he formed his first group called "Cyprus Turkish Folk Music Group" with Koraltay Halil, Oğuz Serbaş, Erbil Çinkayalar, Erdal Ilıcan and Mustafa Serdengeçti. In 1980 he released his first solo album of Cypriot and Anatolian folk songs, the first Folk Music album of our country, called "Five Finger Mountain Range" with Ulus Yeşilada playing the violin and Erdal Ilıcan on the kettledrum, whilst he played the lute. In 1987 he released a double cassette/album called "Turkish Cypriot Folk Songs" which contained only folk songs from Cyprus. In 2001 he presented his fourth album entitled "Special Turkish Cypriot Folk Songs and Laments," in CD format with Samtay Foundation publications. In the year 2007 he completed recordings for his fifth album which carries the name "Turkish Cypriot Folk Songs: From Traditional to the Future."

-Uzun yıllardır Kıbrıs Türk Halk Müziği ile ilgileniyorsunuz değil mi?

-Evet... "uzun yıllar" derken belki de ömrümün üçte ikisi (gülüyor)... Bugün yaşım 53 oldu, 9 yaşlarında başlamıştım yani yaklaşık 43 sene.

-Erenköy (Dillirga) doğumlusunuz... Genelde müziğe başlangıç aileden bazı etkilenmelerle de olabiliyor. Sizin bağlamayla tanışmanızda böyle bir etkilenme söz konusu mu?

-Evet, kesinlikle öyle oldu. Aslında ben abimin teşvikiyle başladım bağlamaya. Abim o yıllarda, 1963-64 yıllarında lisede öğrenciyken, o zaten müziğe meraklıydı o zamanlar. Hatta bizim geçmişteki o Abdülazim Aziz (ve Arkadaşları. e) Top luluğu vardı ya, onlara da hayrandı. Ayrıca Türk Müziği'ne de bayağı meraklıydı, güzel de bir sesi vardı abimin aslında.

-Erdoğan Hoşsöz'dü değil mi?

-Evet, Erdoğan Hoşsöz... Ve 1964 yıllarında savaş başlar başlamaz zaten Erenköy'de kısıldı. İşte benim bağlamayla tanışmam da bu olaylarla birlikte 1964 yılında oldu. 9 yaşındaydım, ben biraz da yaramazdım küçükken (gülüyor) çünkü köyde yapacak bir şey yoktu. Ya denize koşardık ya da yaramazlık yapardık (gülüyor). Abim; tabii biz babasız da büyüdüğümüz için, babam 1955 yıllarında şehit edildiği için, bizde o babasızlığın verdiği bir yaramazlığımız da vardı ve onu düşünerek, biraz da yatkındım müziğe diye

bana küçük bir cura almıştı. O curaynan ilk parçayı da ondan öğrendim. O meraklıydı ya, biraz da bağlama çalardı. Hatırlıyorum; *"Bak Postacı Geliyor"*, *"Gelin Ayşem"* gibi (gülüyor) şarkılarla başladım. Ama öyle bir azim vardı ki bende, hiç unutmuyorum, bütün gün inanın müzik çalışırdım. Hatta çok güzel saz çalacağım diye bu parmaklarımı habire bütün gün çalıştırırdım, sonradan bende bu tik olarak kaldı yani (gülüyor)... İşte o yıllarda başladım, 1964'te, ilerlettim yani.

-1964 yılları tam da o "Erenköy direniş günlerine" denk geliyor değil mi?

-Evet, o yıllardır. Zaten 8-9 Ağustos 1964'te başlamıştı Erenköy direnişi, tam da böyle direnişin yoğun olduğu dönemdi. Tüm yollar kapanmış, hiçbir yere gidemez olmuştuk. Dolayısıyla bana böyle bayağı bir motivasyon, hırs da verdi bu olaylar. Bizim bölgede saz çalan insanlar vardı ve hepimizin hocası aslında o bölgede, Arif hocadır. Arif Hasan Tahsin... İlk bağlamayı o bölgeye o getirmişti.

Turgay Salim 9 yaşlarında eline ilk kez aldığı bağlamasıyla. Dillirga-1964...
(Turgay Salim'in arşivinden)

-Arif Hasan Tahsin'in rahmetli Osman Karabulut'la bağlama çalarken, efe kıyafetleriyle bir fotoğrafı vardı, Osman beyde görmüştüm...

-Evet, işte esas hocamız o'dur. Onun bir sonraki öğrencisi diyelim, ondan esinlenen o bölgede, Burhan Mahmutoğlu diye bir arkadaşımız vardı. Ben de işte Mahmutoğlu'ndan bir şeyler kaptım. Ben bu işi ilerletince bana sazını hediye etti. Ondan sonra, tabii mahallede bizi sevenler vardı, herhalde öksüz olmamızın da etkisi olacak, Zeki abi diye biri vardı dedi ki bana *"Gel sana daha güzel bir bağlama alayım, sen bana küçük bağlamayı ver". "Tamam, olur"* dedim ben, öyle oldu, tabii o zamanlar da gidip gelme yok, yollar kapalı. Saz yapan da Lefkoşa'da Salahi usta (İşgüzar. *e)* vardı, zaten yaprak bağlamayı sadece o yapıyordu. Yani böyle oyma saz değildi. O yıllarda köye haftalık erzak getiren kamyonlar vardı, onlara sipariş verdik ve bu bağlama geldi. Bir müddet de bununla idare ettim.

-Peki, bu bağlamalar hep Salahi ustanın tezgâhından mı çıkıyordu?

-Evet...

-Yani Türkiye'den gelen bağlama yok muydu o dönemlerde?

-Hayır hayır... Hatırlıyorum 1964 yıllarından sonra, yani '70'li yıllarda ben liseye Lefkoşa'ya geldiğim zamanlar, Salahi ustanın dükkânına uğrardım ve görüyordum, kendi yapıyordu bağlamaları. Başka yerlerde var mıydı yok muydu bilemem ama esas biz onu biliyorduk bu konuda. İşte bu bağlamayı kullandım epey, ondan sonra işte '70'li

yıllarda, biraz önce bahsettiğim arkadaş Burhan Mahmutoğlu ve abim üniversiteye gidecekleri zaman bana kendi bağlamasını da hediye etmişti. Çünkü bayağı ilerletmiştim çalmayı, derler ya *"boynuz kulağı geçer"* filan (gülüyor)...

Ortaokul yıllarında Turgay Salim... Yaşı büyüdükçe elindeki sazı da büyümeye başlıyor. Dillirga-1968... (Turgay Salim'in arşivinden)

-Peki, Erenköy'ün o mücadele yıllarında müzik gibi etkinlikler tabii ki büyük bir moral kaynağıydı. Siz de o yıllarda abinizle birlikte bu gibi moral etkinliklerine katılıyor muydunuz?

-Tabii ki... Zaten benim ilk insanları karşısına çıkıp çalmam 9-10 yaşlarıma denk geliyor. Bir müsamere olmuştu, tabii o zamanlar mikrofon filan yoktu. Ama bu tür etkinlikler zaten 1964'te biliyorsunuz... Mücadele için Türkiye'den gelen Kıbrıslı öğrenciler vardı, onların içinde de bağlama çalan güzel sesli arkadaşlar mevcuttu ve böyle etkinlikler düzenliyorlardı. Hatırlıyorum; ben 9-10 yaşlarındaydım ama İsmail diye bir arkadaş vardı o güzel bağlama çalardı, bir ara öğretmenlik yapan Erbay hocamız vardı, Yapı Sanat Okulu'nda, orda öğretmenlik yaptı o da çok güzel bir sese

sahipti o zamanlar. Yani bu tür etkinlikler oluyordu o zamanlar.

-Böylesi etkinliklerde neler çalınıyordu?

-Genellikle o günlerde daha çok o günün en meşhur türkücülerinden Nuri Sesigüzel'in türküleri vardı, Ahmet Sezgin'in, Yıldıray Çınar'ın türküleri en revaçta olanlardı.

-Hangi türkülerdi hatırlıyor musunuz?

-Örneğin Nuri Sesigüzel'in *"Ne Gecem Var Ne Gündüzüm"* diye bir türküsü vardı, *"Doldur Güzelim Doldur"*, Ahmet Sezgin'in *"Ateşim Var Külüm Yok"* ve bunun gibi türkülerdi. Mesela benim o gecelerde okuduğum türküleri hiç unutmuyorum.

-Yani insanların önüne bir konser gibi ilk çıkıp okuduğunuz türküleri mi?

-Evet (gülüyor)... Okulun büyük bir futbol sahası vardı, insanlar toplanmışlar, ben de oturdum yalnız başıma, bir sandalye, küçücük bağlamamla, mikrofon filan hiçbir şey yok. *"Sular Akar Arkın Arkın"* diye bir türkü vardı Nuri Sesigüzel'in ve *"Kayalar Yarılmasın"*. Hiç unutmuyorum ilk okuduğum iki türkü bunlardı.

-Bize biraz bu "Kayalar..." türküsünü seslendirebilir misiniz?

-Elbette (gülüyor ve seslendiriyor) *"Kayalar yarılmasın, kayalar yarılmasın/ Söyleyin yar darılmasın, söyleyin yar darıl-*

masın/Darılırsa darılsın, darılırsa darılsın/Söyleyin yar darılmasın, söyleyin yar darılmasın..." böyle bir şeydi işte (gülüyor)...

-Ve ilk kez halk önüne bu türkülerle çıkmış oldunuz...

-Evet, bu şekilde çıktım, tabii benim arkamda yine işte abim vardı, başka köylü abilerimiz vardı onlarla birlikte Halk Müziği üzerine bir konsercik hazırlamıştık. Hep beraber bu şekilde bir konser verilirdi. Bu tür etkinlikler çok olurdu.

-Zaten o mücadele dönemlerine baktığımızda, sadece köylerde değil, kasaba ve şehirlerde de müziğin; halkın ve mücahidin moral kaynağı olarak en önemli etkinlikler olduğunu görüyoruz. Orkestraların kurulması, mücahit gazinolarının açılması... 1971 yılında Kıbrıs Türk Halk Topluluğu isminde bir oluşum meydana getiriyorsunuz. Kimler vardı bu toplulukta?

Turgay Salim 1969 yılında Erenköy sinemasında verdiği bir konserde... (Turgay Salim'in arşivinden)

-1971 yılı artık benim lise çağlarım oluyor, Lefkoşa'da okuyorduk o zamanlar, sizin de dediğiniz gibi o dönemlerde bir gereksinimdi bu gibi olaylar aslında, o zamanlar pek böyle eğlenceler yoktu. İşte böyle bir grup kurmuştuk, bu grupta yanılmıyorsam -çünkü epey yıllar geçti- bağlamada ben vardım, rahmetlik olan bir öğretmen arkadaşımız vardı Koraltay Halil diye, yine bizim köyden (Erenköy. *ea*) Oğuz Serbaş, Erbil Çinkayalar, darbukada Erdal Ilıcan, bugün hâlâ daha devam ettiriyor, solistimiz de o günlerde Mustafa Serdengeçti idi, folklor hocası. Kırıkkale Mücahitler Evi'nde çalışmaları yapıyorduk. Sanıyorum o zamanlar bize kol kanat geren o yıllarda Gençlik Dairesi sorumlusu Fikret Kürşat'tı. İşte böyle bir grup kurmuştuk ve konserler veriyorduk.

-Repertuarı nasıl oluşturdunuz, neler vardı?

-Repertuarı genelde Mustafa Serdengeçti hocamıza bırakıyorduk. Solist olduğu için türküleri o seçerdi biz de ona eşlik ediyorduk. Kimi zamanlar ben de okuyordum türkü ve okuduğum türküler daha çok aslında o dönemlerde de vardı içimde, Kıbrıs türkülerindendi. O zamanlar; *"Beş parmak dağı sıra"* (Ekrem Yeşilada. *ea*), Kâmran Hanımın (Aziz. *ea*) *"Al yemeni mor yemeni"*, yine o zamanlar anonim olarak sadece *"Dolama dolamayı"* ve *"Hanaylar yaptırdım"*ı çalardık. İşte bu tür şarkılar hazırlayarak devamlı konserler verirdik...

-Sadece Kırıkkale Mücahitler Evi'nde mi çalışıyordunuz yoksa başka yerlere de program yapmak için gider miydiniz?

Turgay Salim lise yıllarında ve 1972 yılında yapılan Gençlik Gücü festivali müzik yarışmasında...
(Turgay Salim'in arşivinden)

-Hatırladığım sadece ordaydı, sonradan bir grup daha oluşturmuştuk, işte yine rahmetli Hasan Yanık, Derviş Dizliklioğlu, onlarla lisede bir grup oluşturmuştuk.

-Hasan Yanık dediğiniz daha sonra "Yanıklar" topluluğunu bu türde kuran kişiydi değil mi?

-Evet... Onun da aslında bu ülkeye Halk Müziği'nde bayağı emeği geçmiş bir arkadaşımızdı... Lefkoşa Türk Lisesi'nin büyük bir salonu vardı. Orda da çalıyorduk. Ayrıca işte dost meclislerinde, yani talep edildik sürece gidip müzik yapıyorduk.

-1973 yılında İzmir'de Mühendislik Fakültesi İnşaat Bölümü'ne kaydınızı yaptırıp İzmir'e gidiyorsunuz, tabii ki bağlamanızla birlikte (gülüyorum)...

-(gülüyor) Evet doğrudur...

-O öğrencilik yılları da bağlamasız olmuyordu değil mi?

-Olmuyordu çünkü o yıllar biliyorsunuz Türkiye'deki politik durumların en karıştığı dönemlerdi.

-O politik havaya göre şarkılar seçiliyordu sanırım...

-Evet... Bilhassa Zülfü Livaneli dönemi türkülerin en yoğun olarak kullanıldığı dönemdi... Tabii ki bağlamasız olmuyordu, politik hareket içerisinde muhakkak yeri vardı. Ben yurtta kaldığım için bayağı geniş bir çevrem vardı ve bağlamayı bayağı çalıyorduk.

İzmir'de üniversite yılları 1973-74... Öğrenci gezilerinde Turgay Salim ve bağlaması her zaman yer alıyordu...
(Turgay Salim'in arşivinden)

-Kıbrıs türküleri de var mıydı çaldıklarınız arasında?

-Evet, tabii Kıbrıs türkülerini de çalıyorduk. Hatta şunu hatırlıyorum; biz daha çok Kıbrıslı öğrenciler olarak 1973-74 yıllarında, bir birlikteliğimiz vardı orda ve geziler düzenlerdik. Örneğin; Kuşadası, Pamukkale, Bodrum filan gibi yerlere geziler düzenler bu yerlerde bağlamamızı çalardık. Bir de o zamanlar bir derneğimiz vardı, bu derneğimizde bir akşam çalarken, İzmir'de Rüştü Şardağ vardı, hatta ondan bana teklif bile gelmişti (gülüyor). Çünkü Kıbrıs türkülerine bayağı yer vermiştim o etkinlikte ve *"gel bunları radyoya bir kaydedelim"* demişti o zamanlar. Tabii ben gidemedim (gülüyor)...

-1978 yılında üniversiteyi bitirip adaya dönüyorsunuz, askerlik görevi var, askerlik süresince de bağlamayla etkinlikler düzenliyor muydunuz?

-Evet... Örneğin Güvenlik Kuvvetleri'nin hazırladığı birtakım geceler vardı oralarda bağlama çaldım, yani askerliğim süresince de bu bağlamayı bırakmadım. Müziğe aslında daha ciddi olarak sonradan, 1980'de giriyorum.

***-Çünkü 1980'de ilk kasetinizi çıkarıyorsunuz;* "Beş Parmak Dağı Sıra"...**

-Evet... Onun kaydı da ilginç oldu ya (gülüyor)...

-Nasıl yapmıştınız?

Turgay Salim 1978 yılında askerlik görevinde. Elinde bağlaması yanında piyade tüfeği... (Turgay Salim'in arşivinden)

-Onun kaydı aslında şöyle oldu: 1980; benim kamu görevine girmemle birlikte Lefkoşa'ya yerleştim, o yıllarda televizyon daha yeni yeni, siyah-beyaz ekrandı hatırlıyorum. Benim çok sevdiğim bir hocam vardır Mustafa hocam, bana dedi *ki "gel götürelim seni BRT'nin radyosuna program yap kaydetsinler, ihtiyaç var." "tamam"* diyerek gittik, o zamanlar da müdür Özer Berkem beydi ve ilk radyo kayıt programını orda yaptım. Hiç böyle hazırlanma filan yoktu, aldım bağlamayı elime, doğaçlamadan aklıma hangi türkü geldiyse çaldım...

-Band kayıt yapılıyordu değil mi?

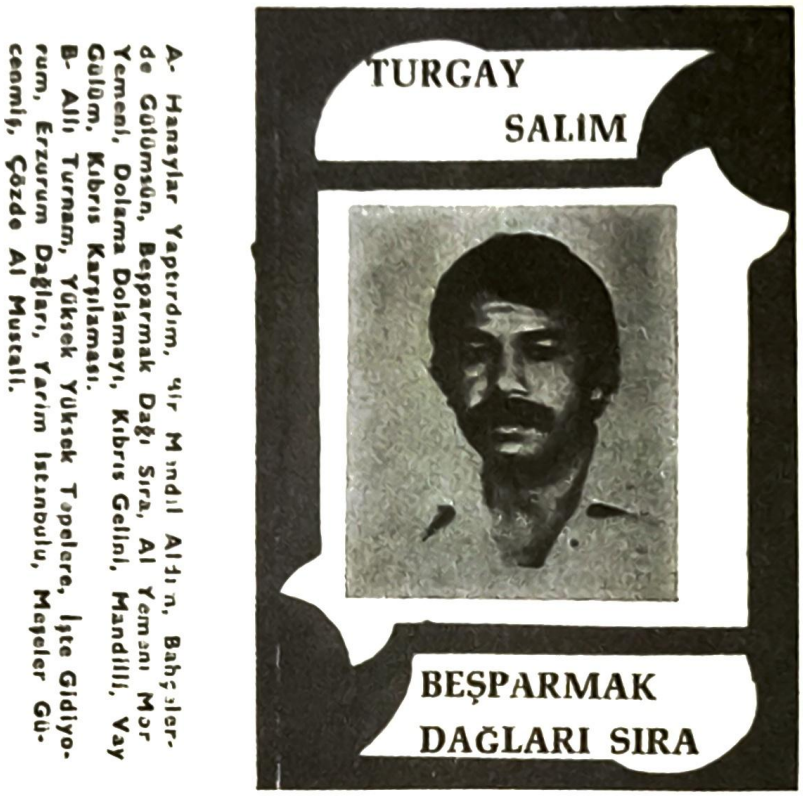

Turgay Salim'in 1980 yılında yayınladığı ilk kaset çalışması.
(Turgay Salim'in arşivinden)

-Evet... 1980 yılındaydı. Artık işimiz de burdaydı ve bir akşam yine bir dost meclisinde, Ulus Yeşilada vardı, ben darbukacımız Erdal vardı, bu Saray Hotel var ya, onun altı bir zamanlar bizim Mehmet Mahir var ya Ziver dayının, onlarındı ve diskotek olarak çalıştırıyorlardı. Bir akşam orda buluştuk. Yeme içme yaparken Ulus Yeşilada'dan bir teklif geldi o anda, *"Gel sana bir kayıt yapalım"* dedi ve yine aklımıza gelen hangi türkü varsa *"Allı Turnam"*, *"Beş Parmak Dağı Sıra"*, *"Yüksek Yüksek Tepeler"* filan derken 12-13 parça kaydettik. Ulus Yeşilada kemanı aldı, bana orda yardımcı oldu, darbuka'da Erdal, bağlamada da bendim. Yani aslında onun teşvikiyle oldu bu kayıt. O gece işte bir-bir buçuk saatin içerisinde üç enstrümanla kaset bitti (gülüyor)...

-Anadolu türküleriyle Kıbrıs türküleri iç içeydi...

-Evet karışıktı... Tabii bu kaydı yapmışken dedik piyasaya da çıkaralım çünkü bu bir "ilk" kasetti, Halk Müziği üzerine bir kaset yoktu burda.

-Yani bizim müzik diskografimize baktığımızda, bir kasette yer alan, Kıbrıs Türk Halk Müziğimiz üzerine ilk kasetimiz bu oluyor diyebilir miyiz?

-Evet diyebiliriz, karışıktı ama burada ilk Halk Müziği kaseti olarak bu çalışmadır. Daha sonra benim Mehmet Mahir arkadaş'tan aldığım bilgiye göre o zamanlar bine yakın satmıştık.

-Tabii bir de bu kasetin maddi giderini karşılamak için bir sponsor da gerekliydi değil mi?

-Evet, bunu da Mahir Kasetçilik karşılamıştı ve sanırım bu konudaki sponsorluk alanında da ilk girişimdi Mahir Kasetçilik'in yaptığı. Sattıkça işte beş-on kuruş kazanmıştık ama zaten parasında değildik olayın. Esas Kıbrıs türkülerine daha sonra, televizyon programlarına başladıktan sonra girdim. Ben sürekli programlar yapıyordum, Ulus Yeşilada'nın o zamanlar hanımı Ayşe Yeşilada (Aydın) (BRT'de), onların çok desteğini gördüm. Bilhassa yerel müziğe, Kıbrıs Türk Halk Müziği olsun, Türk Müziği olsun, bayağı yer veriyorlardı. Hatta benim Kıbrıs türkülerine yönelmemin nedenlerinden biri de Ulus Yeşilada'ydı.

-Kıbrıs türkülerine yönelmenizde tıpkı Ulus Yeşilada hocamız gibi bir başka etkili kişi olan Yılmaz Taner hocamızla bir karşılaşmanız vardı, BRT'de bir program çıkışın-

da ve bir diyalogunuz olmuştu. Bundan biraz bahsedelim isterseniz...

-Evet, Yılmaz Taner beyle karşılaşıyoruz, yanıma geldi dedi ki *"ben seni televizyondan izliyorum, sesin çok güzel, güzel de saz çalıyorsun, Kıbrıs türkülerini de okuyorsun ama Kıbrıs türküleri sadece bunlar değil"* dedi. Ben de *"zaten ben de o arayış içerisindeyim"* dedim. *"gel sana Mahmut İslâmoğlu'yla birlikte yaptığımız bir kitap çalışmamız var, 'Kıbrıs Türküleri ve Oyun Havaları' isminde, bunu sana vereyim ordan da yararlanabilirsin"* dedi. O gün randevulaştık, buluştuk o kitabı verdi ve bana büyük bir katkısı oldu. Çünkü gerçekten ben bu konuda bir arayış içerisindeydim. Yıllar yılı, üniversite hayatımızda da, lise yıllarımda da okuduğum sadece birkaç türkü vardı Kıbrıs türküsü olarak. İşte Ekrem Yeşilada'nın üç-dört türküsü vardı, bir-iki tane Kâmran Aziz'in, bir-iki tane de anonim türkümüz vardı bildiğim. İşte o kitap sebep oldu, zaten denk gelen bir olay oldu. 1986-87 yıllarında yine benim müziğime çok katkısı olan Aytaç Çağın hocamız vardır, gerçekten bu insanlardan ben çok destek gördüm. Aytaç Çağın'la beraber, -o zaman benim pek nota bilgim filan yoktu- Aytaç hocamızın da bu konuda epey bilgisi var ve bu notalar konusunda ondan yardım aldım. Dedim ki *"hocam bunları bir kasete çal ve çek bölüm bölüm, ben de dinleyim ve çıkarayım"*. *"çok iyi olur"* dedi bana çünkü 1987 yılındaydı sanırım, o da İsviçre'ye gidecekmiş, orda bir sempozyum var bu kayıtları yaparsak götürebilirmiş. Yani ikimizin de isteği böylesi bir çalışmada yerine getirilmiş olacaktı. Bana her türkünün bir bölümünü çalıp kaydetti önce -kitapta da epey türküler var- bunlardan 17 tanesini seçtim ve okumak istediğimi söyledim Aytaç hocaya, kabul etti ama o zamanlar kaydı nerde yapacaktık. O zamanlar sevgili Hüseyin Kanatlı abimizin yanılmıyorsam bir reklam stüd-

yosu vardı Arabahmet bölgesinde. Orda bu kayıtları yapmaya karar verdik. Bu kayıtta; kemanda Aytaç Çağın hocamız, bağlamada ben, darbukada Erdal Ilıcan ve tefte de şu anda soyadını hatırlayamayacağım ama Ali diye bir arkadaş vardı. Dört kişi kurulduk, Hüseyin Kanatlı abimiz de geçti karşımıza...

-Kaydı gerçekleştiren Hüseyin Kanatlı mıydı?

-Evet, Hüseyin abimiz... Başlamamızla bitirmemiz bir oldu (gülüyor)... Tam bir saat hiç nefes almadan on yedi tane türküyü konserdeymiş gibi bir saatte bitirdik. Yanlışı doğrusu ne varsa -ki sonradan dinlediğimizde gerçekten çok az hatalar vardı- o kaydı aldık, kaset haline bastırdık, o zaman işte bir miktar Aytaç hoca aldı İsviçre'ye götürdü ilgili yerlere dağıttı...

-Bu kaset "Kıbrıs Türküleri" ismiyle çıkmıştı değil mi?

-Evet... Yanılmıyorsam 1987 yılıydı. Hatta kaset kapağını Aytaç hoca kendisi hazırlamıştı, benim resmimle bir Kıbrıs haritası (vardı) filan, evde hepsini nasıl yaptıysa hazırladı. Gerçekten Aytaç hoca on elinde on hüner olan bir insandır. Kapağını da çoğaltımını da kendisi evinde yaptı. İşte bu kasetlerden bir miktar da ben almıştım ve dağıtmıştık.

-İnsanlarımızda bu türkülere bir özlem vardı galiba?

Turgay Salim ortada. Kendisine büyük yardımları dokunduğundan bahsettiği Ulus Yeşilada soldan ikinci, Aytaç Çağın ise en sağda yer alıyor... (Turgay Salim'in arşivinden)

-Gerçekten öyle... Buradaki müzisyenlerin en büyük sorunu ki bunu her müzisyen söylüyor; bir kaseti yaptıktan sonra pazarlanmasıdır. Bunun sıkıntısını ben de yaşıyorum, şu anda bile yaşıyoruz. Ve bu kaset bayağı ilgi de görmüştü. Ve sırf Kıbrıs türküleri ve anonim türkülerden oluşmaktaydı. O türkülerden faydalanan gerçekten çok gruplar oldu. Yani bir anda Kıbrıs türkülerini televizyonlarda, radyolarda popüler hale getirmiştik, çalan kişiler çoğalmıştı. Gerçekten öyle... *"Bahçada guzu..."*, *"Münüsem..."*, *"Fasıl"*lar... Bayağı ondan sonra bunlar hep çalınmaya başlandı. Bu kaseti yaptık, tabii zaman geçti, tarihlerini pek hatırlamıyorum, yine Hollanda radyosundan iki Alman gelmişti bura-

ya. Tabii ki direkt olarak BRT'ye gitmişlerdi, o zamanlar yine değerli arkadaşlarımızdan Erdinç Gündüz vardı, o da BRT'de görevli, bu radyodan gelenlerin yapmak istedikleri araştırma konusunda beni önermişti kendilerine. Bu insanlar Kıbrıs Folkloru üzerine araştırmalar yapıyorlardı. Onlar kendi kayıt cihazlarını getirmişlerdi ve kaydetmişlerdi beni...

Söz konusu Kıbrıs Türküleri kaseti...
(Turgay Salim'in arşivinden)

-Bu da üçüncü kasetiniz olmuştu herhalde Kıbrıs türküleri adına?

-Evet, Kıbrıs türkülerinden oluşan üçüncü bir kaset oldu, onu da bu kayıtlardan sonra piyasaya çıkarmıştık. Bu kayıtta darbuka'da yine Erdal vardı, keman yerine ise kabak kemane kullanmıştım. Ama işte orda bir yanlışlık yaptım.

-Bunun yanlışlığı, bizim türkülerimizde, geleneğimizde kabak kemanenin olmayışından mıdır?

-Evet... Çünkü bizim türkülerimizde daha çok işte keman, ud, tef bilhassa, bunlar kullanılırdı. İşte kabak kemaneyi kullanmakla bir yanlışlık yaptığımı daha sonra anladım, doğruya doğru (gülüyor). Ayhan Dölen çalıyordu bu enstrümanı. Onunla da çok güzel çalışmalarımız olmuştu, onun da müziğime çok katkısı oldu, çünkü üniversite yıllarından arkadaşımdı Ayhan. Bu kasette Kıbrıs türkülerinin yanında benim bestelerim de vardı. Yani bu konuda üç kaset çalışmam olmuştu.

BRT'nin 1982 yılında Görneç köyünde gerçekleştirdiği televizyon çekiminden bir estantane. Solda çeşme başında oturan Turgay Salim... (Turgay Salim'in arşivinden)

-2001 yılında bir başka çalışmanız çıkıyor CD olarak ve Samtay Vakfı'nın prodüksüyonunda; **"Özgün Kıbrıs Türküleri ve Ağıtları"**. *Bülent Fevzioğlu'yla birlikte çalışmıştınız bu albümde ve gerçekten değerli bir albüm olmuştu...*

-Şimdi 2001 yılındaki albüm tabii -daha önce yaptıklarımız ve "doğaçlama" olarak nitelendirdiğimiz çalışmalar şeklindeydi, hazırlıksız, içimizden ne geliyorsa, çok da ince eleyip sık dokumadan, yapalım bir şeyler kalsın diye düşünerek yaptığımız çalışmalardı. Yani bu türküleri kaydedelim, bir kaynak olsun diye, alel acele yapıyorduk. 2001 yılına gelindiğinde yine burda rahmetli abim Erdal Hoşsöz'ün teşvikiyle oldu çünkü Bülent Fevzioğlu'yla beni o tanıştırmıştı. '90'lı yıllar ve gazetede beraber çalışıyorlardı. İşte Bülent'le çalışmamız o yıllarda oldu. Bir iki tane şiir göndermişti bana ama ben de hiç beste çalışmalarına girmemiştim daha, bu konuda çok katıydım. Anonim derdim, başka besteler derdim...

-Yani 2001 yılında bu albüm çıkana kadar siz hiç beste yapmadınız, sadece anonim ve bildik türküleri seslendiriyordunuz?

-Evet... Derleme çalışmalarım vardı, Kıbrıs türküleri konusunda onları da çalardım. Bülent'in şiirlerini okuduktan sonra gerçekten müzik kendiliğinden geliyordu ve böylece beste çalışmalarıma başladım. Bu beste çalışmalarımda gerçekten bana Türkay Altay hocamın da çok büyük katkıları olmuştu. Her karşılaştığımızda bana niye beste yapmadığımı soruyordu ve bunu yapabileceğimi söylerdi. Bu şiirler de geldiğinde "tamam" dedim ve başladım. Güzel bir çalışma olduğu inancındayım, bilhassa ağıtlar; onlar bizim tarihimiz, kendi kültürümüz. Zaten "türkü" denilince bili-

yorsun yaşanmış olaylardan çıkar. Yani bir edebiyat türüdür de aynı zamanda. Dolayısıyla ağıtlar da; yaşanmış öykülerdir. 2001 yılında yapmış olduğumuz bu albüm, aldığım bilgiye göre 2.000'e yakın satılmıştı. Tabii burada söz etmeden geçemeyeceğim; Samtay Vakfı'nın da katkısını yadsıyamayız, sponsorluğunu üstlenmişti.

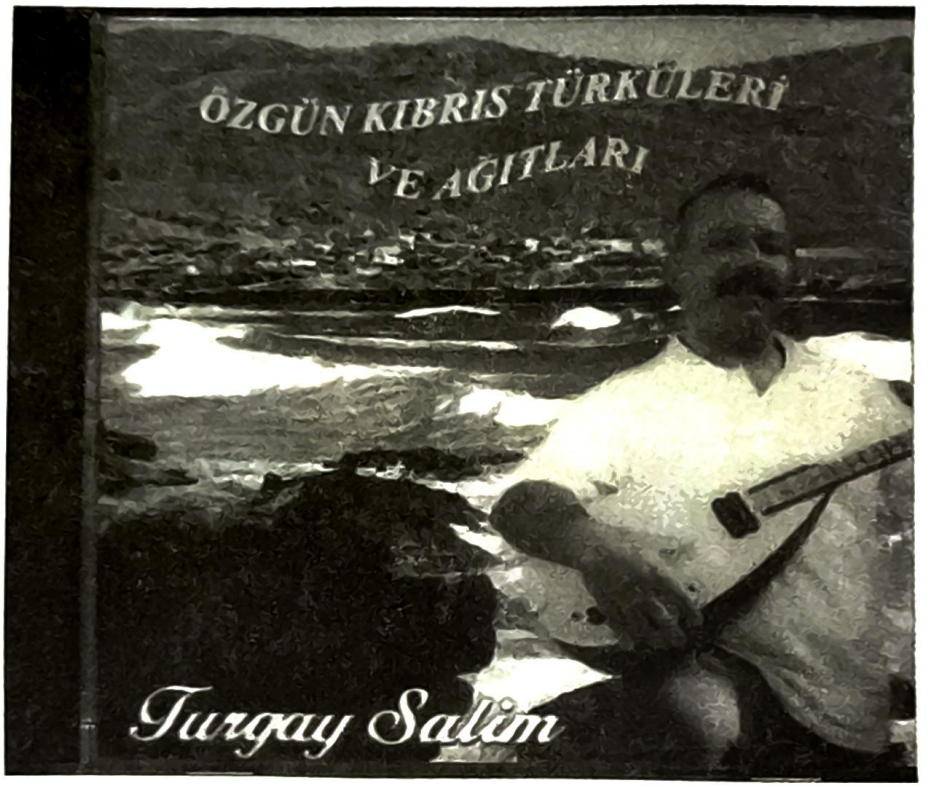

Bahsi geçen "Özgün Kıbrıs Türküleri ve Ağıtları" albümü...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Bu yıl içerisinde (2007) tamamladığınız "Gelenekten Geleceğe Kıbrıs Türküleri" isimli bir çalışmanız daha vardır. Daha piyasaya çıkmadı ama bu çalışma hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

-Bu son çalışmamız aslında, 2006'nın Nisan ayında oğlum Buray Hoşsöz'ün yurtdışına gitmezden önce çalışmalarını tamamlamış olduğu bir albümdür. Aranjörlüğünü Buray, stüdyo kayıtlarını ise Niyazi Nasıfoğlu Stüdyo

NET'te gerçekleştirdi. İçeriğinde 13 türkü bulunuyor, bunlardan 7 tanesi anonim, 6 tanesi de bestemdir. İçlerinde 3 tane ağıt vardır ve öyküleri de 2. Dünya Savaşı'nda yaşanmış olaylardandır. Zaten bir tanesi herkesin bildiği *"Mağusa Limanı"* dediğimiz *"Arab Ali Ağıtı"*dır. Yalnız bu üçüncü varyantıdır. Bu üçüncü varyantını taş plağa bir Pakistanlı sanatçı okumuştu Arab Ali Ağıtı'nı. Bu çalışma Mahmut İslâmoğlu hocamızın kaynaklarında vardır. Onun için *"Mağusa Limanı"* derken biz bunu kendimize kazandırmak istedik çünkü bu ağıdın bir şekli Yılmaz Taner ile Mahmut İslâmoğlu hocalarımızın yaptıkları kitapta vardır. Bir şekli de herkesin bildiği *"Mağusa Limanı"*dır, bu da üçüncü versiyonu oluyor, bunu da kazandıralım dedik.

-Peki, ne zaman piyasaya çıkacak bu albüm?

-(gülüyor) bilemiyorum, işte her zaman söylediğimiz gibi; burada müzisyenler üretiyor da pazarlanması en büyük sorunumuz. Telif hakları en büyük sorunumuz, korsan kasetçilik aynı şekilde. Yani birçok sorunumuz var (gülüyor). Gerçekten yakalayabileceğimiz en güzel sound'u bu albümde yakaladığımıza inanıyorum. Daha birçok projemiz var ama bunu çıkarmadan başka albüme geçmek istemiyoruz demek de istemem çünkü iki projem daha var aklımda. Bunlardan bir tanesi sırf Kıbrıs üzerine ağıtlardır, türküler hazır zaten bunlardan 5-6 tanesini de kaydettik, 1 tane de anonim türkülerden oluşan, daha bilimsel, daha bir güncelleştirilmiş bir albüm daha yapma düşüncesindeyim.

(röportaj tarihi: 10.11.2007)

AHMET ALTIPARMAK
(06.12.1918 - 04.08.2004)

Giriş:

Kıbrıs Türk toplumunun köy düğünlerinde olsun, sünnetlerde olsun vazgeçilmez gruplarından biriydi **Mehmetaliler**. Mehmetali Tatlıyay önderliğinde anılan bu topluluktan yaşayan tek müzisyenimiz Ahmet Altıparmaktı. 1941 yılında darbukayı profesyonel olarak eline alan Ahmet Altıparmak, 55 yıl gibi uzun bir süre kah Mehmetaliler, kah Ahmet Becerikliyle birlikte, Kıbrıs Halk Müziğinden örnekler sunmuşlardır toplumumuza. Kıbrıs Radyosu'nda Ahmet Becerikliyle birlikte radyo programları da yapan Altıparmak, Türkiye'den ülkemize gelen meşhur ses sanatçılarından Nigar Uluerer, Mualla Gökcey, Abdullah Yüce,

Ahmet Üstün gibi isimlere de eşlik etti. 6 Aralık 1918 Lefkoşa doğumlu olan Altıparmak, 4 Ağustos 2004 tarihinde Lefkoşa'da vefat etmiştir.

intro:

The Mehmetaliler group was one of the most sought after groups amongst Turkish Cypriots, especially at village weddings and circumcisions. Led by Mehmhetali Tatlıyay, the sole survivor of the group was musician Ahmet Altıparmak. Ahmet Altıparmak started playing the kettle drum in 1941 and be it with Mehmetaliler or with Ahmet Becerikli, he played examples of Cyprus folk music to our people. He presented a radio show with Ahmet Becerikli on Cyprus Radio, bringing famous Turkish singers to our country; including names like Nigar Uluerer, Mualla Gökcey, Abdullah Yüce and Ahmet Üstün. Born in Lefkoşa on the 6th December 1918, Altıparmak passed away on the 4th August 2004.

✍

-Dilerseniz sohbetimize çocukluğunuzla başlayalım Ahmet Bey...

-Benim babam Yorgozlu, annem Küçük Kaymaklılı, kısmet böyle birbirlerini, eskiden böyle şeyler vardı... Bütün Kıbrıs akraba çıkar, şu olur bu olur... Ben Ahmet Altıparmak, bütün izleyiciler herhalde beni tanır... 1918 doğumluyum. 6 Aralık'ta doğdum, geçen 6 Aralık'ta 80'e girdim (gülüyor)...

-Uzun ömürler dilerim size...

-Çok sağ olun Allah sizi yetiştirsin böyle uzun ömürlere, eylikli sağlıklı...

-Müziğe ne zaman başladınız?

-Müzik... Küçükkenden böyle kendi halimle duyardım müzikleri, köyde, Küçük Kaymaklı'da otururduk ya, Küçük Kaymaklı'da düğünler olurdu. Gelirlerdi, çok meraklıydım, giderdim çalgıcıların yanına, kaçmazdım. Teneke alırdım evde, bir şeyler yapar çalardım, tencere alır çalardım.

-Yani küçük yaşlardan beri darbukaya karşı bir merağınız vardı...

-Evet, bir hevesim vardı, sonunda okula gittik, okulu bitirdim...

-Bir de akrabanız varmış galiba, sizi darbuka çalar görünce kızmıştı, dayak yemiştiniz...

-Abimdi... Eskiden çalgıcılık edenlere gülerlerdi. Ne bileyim, kız vermezlerdi, yok şunu yapmazlardı, yok bir şey yapmazlardı, çalgıcıymış efendim beğenmezlerdi. Bambaşka bir âlem vardı zamanıyla. Ve ben ilkokulu bitirdikten sonra, bir sene de, Rüştü'ye gittim –o zamanlar Rüştü derlerdi ortaokula- Haydarpaşa'ya (okuluna) gittim. Haydarpaşa'dan sonra, '30-'31 senelerinde, '31'de çıktım okuldan. Halimiz o zaman eyi değildi.

-O yıllarda zaten Kıbrıs Türk toplumunda hali vakti yerinde pek az insan vardı galiba?

-Evet, az insan vardı, para neredeydi, şu neredeydi, bu neredeydi? Beni dülger yanına koydular, epey zaman dülgerlik işledim. Birçok yerlerde; Denktaş beyin oturduğu evlerde, hisarın üstünde onda bile çalıştım. O zaman, İngiliz zamanında Komiserlikti. Büyük Hastahane'de kaç sene çalıştım... Mapushane'de çalıştım, Rum Tumarhanesi'nde çalıştım, İnşaat Dairesinde.

-Darbukayı bu arada devam ettirdiniz mi?

Soldan; Küçük Aysel'in babası Asaf Bağdadi, Ahmet Becerikli ve Ahmet Altıparmak yer alıyor... (KIBRIS gazetesi 8 Aralık 2007)

-O dönemlerde öyle az çok... Ama meraklıydım. Sonra darbukaya merak ettim. Alman Harbı'nın içinde bekârlara iş yoktu. Yani haftada üç gün verirlerdi (iş), üç gün da şey (boş gün) ederdin. Ben sığınaklara gider sığınak kazardım Küçük Kaymaklı'da okulun avlısında, sığınak kazardık, baktım velesbitinan (bisiklet) biri geldi ve çağırdı bana *"Ahmet! Ahmet!"* diye. Bir baktım kemancı Salih Bey'i.

Rahmetli Asaf Bağdadi vardı Küçük Aysel'in babası, onun gardaşı. Dedi *"bir düğünümüz vardır Çatoz'da, gider misin?"* Ben da dedim *"bakayım, sorayım ustaya"*. Sordum ustaya *"git"* dedi. İzin aldık çıktık gittik. O zaman da darbuka, şey yok... Sardım darbukayı sepetin içine koydum... Gittik düğüne sağ salim yaptık geldik. Geldiğimizde rahmetli abim, düğüne gitmişim diye değnek elinde ezdi eledi beni. Duvardan atlayım dedim o bir tarafa, o bir havlıya vurdu, başımı yardı, bundan bura (gösterirken gülüyor). Bir âlem...

-Fakat siz buna rağmen darbukayı bırakmadınız...

-Dedim bu işi yapacağım ve devam ettim. 1941'de başladım bu işe, 55 sene devamlı konserlerde, sahnelerde, gazinolarda, gerek (Ahmet) Becerikli'ynan gerek şuynan...

-O dönemlerde Türkiye'den gelen sanatçılara da eşlik ettiniz değil mi?

-Türkiye'den gelen sanatçıların en yüksekleriynan çalıştım...

-Bir de A-Takımı programının sunucusu Savaş Ay'ın annesi de sanatçı olarak Kıbrıs'a gelmişti galiba?

-Evet ya, Şükran Ay vardı, Turan Turanlı vardı. Şükran Ay 7 aylık hamileydi. Bu Savaş Ay da hani şunları bunları yapar televizyonda, o da küçük böyle, tutardım elinden de yatacağında sahnenin arkasında yatırırdık gendini masanın üstüne, biz de program yapardık. Hatta Evdim'e gittiydik, Leymosun'dan o yana Evdim köyü vardır, Önder bey isminde, sineması vardı, çocuğu yatırdık ve çocuk uyandı

başladı ağlamaya ve gittiler birisi şey ettiler... Nusret Ersöz'ünan çalıştım...

-Sanırım Nusret Ersöz bir dönem de Kıbrıs'ta kalmıştı...

-Ya... Bir dönem burda kaldı ve hocalık etti. Rum kesminde, o zaman radyoda, televizyonda şey ettiydi, Rum kesiminde gitti orda hocalık ederdi. Bizi birkaç defa götürdü, başkaları gördüler bizi ki giderdik oraya, Rum radyosuna program yaparık, çekemediler bizleri. Nusret'i çekemediler, *"bak bunları götürürler"* dediler Asaf'ınan (Bağdadi) beni, hem (Ahmet) Becerikliyi...

-Radyoya program yapmaya gidiyordunuz değil mi?

-Evet, program yapmaya... Saniye Can geldiydi, Güner Özdil geldi aldı beni *"gel Ahmet gidelim"* dedi. Saniye Can'a 7-8 program yaptık. Programımız da o zaman 12 dakka (dakika), 12 dakkada 3 Kıbrıs lirası verirlerdi bize. O zaman eyi paraydı. Siyah elbiselerim, benim, güveyilik yaptıydım (damatlık), sonra onlar olmadı bana ve siyah elbisem yoğudu. Program yaptıktan sonra çek geldi *"hade"* dedim Güner'e *"aha gumaş parası çıktı"* (gülüyor). Ama ne âlemler... Sonra Nigar Uluerer geldi, Mualla Gökcey geldi onlara eşlik ettim. Abdullah Yüce, Ahmet Üstün geldi, onlara da eşlik ettim.

-O yıllarda Türkiye'den Kıbrıs'a çok sanatçı akını vardı değil mi?

-Çok... Bambaşka bir âlemidi. Şükrü Tınar, Ahmet Yatman, Udi Hırant, Saime Soy gibi yüksek kemancılar,

klarnetçilerman, en birinci sanatçılarnan (çalıştım). Alırlardı beni giderdim. Halide B(P)işkin Tiyatrosu gelirdi, Halide Bişkin de saz getirirdi beraberinde. Hatta Necla Ateş vardı dansöz, ilk ilk o geldiğinde Pallas Sineması vardı Baf Kapısı'nın yanında, orda sahneye çıkardı, böyle dua ederek. Ben ilk defa gördüm, çok dansözler oynattım burda ama onun gibi okuyarak böyle sahneye çıkanı görmemiştim, Allah utandırmasın gendini diye. Böylelikle köylerde, düğünlerde, gazinolarda çok günler geçirdik.

Ahmet Altıparmak, Ahmet Becerikliyle bir programda...
(Ahmet Altıparmak'ın arşivinden)

-Birçok kemancıyla da çalıştınız... Keman çalan müzisyenler var günümüzde de, onları nasıl değerlendirirsiniz?

-Ben burdan müzisyen arkadaşlara bir mesaj vermek isterim; daima akortlarına dikkat etsinler. Birçok kemanlar dinlerim, maalesef akortlar hiç birbirini tutmaz, mi düşüğsa, lâ düşüğsa, daima dikkat etsinler. Neyisa akorttur.

-Uzun yıllar birçok orkestralarda, gruplarda kişilere eşlik ettiniz. Ahmet Becerikli'yle uzun zaman çalıştınız değil mi?

-Ya... Ahmet Becerikli'ynan 16 sene çalıştım. Ahmet Becerikli... Neler çektik düğüne götürelim onu... Gitmezdi.

-O grup nasıl oluşmuştu? Gruba sizi onlar mı aldı, yoksa grubu birlikte mi kurdunuz?

-Şimdi, bir düğün vardı. Sinde'den buraya gelecek, rahmetlik oldular. Kasap Aligüllüler vardı, Naim isminde. Düğün istediler. Gideceyik Sinde'ye, Becerikli'ye gittik yalvardık, dedik *"böyle böyle gidelim Sinde'ye..." "yok"* dedi *"gitmem"*. Aracı koyduk, Söğüdün Ahmet dayı vardı Girne Kapısı'nda bang(k)a olan yer gahveydi zamanıyle, o ağaçların olduğu yer. Gönlünü ettik Becerikli'nin, gittik.

-O yıllarda şarkı okuyor muydu Ahmet Becerikli?

-Hem öyle çalardı, tek başına cümbüşüyle... Ama Türkiye'den geldiydi, her bir yama böyle götünün şeylerinde aha böyle (gülüyor). *"Ahmet gidelim, sırtına başına yapan oğlum"* [illegible] Bütün ailesi Mersin'de galırlardı ve gendi

geldiydi buraya. Gittik ablası vardı Samanbahça'nın içerisinde otururdu. Ablasının gönlünü de ettik, aldık Becerikli'yi gittik Sinde'ye. Düğünü yapıp Sinde'den geldik, başka düğün aldım Galatya'dan. *"Galatya'ya gider min?"* dedim, *"hade gideceğim"* dedi. Aldık Becerikli'yi o zaman gittik Galatya'ya. Bir düğün yapmaya gittik bir düğün daha çıktı, galdık onda. Gittik pardösüler, şunlar bunlar, becerikli başladı, artık paranın dadını da aldı (gülüyor)... Böylece 16 sene birlikte işledik, çok şükür olsun aramızda su bulanmadı.

-Bütün adayı da dolaştınız herhalde...

-Evet... Bu Federasyon yararına '57-'58'lerde, bütün adayı dolaştık. Hatta gittiğimiz yerlerde, bir gece Mağusa'ya gittik, bir "gece"(program) yapacaydık konseri Nusret Ersöz'ünan, ve ehali galdı sokaklarda. Sonra mecbur olduk megafonlarnan bildirdiler dışarı ki yarın gece gene vardır diye. O gadar ilgi vardı ama Nusret da Nusret idi. Bir konserinde 35-40 dane şarkı okurdu, hiç yorulmazdı sesi böyle yay gibi akardı. Çünkü İmam Hatip okulundan mezun olmuş bu Nusret Ersöz ve öyle bir ses vardı ki aklın durur. Zaman var dinlemedim sesini. Bazan şeflik yapar fasıl heyetlerine, şunlarda bunlarda...

-Türkiye'de mi?

-Türkiye'de...

-Gerçi Bayram'ı geride bıraktık ama eskiden Bayramlar nasıldı?

-O zamanlar Sarayönü'ndeki Bayram olduğunu ben yetiştim. Böyle kopcalı salıncaklar, o dönenlerden vardı.

-Demek o zamandan bu oyun aletleri vardı?

-Evet, o zamandan vardı... Köfteciler sıra sıra yerlerde böyle, otururlar islimlerde bişirirlerdi.

Ahmet Altıparmak; Mehmetali Tatlıyay'la program yaparken hem darbuka çalıyor hem de solistlik yapıyordu (en sağda)...
(Mehmet Ertuğ'un arşivinden)

-Lokma filan da yaparlar mıydı?

-Köfte yaparlardı ekseri böyle suvanlı (soğan) suvansız, parasına göre herkesin. On para verirdin alırdın bir köftecik. Yirmi para büyük köftelerdi, on para da küçük köftelerdi. Şamişiler, o çeşmeler vardı durur daha Sarayönü'nde, o çeşmelerin yanında Şamişiciler vardı. Gadınlar otururlardı Saray'ın içinde, peçeli meçeli, erkekler da böyle aşağda giderler gelirlerdi, piyasa yaparlardı (gülüyor).

(röportaj tarihi: 23.01.1999-Bayram özel konuşması)

İBRAHİM & REZVAN KURŞİNİLER

Giriş:

"Kurşiniler" topluluğu aile fertlerinden oluşan bir müzik topluluğuydu. Özellikle köy düğünlerinde, tıpkı **Mehmetaliler** gibi aranan gruplardan biriydi. "Kıbrıs Müzikleri" denilen ve günümüzde Kıbrıs Folklorik Müziği olarak çalınan şarkılardan oluşan repertuarlarıyla ve keman, darbuka, ud eşliğinde başarılı icralarıyla halkın gönlünde taht kurmuşlardı. Günümüzde, topluluğun kurucu babası müzikten çekildi ama aileden Rezvan, İbrahim ve Aziz, bu türde müzik yapmaya devam ediyorlar. Eğlence müziğimizde en az yarım yüzyıllık bir geçmişi olan **"KURŞİNİLER"** topluluğunun elemanlarından İbrahim ve Rezvan Kurşiniler ile bir sohbet gerçekleştirdik.

intro:

The "Kurşuniler" group was a music group made up of family members. Just like "Mehmetaliler" they were a sought after group, especially at village weddings. They have a place in the heart of the public with their repertoire of 'Cyprus Music' that today is played as Cyprus folklore music; they made their own successful compositions using the violin, kettle drum and lute. Today the founding father of the group has left music but from the family Rezvan, Ibrahim and Aziz still continue with this style of music. With at least half a century of experience in entertainment music we had a chat with Ibrahim and Rezvan Kurşuniler from the group "Kurşuniler."

-Sn. İbrahim ve Rezvan Kurşiniler, sohbetimize dilerseniz "Kurşiniler" topluluğunun bugün kimler tarafından sürdürüldüğü konusuyla başlayalım.

-İbrahim(İ) dört kişi oluyoruz bazan...

-Rezvan(R) Recep diye bir arkadaşımız var Org çalıyor. Kurşiniler'den, aileden değil, Türkiyeli bir müzisyendir. Ve katkı olarak bizlere geliyor.

-"Kurşiniler" ailesine mensup şu anda kimler var topluluklta?

-(İ) Şu anda bizlerle birlikte bir de abim var, Aziz. Fakat o da şimdilerde başka arkadaşlarla çalışmakta. Zaten neredeyse müziği bıraktı diyebiliriz.

*-Yani bugün "**Kurşiniler**" ismini müzikte sadece sizlerin devam ettirdiğini söyleyebilir miyiz?*

-(R)Evet...

*-Geçmişe dönelim istersiniz. Geçmişte "**Kurşiniler**" ismi nasıl oluştu, bugüne kadar toplulukta kimler yer aldı, rahmetli baba Kurşini olan Salih bey de vardı...*

-(İ)Evet, bunun yanında Mehmet Kurşini de vardı, amcam olur.

*-Peki, "**Kurşiniler**" topluluğu nasıl oluşmuştu?*

-(İ)Bizler tabii ki çocuktuk o yıllarda, onlar müziğe başladığında. Uzun yıllar önce, Güney'de yaşadığımız günlerde bu müzik, dedelerimizden kalmadır bizlere. Onlar da yaklaşık belki de altmış yıldan fazla bu işle uğraşmışlardır. "Onlar" dediğim ise; Ramadan Ali vardı dedem, onun babası vardı Mehmet Zurnacı derlerdi kendisine. Bizler de babamızdan duyardık bunları. Yani müzikten gelme bir aileyiz.

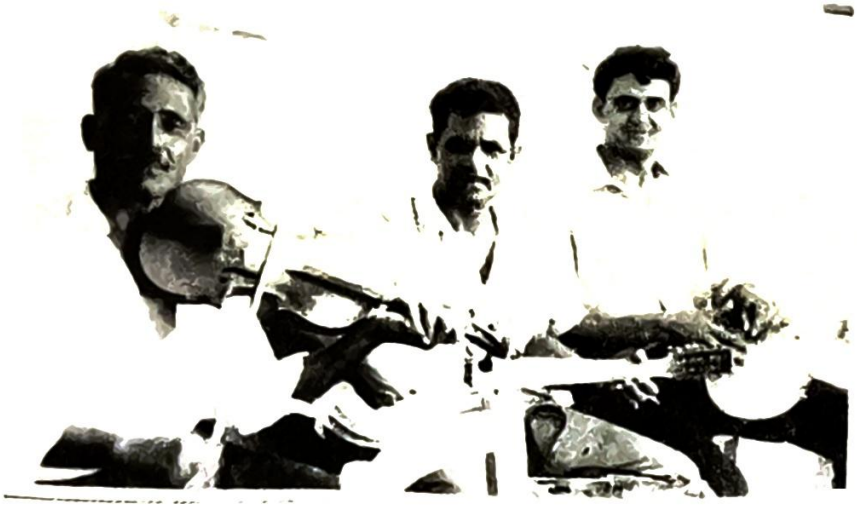

Salih Kurşini liderliğindeki **"Kurşiniler"**

(Rezvan Kurşiniler'in arşivinden)

*-Peki, o yıllarda da "**Kurşiniler**" ismiyle mi müzik yapıyorlardı yoksa ferdi mi çalışıyorlardı?*

-(İ)"**Kurşiniler**" ismiyle çalışıyorlardı ve en az 65-70 yıllık bir mazileri vardı. Çünkü amcam bugün yaklaşık 85 yaşına geldi. Onlar 12-13 yaşlarında başlamışlardı müzik işine.

*-Dedeniz ve amcanızdan sonra "**Kurşiniler**" ismi kimler tarafından sürdürülmüştü?*

-(İ)Amcamlar, babalarımız, bizler yürüttük. Ben başladım, yeğenim vardı Aziz, daha sonra Rezvan bizlerden küçüktü o yetişti. Böyle yürüttük. Bazen iki grup haline bölünürdük çünkü işlere yetişemezdik. Düğünler çok vardı.

*-Evet, özellikle düğünlerde, eğlencelerde en çok aranan gruplarımızdan birisisiniz. Ben de çocukluğumdan bu yana "**Kurşiniler**" ismini hep duymuşumdur. Ve gerçekten toplumun değer verdiği, toplumun içinden çıkan bir grup "**Kurşiniler**"... Birçok yerde müzik yaptığınızı da göz önünde bulundurarak, dün ile bugünün düğünlerini, çalışma ortamlarını kıyasladığımızda, birbirlerinden çok farklılıklar var mı? Gerek çalışma şekliyle gerekse toplumun müzisyenlere bakış açısı yönünden neler söyleyebilirsiniz?*

-(R)Evet çok var. Örneğin şimdiki düğünler en fazla üç saattir. O zamanlar neredeyse 3-4 gün sürerdi düğünler. Başlardık Cuma'dan, Pazartesi'ne kadar giderdi mesela. O yıllarda çok farklıydı, yemeli içmeliydi düğünler. Böyle alet-malet davası yoktu. Herkes böyle büyük bir kahvehane içerisinde yapardı. O zamanlar ışık bile yoktu. Bizim Kıbrıs-

lıların "lux" (gaz lambası. *ea*) dediği şeylerle aydınlatılırdı etraf.

-(İ)Düşünün ki bir düğüne gidiyorsunuz, o zamanlar mikrofon yok, amblifayar (ses yükseltici cihaz) yok. 500 kişiye, icabında 800-1,000 şarkı okursunuz, çalarsınız. Yer de yoktu bugünkü düğün salonları gibi. Herkes avlusunda, kahvehanede yapardı düğünleri. Düşünün ki insanlara sesimizi nasıl duyuruyorduk o yıllarda.

İbrahim (solda-keman) ve Rezvan Kurşiniler (sağda darbuka, solist) bir program esnasında... (Rezvan Kurşiniler'in arşivinden)

-(R)3-4 kişi gittiğimizde mecburen hep bir ağızdan, koro gibi okurduk şarkıları, sesimizi duyurmak için.

-(İ)Şu anda mikrofonlar önümüzde ve a.na yeterli değil deyip sesi açtırıyoruz, insanlar kulaklarını kapatır bazen. Biz yine de *"aç aç"* deriz sesi. Farkı çok tabii geçmişle. Bazan kendi kendimize sorarız, eskiden sesimizi insanlara nasıl duyuruyorduk diye.

-Geçmişte köyler yanında Londra'ya da giderdiniz. Londra'ya gidiş bağlantınız nasıl gerçekleştirilirdi?

-(İ)Ben ilk kez 1969'da gittim, daha Güney'de yaşardık. Düğünler olurdu orada, bizi isterlerdi, masraflarımızı karşılarlar biz de giderdik.

-(R)Kuzey'e geçtikten sonra Londra'ya gidişimiz ilk kez 1976 yılında oldu. O da "özel izinle" Murat abi bizleri oraya götürmüştü. İyi bir insandı, tanınmıştı, oradaki gazinoları bilen birisiydi. 1976'da gittikten sonra da gitmeye devam ettik zaman zaman.

-İbrahim Bey, Londra'da da çalışmalar yaptınız. Peki Londra'ya gittiğinizde "Kurşiniler" olarak bir albüm yapma ya da bir şekilde arşivimize girecek çalışma girişimizin oldu mu?

-(İ)Evet olmuştu. Bundan 3-4 ay önce DAÜ'den (Doğu Akdeniz Üniversitesi) bazı öğrenciler geldi, bir belgesel yapmak için. Biz de dedik ki en azından kalıcı olur. Yaptık ve çok da güzel oldu.

-Bugün biliyoruz ki rahmetli* Mehmetaliler *de Kıbrıs şarkılarından oluşan plaklar yapmışlar ve bu çalışmalar günümüze kadar bizlere ulaştı. Böylesi bir alanda, Lond-

ra'ya gittiğiniz dönemde bir stüdyoya girip müziklerinizi kaydetmeyi düşünmediniz mi?

-(İ)Böyle teklifler çok sundular bizlere ama bizler her defasında, *"bu sefer geldiğimizde yaparız"* dedik ve yapamadık. Ancak mesela böyle çaldığımız yerlerde sizin gibi meraklı arkadaşlarımız, dostlarımız sağ olsun, rica ettiler ve çaldık, kaydettiler. Yani düğünler programlar esnasında falan. Sonra bu kasetleri ona buna dağıttık, ondan diğerine gezdi filan. Yani tam manasıyla bir albüm çalışması yapmadık.

-Aslında bir albümünüzün olması çok iyi olurdu. Geriye dönüp baktığımızda* "keşke bu insanlarımızın da kayıtları olsaydı"** ***dediğimiz çok anlar da yaşıyoruz bugünlerde...

"Kurşiniler" bir sünnet töreninde... (DAÜ Belgeselinden)

-(R)Biz de Eralp Bey, böyle bir CD'mizin olmadığından dolayı üzülüyoruz. Bırakın CD'yi bir kasetimiz bile yok evimizde. İnsanlık hali bugün varız yarın yoğuz. Çoluk çocuğumuz var ailemiz var. Ben solistim, çalar okurum ama bugün Allah göstermesin sesime bir şey olsa, işte dönüp de dinleyeceğimiz bir kasetimiz yoktur. Çoluk çocuğumuz, ailemiz de dinlesin diye bir şey yapmadık.

-Demek ki bu konuya gecikmeden iyilmek lazım. Ve sanırım böylesi bir çalışmada da "Kurşiniler" topluluğuna sponsor olmayacak bir kuruluş yoktur... Peki aileden bu geleneğinizi devam ettiren gençler var mı?

-(İ)Aileden zaten benim oğlum vardır, biraz çaldı bıraktı. Ablamın oğlu var İngiltere'de güzel bir kemancı olarak yetişti, ismi Ercüment. Notisttir de aynı zamanda. Yani ancak yetişen o işte. En sonunda da ne olacak, torunlarımız devam edecek mi bilinmez.

-(R)İnan ki Eralp Bey, bize çok teklif geldi albüm yapmak için. Hatta bana kaç sefer Türkiye'den bile teklifler geldi, oraya gidip stüdyoya gireyim diye. Her masrafı da onlar karşılayacaklardı.

-Galiba bu "gitme" konusunda biraz rahat davranıyoruz ve gelen tekliflere pek aldırış etmiyoruz...

-(R)Evet, ama bunu mutlaka yapmalıyız. En azından gelecek kuşaklara bizlerden bir şeyler bırakmış olmak için. Mesela DAÜ'deki öğrencilerin yaptığı bu belgeseli biz hiç düşünememiştik ve sağ olsunlar onlar yapmışlar ve en azından bu yönden kalıcı olduk.

-Zaten bizlerin yaptığı bu röportajlar da bir belge olarak arşivlerimizde yerini alacaktır... Şimdi repertuar konusuna gelmek istiyorum. Eskiden repertuarlarımızda belli başlı şarkılar vardı. Hatta bu repertuar içerisinde Kıbrıs'a özgü parçalar da çalınıyordu. Bugünlerde sizler, gerek düğünlerde gerekse gazino çalışmalarınızda repertuarınızı neye göre düzenliyorsunuz ve bu repertuar içerisinde yine Kıbrıs parçaları da yer alıyor mu?

-(İ)Mutlaka alıyor. Her daldan mecburuz çalmaya, insanların isteklerini yerine getirmek durumundayız. Örneğin birisi gelir *"Sirto"* ister, *"Kıbrıs havası çal bana"* der, çalarız.

-Eskiden, '74'ten önce repertuarda ne gibi şarkılar vardı? Yine Türk Müziği'nin bu klasikleşmiş şarkıları yer alırdı he halde...

-(İ)Elbette vardı. Ağırlıklı olarak bu Kıbrıs oyunları vardı. Herkes çıkmazdı şimdiki gibi elli kişi yüz kişi oynasın. Çift çift çıkarlardı insanlar. Kıbrıs oyunları belliydi. Adama birinci, ikinci, üçüncüyü (karşılama) çalacaksın. Çiftetellisine, Zeybeğine varıncaya kadar. Ondan sonra onlar oturur, başkaları kalkardı.

-(R)Yani insanları eğlendirmelisin. Ben kendime göre çalacağım diyemezsin. İnsanlar parasını verir eğlenmeye gelir, bizler de onları eğlendirmek için para alırız.

(röportaj tarihi: 04.10.2003)

HÜSEYİN KANATLI
(11 Eylül 1931 -)

Giriş:

11 Eylül 1931 yılında Baf kasaba doğumlu olan ve ilk yıllarda keman dersi alan Hüseyin Kanatlı, daha sonra ilk teorik derslerini girdiği Öğretmen Koleji'nde, bir Rum müzisyen hocadan aldı. İlk yıllarda ilkokullarda müzik dersi de veren Kanatlı, daha sonra başladığı Bayrak Radyosu'ndaki yayıncılık hayatında, Kıbrıslı Türklerde, özellikle pop - folk müziğinin gelişmesinde yaptığı programlarla önemli katkılar sağladı. Sıla-4 isimli grubumuzun anonim Kıbrıs şarkılarına yönelmesinde teşvik edici rol oynayan Kanatlı, Bayrak Radyosu'nda yapmış olduğu sayısız müzik programlarıyla ve bir döneme damgasını vuran programlarından ***"Plak Yarışı"***yla, Kıbrıs Türk toplumu içerisinde

renkli bir simadır. Ayrıca, Kıbrıslı Türklerin eğlence ve yarışmalar gibi etkinliklerde "ilk" sunuculuğu başlatan kişidir.

intro:

In the early years Hüseyin Kanatlı took violin lessons, later receiving theory lessons from a Greek musician at the Teachers College. Kanatlı started presenter, at Bayrak Radio. He contributed to the development of music, in particular pop folk music within the Turkish Cypriot community. He encouraged the formation of our local group Sıla-4, playing anonymous Cypriot songs. Kanatlı has made countless radio programmes for Bayrak Radio, at one point making his mark with shows like "Plak Yarışı." He is a colourful face in the Turkish Cypriot community. He is also the 'first' person to be a presenter at various events and competitions held within the Turkish Cypriot community.

-Hüseyin Bey, yıllarınızı programcılığa, müziğe, sunuculuğa her şeye vermiş birisiniz...

-*"Her şeye"* derken neyi kastediyordun, hemen ben sorayım (gülüyor)...

-(Ben de gülüyorum tabii ki!)... "her şeye" derken aslında; müzikten başladınız, bazı topluluklarımızın albümleri için tanıtım yazıları yazdınız, gazetelerde röportajlar yaptınız, müzik tarihimizle ilgili yazılarınız oldu, Bayrak Radyosu'nda çok önemli ve yayıncılık tarihimizde iz bıra-

kan programlara -ki bunlar arasında **"Plak Yarışı"** *ve* **"Merhaba Dostlar"** *programlarını sayabiliriz- imza attınız... Daha müzikle ilgili birçok çalışmanızı sayabilirim. Bundan dolayıdır ki benim için Hüseyin Kanatlı, müziğimiz adına "her şeyi" yapmıştır...*

-Çok teşekkür ederim... Bu senin gösterdiğin ilgi sevgi bakımından... O şekilde alıyorum tüm söylediklerini. Onun için teşekkür ediyorum. Gerçekten uzun bir çalışma oldu, nerdeyse hatta 40 küsur yıl bir çalışma oldu. Bu dile kolay, hâlâ uğraşıyoruz görüyorsun... Ben kronolojik açıdan, şu anda herhangi bir kesin araştırma yapmadığım için, sadece o günlerin duygusunu dile getirebileceğim belki. Veya o sosyo-ekonomik hatta o millî duygulara değineceğim. Ve müzik dünyasında müzisyen arkadaşlarla geçirdiğimiz günleri belki de anlatacağım. Çünkü bu alanda gördüğüm kadarıyla sen bir uzman olarak, gerçekten kendini çok şeylere adamışsın, adına uygun bir şekilde adamışsın. Ve gerçekten bir uzmanlık dalı çıkarmışsın. Aynı şekilde ben de sana söylemek istiyorum, gerek radyo televizyon programlarında gerekse basında, gerçekten çok bilinçli bir doneler vardır. Bunları burda yansıtmak da gerçekten Kıbrıs'ın Türk bölümünde müzik sayfalarına yepyeni sayfalar hazırlıyorsun. Seni bu yüzden kutlamak istiyorum.

-Çok teşekkür ederim... Birçoklarımız özellikle bizim kuşak, Hüseyin Kanatlı'yı program yapımcısı, sunucusu, bazı aktivitelerde sahnede sunuculuk görevini üstlenen bir yapıda görüyoruz. Fakat onun öncesinde bizim yetişmediğimiz dönemler vardır ki sizin bu dönemlerde müzisyenlik yönünüzü de görüyoruz. Keman çalıyordunuz, sanırım **Güzel Sanatlar Derneği***'nde de yer almışsınız. İsterseniz öncelikle* **Güzel Sanatlar Derneği***'nden bahsedelim. '50'lere*

'60'lara o dönemlere dönelim ve müzisyenlik yönünüzü de burada ortaya koyalım.

Hüseyin Kanatlı, **Güzel Sanatlar Derneği**'nin bir etkinliğinde keman çalıyor (solda). Solist; Ahmet Belevi...

(Ahmet Belevi'nin arşivinden).

-Şimdi sevgili Eralp kardeşim, bence daha önceye gitmek gerekiyor. Ama hemen şunu parantezden çıkararak söylemek istiyorum; ben müzisyen değilim, kesinlikle. Müzikle uğraştım hatta beste de yaptım ama bunu söylerken hiçbir zaman kendini müziğe adamış bir insan olarak görülmek istemiyorum. Zaten buna fırsat yoktu, imkân yoktu ama elimden geleni yaptım. Şimdi **Güzel Sanatlar Derneği**;

gerçekten bizim için bir taç, bir taht, mabet gibi bir yerdi ama benim müzikle ilgim, çok daha önceki yıllara dayanıyor. Şöyle ki; ben radyoya geçmeden önce o zamanki CBC, Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'na geçmeden önce, sekiz yıllık bir öğretmenlik hayatım var. Ve bu öğretmenliğe girdiğimde, zaten eskiden beri müziğe meraklıydım, doğduğumdan beri meraklıydım galiba, ama elimde fırsat yoktu. Hatta ortaokul-liseye gittiğimde o zamanki rahmetli Mesut hocamız, hasta yatağında yatıyordu, müzik dersi bile doğru dürüst alamamıştık. Yani notayı öğrenememiştik, ortaokul-liseyi bitirdiğimiz halde. Ben direkt müzikle Öğretmen Kolejinde tanıştım. Orda bir Rum müzisyen vardı, müzik hocası ve Batı Müziği üzerinde pek tabii eğitim görüyorduk. İlk müzik dersini orda gördüm. Tabii ki o yaştan sonra ve iki yıllık bir dersle, müzik öğretilmez, muhakkak onu biliyorum da...

-Hangi enstrümanı çalıyordunuz o zamanlar?

-Yine kemandı... Çünkü gerek teori gerekse pratik çalışmalarımız oluyordu kolejde. Ve her öğretmen adayının bir enstrüman çalması gerekliydi. Ben de çok sevdiğim (enstrüman olan) keman istemiştim babamdan ve bana çok güzel bir keman almıştı. Dolayısıyla bir ilkokul öğretmenine gerekli, müzik yapacak kadar bir şeyler öğrenmiştim ama insan kendi kendisini yetiştirebiliyor. Çünkü doğduğumdan beri meraklıydım müziğe, gerçekten, hatta belki konu dışına çıkıyoruz ama, işin bir de kilit noktaları vardır, onlardan birini anlatayım: Hatırlıyorum daha ilkokula giderken, o kadar müziğe düşkündüm ki, özellikle Türk Müziğine... O yıllarda taş plaklar vardı, malûm.

- "78" devirli...

-Evet, 78'lik taş plaklar... Ve herkeste yoktu belli başlı yerlerde vardı. Hatırlıyorum dedemden kalma bir kahvemiz (kahvehane) vardı Baf kasabasında. Ve borulu bir gramafonumuz. Biliyorsunuz onun zembereği filan vardı, çevirip doldurmanız gerekiyordu. Ben kopmasın diye az çeviriyordum ve o 78'lik plaklar hemen yavaşlıyor ve acayip sesler çıkarıyordu. Bir gün babam dedi ki *"iyice çevir, doldur"*. O kadar doldurdum ki zembereği koptu, elimde kaldı (gülüyor). Hatırlıyorum Mutallo'da bir kahve (kahvehane) vardı o kahvede bir gramafon vardı. Ben Mutallo mahallesinde oturmuyordum, uzaktı yerimiz, ben Türk mahallesinde oturuyordum. O zamanlar Ülkü Yurdu'nun bulunduğu yer, Baf'ta... Ordan çıkıyordum, annemden izinsiz o saatte kaçıyordum, o kahvenin dışında oturup orda çalınan 78'lik plakları ve Müzeyyen Senar'ın taş plaklarını dinliyordum. Ondan sonra eve gelip kendim tabii o zamanlar, şimdiki gibi her şey bol değildi. Yani şimdi çocukların önünde her türlü oyuncaklar var, biliyorsun Gramafon türü, bir kutu yapıyordum yine yuvarlak kartonlar kesiyordum, üzerine Müzeyyen Senar veyahut Perihan Altındağ'ın bir şarkısını yazıyordum, o yuvarlağı o kutuya koyup elimle çevirip kendim mırıldanmaya çalışıyordum. Yani gramafon kuruyordum, hatta babam bana kızıyordu, o zaman başlıyor...

-Dolayısıyla kolejde gerçekten kendimi verdim, hatta o zamanki müzik hocası benim çok iyi olduğumu söylemişti, beni teşvik ediyordu. Ve öyle kaldı... Sonra sekiz yıllık öğretmelik hayatımda -ki son yıllarım Limasol'da geçti, Sedat Simavi'de- hep müzikle uğraştım, daha çok müzik hocalığı yaptım çocuklara ve bunu iftiharla söylemek istiyorum. Artık tevazudan ayrılıyoruz biraz kusura bakmayın (gülüyor). Limasol'da üç mü beş mi ne, korom vardı. Ayrı ayrı

gruplar, bütün sınıflara müzik dersini ben veriyordum. Ve yine gerçekten bunu iftihar ederek söylüyorum, bugün hepsi koskoca insanlar olmuşlardır... İki ses değil üç ses koro denemesi yapıyordum ve başarılı oluyorduk çünkü başarımızı şöyle kanıtlıyorduk; o zamanlar İngiltere'den Royal School Of Music'ten gelen müfettişler vardı, daha doğrusu sınavcılar ve Kıbrıs'taki İlkokulların müzik çalışmalarını görüyorlar ve başarılı olduklarına dair belge gönderiyorlardı. Sanırım o 8 yıllık öğretmenlik hayatımda, 11 tane böyle başarılı belge aldık ve 1 tanesi de üç sesli Limasol koromdu.

Hüseyin Kanatlı, çocukluğunda taş plaklarını dinlediği Müzeyyen Senar'la bir arada... (Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Peki...* Güzel Sanatlar Derneği*'ne ne zaman başlamıştınız, ondan önce yine farklı bir oluşum içerisinde yer almış mıydınız?

-Şimdi... Almadım ama bütün müzik faaliyetlerine katılıyordum. Daha çok işte ilkokul öğretmeniyken okul müsamerelerinde müzik bölümünü ben yönetiyordum. Zaten radyoya geçişim de bu müsamereler -o zaman "müsamere" diyorduk ya- sayesinde oldu. Limasol'da son yılım benim, son yılım olacağı belli değildi, orda Limasollu dostlar, eskiler çok iyi hatırlar, benim müzik yanında edebiyata da düşkünlüğüm vardı, okumaya çok düşkünlüğüm vardı okumayı çok severdim ve örneğin bir *"Lale Devri"*ni tahaül ediyordum. Osmanlı devrinin, Osmanlı tarihinin ve *"Lale Devri"*nde yaşamayı çok isterdim. Bir de Viyana Valsleri döneminde yaşamayı çok isterdim. Bunun gibi bir takım hayallerimiz vardı, biliyorsun bu tip insanlar çok hayal kuruyorlar, zaten hayalden doğuyor her şey. Ve aklıma koydum Sedat Simavi İlkokulu son sınıf öğrencileriyle o *"Lale Devri"*ni canlandırmak geçti içimden. Kolay bir şey değildi, çünkü...

-İmkânsızlıklar vardı, kostüm vs...

-O ayrı, o teknik yönü. Başka yönler vardı örneğin, bir şair Nedim'in şiirlerini okumak kolay mıydı? Bugün dahi birçoğumuz doğru dürüst okuyamıyoruz. Çünkü aruz vezniyle, aruz ağzıyla yazılmış ağdalı dağdalı birtakım şiirler. Bir ilkokul çocuğunun okuması imkânsızdı. Ama başardık tahmin ediyorum, çok uğraştık, bütün öğretmenler, müdürümüz ve Limasol halkı olmak üzere. Canla başla uğraştık, dekorlar hazırlandı resim hocaları tarafından. Efendim o zamanki tarihi kostümler bulundu, çıkarıldı. Bunlardan

örnekler alınarak o kadar güzel kostümler yapıldı ki... Limasol halkı da anneler babalar hiç masraftan çekinmediler. Bu arada yine kendimiz oturduk, saray dansları, ne bileyim, altıntop dansları, oriental danslar gibi koreografisini kendimizin yaptığı danslar icat ettik. Padişahlar koyduk, şair Nedim'ler koyduk, galiba şair, Güner dostumuzdu. Bir zamanların önemli futbolcusu. Ve daha niceleri tabii... Ve o müsamereye o zamanki Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu o zamanki adıyla "Türkçe Neşriyat Müdürü", rahmetli müdür gelmişti, Suphi Rıza bey ve beraberindeki radyo arkadaşları... Onlar da seyrettiler ve çok beğendiler. Ve bu müsamere benim radyo'ya geçişimi sağlamış oldu böylece.

-Bir türlü kemanla* Güzel Sanatlar Derneği'*ne ne zaman geçtiğinizi öğrenemiyoruz Hüseyin Bey... (gülüyorum)

-(O da gülüyor)... Hâlâ geçemiyoruz değil mi? Zaten sınıfta kalmıştık(m) kemanda o yüzden. Gerçekten çok tatlı çalışmalar oluyordu. Sonradan Lefkoşa'ya geldim işte... Radyoya intisap (girdim) ettim. Bu arada **Güzel Sanatlar Derneği**'nin varlığından haberdar oldum. Aydın Hikmet, o zamanki müzik idarecisi, gerçekten çok değerli bir arkadaşımız, onun yardımı ve teşvikiyle ben oraya geçtim ama, orda büyük bir güçlük doğuyordu. Şöyle ki; ben Batı stilinde bir keman, gerçi benim içimde Türk Müziği zevki vardı ama Türk Müziği değil de, notalamaları farklı biliyorsun, Batı Müziği türünde eğitim görmüştüm ve öğretim yapıyordum ayrıca. Dolayısıyla **Güzel Sanatlar Derneği**'ndeki Türk Müziği çalışmalarına katılmam birden bire olmadı. Ama şöyle pratik bir yolunu bulmuştuk; Aydın Hikmet beyin yine sayesinde, parçalar transpoze şeklinde dört nota farklılıkla yeniden yazılıyor ve benim için hazırlanıyordu.

O zaman kolaylıkla çalmaya başlıyordum, çalışıyordum daha doğrusu.

Hüseyin Kanatı eşiyle birlikte... (Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Ne kadar zaman çalışmalarınızı sürdürmüştünüz* Güzel Sanatlar Derneği*'nde?

-Birkaç yıl bu şekilde gitti. Daha o zamanlar hatırlıyorum, Ahmet Belevi'lere yahut da Hatice Söğüt'lere hep eşlik ediyorduk. Ve hoşuma gitti. O zaman birtakım notalar aldım, peşrevler, saz semaileri onları çalışmaya başladım. Ve gerçekten artık o Türk Müziği zevkini, içimde değil elimle tutmaya başladım. Bu bana daha fazla güç verdi, daha fazla

çalışma zevki verdi. Dediğim gibi Aydın Hikmet'in ve diğer arkadaşların çok büyük yardımı oldu. Hatta ve hatta âcizane Türk Müziğinde besteler yapmaya çalıştım. Daha önce çocuk şarkılarından yapıyordum, ama Türk Müziği'ne geçtikten sonra Türk Müziği'nde besteler yapmaya çalıştım. Onlar konserde falan da çalınıyordu.

-Bugün hatırlıyor musunuz bu bestelerinizi?

-Hatırlamıyorum (gülüyor)...

-Genelde hep böyle unutulup gidiyor...

-Öyle oluyor genelde hep... Ben iyi arşivci değilim, hiçbir zaman ne nerdedir bilemiyorum. Biraz dağınık biraz fazla kendini işe vermiş bir insanım galiba. Onun için böyle şeylere zaman, fırsat olmadı.

-Radyo'ya girdikten sonra programlar da yapmaya başladınız, fakat belki bunun öncesinde ya da bununla birlikte, gazete yazılarınız da oluyordu. '60'lı yıllardan itibaren '70'li yıllara kadar baktığımızda, popüler müziğimizin gelişmesi gözlemlenebilir. Eskiden bir* Güzel Sanatlar Derneği *varken, onun dağılmasından sonra bir-iki küçük Türk Müziği icra eden gruplar kuruldu ama bunun dışında popüler grupların büyük bir artışla, çoğaldıklarını görüyoruz. Lefkoşa'da olsun, Mağusa'da, Limasol, Baf'ta olsun bu yörelere ait gruplar çıkmaya başlamıştı. Siz de hem yazılı basın hem de radyo içerisindeydiniz. Bir radyo programcısı olarak nasıl değerlendiriyorsunuz o zamanki müzik gruplarını?

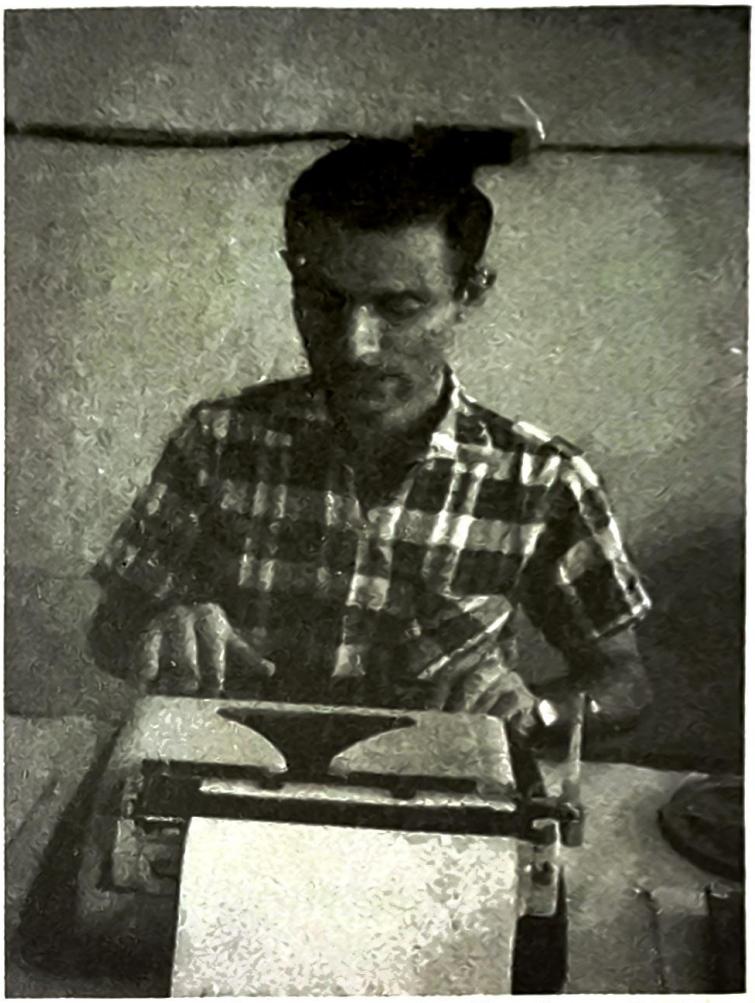

Hüseyin Kanatlı radyo programcılığına başladığı günlerde...
(Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Şimdi gerçekten büyük bir patlama olmuştu o yıllarda. Ama tabii ki öncesi var. Örneğin; kendi içimizde kalan bir toplum. Türkiye'den böyle şimdiki gibi sanatçı akını yok. Radyolarla, plaklarla, kasetlerle idare etmeye çalışıyoruz o zaman biliyorsun. Dolayısıyla bu müzik düşkünlüğü, kendi içimizde bazı şeylerin ortaya çıkmasına vesile oldu. Şimdi Türk Müziği yanında Pop Müziği... O zamanki Pop Müziği veyahut da Türk Hafif Müziği dediğimiz... Pek tabii ilk zamanlarda Erol Büyükburç'ın etkisini burda görmek mümkündü. Örneğin Belevi'nin ilk okuduğu şarkılar "Bessame Mucho"dan başlayarak, bilmem nereye kadar... Bu tür şarkılardı. Ama zamanla, o zamanki işte Top-20 (top twenty) plaklarının, efendim, İngiliz radyolarının, Askeri radyoların vs. Veya bizim radyonun yaptığı yayınlarla Pop Müziği'ne bir dönüş oldu. Pop Müziği'nde daha çok Amerikan, İngilizce parçalar çalınıyordu pek tabii. Hatta sonradan yerli folk müziği, modern pop müziği çalanlar dahi o zamanlarda "ye ye müziği" çalıyorlardı.

-Bu "ye ye" müziği Beat müzik denilen şey miydi?

-Evet... Mecazi bakımdan diyorduk o zamanlar "ye ye" müziği diye. Çünkü "ye ye"ler çoktu müziğin içerisinde biliyorsun (gülüyor)... Ama "ye ye" müziği de hoştu güzeldi, başlangıç olarak güzeldi. Pek tabii Türk Müziği grupları zaten eskiden beri vardı. Ama çok iyi hatırlıyorum bunu her zaman söylemişimdir; burda bizim grupların Beat grupların özellikle, Türk Müziğini yaparken o tınıları vermesi yönünden biraz zorluk çekiyorlardı. Çünkü o "koma" sesler var ya, şimdi Batı Müziği'ne kulağı alışmış bir kişinin Türk Müziği'nin o ağdalı koma sesini çıkarması o akışı vermesi biraz güçtü. Nitekim korolarda böyle düz gidişler vardı, komalar yoktu. Ama zamanla o düzeldi pek tabii. Bunun başında da az önce söyledim; **Güzel Sanatlar Derneği** geliyordu, gerçekten hakkını veriyordu arkadaşlar. Bunun yanında Pop Müzik başladı ve artık o duruma geldi ki, kazalar arasında bir rekabet başladı.

-Müzik yarışmaları oluyordu...

-Yarışmalar oluyordu, hem de kavgalı yarışmalar oluyordu. Ben çok iyi hatırlıyorum...

-Jüride de yer alıyordunuz...

-Evet, jüride de yer alıyordum veya sunuculuk yapıyordum. Dolayısıyla hep bunları yaşadım. Hatta bir defasında Mağusa'daydı galiba, hangi grubun birinci geldiğini hatırlamıyorum, ikinci gelen grup taraftarları jüriye saldırmaya kalktı, biz polis kordonu altında Mağusa'dan kaçabilmiştik (gülüyor). Böyle şeyler de oluyordu yani...

-Bu kadar iddialı geçiyordu demek...

-Gerçekten çok iddialıydılar...

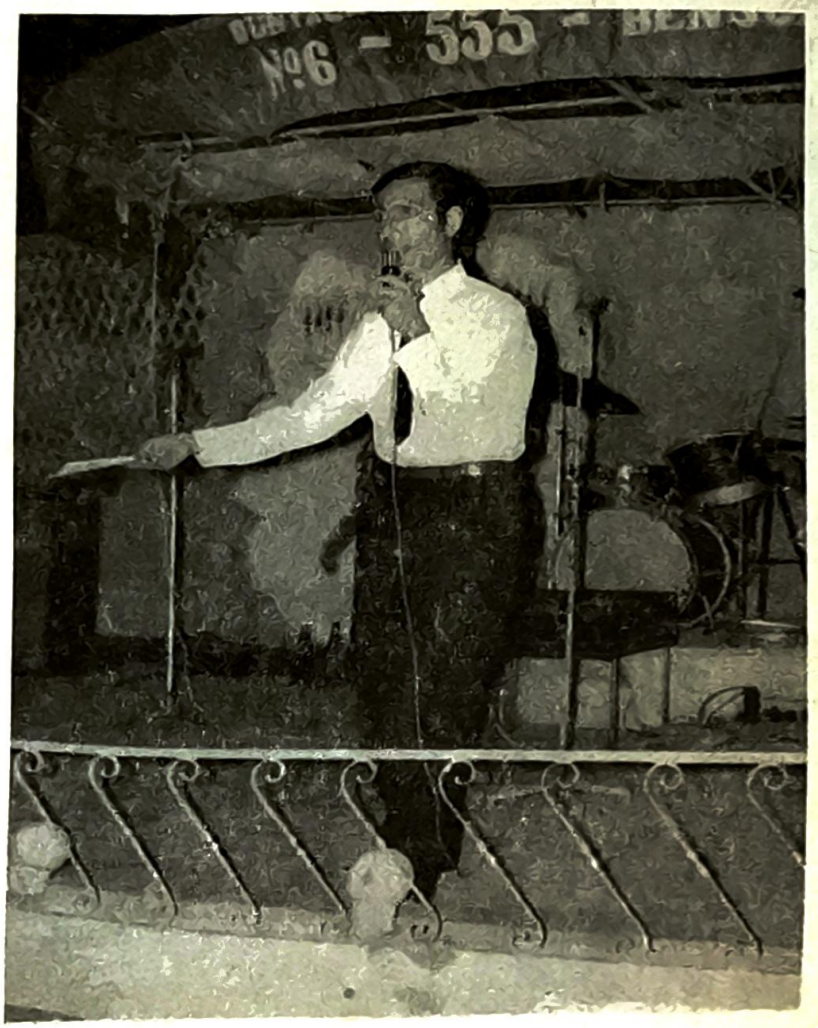

Hüseyin Kanatlı sunuculuk yaparken...
(Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Peki... O dönemlerdeki popüler gruplara baktığımız zaman yabancı müzik, özellikle İngiltere'nin müziklerine daha bir yakınlık gösterdiklerini görüyoruz. Gerçi Amerikan müziğinden parçalar da çalınıyordu ama...

-Daha çok İngiliz'di. Top-20'nin etkisi olsa gerek...

-Bizim de radyolarımızda Top-20'ye ait parçaların olması ve dinleyiciye sunmamız toplumda ve müzisyen kesiminde İngiltere'de yapılan popüler müziğe karşı daha bir eğilim olmasını kamçıladı sanırım...

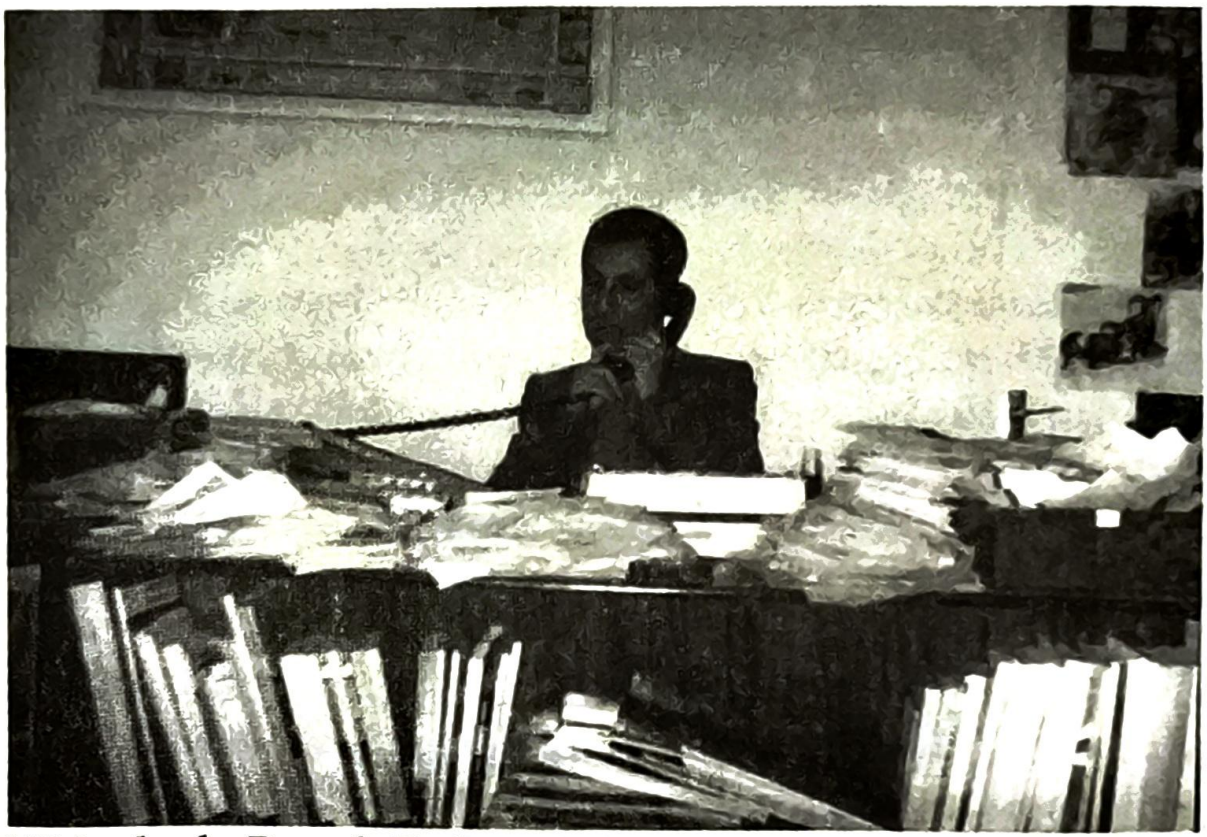

1986 yılında Bayrak Radyosu'nda program yapımcısı olarak göreve başladığımda, bir masa üzerinde bu kadar yığın mektubu o ana kadar hiç görmemiştim. Hüseyin Kanatlı, Kurumdan emekli olana kadar da o masa hep mektuplarla doluydu... Ve bir döneme damgasını vuran ***"Plak Yarışı"*** programına sayısız mektup gelmekteydi. Bu programın yaratıcısı Hüseyin Kanatlı işte bu mektuplar arasında... (Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Zaten alış-verişler çoktu biliyorsun. Bir bağlılık vardı İngiltere'ye karşı, koloni devrinden başlayarak. Sonra işte

İngiltere'deki akrabalar, gidişler-gelişler, plaklar vs... Ve top-20'nin etkisi gerçekten çok önemliydi.

-Ülkemizde o dönemin grup kıyafetlerine de bu yabancı etkisinin yansıdığını görüyoruz fotoğraflarda. Uzun saçlar, bol paça ve ön cepleri olmayan pantolonlar, dallı budaklı gömlekler... Peki, o dönemin gruplarını gözlemleyen birisi olarak size şöyle bir soru yöneltmek istiyorum: gruplarımızdaki bu yabancı etkisi bir gelişmişliğin mi yoksa dejenere olmanın mı göstergesiydi? Üzerlerindeki kıyafetler, davranışlar doğal mı görülüyordu sizce?

-Başlangıçta söylediğim gibi bir taklitti, özentiydi muhakkak ki. Ve bu özenti daha çok İngiliz müziğine dönüktü. Nitekim sadece bizim müzik topluluklarımızda değil, bizim radyo programlarımızda da bu açıkça görülebiliyordu. Örneğin benim 1969 yılında başlattığım ***"Plak Yarışı"*** vardı. Onu şöyle başlatmıştım; bir nevi Top-20, yani bir nevi o da özentiydi, taklitti bence. Ama burada Batı Müziğine düşkünlük olduğu için ben de bundan istifade etmek istedim. Acaba bizimle İngiltere'deki Top-20 zevkleri arasında ne gibi farklılıklar doğacak diye. Böyle bir şeyi düşünerek yapmıştım. Ve o program salt Batı Müziğiyle kurulan bir programdı başlangıçta. Ama sonra baktım ki, şimdi az önce söylediğimiz yozlaşma veya yozlaşmama olayı. Veyahut da kıyafet olayı... Aslında uzaktan olsa da her şey Türkiye'yle paralel gidiyordu. Yine daha önce söylediğim gibi; Erol Büyükburç devri yavaş yavaş geçiyor ve taklit şarkılar veyahut da sözleri Türkçeye çevrilmiş, Batı şarkıları yanında, kendi aranjmanlarımız dediğimiz şeyler çıkmaya başlıyordu. Dolayısıyla kendi benliğimizi bulmaya başlıyorduk. Ve bunun kökü Türkiye'den geliyordu.

-Ki o dönemde Fecri Ebcioğlu'nun yabancı şarkılara yazdığı Türkçe sözler vardı...

-Evet, yeni besteler yeni aranjmanlar ve orijinal şeyler çıkmaya başlamıştı. Birçoğu da gerçekten bize daha sıcak gelen şeylerdi. Nitekim 1969 yılında benim İngilizce parçalardan oluşturarak başlattığım ***"Plak Yarışı"***, ertesi yıl düşündüm baktım ki bizim Batı Müziği parçalarımız da var, kendimize ait, niye onları katmayalım... Bu defa karma yaptım. Tabii karma yapınca tam karma oldu, tabiri caizse "arman-çorman" oldu. Çünkü komik de oldu bir yerde; mesela Tom Jones'un falan şarkısıyla Semiramis Pekkan'ın filan şarkısı yarışıyordu. Bu tabii haksızlık oluyordu bir kere, iki tarafa da haksızlık oluyordu. Dolayısıyla bir süre geçtikten sonra, bir sene kadar, ***"Plak Yarışı"***nı salt, artık gelişmeye başlayan Türk Pop veyahut da Türk Hafif Müziği veya aranjmanlar listesi olarak hazırlamaya başladım. O zamandan beri böyle gitti.

-Türk Popu'na yer vermeye başladıktan sonra siz bu arz-talep yönünü görmüştünüz değil mi? Yani bundan dolayı listeyi sadece Türk Pop Müziği şarkılarından oluşturmaya karar verdiniz de diyebilir miyiz?

-Tabii ki...

-Bu da şunu gösteriyor; bizlerin o dönemlerde radyoda yaptığımız programlarda yer verdiğimiz; Türkiye'de çıkan ve ismine Türk Hafif Müziği denilen parçalara rağbet daha fazla artmaya başlamıştı...

Hüseyin Kanatlı, '60'lı-'70'li yılların popüler sanatçılarından olan Berkant'la BRT stüdyolarında gerçekleştirdiği bir röportajda.
(Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Evet... Çünkü herkes anlıyordu, herkes kendinden bir şeyler buluyordu. Pek tabii ki o zamanki gençlerimiz Top-20'yi yine dinliyorlardı. Nitekim salt Batı Müziğinden oluşan programlarımız vardı yine. Onu ayırmıştık yani, Batı Müziği listesi olarak.

-O yıllarda radyo yayıncılığı, insanlar üzerinde büyük bir etkiye sahipti...

-Başka seçenek yoktu zaten...

-Böylece dinletilen her Türk Pop Müziği parçası dinleyiciye ve müzik gruplarımıza enjekte edilebilmekte, dinleyicilerin de bu şarkıları sevip istekte bulunmaları, gerek programcıları gerekse müzisyenleri motive etmekteydi.

-Pek tabii... Zaten cesareti, gücü ordan aldık çünkü halk onu istiyordu. Nitekim o zamanki, ondan 3-5 yıl öncesine kadar sadece Batı, yani İngilizce çalan gruplarımız Türkçe parçalara da yer vermeye başladılar repertuarlarında. Hatta daha çok yer vermeye başladılar. Örneğin düne kadar "ye ye" çalan bir grup, ne bileyim, Yıldırım Gürses'in ***"Sonbahar Rüzgârları"***nı bile çalmaya başlıyordu. Sadece Erol Büyükburç'tan veya Semiramis Pekkan'dan değil...

-Biliyorsunuz Beat Müziği sadece eğlendiricilik yönüyle değil bir felsefeyle ortaya çıktı. Beat Generation felsefesiydi ki 1940'larda şiir'den roman'a, sinema'dan müziğe kadar geniş bir kitleyi etkilemişti. O dönemlerdeki basınımıza baktığımızda örneğin* Güryeller *çıkıp* "biz Beatnik değiliz" *demek mecburiyetinde hissediyorlardı kendilerini... Sanki bu tür müziği yapmak çok kötü bir şeymiş gibi. Veya tam tersi* "beat müzik çalıyoruz" *deyip bunu övünç kaynağı durumuna getirenler de vardı... Gerçekten bu felsefe gruplarımız içerisinde yer almış mıdır yoksa sadece görüntü itibarıyla, yani saç kıyafet ve o şarkıları çalma anlamında mı müzik yaşamımızda yer almıştı?

-Güzel bir noktaya temas ettin... Benim tahminim, şöyle düşünüyorum; bir kendini bulma, bir arama, bir geçiş dönemiydi o günler tahmin ediyorum. Batı mı yoksa Türk Pop mu? İkisi arasında bocalama vardı. Çünkü başlangıçta, Türk Popu'nda öyle patlama yoktu o günlerde. Belli başlı 2 tane ya 3 tane plak, ya çıkıyordu ya çıkmıyordu ay içerisinde. Belki aylarca çıkmıyordu veya çıksa da bir şeye yaramıyordu. Dolayısıyla Batı'dan kopup, Türk Pop'una geçmek biraz zor oldu gruplarımız için. Ama zamanla gerek radyolar, gerek plaklar vasıtasıyla halkın kulaklarında yer etmeye başlayınca bu tür şeyler, onlar da o yöne dönmek zorunda

kaldı. O zaman ortada ne Beat kaldı ne Beatnik kaldı, ne de The Beatles kaldı.

-Bu bahsettiğimiz dönem üzerinden epey zaman geçti. Siz geriye dönüp baktığınız zaman o dönemlerdeki bu müzikleri dinlememiz, çalmamız bizler için ne kadar yararlı oldu? Batı kültürünü müzikal açıdan bir kenara itip Türk Pop'una geçmekle -ki o zamanlar bu tür daha emeklemeye başlamıştı ve 'aranjmanlar' dediğimiz tür de; üzerine Türkçe sözler yazılan yabancı parçalardı, özellikle '60'lı yıllarda- müzisyenlerimizin müzikal açıdan geliştiklerini söyleyebilir miyiz?

-Şimdi Batı'nın imkânları dâhilinde yaptığı eserler muhakkak ki çok daha yüksekti. Nitekim biz Batı'yı (müziği) taklit etmeye çalışırken onlara yaklaşmaya çalışıyorduk. Ama bu elimizdeki imkânlarla pek olamıyordu doğrusu. Belki o bakımdan, müzikal açıdan kayıp olmuştur muhakkak ki. Çünkü yapılan besteler, bazıları haricinde, pek öyle ağdalı besteler değillerdi. Kolayca çalınabilen söylenebilen şeylerdi. Dolayısıyla orada bir kayıp marcini koyabiliriz sanıyorum. Ama bunun dışında böyle özenti halindeki bestelerin dışında, özgün müzik, kendi içimizden doğan müzik, örneğin Fikret Kızılok'la başlayan müzik devri... O bizim için çok daha önemliydi bence. Ve Kıbrıs'ta da bunun zevkini, heyecanını yaşadık. Şöyle ki; az önce söylediğimiz gibi gruplarımız o günlere kadar hâlâ Beat, Beatnik veya "ye ye" müziğiyle Türk Pop Müziği arasında bocalayıp duruyorlardı. Tam o günlerde, Fikret Kızılok çıktı. Fikret Kızılok'un ilk liste plağı hatırlamıyorum hangisiydi... Plak yarışı listesine girdiğinde ortalık kalktı oturdu. Bir haftada birçok mektup geldi. Çünkü Kıbrıs Türk dinleyicisi de bir şeyler bulmuştu. İçinde "bağlama" vardı. Kulağa hoş gelen

bir bağlama. Sözler sıcaktı ve çarpıcıydı. The Beatles'dan daha etkili oldu bence o zaman ve Fikret Kızılok'un bütün şarkıları birden bire liste başı oldu. O günlerde, şimdiki Sıla-4'teki arkadaşlarımız malum, hâlâ Batı Müziği'ndeydiler ve o tür müzikte de başarılıydılar. Benim içimde bir ukte halinde kaldı bu. Onlara dedim ki *"niye siz bu tarz müzik (Fikret Kızılok) yapmıyorsunuz? Örneğin Kıbrıs'ta da Kıbrıs Türkü'ne has birtakım ezgiler vardır. Onları az dahi olsa derleyin toplayın onları modernize edin, modern folk yapın"*. Biraz garipsediler tabii, dediler ki; *"düğün havası mı çalacağız?"... "niye olmasın"* dedim. Sonra düşünüp taşındılar ve uygun buldular bu teklifimi. Ve işte **"Dolama Dolamayı"**, **"Kıbrıs'ım"** ve onu takip eden şeyler. Ve o çağın getirdiği birtakım gelişmeler... Gerçekten gurur duyarım bir yandan...

Hüseyin Kanatlı, 1970'lerde ülkemize konser vermek için gelen Barış Manço'yla bir röportaj esnasında...

(Hüseyin Kanatlı'nın arşivinden)

-Tarih 6 Şubat 1972, Halkın Sesi gazetesinde bir yazı çıkmıştı; **"Folklorumuzu Tanıtacaklar"** *diye bir başlığı vardı. Bu yazıyı Omaç Başat yazmış, fakat sizden bir alıntıyla yazıya başlamış. Şöyle:*

"Anasını kaybeden yavrunun acı çırpınışları, yüzyılın ezikliğini bırakmış buruk gönüllerde. Ve endişe dolu gözler, boş gökyüzünün anlamsız güzelliğine dalıp gitmiş. Zamanla bu bunalım göç halinde bu topluluğu yıpratmış. Zaman olmuş yabancı entrikalar dönmüş yavruvatan Türkleri arasında. Ama hiçbir şeyin etkisine kapılmadan kendi benlikleri içerisinde yaşantılarına devam eden bu cefakâr insanlar, Beşparmak'tan kollarını uzatıp Toroslar'da gökyüzünde kucaklaşmış ve mutluluğu, ulu günleri beklemeye koyulmuşlar. Kıbrıs Folkloru yerli bestecilerin eserleri işte bu duyguların tercümesidir. Bazen umut, neşe dolu hatta pervasız, bazan buruk. Ama en önemli yönü vatana bağlılık. Bu satırlar Bayrak Kuartet olarak yıllarca alıştığımız, alkışladığımız bir güzide topluluğumuzun yepyeni bir anlayış ve gayeyle yeniden bu kez Sıla-4'lüsü ismi altında birleşmelerinden doğan bir plağın tanıtılması için yazılmış satırların yazarı da, en az Sıla-4'lüsü kadar bütün övgü dolu sözlere layık Sn. Hüseyin Kanatlı." *demiş...*

-Yıllar geçti aradan, Omaç Başat kardeşimize, size hepinize teşekkür ediyorum. Çok duygulu günlerdi o günler. Az önce söylediğim gibi Fikret Kızılok'un şarkıları liste başı olurken, heyecanlanmıştık. Baktık ki Sıla-4 Kıbrıs Folku'nu yapmaya başladı ben de ilk plaklarının çıkmasına ön-ayak olmaya çalışmıştım. İlk şarkıları liste başı olduğunda, çok iyi hatırlıyorum bunca yıl geçti aradan, stüdyodan çıkarken hepimiz ağlıyorduk. Bu güzel bir olaydı. O duyguyu hâlâ yaşıyorum ve her zaman yaşamak isterim.

Söz konusu gazete kupürü- Halkın Sesi 6 Şubat 1972.

-Gerçekten önemli bir nokta var; sizin* Bayrak Kuartet *veya sonrasında* Sıla-4*'e "siz niye böyle parçalar yapmıyorsunuz" demiş olmasaydınız, belki bugün* Sıla-4 *olmazdı, belki beste yönünden kendi anonim parçalarımızı veya örneğin Kâmran Aziz hanımın besteleri düzenlenmiş olmazdı ve bugüne kadar kendimiz hâlâ daha onun bunun yabancı parçasını çalmakla geçirir olurduk...

-Sanmıyorum... Eninde sonunda kişiler çıkıp bunu yapmak zorunda kalacaktı çünkü gidiş o gidişti. Önüne geçilmez bir çağlayan gibiydi. Bu müzik zevki, kendi öz benliğimizin getirdiği bir heyecandı. Mutlaka olacaktı, er veya geç olacaktı. Ama benimle veya bizimle başlamış oldu.

-Peki,* Bayrak Kuartet'i (Sıla-4) *özellikle bu konuda verimli olabileceğine inandığınız bir grup olmasından mı yoksa içlerinden tanıdığınız kişilerin olmasından dolayı mı seçmiştiniz?

-Şimdi, yakinen tanıdığım bir gruptu. Bütün grupları tanıyorum da, daha yakından tanıdığım bir gruptu ve beraber çalıştığım bir gruptu. Nitekim bestecileri, solistleri, gita-

ristleri Erdinç Gündüz'le birlikte çalışıyorduk (Bayrak Radyosu'nda), aynı bölümdeydik aynı radyodaydık, benim muhabirimdi. O bakımdan yakınlığımız vardı. Kendi düşüncelerimizi aktarabiliyorduk birbirimize, iletişim bakımından en yakınım oldu.

-Kıbrıs Türk Folk Müziği böylelikle, özellikle* Sıla-4*'ün parçalarının plak olması durumundan sonra daha bir ciddi adımlarla yoluna devam etmeye başladı... Bu arada* Sıla-4 *Kıbrıs'ta başka gruplarımızı da etkilemiş miydi sizce?

-Tabii ki etkilemiştir... Nitekim aynı parçalar müteakip gruplar tarafından icra edilmiştir. Ve müteakip gruplar başka araştırmalarda bulunmuşlardır, değişik Kıbrıs ezgileri ortaya çıkmıştır. Hatta besteler, denemeler yapılmıştır. Şu anda hangi gruplardır söyleyemeyeceğim ama Hasan Pala'dan tutun da, **Gazi Set**'e kadar ve sizlere (**Grup NET**) kadar her şey vardır.

-Tüm konuştuklarımızın üzerine çıkıp aşağıya baktığımız zaman, 1960'larda "Beatnik mi olalım, Türk Hafif Müziği'ne mi dönelim" şeklinde ikilemler yaşanırken toplum Fikret Kızılok gibi sanatçıların besteleriyle tanışıyor ve bunda sizin programınızın (Plak Yarışı), Bayrak Radyosu'nun büyük katkısı oluyor. Fakat ardından yine sizin teşvikinizle Sıla-4 besteleriyle ve Kıbrıs Türk Folk müziğimizin duayenlerinden Kâmran Aziz'in besteleriyle yepyeni bir yol açmış oluyordu müziğimizde... Peki, bugünkü müziğimizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hüseyin Kanatlı, Bayrak Televizyonu'nun Kızılbaştaki ilk stüdyosunda bir TV program çekiminde...

-Bunu iki kaleme ayırmak lâzım gerekiyor bence; bir; "doğru dürüst müzik" yapanlar, bir de "günün müziğini yapanlar". Günün müziği maalesef, bir zamanlar o yozluktan kaçmaya çalıştığımız müzikten daha da yozdur bence. Salt tüketime yöneliktir. Ona ben müzik demiyorum. Bunun yanında gerçekten daha bilinçli o eski değerleri kaybetmeden hatta o değerlere yenilerini katarak bugünkü imkânlarla, olanaklarla çalışan gruplarımız, kişilerimiz vardır. Ferdi de olsa... Onları gerçekten alkışlamak gerekiyor ama diğer akım, Türkiye'de de olduğu gibi, bugünkü bu piyasa akımı maalesef müzik değiller. Ben şunu söylemek istiyorum son olarak, ne isterse olsun. Önce kendimiz olalım.

(röportaj tarihi: Mart 2000)

AHMET GÜRSES
(08.03.1931 -)

Giriş:

Kıbrıs Türk tarihinde, plak basımı açısından da, Türkçe ezan okunması açısından da bir "ilk"e imza atan Selimiye Cami hocalarından Sn. Ahmet Gürses olmuştur. Türkçe Ezan'ın Türk toplumunda ne anlama geldiği konusunu anlayabilmek için, biraz gerilere, tarihe bakmakta yarar var. 1930'lu yıllarda Türkiye'de Atatürk, eğitim ve bilim konularına ağırlık vermişti. Bu çalışmalar özellikle; Türklerde iyice uyanmaya başlayan ulusal bilinci güçlendirmeye yönelik çalışmalardı. "*Atatürk, Türklerdeki dil sevgisini bilinçli düzeye getirmek için ilginç yollar bulmuştu. Bunlardan biri de; Müslümanları ibadete çağırmaktan başka bir şey olmayan, ama bin yıllık alışkanlıkla hep Arapça okunan ezan ile kameti Türkçeleştirmekti. Atatürk'ün amacı, Müslüman Türklerin namaz çağrısının anlamını bilerek ibadete gitmelerini sağlamaktı. Namaz çağrılarının Türkçe okunmaya başlanması, bazı çevreleri çığırından çıkardı. İbadete çağrının her Müslüman'ın kendi diliyle yapılmasının çok doğal ve aslında dinin amaçlarına da uygun olduğunu sezinleye-*

meyen kimseler, 1 Şubat 1933'te Bursa'da, Ulu Cami'de namazdan çıkan halkı kışkırtarak Hükümet Konağı önünde gösteri yaptılar. Onlara göre, dinimizin bir gereğini, Türkçe olarak öğrenmek dinsizlikti."

Daha sonraları ezanın yine eski şekliyle okunmasına başlanmıştı. Ezan'ın Türkçeleştirilme yönündeki çalışmalar Kıbrıs'a yaklaşık 15 yıllık bir gecikmeyle geliyordu. Bu konuda Atatürk devrimlerinin Kıbrıs'a nasıl, ne zaman ve ne kadarı yansıdığı ise ayrı bir araştırma konusudur ama Türkçe Ezan okunması Kıbrıslı Türklerde ilk kez 1949 yılında Ahmet Gürses tarafından gerçekleştirilmiş ve bir plağa okunmuştu. Fakat maalesef söz konusu plak, o dönemin teknolojisiyle, fazla çalındıkça yıpranan ve üzerindeki kayıtları silinen bir yapıda olduğundan, bu plak günümüze kadar ulaşamamıştır.

intro:

One of the hoca's at the Selemiye Mosque, Ahmet Gürses was the first in Turkish Cypriot history to print records and the first to read the Turkish call to prayer. To understand what the Turkish ezan meant to the Turkish community it would be beneficial to look at a bit of history. During the 1930s in Turkey he had leanings towards Atatürk, education and science. These works were especially geared towards strengthening the national consciousness that had really begun to wake up amongst the Turks. Atatürk found interesting methods to bring the Turkish people's love of language up to a conscious level. One of these methods; the only way to call the Muslims to prayer, but the thousand year familiar Arabic language version of the call to prayer was changed into Turkish. Atatürk's aim was to ensure that Muslim Turks went to pray knowing the meaning of the call to prayer. The reading of the call to

prayer angered some sectors of the community. The call to prayer in the Muslim's own language was very natural and actually in compliance with the aim of religion. Those who didn't have a perception of this staged a demonstration; provoking the public outside the Government Mansion in Bursa, on the 1st February 1993, as they left the Ulu Mosque after prayer. According to them, as a rule of our religion, learning religion in Turkish was not religious. Later the call to prayer was read again in its old form. Work on translating the call to prayer into Turkish arrived in Cyprus, approximately 15 years late. The reforms of Atatürk and how, when and how much was reflected in Cyprus is another matter for research, but the reading of the Turkish call for prayer was conducted by Ahmet Gürses for the first time in 1949, and it was recorded onto a vinyl record. Unfortunately the record in question, with the technology of the time, was played so much it was destroyed and the recording wiped off, hence not surviving to this day.

-Sayın Gürses, Kasım 1949 tarihli İstiklâl gazetesinde (Kıbrıs) çıkan bir ilâna göre, Türkçe ezanı bir plağa okuduğunuz yazılıydı. Türkçe ezanı plağa okumanız nasıl gerçekleşmişti?

-Ben kendim gittim, Uzun Yol'da bir Ermeni'nin dükkânına götürdüler beni ve orada bu plağı okudum. Ama esası yani Türkçe ezan olarak; bize Türkiye'den emir geldi ve sözleri oradan geldi. 1949 yılı sıralarındaydı, biz de Anavatan'a uyarak okuduk bir müddet.

-Türkiye'de biliyorsunuz Türkçe ezan okumak, Atatürk devrimleri içerisinde bu '40'ların sonu '50'lilerin başı değil de, daha önceleri yapılmıştı. Fakat Kıbrıs'ta bunun uygulaması çok uzun bir zamandan sonra gerçekleşti sanırım...

-Evet...

-Peki, bunun nedeni neydi acaba? O yıllarda İngiliz yönetimi altında yaşamaktaydık, elbette Türkiye'ye bir bağlılık vardı ama o yıllarda Türk ananelerini ve Türk devrimlerini uygulamada pek rahat değil miydik Kıbrıs'ta? Bu adımlar bizde daha mı geç atılıyordu?

-Adım adım uygulamaktaydık. Rahmetli Dr. Fazıl Küçük efendinin de dirayetiyle, onun da teşvikiyle okumaya başladık.

-Türkçe ezanın plağa okunması sırasında kimlerden yardım gördünüz?

-Şimdi, benim çok değerli hocam Salih Efendi, Allah gani rahmet eylesin, Kemalist görüşlü bir hocaydı. Kendisine çok saygım vardı ve onun teşvikiyle okumaya başladık. Ben ondan çok şey öğrendim, makam öğrendim. Vaktiyle Türk Lisesi'nde din dersi de verirdi, ayrıca camide beraber çalışırdık. Ve onun sayesinde bugünlere geldik. Benim soy ismimi de hocam vermişti "Gürses" diye. O tarihlerde iki-üç camide müezzinlerinin isimleri Ahmet idi, fakat soy isimleri yoktu. Bir gün Sarayönü Cami'nde otururken cemaatle beraber, *"gel ben sana bir soy isim buldum bunu verelim sana bu yakışır oğlum"* dedi Salih hoca ve soyadımı "Gürses" olarak verdi. Hocamızı kıramadım ve artık bu isimle çağrılmaya tanınmaya başladım... Plak olayında yardımcı olan

bir iki arkadaş vardı ama isimleri aklımda değil, Rum tarafına gitmiştik. *"Gel"* dediler *"Plak dolduran bir şirket var seni oraya götürelim oku"*. Ermeniydi bu şirketin sahibi ve gittik orda bir ezan okudum, aldılar. Fakat ömrü pek sürmedi, bir defa iki defa çalındıktan sonra o plak giderdi. Şimdiki gibi uzun ömürlü değillerdi. Yani bu plaklar satışı yapılsın diye değil. Çok yapılmamıştı, işte bazı arkadaşlar dinlesin diye, hatta bazı camilerdeki müezzin arkadaşlar Türkçe ezanı beceremezlerdi okumaya ve rahmetli Müftü efendi beni görevlendirirdi *"Bu camilere git, oradaki arkadaşlara talim et meşk edin beraber, sen oku onlar seni takip etsinler"* dedi. Zorluk çekerdim, bazı arkadaşlar makam bilmez, kulak yok, bildiğiniz gibi ses olmuş kulak olmamış, makam bilmedikten sonra zor olurdu. Çünkü sabah ezanı, Türkiye'de de öyle mutlaka "Saba" makamında okunur. Bir müezzin şayet gerçekten makama aşinaysa mutlaka sabah ezanını "saba" makamında okuması gerekir. Öğleyin, hicaz veya uşak makamında okunması gerekir, ikindi rast makamında... Böyle değişik makamları vardır...

Ahmet Gürses, hocalığının ilk yıllarında...(Ahmet Gürses'in arşivinden)

-Türkçe ezanın camilerimizde okunmaya başlanması yönünde talimat gelince okunmaya başlandı fakat bu pek uzun sürmedi. Kısa bir süre sonra yeniden ezanın Arapça okunmasına geçildi. Bunun nedeni neydi. Halk Türkçe ezana rağbet göstermedi mi?

-Yok, hayır, idare karar verdikten sonra halk bir şey diyemez. Bu ezanı beğendik beğenmedik diye bir şey yok da, bize emir Türkiye'den geldi, yeniden değişip Arapça okununca, bize de emir geliyor ve değiştiriyoruz.

-Ezan Türkçe okunmaya başlandığı zaman insanlarımızın tepkisi nasıl olmuştu? Çünkü insanların bir kulak aşinalığı vardı...

-Şimdi, bir kısmı hoş görürdü, bazı koyu dindarların hoşuna gitmezdi, bazı arkadaşlar minareye çıktıklarında, o zaman hoparlör de yok, minareden Türkçe ezanı okuduktan maada, daha kısık bir sesle Arapça da okurdu... İnanç meselesi. Ben bu Türkçeyi kabul etmem derdi ve Arapça okuyanlar da vardı.

-Peki, Atatürk'ün devrimlerini o dönemlerde benimsemeyen, karşı olan bir zümrenin de olduğunu söyleyebilir miyiz Kıbrıs'ta?

-Evet vardı...

-Bu söz konusu zümrenin bu gibi yeniliklere karşı açıkça gösterdikleri tepkiler var mıydı?

-Tepki ezana veyahut daha bir başka hususta gösterecek olan kişilere karşı, rahmetli Dr. Fazıl Küçük beyefendi gazeteden veryansın ederdi. Onun için çekinirlerdi.

Ahmet Gürses kendi evinde. Kapısının üzerinde Atatürk ve Kıbrıs Türk toplumunun liderleri Dr. Küçük ve Rauf R. Denktaş'ın resimleri...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Ahmet Bey, zaman zaman günümüzde de ezanın Türkçe okunması konusunda tartışmalar yaşanıyor. İbadet eden insanların anladıkları dilde, yani Türkçe olarak ezanın okunması gerektiğine inananlar var. Siz bu konuya nasıl bakıyorsunuz? İnsanların ibadet ederken anladıkları bir dilde dua etmek istemeleri doğru mudur? Yoksa bunun orijinali böyledir böyle kalması gerekiyor mu dersiniz?

-Efendim, geçen akşamlarda televizyonlarda bu tartışma yapılmıştı. Bazı kişiler Arapça, bazı kişiler Türkçe taraftarı. Esasında ben Kemalist görüşlü bir kişiyim. Evimin her yerinde göreceksiniz dini resimler de asılı milli resimler de asılı. Ben bunlara hayranım. Ve esasında ezan bütün İslâm ülkelerinde Arapçadır. Biz Türkçeye döndüğümüz tarihlerde, birçok Arap ülkeleri bize küstü. Onlar istemezdi.

-Demek ki, ezan bütün İslâm ülkelerinde Arapça okunuyorsa, bizde de Arapça okunmalıdır diyorsunuz...

-Tabii... Şimdi, geçen akşamki televizyon tartışmasında bir öğrenci şöyle demişti: *"Bir İngiliz İngiltere'de Müslümanlığı kabul eder, gelir buraya Türkçe ezan okunur anlamaz. Şimdi İngilizceye çeviri ezan mı okutalım yani."*

-Bazı hocalar; camilerde ses yükseltici cihazların, yani namı diğer* "gavur icatlarının" *kullanılmasının caiz olmadığını belirtiyorlar, hatta bunun günah olduğunu belirtenler bile vardır. Fakat günümüzde camilerde okunan ezan, mikrofon ve ses yükseltici cihazlarla halka duyuruluyor. Eskiden olduğu gibi minareye çıkıp da oradan okunması gerekmiyor. Peki, bu günümüz teknolojisini kullanarak ezan okumanın sizce bir zararı, günahı var mı!?

-Böyle bir şey yoktur. Biz senelerce 175 basamaklı minareye beş defa günde indik çıktık, indik çıktık ve helâk olduk. Benim rahmetli arkadaşlarımdan bir tanesi bana şöyle derdi; "*Bu minareler bizi yeycek*". Ve yedi. Çünkü hoparlör yoktu. Ama şimdi aşağıdan (mikrofonla) okuduğunda bu zahmeti çekmezsin. Bunun bir günahı veya bir sevabı diye bir şeyi yoktur. Mademki kolaylık vardır, kolaylığı niye tercih etmeyelim. Sonra Allah'ın buyurduğu; *"Ezan sesi ne kadar uzağa giderse o kadar sevabı var"* şeklindedir.

-Peki, Ahmet Bey, eski ve yeni dönemlerdeki dinî inançlar, dine bağlılıklar açısından sizce neler değişti. Dine bağlılık eskiden olduğu gibi devam etmekte midir, etmiyorsa nedeni sizce nedir?

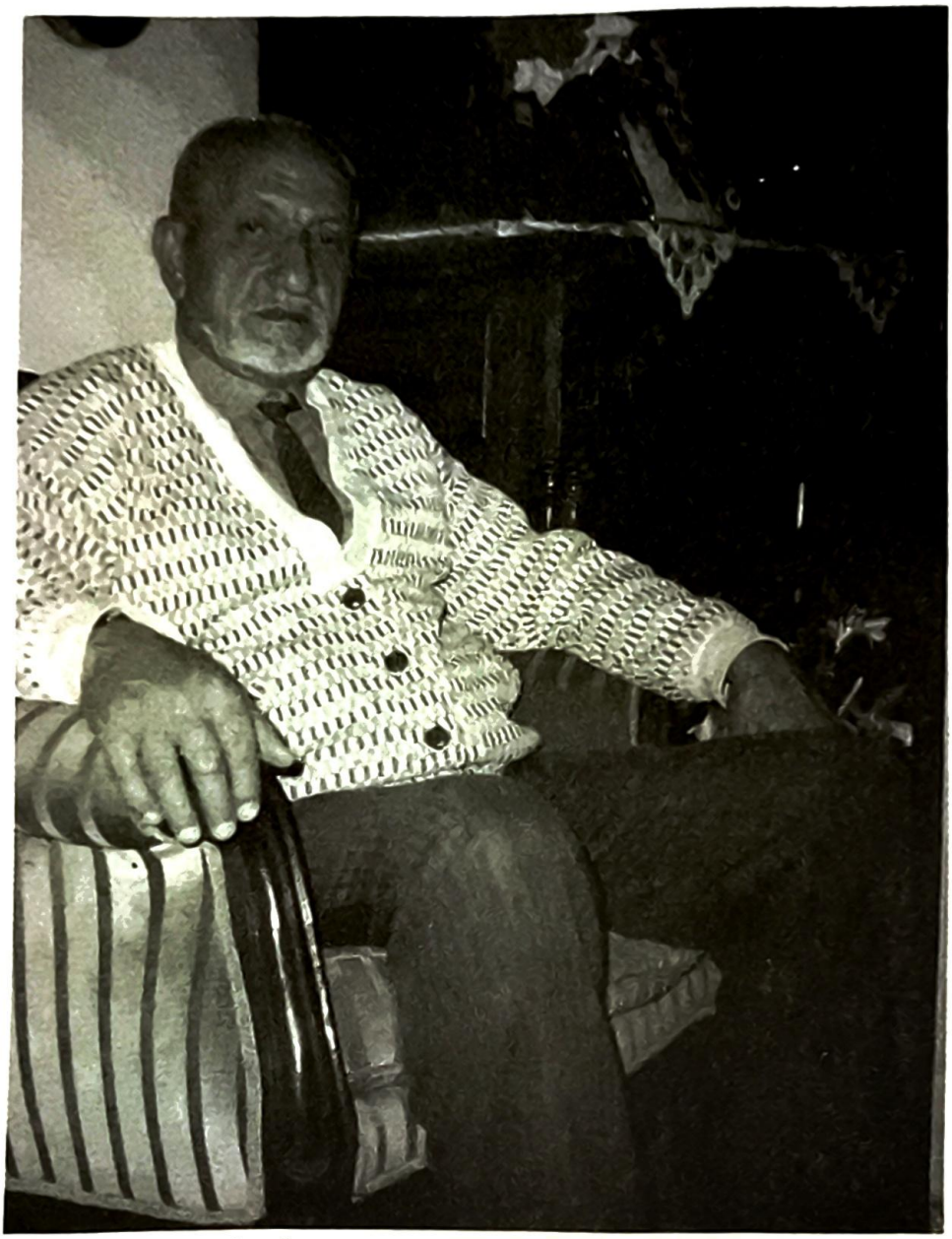

Ahmet Gürses evinde röportaj yaptığımız günlerde-2001...
(Eralp Adanır'ın arşivinden)

-Eskiden "üç aylar" dediğimiz Recep, Şaban, Ramazan, bu üç aylar girdiği günden itibaren camilerde yeni yeni müdavimler bulurduk. Ta ki bayrama kadar. Şimdi o günler geride kaldı. Geçtiğimiz günlerde de ben camide arkadaşlara söyledim; *"eskiden üç aylarda camide yeni yeni simalar görürdük şimdi maalesef gördüğümüz yok"* dedim. Zaten biz dinî açıdan zayıfız, birçok noksanlıklarımız var. Yani an-

latmakla bitmez. Ne kadar halka söylesen anlamaz. Yalnız bayramdan bayrama camiye gitmekle Müslümanlık olmaz. Allah'ın emri Cuma namazıdır. İki rekât Cuma namazını kıl, işine sağ salim git. *"İki rekât Cuma namazı vaktini camide geçirdin diye sakın üzülme"* diyor Allah. Bunu Allah'tır söyleyen, ne hacıdır ne hocadır. Kuran'da geçer bu...

Ve... Türkçe Ezan'ın sözleri:

Tanrı Uludur, Tanrı Uludur
Tanrı Uludur, Tanrı Uludur
Şüphesiz Bilirim Bildiririm,
Tanrı'dan Başka Yoktur Tapacak
Şüphesiz Bilirim, Bildiririm
Tanrı'nın Elçisidir Muhammed

Haydi in Salaha, Haydi in Salaha
Haydi in Felaha, Haydi in Felaha
Namaz Uykudan Hayırlıdır
Tanrı Uludur, Tanrı Uludur
Tanrı'dan Başka Yoktur Tapacak.

(röportaj tarihi: 13.11.2001)

Eralp ADANIR

2 Aralık 1964 tarihinde Limasol'da (Kıbrıs) doğdu. 20 Temmuz 1974 savaşının ardından ailesiyle birlikte Kuzey'de yer alan Girne şehrine göç etti.

Müzik yaşamı:

1977 yılında henüz 13 yaşlarında eğitimini sürdürürken müzik hocası Ali Selenge'nin kurmuş olduğu bir orkestrada, baterist olarak görev alarak müzik yolculuğuna başladı. 1980 yılında ise okul arkadaşlarıyla birlikte kurdukları okul orkestrasında **"Blue Bombers"** ismiyle ilk konserlerini Güzelyurt'ta verdiler. Yine okul arkadaşlarıyla birlikte **"Blue Bombers"** ismini terk ederek, 1982 yılında ise **"Girne Gelişim"**, 1984'te **"Gelişim Rock"** isimli gruplar yanında Tezel Esenyel liderliğindeki **"Cosmic Dance"**(1985) ve Arman Ratip öncülüğündeki **"Arman Ratip Jazz Quartet"**de (1990) baterist olarak görev aldı. 1993 yılından itibaren de **Grup NET**'te beste, gitar ve vokal katkılarıyla çalışmalarını sürdürüyor.

TV Programcılığı:

1985 yılında Bayrak Radyo Televizyon Kurumu'nun TV bölümünde yer alan **"Stüdyo Gençlik"** isimli müzik programını sunmasının ardından, 1986 yılından itibaren aynı kurumda radyo-TV program yapımcısı-yönetmen ve sunuculuk görevini sürdürmektedir. **"Müzik Postası"**, **"Müzik Tüneli"**, **"Poly Rock"**, **"İstasyon"** gibi birçok TV müzik programlarına ve kültür-edebiyat türündeki **"Kum Saati"** programına attığı imzalar yanında, 50'ye yakın Kıbrıslı Türk bestecinin video-kliplerini çekerek bu konuda en çok

üretimi ortaya koydu. Ayrıca KKTC'de **"Pop-5"** (1993) ismi altında televizyonda ilk kez, sadece Kıbrıslı Türk Pop Müzik bestecilerinin eserlerinden oluşan bir yarışma düzenleyerek burada **"Kıbrıs Türk Pop Müziği"** tanımlamasını dile getirdi.

Aldığı ödüller:

Televizyonda yapmış olduğu programlar neticesinde aldığı ödüller şunlardı:

- Halkın Sesi Gazetesi'nin **"1990 Yılının En İyileri"** ödüllerinden **"Yılın En İyi TV Program Yapımcısı"** ödülü (1991),
- Kıbrıs Gazetesi'nin **"1992'nin En İyileri"** ödüllerinden, **"Müzik Tüneli"** isimli programıyla, **"En İyi TV Program Yapımcısı"** ödülü (1993),
- Shock Dergisi'nin **"1994 Yılının En İyileri"** ödüllerinden **"Yılın En İyi TV Programcısı"** ödülü (1995),
- Kıbrıslı Dergisi'nin **"1998'in En iyileri"** ödüllerinden **"En İyi Klip-Hayat Bitmez Ki (Grup NET)"** dalında, klip yönetmeni ödülü (1998),
- Kıbrıslı Dergisi'nin **"1999 Yılının En iyileri"** ödüllerinden **"Yılın En İyi TV Müzik Program Yapımcısı"** ödülü (2000),
- Halkın Sesi Gazetesi-Kanal T ve Dance FM işbirliğiyle gerçekleştirilen **"2002'nin En İyileri"** ödüllerinden, **"İstasyon"** isimli programıyla **"En İyi TV Programı"** ödülü (2003).
- Halkın Sesi Gazetesi-Kıbrıs Genç TV-Dance FM işbirliğiyle gerçekleştirilen **"2007 Yılının En İyileri"** ödüllerinden Kültür-Sanat dalında **"KUM SAATİ"** isimli programıyla **"En İyi Kültür Sanat TV Programı"** ödülü (2008)

Basın:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yayınlanan Kıbrıs Gazetesi, Yenidüzen Gazetesi ve Benim Kıbrıs'ım, Nokta Kıbrıs Dergi'lerinde müzik ve politik yazılar-makaleler yazdı. 1995 yılından bu yana sarı basın kartı sahip olması yanında **"International Federation of Journalists"** üyesi ve **"International Press Card"** sahibidir de (2005). Bir dönem **"Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Yönetim Kurulu"** üyeliği görevinde bulundu. (2000)

Sivil Toplum Örgütleri:

Adanır; olası **Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Marşı**'nın belirlenmesinde, 3 Kıbrıslı Türk ve 3 Kıbrıslı Rum'dan oluşturulan komitede yer alırken (2003), **Mete Adanır Vakfı Kurucu Üyesi, Başkan Yardımcısı** ve **Mete Adanır Vakfı Yayınları Sorumluluğu** (1989), **Kıbrıs Türk Eğitim Vakfı Mütevelli Heyeti** üyeliği (2004), **"Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı"**nın **"Kurucu Üyesi"**(2005) görev ve sorumluluklarını üstlendi.

Yayınları:

1-Adanır; **"Ben ve Ben"** isimli ilk kitabını deneme türünde ve 1991 yılında yayınlar. Diğer yayınları ise şunlardır:

2-**"Onu Koklamak"** (uzun öykü -1993)

3-**"Kıbrıslı Türklerde Müzik-1, Darül-elhan ve 1955 - 65 Dönem Toplulukları"** (araştırma-1997)

4-**"Kıbrıslı Türklerde Müzik-2, Popüler Müziğin Gelişimi, 1966-76 Dönem Toplulukları"** (araştırma-2001)

5-**"Siyah/Beyaz/Gri Yazıları"**(deneme-2003)

6-**"Mete Adanır"** (biyografi-2005)

Bildirileri:

1-**"İlâhilerden Popüler Müziğe Yunus Emre"** (Yakın Doğu Üniversitesi Hz. Mevlana etkinlikleri içerisinde yer aldı-2003)

2-**"Kıbrıslı Türklerin Toplumsal Tarihinde Sosyo-Politik Müzikal Yolculuğuna Kısa Bir Bakış"** (Ukrayna-Kiev'de gerçekleştirilen 10. KIBATEK Uluslararası Edebiyat Sempozyumu- 2005)

3-**"Kıbrıs Türk Ağıt Geleneğinde Müzikal Çeşitlilik"** (Lefkoşa-Yakın Doğu Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 11. KIBATEK Uluslararası Edebiyat Sempozyumu-2005)

4-**"Şiir'in Müzik Yolculuğunda, Şiir-Şarkısözü Akrabalığı"** (SAMTAY Vakfı'nın Yakın Doğu Üniversitesi'nde düzenlediği "Gelenekten Geleceğe Kıbrıslı Türklerde 1'inci Müzik Sempozyumu-2007)

5-**"Kıbrıslı Türklerin Düğün Geleneğinde Müziğin Yeri"** (12.Uluslararası Türk Halk Kültürü Sempozyumu-2007-Üsküp-Makedonya)

6-**"Kıbrıslı Türklerin İlk Ağıt-Türküsü 'Hanaylar Yaptırdım' ve Öyküsü"** (13.Uluslararası Türk Halk Kültürü Sempozyumu. 2008, Üsküp-Makedonya)

Eralp ADANIR:

He was born on 2nd December 1964 in Limasol (Cyprus). Straight after the peace operation on the 20th July 1974 he moved with his family to the north, settling in the town of Kyrenia.

Musical Career:

In 1977, at just 13 years of age, he began his musical career as a drummer in an orchestra formed by his music teacher Ali Selenge. In 1980 he formed a school orchestra/group with his friends, called **"Blue Bombers,"** giving their first concert in Güzelyurt. Again with his school friends, leaving the "Blue Bombers" name behind, he formed **"Girne Gelişim"** in 1982 and in 1984 **"Gelişim Rock."** Aside from these groups he was also a drummer in **"Cosmic Dance"** (1985) led by Tezel Esenyel and in **"Arman Ratip Jazz Quartet"** (1990) led by Arman Ratip. Since 1993 he has contributed to **"Grup NET"** as a composer, guitarist and vocalist.

Media Duties:

He began working in the television department of Bayrak Radio & Television Corporation (BRTK) in 1985, presenting the music programme **"Stüdyo Gençlik."** After that in 1986 he continued to work at the same company as a radio and television programme presenter and director. He has made many music programmes and has filmed music video clips for nearly fifty Turkish Cypriot composers /musicians. Also in 1993 he organised a composition competition amongst Turkish Cypriot Pop Music Songs

under the name of **"Pop 5."** At the time this was a first for such a television programme and it defined "Cyprus Turkish Pop Music."

Awards Received:

Due to programmes made for television;

At the "Halkın Sesi" newspaper **"Best of 1990" awards ceremony he received "Best TV Producer of the Year"** award (1991).

At the "Kıbrıs" newspaper **"Best of 1992" awards ceremony he received "Best TV Programme Producer"** for the show **"Müzik Tüneli."** (1993)

At "Shock" Magazine's **"Best of 1994" awards ceremony he received "Best TV Programme Producer."** (1995)

At the "Kıbrıslı" Magazine "Best of 1998" awards ceremony he received best director award for "Best Video Clip" for the Grup Net song **"Hayat Bitmez Ki."** (1998)

At the "Kıbrıslı" Magazine **"Best of 1999" awards ceremony he received "Best TV Programme Producer."** (2000)

At the "Best of 2002" awards ceremony organised by "Halkın Sesi" "Channel T" and "Dance FM" he won received **"Best TV Programme Producer" for the show "İstasyon."**(2003)

At The **"Best of 2007"** awards ceremony organised by Halkın Sesi-Kıbırs Genç Tv and Dance FM he won received **"Best Tv Proggame Producer"** for the show **"KUM SAATİ"** (2008)

Press:

He has written commentaries and articles on music and politics for **"Kıbrıs"** newspaper, **"Yenidüzen"** newspaper and **"Nokta Kıbrıs"** magazine, all published in the Turkish Republic of Northern Cyprus. He has had a yellow **Press Card** since 1995 and is also a member of **"International Federation of Journalists"** and has had an **"International Press Card"** since 1995. For one period he was a member of the board of **"Cyprus Turkish Journalists Association"** (2000).

In the event of a United Cyprus Republic an anthem was to be composed and he was on the committee formed for this purpose, comprising of three Turkish and three Greek Cypriots (2003); Founder member of the **"Mete Adanır Foundation"**; Deputy President and Publishing Coordinator of **"Mete Adanır Foundation"** (1989); Member of the Administrating Group of the **"Cyprus Turkish Education Foundation"** (2004); and founding member of the **"Turkish Cypriot Human Rights Foundation"** (2005).

Publications:

1-Adanır; **"Me and Me"**, his first "trial" book was published in 1991. The others are;

2-**"Hospitality"** (long story-1993)

3-**"Turkish Cypriot Music-1", "Darül-elhan", and "Society in the Period 1955-65"** (research-1997).

4-**"Turkish Cypriot Music-2", "The Development of Popular Music" , "Society in the Period 1966-76"** (research-2001).

5-**"Black/White/Gray Writings"** (trial-2003).

6-**"Mete Adanır"** (biography-2005).

Presentations:

1-**"From Hymns to Popular Music, Yunus Emre"** (Near East University as part of the Hz. Mevlana activities-2003).

2-**"A Brief Socio-Political Musical Journey Looking at the Communal History of the Turkish Cypriots."** (10th KIBATEK International Literature Symposium in Kiev, Ukraine-2005).

3-**"Musical Diversity within Traditional Turkish Cypriot Mourning."** (11th KIBATEK International Literature Symposium in Lefkoşa, Near East University-2005).

4-**"The Relationship between Poetry and Lyrics in Poetry's Musical Journey"** (SAMTAY Foundation's "From Tradition to Future: 1st Music Symposium of Turkish Cypriots" held at Near East University-2007).

5-**"The Position of Music within Traditional Turkish Cypriot Weddings"** (12th International Turkish Folklore Symposium in Üsküp, Macedonia-2007).

6-**"The first Turkish Cypriot Mouring Folk Song 'Hanaylar Yaptırdım' and it's Story"** (13th International Turkish Folklore Symposium in Üsküp, Macedonia-2008).

Mete Adanır
(14.11.1961 – 20.01.1989)

METE ADANIR

Samsun'dan Malatya deplasmanına giderken 20 Ocak 1989 tarihinde Havza yakınlarında Samsunspor kafilesini taşıyan otobüsün geçirdiği trafik kazasında Mete hayatını kaybetmişti.

14 Kasım 1961 tarihinde Limasol'da doğan Mete, çocuk yaşlardan itibaren, eski futbolcularla dolu olan aileden ge-

len futbol sevgisi içinde büyümüş ve küçük yaşlardan itibaren Atletizim ve Futbol'la iç içe bir yaşam tarzını benimsemişti. Ailede ise dede'den gelme bir futbol geleneği vardı.

Mete futbolda ilk dikkatleri üzerine; İlkokul 5'inci sınıfta çekmişti. Limasol İngiliz Üsler Bölgesi'nin düzenlediği, İngiliz ve Türk İlkokul Futbol Müsabakaları'nda Mete, Sedat Simavi ilkokulu takım kaptanı unvanıyla, şampiyonada attığı gollerle İngilizlerin gönlünü kazanmış ve gol kıralı olmuştu. Sedat Simavi takımı ise Şampiyonluğu kazanmıştı.

Yetişkinlik dönemi sırasına Lefkoşa Türk Lisesi takımında futbol oynarken de başarılarını sürdürmüştü. Türkiye Liselerarası Futbol Birinciliği Müsabakalarında çok başarılı maçlara imza atmış ve birçok güzel gollerle Türkiye Liselerarası karşılaşmalarında, Türk Lisesi'nin şampiyon olmasında önemli rol oynamıştı.

Lise yaşamıyla birlikte lisanslı futbolcu olarak da Kıbrıs 1'inci Liginde flaş isim olmuştu. Doğan Türk Birliği'nde henüz yeni lisansiye oluşuyla birlikte direkt olarak A-Takıma alındı.

Kıbrıs'ta en başarılı genç futbolcu unvanını kazanan Mete, 1979 Eylülünde yüksek tahsil için İngiltere'ye gitmişti. Futbol'a olan tutkusu Londra'da da devam etmiş ve yüzlerce İngiliz juniorler arasından tek Kıbrıslı Türk olarak, Orient takımının junior kadrosuna seçilmişti. Yaklaşık 6 ay junior takımında başarılı futbol oynayan Mete, ardından A Takım "Reserve" yedekler kadrosuna yükselmiş ve 1980 baharında Orient'le 2 yıllık profesyonellik anlaşması yaparak futboldaki kabiliyetini İngiltere'de de kanıtlamıştı. 4 Lig maçında özel izinli olarak yer almış ve başarılı oyunlar çıkarmıştı. İngiltere Futbol Federasyonu'nun Kıbrıslı Mete için Rum kesiminden (Clearence) "temiz kâğıdı" istemesi ve Rum tarafındaki Futbol Federasyonu'nun da "bizde böyle

bir futbolcu yok, tanınmayan Türk tarafının futbolcusudur" demesi üzerine Mete'nin profesyonellik anlaşması iptal edilmiş oldu. Mete bu durumda tekrar İngiltere'deki okuluna bir süre daha devam etti.

1980'de İzmir'de yapılan 1'inci İslam Oyunları'nda KTFD A Milli Takımı kadrosunda yer alan Mete, İzmir'deki futbol karşılaşmalarında çok başarılı bir oyun sergilemiş ve attığı gollerle özellikle Altay takımı yetkililerinin dikkatini çekmişti. Mete, Altay Spor Kulübü'nden çok cazip teklifler almış ve 1981 Haziranında Altay'la 2 yıllığına ve ardından da 1983 yılında ise 2'nci kez yine Altay'la 2 yıllık yeni bir anlaşma daha yaparak, 4 yıl boyunca Altay'da top koşturdu.

Mete'nin tanınmamış bir ülkenin sporcusu olmasından dolayı İngiltere'de yaşadığı olumsuzluklar, bu kez de Türkiye'de yabancı statüsünde değerlendirilmesiyle yine zorluklar yaşamış, fakat yılmamış ve mücadelesine devam etmişti. Altay'daki döneminde golcülüğüyle sivrilen Mete, takımı için önemli bir yere sahipti.

Golcülüğüyle ün salan Mete, 1985 yılında Konya Spor'a transfer olmuş, 2'nci Küme Şampiyon'luğuna oynayan Konya Spor'da, hayatının en başarılı futbolunu oynamış ve 1985-1986 sezonu Türkiye 2'nci Liginde 25 gol atarak Gol Kralı olmuştu. Bu başarısıyla birlikte ayrıca Konya'da Yılın Sporcusu seçilmişti.

1987 yılında Tanju'nun Samsunspor'dan ayrılması golcü sıkıntısı içerisine giren Samsunspor, Mete'nin başarısını fark etmiş ve antrenör Metroviç'in de önemli girişimleriyle çok iyi bir transfer gerçekleştirilmişti. Mete artık yeniden birinci ligde ve bu kez de Samsunspor'daydı.

Samsunspor'da başarılı 2 yıl geçiren Mete golcülüğünü sürdürmüş ve Samsunsporluların gönlünü fethetmişti. Özellikle Kasım 1987'de Galatasaray ile olan karşılaşmada

85'inci dakikada Mete'nin kaydettiği gol onu, sadece Samsun'da değil Türkiye'de de bir anda flaş isimler arasına sokmuştu. 1989-90 sezonu için büyük takımlarla ve özellikle Beşiktaş ve Galatasaray ile görüşmeler yapan Mete, ne yazık ki belki de kendisinin son transferi olacak bu takımlara gidemeden, talihsiz bir kaza sonucunda 27 yıllık hayatı son bulmuştu.

METE ADANIR VAKFI

Mete bugün ülkemizde adına kurulan Mete Adanır Vakfı'nın çalışmalarıyla yaşatılıyor. Vakıf; öğrenci okutma yanında Mete Adanır Vakfı Yayınları olarak, özelde Kıbrıs Türk Spor'u ve genelde Kıbrıs Türk Kültürüyle ilgili kitaplar yayınlamaktadır. 2005 yılında "Mete Adanır" ismiyle ilk biyografik kitabını yayınlayan Vakıf, ardından "Özer Komando Efsanesi" ve şimdi de Kıbrıs Türk Kültürüyle ilgili "Söz Uçar Yazı kalır" isimli kitabını yayınlıyor. Bunun yanında Mete'nin yaşatılması açısından, Girne'nin en işlek caddelerinden birine ve Karaoğlanoğlu ile K.T.Futbol Federasyonu'na bağlı Girne Antrenman sahalarına adı verildi. Kıbrıs Türk Spor Yazarları Derneği der her yıl başarılı bir futbolcuya Mete Adanır Ödülü vermektedir. Ayrıca Kıbrıs Türk Posta Dairesi'nin çıkarmış olduğu Mete Adanır anı puluyla Mete'nin yaşatılmasında önemli bir adım atmıştır.

METE ADANIR

Mete lost his life in a traffic accident whilst on a bus carrying the Samsunspor football team to an away match at Malatya. The accident happened near Havza on the 20th January 1989.

Born on the 14th November 1961 in Limassol, Mete came from a family of old footballers; as a child he was exposed to the love of football within his family. From a young age he enjoyed a life of athletics and football. The tradition of football in the family came from his grandfather.

Mete's footballing skills came to the attention of others when he was in the final year (Year 5) of primary school. In a football competition between the British and Turkish primary schools, staged at the British Bases in Limassol, Mete was the team captain of the Sedat Simavi Primary School team. When he scored goals in the competition he won the hearts of the British and became "goal king." Sedat Simavi went on to win the championship.

He continued his success as an adult, playing for the Lefkoşa Turkish Lyceum football team. He played well and scored many goals at the Turkish Inter-Lyceum Football Championships; he was a key player in making the Turkish Lyceum team the champions.

During his high-school life he became a licensed footballer, becoming a flash name in the Cyprus First Division. As a new licensed footballer at Doğan Türk Birliği he went straight into the A Team.

After becoming the most successful footballer in Cyprus, in September 1979, he went to England to continue his studies. His passion for football continued in London, and from amongst hundreds of British youngsters he was chosen for the Orient junior team. After nearly six months

of successful football Mete rose to the 'Reserves' for the A Team; and in the spring of 1980 he signed a professional two year contract, thus proving his talents in England. He gained special permission to play in a 4th Division match, and he played a good game. The British Football Federation required a 'clearance' form for Cypriot Mete from the Greek administration; the Football Federation of the Greek side said "... we do not have such a footballer; he is a footballer of the unrecognized Turkish side." Hence Mete's professional agreement was cancelled. Mete however continued his education in England for a while longer.

In Izmir 1980 the 1st Islamic Games was held and Mete was part of the KTFD A Team. He played well in the Izmir matches and the goals he scored caught the attention of the officials of the Altay team. Mete received very alluring offers from Altay Sports Club and in June 1981 he signed a two year contract. This contract was extended for another two years in 1983, and so Mete played football for Altay for four years.

The problems Mete encountered in Britain as a sportsman of an unrecognized country returned in Turkey, where he was seen as a foreigner; however he didn't give up and he continued his struggles. During his time at Altay he became a striker, player an important role in the team.

Mete gained fame as a striker and in 1985 he transferred to Konyaspor. Konyaspor was playing for the 2nd Division championship and Mete played the best football of his life and in the 1985-1986 season he became "Goal King" after scoring twenty-five goals in Turkey's 2nd Division.

In 1987 Tanju left Samsunspor leaving the club without a striker. Mete's success caught the attention of coach Metroviç and with his undertaking a very good

transfer occurred. Mete once again was in the 1st Division, this time with Samsunspor.

Mete had two very good years as a striker for Samsunspor, winning the hearts of the fans. In November 1987 especially, in a match between Galatasaray, Mete's goal in the 85th minute put his name in lights, not only in Samsun but around all of Turkey. During the 1989-1990 season Mete had meetings with big teams, in particular Beşiktaş and Galatasaray; unfortunately, before making maybe the last of his transfers, he died at the age of 27 in an unfortunate accident.

METE ADANIR FOUNDATION

Today Mete is being kept alive through the Mete Adanır Foundation that carries his name. The foundation; aside from educating students the Mete Adanır Foundation Publications publishes books, in particular those about Cyprus Turkish sport and Cyprus Turkish culture. In 2005 a biography called "Mete Adanır" was published by the Foundation; followed by "Legend of Commando Özer" and now it is publishing a book on Cyprus Turkish culture called "Speech Flies, Writing Stays." Alongside this, Mete's name has been kept alive with one of the busiest roads in Girne being named after him. A stadium located in Karaoğlanoğlu, linked to the Cyprus Turkish Football Federation also carries his name. The Cyprus Turkish Post Office has also issued stamps in memory of Mete Adanır; an important step in keeping Mete alive.

Eralp ADANIR

"Söz Uçar Yazı Kalır"; Kıbrıs Türk Müzik Kültürümüze sözlü tarih kapsamında katkı koyacak bir çalışma. Birçok röportaj gazete sayfalarında kalmakta ve ne yazık ki toplu kaynak şeklinde olmadığından gözden kaçabilmektedir.

Eralp Adanır; Bayrak Televizyonunda (BRTK) yaptığı programlarda konuk aldığı ve müziğimiz üzerine söyleştiği müzisyen, sanatçılarımızdan bazılarına bu kitabında yer veriyor.

1920'li yıllardan 1970'li yıllara kadar uzanan bu zaman dilimi içerisinde müziğimizi konu alan söyleşiler şu isimlerle gerçekleştirildi:

Dt. Adnan Hakkı (merhum), Vedia Barut (merhume), Mustafa Kenan (merhum), Zeki Taner (merhum) (Yılmaz Taner'in anlatımıyla), Fikret Özgün (merhum), Erdoğan Rifat (merhum) (N.Erdoğan, A.Belevi anlatımıyla), Osman Karabulu (merhum), Ahmet Altıparmak (merhum), Kamran Aziz, "Küçük" Aysel Bağdadi, Ahmet Belevi, Rahmi Özsan, Aydın Hikmet, Ertan Galip, Ulus Yeşilada, Ekrem Yeşilada, Aytaç Çağın, Hüseyin Kırıksaz, Turgay Salim İbrahim&Rezvan Kurşiniler, Hüseyin Kanatlı, Ahmet Gürses...

20.00 YTL.
6010 0320

METE ADANIR VAKFI